

การศึกษาความเข้าใจต่อการเรียนและพัฒนาตามแนวอัตตปัญญาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

ปริญญานิพนธ์
ของ
พระมหาบุญศรี โพธิ์กระสังข์

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการแนะแนว
พฤษภาคม 2552

การศึกษาความเข้าใจต่อการเรียนและพัฒนาตามแนวอัตตปัญญาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

ปริญญานิพนธ์
ของ
พระมหาบุญศรี โพธิ์กระสังข์

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการแนะแนว

พฤษภาคม 2552

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

การศึกษาความเข้าใจต่อการเรียนและพัฒนาตามแนวอัตตัญญาต๑าของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

บทคัดย่อ

ของ

พระมหาบุญศรี โพธิ์กระสังข์

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการแนะแนว

พฤษภาคม 2552

พระมหาบุญศรี โพธิ์กระสังข์. (2552). การศึกษาความเอาใจใส่ต่อการเรียนและพัฒนาตามแนว

อรรถกถาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. ปรินทิพนิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการแนะแนว).

กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. คณะกรรมการควบคุม: อาจารย์
อนุสรณ์ อรรถศิริ, รองศาสตราจารย์ฐิพ อ่อนโคกสูง.

การวิจัยในครั้งนี้มีความมุ่งหมาย เพื่อศึกษาความเอาใจใส่ต่อการเรียนของนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนปัญญาวรคุณ เขตบางแค กรุงเทพมหานคร เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของ
สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครอบครัว นักเรียนกับเพื่อน และ นักเรียนกับครู กับความเอาใจใส่
ต่อการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนปัญญาวรคุณ เขตบางแค กรุงเทพมหานคร และ
เพื่อเปรียบเทียบความเอาใจใส่ต่อการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนปัญญาวรคุณ
เขตบางแค กรุงเทพมหานคร ก่อนและหลังการเข้าร่วมโปรแกรมการพัฒนาความเอาใจใส่ต่อการเรียน
ตามแนวอรรถกถา แหล่งข้อมูลที่ศึกษาเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนปัญญาวรคุณ
เขตบางแค กรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2551 จำนวน 369 คน กลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมโปรแกรม
การพัฒนาความเอาใจใส่ต่อการเรียนตามแนวอรรถกถา เป็นนักเรียนที่มีคะแนนความเอาใจใส่
ต่อการเรียนตั้งแต่เปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 25 ลงมา จำนวน 12 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่
แบบสอบถามความเอาใจใส่ต่อการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 แบบสอบถามสัมพันธภาพ
ระหว่างนักเรียนกับครอบครัว แบบสอบถามสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน แบบสอบถาม
สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู และ โปรแกรมการพัฒนาความเอาใจใส่ต่อการเรียนตามแนว
อรรถกถา สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ t-test แบบกลุ่มตัวอย่างที่ไม่อิสระต่อกัน

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. ความเอาใจใส่ต่อการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 อยู่ในระดับปานกลาง
2. สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครอบครัว และ กับเพื่อน อยู่ในระดับมาก ส่วน
สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู อยู่ในระดับปานกลาง
3. สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครอบครัว กับเพื่อน และ กับครู มีความสัมพันธ์
ทางบวกกับความเอาใจใส่ต่อการเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
4. หลังจากเข้าร่วมโปรแกรมการพัฒนาความเอาใจใส่ต่อการเรียนตามแนวอรรถกถา
นักเรียนมีความเอาใจใส่ต่อการเรียนเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

A STUDY OF LEARNING ATTENTION AND DEVELOPING LEARNING ATTENTION OF
MATHAYOMSUKSA-3 STUDENTS BASED ON ATTAÑÑUTĀ

AN ABSTRACT

BY

PHRAMAHA BOONSRI PHOKRASANG

Presented in Partial Fulfillment of the Requirements for the
Master of Education Degree in Guidance and Counseling Psychology
at Srinakharinwirot University

May 2009

Phramaha Boonsri Phokrasang. (2009). **A Study of Learning Attention and Developing Learning Attention of Mathayomsuksa-3 Students Based on Attaññutā**. Master thesis, M.Ed. (Guidance and Counseling Psychology). Bangkok: Graduate School, Srinakharinwirot University. Advisor Committee: Inst. Anusorn Atthasiri, Assoc. Prof. Chuchip Onkoaksung.

The purposes of this research were to study learning attention of Mathayomsuksa-3 students from Panyaworakhun school, Bangkha, Bangkok and to study the relationship between students with Peer-Family relationship, Peer-Student relationship, Peer-Teacher relationship and learning attention of Mathayomsuksa-3 students from Panyaworakhun school, Bangkha, Bangkok. The students' attention to the studies, prior and after attending the developing learning attention program by Attaññutā, was observed and compared. The populations consisted of 369 Mathayomsuksa-3 students from Panyaworakhun School, Bangkha, Bangkok in the 2008 academic year. As the sample, there were 12 students who had low-learning attention score under 25 percentile involving in this program. The instruments for collecting datas included questionnaire concerning learning attention of Mathayomsuksa-3 students, Peer-Family relationship, Peer-Student relationship, Peer-Teacher relationship and the developing learning attention program by Attaññutā. Furthemore, t - test dependent Sample was used to test the hypothesis.

The results of the study were as follows:

1. The learning attention of Mathayomsuksa-3 students was in the medium level.
2. Peer-Family and Peer-Student relationship were both in the high level. Peer-Teacher relationship was in the medium level.
3. Peer-Family, Peer-Student and Peer-Teacher relationships showed to be significantly and positively influenced to the learning attention at the .05 level.
4. The Learning attention of students was increased after participation in the learning attention program by Attaññutā with the statistical significant difference at .05 level.

ปริญญานิพนธ์

เรื่อง

การศึกษาความเข้าใจต่อการเรียนและพัฒนาตามแนวอัตตัญญาตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

ของ

พระมหาบุญศรี โพธิ์กระสังข์

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการแนะแนว

ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(รองศาสตราจารย์ ดร.สมชาย สันติวัฒนกุล)

วันที่.....เดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2552

คณะกรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์

คณะกรรมการสอบปากเปล่า

.....ประธาน

(อาจารย์อนุสรณ์ อรรถศิริ)

.....ประธาน

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นันทนา วงษ์อินทร์)

.....กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ฐีพ อ่อนโคกสูง)

.....กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.นันทา สุริรักษา)

.....กรรมการ

(อาจารย์อนุสรณ์ อรรถศิริ)

.....กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ฐีพ อ่อนโคกสูง)

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยดี เป็นเพราะผู้วิจัยได้รับความกรุณาอย่างยิ่งจากอาจารย์ อนุสรณ์ อรรถศิริ ประธานกรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์ และรองศาสตราจารย์ ชูชีพ อ่อนโคกสูง กรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์ ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำ แนวคิด ข้อเสนอแนะ ตลอดจนตรวจแก้ไข ข้อบกพร่องต่าง ๆ เพื่อให้ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้เสร็จสมบูรณ์ ผู้วิจัยขอเจริญพรขอบคุณเป็นอย่างสูง

ขอเจริญพรขอบคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประยูร สุยะใจ อาจารย์ ดร.มณฑิรา จารุเพ็ง และ อาจารย์ ดร.สกล วรเจริญศรี ที่กรุณาให้คำแนะนำ แก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ พร้อมทั้งให้กำลังใจ ด้วยดีเสมอมา และ เป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจสอบเครื่องมือและโปรแกรมที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้

ขอเจริญพรขอบคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.นันทา สู้รักษา และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นันทนา วงษ์อินทร์ ที่กรุณาเสียสละเวลาอันมีค่าเพื่อเป็นกรรมการสอบปากเปล่าปริญญานิพนธ์ ในครั้งนี้ รวมทั้งให้คำแนะนำเพิ่มเติมเกี่ยวกับการทำปริญญานิพนธ์นี้ให้มีความถูกต้องสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอเจริญพรขอบคุณ คณาจารย์ภาควิชาการแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ทุกท่าน ที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้อันมีค่าแก่ผู้วิจัย

ขอเจริญพรขอบคุณ ผู้อำนวยการโรงเรียนไชยฉิมพลีวิทยาคม ผู้อำนวยการโรงเรียน ปัญญาวรรคุณ อาจารย์หมวดสังคมทั้งสองโรงเรียน โดยเฉพาะ อาจารย์พูนศักดิ์ วิฑิตยานนท์ อาจารย์ ปรียา พรหมศักดิ์ อาจารย์वासना บำรุงเมือง และ อาจารย์รุจี บุญมาศ ที่กรุณาให้ความร่วมมือ ช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกในการศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นอย่างดี และเจริญพรขอบคุณนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ทุก ๆ คน ทั้งสองโรงเรียน ที่ให้ความร่วมมือในการศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นอย่างดีเช่นกัน

ขอขอบพระคุณ พระครูสิทธิชัยวัฒน์ เจ้าอาวาสวัดชัยฉิมพลี พระพิพัฒน์ศาสนธำรง เจ้าอาวาสวัดม่วง และพระครูสิทธิธรรมากร เจ้าอาวาสวัดเทวีวรรณาทิ ที่เมตตาอนุเคราะห์ให้โอกาส ทางการศึกษาแก่ผู้วิจัย ตลอดจนถึงเพื่อนสหธรรมิกทุกรูป โดยเฉพาะพระมหาสมศักดิ์ อดิเมโธ ที่ให้ความช่วยเหลืออย่างยิ่งตลอดระยะเวลาการทดลอง และขอขอบคุณเพื่อน ๆ พี่ ๆ น้อง ๆ ครอบครัว จิตวิทยาการแนะแนวทุก ๆ รูป/คน ที่คอยให้ความช่วยเหลือและเป็นกำลังใจให้กันและกันด้วยดีเสมอมา

ขอเจริญพรขอบพระคุณ โยมพ่อไธ โยมแม่พุ่ม โพธิ์กระสังข์ โยมพี่ทองคำ ศรีภูมิ โยมพี่สุชาดา มาทำมา และสมาชิกครอบครัวทุก ๆ คน ที่คอยห่วงใย เป็นกำลังใจ ให้คำแนะนำที่ดี และ สนับสนุน ทุนการศึกษาด้วยดีเสมอมา อีกทั้งขอขอบพระคุณผู้มีพระคุณทั้งโดยตรงและโดยอ้อมทุก ๆ ท่าน ไว้ ณ ที่นี้

คุณความดีใด ๆ จะพึงบังเกิดจากปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอน้อมบูชาแด่คุณพระรัตนตรัย คุณบิดามารดา ครู อุปัชฌาย์ อาจารย์ และผู้มีพระคุณทั้งโดยตรงและโดยอ้อมต่อผู้วิจัย ทุก ๆ ท่าน

พระมหาบุญศรี โพธิ์กระสังข์

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ภูมิหลัง.....	1
ความมุ่งหมายของการวิจัย	5
ความสำคัญของการวิจัย.....	5
ขอบเขตของการวิจัย.....	5
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	5
ตัวแปรที่ศึกษา	6
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	6
กรอบแนวคิดในการวิจัย	8
สมมติฐานในการวิจัย	9
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	10
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเอาใจใส่ต่อการเรียน.....	10
ความหมายของความเอาใจใส่	11
ลักษณะของบุคคลที่มีความเอาใจใส่.....	12
ความจำเป็นในการปลูกฝังความความเอาใจใส่ต่อการเรียนให้แก่เด็กนักเรียน	13
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวข้องกับความเอาใจใส่ต่อการเรียน.....	14
ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์ก.....	14
ทฤษฎีต้นไม้อจริยธรรมสำหรับคนไทย	16
ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับความเอาใจใส่ต่อการเรียน.....	18
สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครอบครัว	18
สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน.....	24
สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู.....	29
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเอาใจใส่ต่อการเรียน.....	34
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับตัวสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครอบครัว	34
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน.....	36
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู.....	37

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
2 (ต่อ)	
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับอัตตัญญูตา	38
ความหมายของอัตตัญญูตา	40
แนวทางประพจน์ปฏิบัติตามอัตตัญญูตา	42
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับอัตตัญญูตา	44
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมกลุ่ม	47
ความหมายของกิจกรรมกลุ่ม	47
คุณค่าของกิจกรรมกลุ่ม	48
เทคนิคของกิจกรรมกลุ่ม	51
หลักในการแบ่งกลุ่ม	53
เวลาและจำนวนครั้งในการเข้ากลุ่ม	55
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมกลุ่ม	56
3 วิธีดำเนินการวิจัยบทนำ	58
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	58
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	58
ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ	59
การเก็บรวบรวมข้อมูล	66
วิธีการดำเนินการทดลอง	66
การจัดกระทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล	67
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	69
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์และแปลผลข้อมูลประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	69
การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล	69

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	75
ความมุ่งหมายของการวิจัย	75
ขอบเขตของการวิจัย.....	75
สมมติฐานในการวิจัย	76
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	76
การวิเคราะห์ข้อมูล	76
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	77
สรุปผลการวิจัย	77
อภิปรายผล	78
ข้อเสนอแนะ	84
บรรณานุกรม.....	86
ภาคผนวก.....	97
ภาคผนวก ก	98
ภาคผนวก ข	155
ประวัติย่อผู้วิจัย.....	180

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 แสดงพัฒนาการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของโคลเบอร์ก.....	16
2 เกณฑ์การตรวจและให้คะแนนตามความหมายของข้อคำถามในแต่ละระดับ	64
3 เกณฑ์การแปลความหมายคะแนนเฉลี่ยของแบบสอบถามทั้ง 4 ฉบับ.....	65
4 แบบแผนการทดลองใช้แบบ One Group Pretest – Posttest Design	67
5 ค่าเฉลี่ย และ ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของความเอาใจใส่ต่อการเรียน เป็นรายด้านและโดยรวม	69
6 ค่าเฉลี่ย และ ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของสัมพันธภาพ ระหว่างนักเรียนกับครอบครัวเป็นรายด้านและโดยรวม	70
7 ค่าเฉลี่ย และ ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของสัมพันธภาพ ระหว่างนักเรียนกับเพื่อนเป็นรายด้านและโดยรวม.....	71
8 ค่าเฉลี่ย และ ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของสัมพันธภาพ ระหว่างนักเรียนกับครูเป็นรายด้านและโดยรวม	72
9 ความสัมพันธ์ของสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครอบครัว นักเรียนกับเพื่อน และ นักเรียนกับครู ที่สัมพันธ์กับความเอาใจใส่ต่อการเรียนของนักเรียน	73
10 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความเอาใจใส่ต่อการเรียนก่อนและหลังเข้าร่วมโปรแกรม การพัฒนาความเอาใจใส่ต่อการเรียนตามแนวอัตตัญญูตา	74
11 ค่าดัชนีความสอดคล้องแบบสอบถามความเอาใจใส่ต่อการเรียนตามแนวอัตตัญญูตา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จากผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน.....	156
12 ค่าดัชนีความสอดคล้องแบบสอบถามสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครอบครัว.....	167
13 ค่าดัชนีความสอดคล้องแบบสอบถามสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน	170
14 ค่าดัชนีความสอดคล้องแบบสอบถามสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู	173
15 ค่าอำนาจจำแนกของแบบสอบถามความเอาใจใส่ต่อการเรียนของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3	176
16 ค่าอำนาจจำแนกของแบบสอบถามสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครอบครัว	177
17 ค่าอำนาจจำแนกของแบบสอบถามสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน	178
18 ค่าอำนาจจำแนกของแบบสอบถามสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู.....	179

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ

หน้า

- 1 ทฤษฎีต้นไม้จริยธรรม แสดงจิตลักษณะพื้นฐาน และ องค์ประกอบทางจิตใจ
ของพฤติกรรมทางจริยธรรม 17

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

ในการพัฒนาเยาวชนให้มีคุณสมบัติพร้อมที่จะดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างดีวิธีหนึ่งคือการพัฒนาที่ความเอาใจใส่ เพราะความเอาใจใส่เป็นคุณลักษณะที่สำคัญยิ่งประการหนึ่งของคนในอันที่จะบ่งบอกถึงความเป็นผู้มีวุฒิภาวะด้านอุปนิสัยที่เจริญแล้ว เหตุว่าแต่ละคนย่อมต้องมีบทบาทหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติในสังคมอย่างมากมาย เช่น บทบาทของความเป็นพ่อแม่ บทบาทของความเป็นลูก บทบาทของความเป็นครู บทบาทของความเป็นนักเรียน และบทบาทของความเป็นพลเมืองที่ดี เป็นต้น (ละม้ายมาศ ศรทัตต์; และ จรรยา สุวรรณทัต. 2520: 112) ซึ่งความเอาใจใส่นี้ไม่ได้เป็นสิ่งที่ติดตัวคนมาแต่กำเนิด อีกทั้งไม่ใช่เป็นสิ่งที่สามารถเกิดขึ้นเองได้โดยอัตโนมัติ และจะบังคับให้เกิดมีขึ้นก็ไม่ได้ หากแต่ว่าเกิดจากภายในตัวเด็กเอง ซึ่งความเอาใจใส่จะต้องอาศัยการปลูกฝังและพัฒนาให้เกิดมีขึ้นอย่างต่อเนื่องจนเกิดเป็นนิสัยประจำตัวของเด็กคน ๆ นั้นไปจากการที่ได้รับการฟูมฟักให้ออกงามขึ้นโดยพ่อแม่ที่บ้านและสังคมทั่วไป ซึ่งสอดคล้องกับที่ ภรณ์ ภูริสิทธิ์ (2551: 110) กล่าวไว้ว่า เราไม่สามารถยึดเย็ดความรับผิดชอบให้เกิดขึ้นกับเด็กได้ ความสำนึกในหน้าที่และความรับผิดชอบต้องเกิดมาจากตัวเขาเองซึ่งความสำนึกดังกล่าวเป็นผลมาจากการปลูกฝังค่านิยมภายในบ้านและภายในสังคมของเขา ด้วยเหตุนี้ จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่สถาบันทางสังคมต่าง ๆ อันได้แก่ สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา สื่อมวลชน และองค์กรระหว่างประเทศควรจะต้องร่วมมือกันในการพัฒนาเยาวชนให้เจริญยิ่ง ๆ ขึ้นในทุก ๆ ด้าน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2550: 63-65)

จากความสำคัญดังกล่าวข้างต้นสื่อให้เห็นได้ว่าสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครอบครัว สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน และสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู นั้นสำคัญอย่างยิ่ง เพราะเป็นสิ่งที่นักเรียนต้องเกี่ยวข้องอยู่ในชีวิตประจำวัน ยิ่งเป็นสถาบันครอบครัวด้วยแล้ว ถือได้ว่ามีความสำคัญเป็นอันดับต้น ๆ ดังที่ รัฐพร ปุณณนิรันดร์ (2547: 11) กล่าวว่า ครอบครัวเป็นสถาบันแรกของทุกชีวิต เป็นเป้าหมายที่สำคัญในการที่จะประคับประคองชีวิตตั้งแต่แรกเริ่มให้เป็นไปตามครรลองของสังคม เพื่อให้เด็กเติบโตขึ้นมาเป็นผู้ที่มีคุณธรรม จริยธรรม มีการประพฤติปฏิบัติ ตามขนบธรรมเนียมและวัฒนธรรมอันดีงาม เติบโตขึ้นมาเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ สุดา สงเดช (2546: 5) ว่า ครอบครัวเป็นแหล่งสำคัญแหล่งแรกในการให้กระบวนการเรียนรู้ทางสังคมแก่เด็ก ในการที่จะหล่อหลอมให้เด็กเติบโตขึ้นมาเป็นผู้ที่มีวัฒนธรรม จริยธรรม ค่านิยม ความเชื่อมั่นและภูมิใจในตนเอง เห็นอกเห็นใจ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มองโลกในแง่ดี

มีมานะอดทน รู้ผิดชอบชั่วดี ไม่ลุ่มหลงอบายมุข และ โพธิพันธู์ พานิช (2544: 32) ได้กล่าวสรุปเน้นย้ำว่า ความรัก ความเข้าใจ และความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัวเป็นสิ่งที่สำคัญและจำเป็นอันดับแรก ๆ ของชีวิตครอบครัว เป็นสิ่งที่ไม่ต้องซื้อหา แต่ต้องร่วมกันสร้าง โดยอาศัยความร่วมมือของสมาชิกในครอบครัว เห็นได้ว่า สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครอบครัว เป็นองค์ประกอบสำคัญอย่างหนึ่งของชีวิตครอบครัว ที่จะส่งผลต่อสังคมในอนาคต เพราะครอบครัวที่มีสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน มีความรักความผูกพันซึ่งกันและกัน จะส่งผลให้สมาชิกในครอบครัวมีอารมณ์ที่เป็นสุข นักเรียนมีความเข้าใจใฝ่ต่อการเรียน มีพัฒนาการในด้านต่าง ๆ ที่เหมาะสม ตามวัย มีความเข้าใจใฝ่ต่อบทบาทหน้าที่ตนเองตามสภาพการณ์ที่เป็นจริงในขณะนั้น ๆ และสามารถสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับเพื่อนและครูได้โดยง่าย

กลุ่มเพื่อนจะช่วยให้ นักเรียนได้เรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ที่อาจไม่ได้รับจากครอบครัวหรือผู้ใหญ่ นักเรียนจะเป็นตัวของตัวเองมากขึ้น จะเลือกคบเพื่อนที่ถูกต้อง และอาจนำพฤติกรรมต่าง ๆ ของเพื่อนมาใช้เป็นแนวปฏิบัติของตน (ณรงค์ เสงี่ยมประชา. 2538: 166) จะเห็นได้ว่ากลุ่มหรือสมาชิกแต่ละคนที่เข้ามารวมกลุ่มกันย่อมมี อิทธิพลต่อกัน (สุชา จันทน์เอม. 2542: 239-240) ซึ่งสอดคล้องกับ ศรีเรือน แก้วกังวาล (2545: 263-264) ได้กล่าวถึงความสำคัญของกลุ่มเพื่อนไว้ว่า กลุ่มเพื่อนร่วมวัย มีบทบาทอย่างมากต่อชีวิต ต่อความเจริญของเด็กๆขณะนี้ และจะเพิ่มพูนความสำคัญมากขึ้นเรื่อย ๆ จนถึงขีดสูงสุดในระยะวัยรุ่น กลุ่มเริ่มมีอิทธิพลต่อเด็กในด้านอารมณ์ ความคิดนึก ทศนคติ ความมุ่งหวัง ความปรารถนา การประพฤติตนตามบทบาททางเพศ ค่านิยม อะไรเหมาะ ไม่เหมาะสม ดี ไม่ดี ควร ไม่ควร ถ้าบรรดาสิ่งที่มีอิทธิพลต่อเด็กเหล่านี้มีลักษณะใกล้เคียงกันกับลักษณะที่เด็กได้รับการอบรมจากทางบ้าน ความขัดแย้งระหว่างเด็กกับบิดามารดาผู้ปกครองก็มิได้มีมากนัก ถ้าต่างกันก็จะเกิด ขัดแย้งระหว่างผู้ปกครองกับเด็กไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่ากลุ่มเพื่อนมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ของนักเรียนวัยนี้เป็นอย่างมาก โดยเป็นที่ปรึกษา ให้กำลังใจกัน การปฏิบัติตนของ นักเรียนเพื่อให้เกิดสัมพันธภาพที่มีระหว่างเพื่อนจึงเป็นสิ่งสำคัญ นักเรียนจึงควรได้รับความเข้าใจ ใส่ ดูแลและให้คำแนะนำที่ถูกต้อง เพื่อให้สามารถมีพัฒนาการที่สมบูรณ์ต่อไปในอนาคต ซึ่งก็สอดคล้องตามหลักพระพุทธศาสนาที่ว่า นักเรียนควรรู้จักการคบเพื่อน การเลือกคบเพื่อนเป็นสิ่งสำคัญ มีผลต่อความเจริญก้าวหน้าและความเสื่อมของชีวิตอย่างมาก เพราะเพื่อนมีทั้งเพื่อนแท้คือเพื่อนที่มีใจดี มีความจริงใจ และเพื่อนเทียมคือศัตรูผู้มาในร่างของเพื่อนซึ่งไม่มีความจริงใจ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตโต). (2548ก: 59-61)

ครูเป็นบุคคลที่มีความสำคัญในการที่จะเสริมสร้างความเข้าใจใฝ่ต่อการเรียนให้กับนักเรียน สอดคล้องกับกรมสามัญศึกษา (วรวิทย์ มาลาสาย. 2546: 24; อ้างอิงจาก กรมสามัญศึกษา. 2530: 1) กล่าวไว้ว่า โรงเรียนมีบทบาทสำคัญในการหล่อหลอมและพัฒนาพฤติกรรมที่พึงประสงค์

ให้เกิดขึ้นในตัวนักเรียน เพราะโรงเรียนเป็นสถาบันที่ 2 ที่มีความใกล้ชิดกับนักเรียนมากที่สุด ดังนั้นสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครูจึงมีผลต่อความเอาใจใส่ต่อการเรียนของนักเรียนเป็นอย่างมาก ดังที่ เฮอร์ลิค (ลดาวัลย์ พรอนันตชัย. 2548: 81; อ้างอิงจาก Hurlock. 1964: 661) กล่าวว่า ครูที่ยอมรับเด็ก คือ การให้ความรัก ความสนใจ สร้างความอบอุ่นให้เกิดขึ้นในโรงเรียนและเห็นความสำคัญของเด็ก ผลที่ตามมา คือ ทำให้เด็กเป็นคนที่ให้ความร่วมมือ มีอารมณ์มั่นคง ำเร็จ มีความรับผิดชอบและมองตนเองได้อย่างตรงกับความจริง ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ พรณี ชูชัย (วิชาม์ กุลเพ็ญวิรัชต์. 2547: 44; อ้างอิงจาก พรณี ชูชัย. 2532) ผลการวิจัยพบว่าการมีครูมีความเมตตา กรุณา เห็นอกเห็นใจนักเรียน สนใจนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ มีความยุติธรรม ตลอดจนมีความสัมพันธ์อันดีกับนักเรียน ทำให้นักเรียนรักที่จะเรียน และส่งผลให้นักเรียนประสบความสำเร็จในการเรียนด้วย และยังสอดคล้องกับการศึกษาของ จิตรฐิกานต์ สบายจิตร (2542: 48-64) ซึ่งพบว่า การสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้สำหรับผู้เรียน และ ผู้สอนในการปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน และระหว่างนักเรียนกับเพื่อน มีผลต่อทัศนคติที่ดีในการเรียนและมีผลต่อการสร้างบรรยากาศในชั้นเรียน

จากความสำคัญดังกล่าว จะเห็นได้ว่า ความเอาใจใส่นั้นเป็นสิ่งที่สำคัญอย่างมาก ควรที่จะต้องได้รับการปลูกฝังและพัฒนา เพราะในการที่นักเรียนจะประสบความสำเร็จหรือประสบความสำเร็จล้มเหลวในการเรียน หรือแม้กระทั่งการทำงานต่าง ๆ นั้นก็ขึ้นอยู่กับความเอาใจใส่ต่องานนั้น ๆ ของนักเรียนคนนั้น ๆ เป็นสำคัญ ดังที่ สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2524: 76) กล่าวว่า การกระทำทุกอย่างจะดีหรือเลวขึ้นอยู่กับความรับผิดชอบของบุคคล บุคคลที่มีความรับผิดชอบสูงย่อมเอาใจใส่ต่อหน้าที่ของตน ทั้งในส่วนที่เกี่ยวข้องกับตนเองและเกี่ยวข้องกับผู้อื่น ส่วนบุคคลที่มีความรับผิดชอบต่ำ ย่อมไม่สนใจในหน้าที่ของตน ปล่อยปละละเลย เป็นผลให้ตนเองและสังคมเสียหาย ด้วยเหตุนี้ จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่สถาบันทางสังคมต่าง ๆ อันได้แก่ สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา สื่อมวลชน และองค์กรระหว่างประเทศควรจะต้องร่วมมือกันในการพัฒนาเยาวชนให้เจริญยิ่ง ๆ ขึ้นในทุก ๆ ด้าน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2550: 63-65)

จากการสำรวจปัญหาด้านการเรียนของนักเรียนในโรงเรียนปัญญาวรคุณ เขตบางแค กรุงเทพมหานคร โดยผู้วิจัยได้สัมภาษณ์อาจารย์ที่สอนนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนทั้งอาจารย์ที่เป็นคุณุทธิ์และอาจารย์ที่เป็นบรรพชิต พบว่าอาจารย์เหล่านั้นให้ความเห็นว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ยังขาดความเอาใจใส่ต่อการเรียน กล่าวคือ นักเรียนมักเข้าเรียนไม่ทันเวลา ส่งงานไม่ทันตามกำหนดเวลา ถ้าส่งก็เป็นงานที่ไม่มีคุณภาพเท่าที่ควรจะเป็น ขาดความละเอียดรอบคอบ ไม่ค่อยตรวจทานงานให้ดีก่อนส่ง ไม่เอาใจใส่ต่อการเรียน ไม่ตั้งใจปฏิบัติงาน

ตามที่ได้รับมอบหมายเท่าที่ควร เมื่อมีข้อบกพร่องเกิดขึ้นก็มักจะไม่นำไปปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น และไม่คอยติดตามผลงานของตน สิ่งที่กำลังกล่าวมานี้แสดงให้เห็นถึงการขาดความเอาใจใส่ต่อการเรียนของนักเรียนได้เป็นอย่างดี ผลก็คือทำให้ประสิทธิผลทางการเรียนการสอนไม่เป็นไปตามที่ควรจะเป็น ซึ่งส่งผลเสียหายทั้งต่อตัวเองและสังคม และยังทำให้การเรียนการสอนไม่บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ (ลักขณา โสภา. 2537: 2) เหล่านี้เป็นผลพวงมาจากการที่นักเรียนมีความเอาใจใส่ต่อการเรียนต่ำ จึงทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำไปด้วย จะเห็นได้ว่าความเอาใจใส่ต่อการเรียนเป็นคุณลักษณะสำคัญที่พึงปรารถนาของสังคม อีกทั้งเป็นคุณลักษณะจำเป็นต่อการพัฒนาประเทศชาติเป็นอย่างมาก ดังนั้น การพัฒนาความเอาใจใส่ ต่อการเรียนจึงมีความสำคัญและมีความจำเป็นอย่างยิ่ง

ในการที่จะพัฒนาความเอาใจใส่ต่อการเรียนเพื่อให้นักเรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์เพิ่มขึ้นนั้น หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นอีกหนึ่งทางเลือกที่สามารถจะนำไปใช้เป็นเครื่องมือเพื่อช่วยในการพัฒนาความเอาใจใส่ต่อการเรียนของนักเรียนได้ เพราะหลักพุทธธรรมจะช่วยหล่อหลอมเด็กให้เติบโตขึ้นอย่างมีคุณค่า และมีความสุข (ประภาศรี สีหอำไพ. 2543: 23-25) และในบรรดาหลักธรรมในพระพุทธศาสนาที่มีอยู่เป็นจำนวนมากมานั้น มีธรรมอยู่หมวดหนึ่งที่กล่าวได้ว่าเป็นคุณธรรมของคนดี ที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ทรงตรัสไว้ว่า ธรรมนี้เป็นเครื่องตัดสินคนได้ เราจะรู้ได้ว่าใครดีใครชั่วก็ต้องอาศัยธรรมเป็นเครื่องพิจารณา ผู้ใดมีธรรมนี้เป็นหลักคุ้มครองจิตใจ เรียกได้ว่าเป็นคนดี ส่วนผู้ที่ไม่มีธรรมนี้เป็นหลักคุ้มครองจิตใจแล้วจะเรียกว่าคนดีไม่ได้ ธรรมหมวดนี้เป็นสิ่งที่แสดงถึงความดีของคน และควรยึดเป็นหลักสำหรับนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน เพื่อให้เกิดความสุขความเจริญในหน้าที่การงาน การเรียน หมวดธรรมที่กล่าวมานี้คือ สปัจริยธรรม 7 (กัณฐิมา รัชฎาวรรณพงษ์. 2550: 3; อ้างอิงจาก พระราชันนทมนี (ปัญญานันทภิกขุ). 2520: 218-219) และในบรรดาสปัจริยธรรม 7 นั้น หลักพุทธธรรมที่ผู้วิจัยสนใจและนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาความเอาใจใส่ต่อการเรียนให้แก่แก่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 คือ หลักพุทธธรรมข้อ อัตตัญญูพุทฺธมา หมายถึง หลักธรรมที่ทำให้ผู้ประพฤติปฏิบัติตามรู้จักตนเองตามที่เป็นจริง ได้แก่ การรู้จักเพศ กำลัง ความรู้ ความถนัด ความสามารถ และหน้าที่ของตนตามเป็นจริง แล้วปฏิบัติตนให้เหมาะสมสอดคล้องถูกจุดที่จะสัมฤทธิ์ผล ตลอดจนแก้ไขปรับปรุงตนให้ดียิ่งขึ้น (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). 2548ก: 14-16) ซึ่งถือได้ว่าเป็นหลักพุทธธรรมขั้นพื้นฐานที่จะช่วยส่งเสริมให้นักเรียนได้เกิดการพัฒนาความเอาใจใส่ต่อการเรียนของตนเองให้ดีขึ้น

ในการพัฒนาความเอาใจใส่ต่อการเรียนสามารถทำได้หลายวิธี วิธีหนึ่งที่ผู้วิจัยคิดว่าจะนำมาใช้พัฒนาความเอาใจใส่ต่อการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ได้ คือ ใช้หลักพุทธธรรมข้อ อัตตัญญูพุทฺธมา ในการพัฒนา โดยผ่านการเข้าร่วมการฝึกโดยใช้โปรแกรมการพัฒนา

ความเอาใจใส่ต่อการเรียนตามแนวอัตตัญญูตา ซึ่งผู้วิจัยจะจัดเป็นประสบการณ์ให้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

จากเหตุผลและความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะพัฒนาความเอาใจใส่ต่อการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2551 โรงเรียนปัญญาวรคุณ เขตบางแค กรุงเทพมหานคร โดยใช้โปรแกรมการพัฒนาความเอาใจใส่ต่อการตามแนวอัตตัญญูตา เพื่อให้ปัญหาต่าง ๆ ที่กล่าวมาข้างต้นลดน้อยลงไปในที่สุด และเกิดเป็นผลดีแก่นักเรียนเอง

ความมุ่งหมายของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ตั้งความมุ่งหมายไว้ดังนี้

1. เพื่อศึกษาความเอาใจใส่ต่อการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนปัญญาวรคุณ เขตบางแค กรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครอบครัว นักเรียนกับเพื่อน และ นักเรียนกับครู กับความเอาใจใส่ต่อการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนปัญญาวรคุณ เขตบางแค กรุงเทพมหานคร
3. เพื่อเปรียบเทียบความเอาใจใส่ต่อการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนปัญญาวรคุณ เขตบางแค กรุงเทพมหานคร ก่อนและหลังเข้าร่วมโปรแกรมการพัฒนาความเอาใจใส่ต่อการเรียนตามแนวอัตตัญญูตา

ความสำคัญของการวิจัย

ผลการวิจัยนี้ สามารถนำไปเป็นข้อมูลให้ครูแนะแนว ครูประจำชั้น และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาของนักเรียนได้ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนา ส่งเสริม และปลูกฝัง ความเอาใจใส่ต่อการเรียนของนักเรียนต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ตอนที่ 1 การศึกษาความเอาใจใส่ต่อการเรียนของนักเรียน

แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย

แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนปัญญาวรคุณ เขตบางแค กรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2551 จำนวน 369 คน

ตอนที่ 2 การพัฒนาตามแนวอัตตัญญูตา

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนปัญญาวรรคุณ เขตบางแค กรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2551 จำนวน 93 คน โดยมีคะแนนความเอาใจใส่ต่อการเรียนตั้งแต่เปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 25 ลงมา

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการพัฒนาครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนปัญญาวรรคุณ เขตบางแค กรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2551 จำนวน 43 คน ที่มีความสมัครใจเข้าร่วมโปรแกรมการพัฒนาความเอาใจใส่ต่อการเรียนตามแนวอัตตัญญูตา จากนั้นได้ทำการสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling) เพื่อเข้าร่วมการทดลอง จำนวน 12 คน

ตัวแปรที่ศึกษา

ตอนที่ 1 การศึกษาความเอาใจใส่ต่อการเรียนของนักเรียน มีดังนี้

1.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่

1.1.1 สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครอบครัว

1.1.2 สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน

1.1.3 สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู

1.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ ความเอาใจใส่ต่อการเรียนของนักเรียน

ตอนที่ 2 การพัฒนาตามแนวอัตตัญญูตา ได้แก่

2.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่ โปรแกรมการพัฒนาความเอาใจใส่ต่อการเรียนตามแนวอัตตัญญูตา

2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ ความเอาใจใส่ต่อการเรียนของนักเรียน

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. **ความเอาใจใส่ต่อการเรียนของนักเรียน** หมายถึง การที่นักเรียนมีความรับผิดชอบต่อการเรียนของตนเอง และปฏิบัติกิจกรรมทางการเรียนที่ตนต้องกระทำด้วยตนเองอย่างเต็มความสามารถได้ โดยไม่ต้องให้ผู้อื่นคอยตักเตือนหรือควบคุม เพื่อให้บรรลุจุดหมาย อันได้แก่

1.1 **ตรงต่อเวลา** ได้แก่ การเข้าเรียนให้ทันเวลา ทำงานที่ได้รับมอบหมายให้เสร็จ และส่งงานได้ครบทันตามกำหนดเวลา

1.2 **ตั้งใจฟังขณะที่ครูกำลังสอน** ได้แก่ การไม่ทำกิจกรรมนอกเหนือจากการเรียน ไม่พูดคุยกันเอง ไม่ส่งเสียงดังรบกวนผู้อื่น ชักถามครูเมื่อยังไม่เข้าใจหรือมีข้อสงสัย และจดบันทึกขณะที่ทำกิจกรรมทางการเรียน

1.3 **ความเพียรพยายาม** ได้แก่ ความขยันหมั่นเพียรอย่างขยันขันแข็งในสิ่งที่ตนกระทำ ไม่ปล่อยปละละเลย ไม่เกียจคร้าน ไม่ยอมแพ้กับอุปสรรค และมุ่งมั่นทำงานที่ตนทำอยู่ให้สำเร็จ

1.4 **ละเอียดรอบคอบ** ได้แก่ การรู้จักคิดใคร่ครวญในงานที่ทำเพื่อให้ถูกต้องและสมบูรณ์และการตรวจทานความเรียบร้อยเมื่อทำงานเสร็จก่อนส่งครู

1.5 **ยอมรับผลการกระทำและปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น** ได้แก่ การยอมรับผลที่เกิดขึ้นจากการกระทำของตนเองไม่ว่าผลนั้น ๆ จะออกมาดีหรือไม่ดีก็ยอมรับและปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น โดยไม่โยนความผิดหรือความรับผิดชอบให้ใคร

2. **สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครอบครัว** หมายถึง การปฏิบัติตนของนักเรียนที่มีต่อสมาชิกในครอบครัว ได้แก่ การเคารพเชื่อฟัง การปฏิบัติตามคำสั่งสอนทั้งด้านการเรียน การใช้ชีวิตส่วนตัว และการช่วยเหลืองานภายในบ้าน และ การปฏิบัติตนของสมาชิกในครอบครัวที่มีต่อนักเรียน ได้แก่ การให้ความรักความเอาใจใส่ การอบรมสั่งสอน ให้ความเป็นกันเอง ยอมรับความคิดเห็น ให้คำแนะนำปรึกษาทั้งด้านการเรียนและเรื่องส่วนตัว

3. **สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน** หมายถึง การปฏิบัติตนของนักเรียนและเพื่อนที่ปฏิบัติต่อกัน ทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน เพื่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ได้แก่ การช่วยเหลือพึ่งพาอาศัยกันและกันด้านการเรียน การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันด้านการเรียน การห่วงใยใกล้ชิดสนิทสนมกันและกัน และการทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกันในกลุ่มเพื่อนเพื่อให้เกิดความสำเร็จ

4. **สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู** หมายถึง การปฏิบัติตนของนักเรียนที่มีต่อครู ได้แก่ การตั้งใจเรียน ขอคำแนะนำ ชักถามเมื่อมีข้อสงสัยเกี่ยวกับการเรียน ให้ความเคารพเชื่อฟัง และปฏิบัติตามคำสั่งของครู และ การปฏิบัติตนของครูที่มีต่อนักเรียน ได้แก่ การให้ความรักความเอาใจใส่ ให้ความเป็นกันเอง ยอมรับความคิดเห็น ให้คำแนะนำปรึกษาทั้งทางด้านการเรียนและเรื่องส่วนตัว ทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน เพื่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน

5. **อัตตัญญูตา** หมายถึง การที่นักเรียนรู้จักตนเองตามที่เป็นจริง ได้แก่ การรู้จักกำลัง ความรู้ ความถนัด ความสามารถ และหน้าที่ของตนตามเป็นจริง แล้วปฏิบัติตนให้เหมาะสมสอดคล้องถูกต้องที่จะสัมฤทธิ์ผล ตลอดจนแก้ไขปรับปรุงตนให้ดียิ่งขึ้น

6. **โปรแกรมการพัฒนาความเอาใจใส่ต่อการเรียนตามแนวอัตตัญญูตา** หมายถึง การใช้กิจกรรมกลุ่มในการฝึกความเอาใจใส่ต่อการเรียนให้เกิดขึ้นในตัวนักเรียน ซึ่งเป็นวิธีการสร้าง

ความรับผิดชอบด้านการเอาใจใส่ต่อการเรียนตามแนวอัตตัญญูตาที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นและจัดเป็นประสบการณ์ให้แก่นักเรียน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง และเพื่อเป็นการพัฒนาความเอาใจใส่ต่อการเรียน โดยให้มีการปฏิสัมพันธ์กันภายในกลุ่ม สมาชิกได้เรียนรู้ที่จะแก้ปัญหา วิเคราะห์ปัญหา ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน หรือร่วมกันกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งร่วมกันโดยใช้เทคนิค เกม สถานการณ์จำลอง และ กรณีตัวอย่าง โดยมีลำดับขั้นตอนดังนี้

6.1 ขั้นมีส่วนร่วม เป็นขั้นที่นักเรียนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมกลุ่ม โดยนักเรียนเป็นผู้ลงมือปฏิบัติและคิดค้นแสวงหาสิ่งที่ต้องการที่จะเรียนรู้ด้วยตนเอง มีโอกาสแสดงออก เพื่อเป็นสื่อความหมายกับผู้อื่นที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน และ การที่นักเรียนเกิดความรู้สึกเกี่ยวกับสิ่งที่ได้ลงมือทำอย่างแท้จริงนั้นจะช่วยให้อำนาจได้นาน วิเคราะห์ และ สรุปสิ่งที่เรียนรู้นั้นได้ด้วยตนเอง

6.2 ขั้นวิเคราะห์ นักเรียนร่วมกันวิเคราะห์ประสบการณ์การเรียนรู้จากการได้ฝึกปฏิบัติ ซึ่งจะช่วยให้นักเรียนสามารถประเมินความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิก วิธีการ ผลการเรียนรู้ และช่วยให้นักเรียนได้รู้จักตนเองมากขึ้น

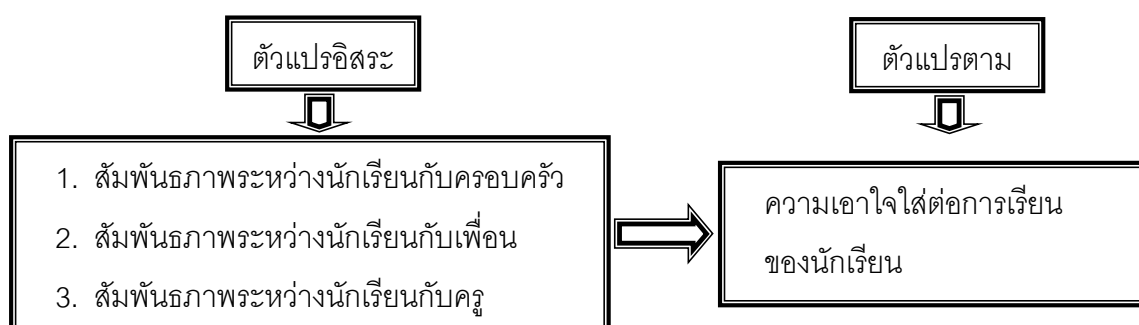
6.3 ขั้นสรุปและประยุกต์หลักการ นักเรียนสามารถรวบรวมแนวคิดต่าง ๆ จากการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม และสามารถนำมาสรุปเป็นหลักการของตนเอง รวมถึงการเชื่อมโยงการเรียนรู้ของตนเองกับผู้อื่นได้ ตลอดจนสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

6.4 ขั้นประเมินผล นักเรียนจะเป็นผู้ประเมินการเรียนรู้ของตนเองและของกลุ่ม รวมทั้งให้ข้อเสนอแนะ และติชมร่วมกันกับสมาชิกคนอื่น ๆ ได้

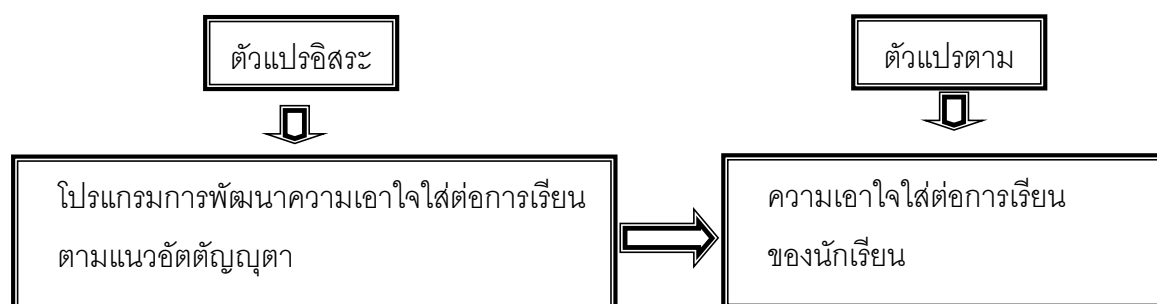
7. นักเรียน หมายถึง นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนปัญญาวรรคุณ เขตบางแค กรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2551

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ตอนที่ 1 การศึกษาความเอาใจใส่ต่อการเรียนของนักเรียน

ตอนที่ 2 การพัฒนาตามแนวอัตตัญญา

สมมติฐานในการวิจัย

1. สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครอบครัว นักเรียนกับเพื่อน และ นักเรียนกับครู มีความสัมพันธ์กับความเข้าใจต่อการเรียนของนักเรียน
2. นักเรียนมีความเข้าใจต่อการเรียนเพิ่มขึ้น หลังจากเข้าร่วมโปรแกรมการพัฒนาความเข้าใจต่อการเรียนตามแนวอัตตัญญา

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาความเข้าใจใ้ต่อการเรียนและพัฒนาตามแนวอัตรัดัญญูตาของนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และได้นำเสนอ
ตามหัวข้อต่อไปนี้

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเข้าใจใ้ต่อการเรียน
 - 1.1 ความหมายของความเข้าใจใ้
 - 1.2 ลักษณะของบุคคลที่มีความเข้าใจใ้
 - 1.3 ความจำเป็นในการปลูกฝังความความเข้าใจใ้ต่อการเรียนให้แก่เด็กนักเรียน
 - 1.4 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวข้องกับความเข้าใจใ้ต่อการเรียน
 - 1.5 ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับความเข้าใจใ้ต่อการเรียน
 - 1.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเข้าใจใ้ต่อการเรียน
2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับอัตรัดัญญูตา
 - 2.1 ความหมายของอัตรัดัญญูตา
 - 2.2 แนวทางประพฤติปฏิบัติตามอัตรัดัญญูตา
 - 2.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับอัตรัดัญญูตา
3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมกลุ่ม
 - 3.1 ความหมายของกิจกรรมกลุ่ม
 - 3.2 ทฤษฎีกระบวนการกลุ่ม
 - 3.3 จุดมุ่งหมายของกระบวนการกลุ่ม
 - 3.4 คุณค่าของกิจกรรมกลุ่ม
 - 3.5 ลำดับชั้นของกระบวนการกลุ่ม
 - 3.6 เทคนิคที่ใช้ในกิจกรรมกลุ่ม
 - 3.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมกลุ่ม

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเข้าใจใ้ต่อการเรียน

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเข้าใจใ้ต่อการเรียน ผู้วิจัยได้นำเสนอในหัวข้อที่
เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบ เนื่องจากความเข้าใจใ้เป็นองค์ประกอบส่วนหนึ่งของความรับผิดชอบ
ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้นำเสนอในหัวข้อที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

1.1 ความหมายของความเอาใจใส่

กลาสเซอร์; และ ซุนิน (Glasser; & Zunin: 1979) ได้นิยามความหมายของพฤติกรรมรับผิดชอบ หมายถึง การตอบสนองความต้องการของบุคคลและทำในทิศทางที่ไม่กระทบกระเทือนหรือก่อความเดือดร้อนให้กับผู้อื่น คนที่มีความรับผิดชอบจะทราบว่าตนเองต้องการอะไรจากชีวิตและมีการวางแผนเพื่อบรรลุเป้าหมายของตนเอง บุคคลที่มีความรับผิดชอบเป็นคนที่มีความเป็นตัวของตัวเอง (Autonomous) มีจิตภายในสนับสนุนการตัดสินใจสิ่งที่เขาต้องการจากชีวิตและสามารถพัฒนาแผนการรับผิดชอบ เพื่อตอบสนองความต้องการและเป้าหมายของตนเอง

จอร์จัน นันท์ทวิกุล (2538: 4-5) มีความเอาใจใส่ หมายถึง ลักษณะพฤติกรรมที่แสดงถึงการปฏิบัติงานด้วยความตั้งใจจริงโดยมุ่งมั่นที่จะผลักดันให้ประกอบกิจกรรมด้วยความสนใจเต็มใจทำอย่างสม่ำเสมอ มีจุดหมายปลายทาง มีใจจดจ่อ มีสมาธิเพื่อให้งานในหน้าที่ของตนหรืองานที่ได้รับมอบหมายเสร็จเรียบร้อย ติดตามงาน ไม่ละเลยทอดทิ้ง หรือหลีกเลี่ยง และหาทางป้องกันไม่ให้เกิดความบกพร่องเสื่อมเสียในงานที่ตนรับผิดชอบ

นพดล ภวนะวิเชียร (2540: 70-71) ให้ความหมายพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับความเอาใจใส่ หมายถึง ลักษณะพฤติกรรมที่มีการวางแผนในการทำหน้าที่ของตนอย่างมีระเบียบวินัย มีความซื่อสัตย์ ทำงานด้วยความมีสติ และมีความละเอียดรอบคอบ

ภารดี ศรีทอง (2543) ได้ให้ความหมายของความเอาใจใส่ต่อการศึกษเล่าเรียน หมายถึง พฤติกรรมการเรียนรู้ที่ผู้เรียนกระทำด้วยความเพียรพยายาม เข้าห้องเรียนสม่ำเสมอ การตรงต่อเวลา เมื่อเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม หรือทำแบบฝึกหัดก็ทำเต็มความสามารถ ยอมรับในสิ่งที่ตนกระทำไม่ว่าผลงานนั้นจะออกมาทางด้านบวกหรือด้านลบ และพยายามแก้ไขปรับปรุงให้ถูกต้องสมบูรณ์ด้วยตนเอง ซึ่งประกอบด้วยพฤติกรรมดังนี้ 1) การตรงต่อเวลา 2) การรู้จักหน้าที่และการกระทำหน้าที่ 3) การร่วมกิจกรรมกลุ่ม 4) การยอมรับผลการกระทำของตนเอง

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) (2548: 192) ได้กล่าวถึงความเอาใจใส่ต่อการเรียนไว้ในองค์คุณของศิษย์ที่ดีที่พึงปฏิบัติต่อครูอาจารย์ว่า ศิษย์พึงบำรุงครูอาจารย์ด้วยการ ใฝ่ใจเรียน คือ มีใจรัก เรียนด้วยศรัทธา และรู้จักฟังให้เกิดปัญญา อีกทั้งเรียนศิลปวิทยาโดยเคารพ คือ เอาใจจริงเอาใจง้อ ถือเป็นกิจสำคัญ

จากความหมายที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า ความเอาใจใส่ หมายถึง พฤติกรรมที่กระทำด้วยความสนใจ ตั้งใจ เพียรพยายามกระทำอย่างสม่ำเสมอ ตรงต่อเวลา มีระเบียบวินัย มีความรักศรัทธา ละเอียดรอบคอบ มุ่งมั่นกระทำภาระหน้าที่ของตนให้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี พร้อมทั้งยอมรับในสิ่งที่ตนกระทำไม่ว่าผลงานนั้นจะออกมาดีหรือไม่ดีก็ยอมรับและพยายามปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้อง

1.2 ลักษณะของบุคคลที่มีความเอาใจใส่

จากลักษณะของบุคคลที่มีความเอาใจใส่ ได้มีนักวิชาการได้นำเสนอไว้ดังนี้

ภัสรา อรุณมีศรี (2533: 40) บุคคลที่มีพฤติกรรมความเอาใจใส่ มีลักษณะดังต่อไปนี้ คือ

1. ตั้งใจศึกษาเล่าเรียน
2. ปฏิบัติตามกฎระเบียบอย่างเคร่งครัด
3. เข้าร่วมกิจกรรมกับสถาบัน
4. เอาใจใส่ต่อสุขภาพของตน
5. ตรงต่อเวลา
6. ปฏิบัติงานตามที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จ
7. ช่วยเหลือผู้อื่นตามความสามารถ
8. เชื้อฟังคำสั่งสอนของผู้ปกครอง
9. ซื่อสัตย์ ไว้วางใจได้

นพดล ภวนะวิเชียร (2540: 70-71) กล่าวถึงลักษณะพฤติกรรมหลักที่แสดงถึงความรับผิดชอบว่าประกอบด้วยพฤติกรรมหลัก 5 ประการ คือ

1. ตระหนักถึงความสำคัญของหน้าที่ ประกอบด้วยพฤติกรรมต่าง ๆ คือ
 - 1.1 รับผิดชอบต่อสิ่งที่กระทำ
 - 1.2 ยอมรับว่าหน้าที่เป็นสิ่งที่ต้องทำ
 - 1.3 รู้สึกชอบต่อการกระทำหน้าที่
 - 1.4 รู้สึกว่าหน้าที่ของตนเป็นสิ่งที่สำคัญ
2. ทำหน้าที่ด้วยความเต็มใจโดยไม่ต้องมีการบังคับ มีพฤติกรรม ดังนี้
 - 2.1 สมควรใจทำหน้าที่
 - 2.2 ควบคุมตนเองได้
3. ทำหน้าที่ด้วยความเต็มใจเอาใจใส่ พฤติกรรมส่วนนี้มีพฤติกรรมเสริม คือ
 - 3.1 วางแผนในการทำหน้าที่ของตน
 - 3.2 มีระเบียบวินัย
 - 3.3 มีความซื่อสัตย์
 - 3.4 มีความละเอียดรอบครอบ
 - 3.5 มีสติ

4. ทำหน้าที่อย่างต่อเนื่องจนงานเสร็จ พฤติกรรมส่วนนี้มีพฤติกรรมเสริม คือ
 - 4.1 มีความอดทน
 - 4.2 มีความเพียร
 - 4.3 มีการเตรียมการและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น
 - 4.4 มีมนุษยสัมพันธ์
 - 4.5 รักษาสุขภาพให้แข็งแรง
5. ยอมรับผลการกระทำของตน ประกอบด้วยพฤติกรรม ดังนี้
 - 5.1 ติดตามผลการกระทำของตน
 - 5.2 มีเหตุผล
 - 5.3 ปรับปรุงการกระทำของตน

จากความหมายที่กล่าวมาข้างต้น ลักษณะของบุคคลที่มีความเอาใจใส่ สรุปได้ว่าต้องเป็นคนที่มีความตั้งใจปฏิบัติอย่างเคร่งครัดในข้อกฎกติกาที่กลุ่มได้ตกลงกันไว้ ทำงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริต โดยตระหนักถึงความสำคัญของหน้าที่ โดยไม่ต้องมีการบังคับ ทำหน้าที่อย่างต่อเนื่องจนงานเสร็จและยอมรับผลการกระทำของตนไม่ว่าในด้านดีหรือด้านเสียก็ตาม

1.3 ความจำเป็นในการปลูกฝังความความเอาใจใส่ต่อการเรียนให้แก่เด็กนักเรียน

การสอนเป็นภาระหน้าที่หลักของครูในชั้นเรียน แต่การควบคุมนักเรียนให้อยู่ในกฎระเบียบวินัยและมีความรับผิดชอบ ก็เป็นหน้าที่ของครูประจำชั้นและครูประจำวิชาที่จะต้องช่วยกันดูแลและรับผิดชอบเช่นกัน โคร; และ โคร (Crow; & Crow. 1956: 106) ได้มีความเห็นว่าการมุ่งหมายในการฝึกวินัย ไม่ได้มุ่งให้นักเรียนได้ปฏิบัติตามระเบียบต่าง ๆ เท่านั้น แต่มุ่งให้มีการพัฒนาความรับผิดชอบด้านความเอาใจใส่ต่อการเรียนให้สามารถควบคุมตนเองได้ เพราะเป็นการฝึกให้เด็กนักเรียนได้กระทำสิ่งต่าง ๆ โดยคำนึงถึงตนเองและผู้อื่น ซึ่งก่อให้เกิดประโยชน์ดังต่อไปนี้

1. ช่วยให้นักเรียนมีพฤติกรรมที่เป็นระเบียบ เรียบร้อย
2. ช่วยให้นักเรียนมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตน เช่น รับผิดชอบต่อทางด้านการเรียนช่วยสร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้นในหมู่คณะ
3. ช่วยส่งเสริมความเจริญก้าวหน้าของเด็กนักเรียน
4. ช่วยให้ครูและนักเรียนอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข และประสบความสำเร็จทางด้านการเรียน

จากที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า การเอาใจใส่ต่อการเรียนนั้นทำให้นักเรียนมีระเบียบวินัยในตนเอง และมีส่วนในการรับผิดชอบสังคม ทำให้นักเรียนสามารถพัฒนาความสามารถของตนเองให้ดีขึ้น ทำให้นักเรียนได้มีความรู้และประสบความสำเร็จในชีวิตได้ง่าย

1.4 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความเอาใจใส่ต่อการเรียน

ในการพัฒนาความเอาใจใส่ต่อการเรียนนั้น นักทฤษฎีทางจริยธรรมส่วนใหญ่เชื่อว่า จริยธรรมมีการพัฒนาขึ้นเป็นลำดับ ตั้งแต่วัยเด็กถึงวัยผู้ใหญ่ นอกจากนี้นักทฤษฎีจริยธรรมส่วนใหญ่ยังเชื่อว่า แหล่งที่ก่อให้เกิดการพัฒนาทางจริยธรรมนั้น อยู่กับการเรียนรู้ทางสังคม แต่อย่างไรก็ตาม แนวคิดการพัฒนาทางจริยธรรมนี้ก็ยังมีแตกต่างกันออกไป ซึ่งผู้วิจัยจะได้กล่าวเพียงบางทฤษฎี ดังนี้

1.4.1 ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์กจากการพินิจศึกษาแบบระยะยาวของโคลเบอร์ก (ประสาธน์ อิศรปริดา. 2523: 122-125; อ้างอิงมาจาก Kohlberg. 1976: 32-33) ก็พบว่าพัฒนาการทางจริยธรรมของเด็กและวัยรุ่นมีแนวโน้มที่จะก้าวหน้าขึ้นตามลำดับ โดยจริยธรรมจะพัฒนาขึ้นในลักษณะที่สอดคล้องกับพัฒนาการทางสติปัญญาตามทฤษฎีของพียาเจท์ เพราะการที่เด็กจะวินิจฉัยจริยธรรม (Moral Judgement) ว่าสิ่งใดดีหรือไม่ดี สิ่งใดควรหรือไม่ควรนั้น ต้องอาศัยการใช้เหตุผลเชิงตรรกวิทยา และความคิดเชิงนามธรรม เช่น คนที่มีพัฒนาการด้านจริยธรรมได้ในระดับต้น ๆ ส่วนผู้ที่มีพัฒนาการทางด้านสติปัญญาถึงขั้นปฏิบัติการคิดด้วยนามธรรม (Formal Operational Stage) ก็จะมีพัฒนาการด้านจริยธรรมในระดับสูงสุดได้ และโคลเบอร์ก (Kohlberg) ได้สรุปการศึกษาของเขาว่า จริยธรรมจะมีอยู่ 3 ระดับใหญ่ ๆ ในแต่ละระดับจะแยกย่อยได้อีกระดับละ 2 ขั้น รวมเป็นขั้นพัฒนาการ 6 ขั้น โดยเริ่มจากระดับต่ำสุดไปสู่ระดับสูงสุด (กันทิมา รัชฎาวรรณพงษ์. (2550: 26-28; อ้างอิงจาก Kohlberg. 1970: 37-43; 1971: 400; 1973: 376; 1976: 32-33) ดังนี้

1.4.1.1 ระดับก่อนเกณฑ์หรือระดับเริ่มมีจริยธรรม (Pre-Conventional Level) เป็นระดับที่มีในเด็กส่วนมากที่อายุต่ำกว่า 9 ขวบ และวัยรุ่นบางคนหรือวัยรุ่นผู้ใหญ่ส่วนมากที่ประกอบอาชีพอาชญากรรม ระดับนี้เป็นระดับที่รางวัลและการลงโทษเป็นแรงกระตุ้นที่สำคัญ

ขั้นที่ 1 ใช้หลักการหลบหลีกการถูกลงโทษ เป็นการตัดสินใจกระทำตามการที่ถูกลงโทษและการดูคำของผู้ใหญ่ เช่น การตัดสินใจว่าเด็กคนนี้ไม่ดี เพราะโดนแม่ดุและตีบ่อย ๆ ฉะนั้น การกระทำที่ถูกต้องจึงหมายถึง การเชื่อฟังผู้มีอำนาจเหนือกว่าเหตุผลในการกระทำหรือไม่กระทำสิ่งใดขึ้นอยู่กับการไม่ให้ถูกลงโทษเป็นเรื่องสำคัญ

ขั้นที่ 2 ใช้หลักการแสวงหารางวัล คือความพอใจของตนเองเป็นหลักเป็นการตัดสินใจกระทำตามใจตัวเอง มักเป็นไปในรูปที่ต้องการรางวัลจากผู้อื่น การที่ทุกคนทำในสิ่งที่เขาต้องการ เป็นสิ่งที่ถูกต้องแม้การกระทำนั้นจะขัดกับผู้อื่นก็ตาม นับเป็นเหตุผลส่วนตัวโดยไม่คำนึง

ถึงความถูกต้องของสังคม ชอบการแลกเปลี่ยนที่เท่าเทียมกัน แสดงออกในลักษณะตาต่อตาหรือ หูไปโก้ม่า

1.4.2 ระดับตามเกณฑ์หรือระดับทำตามสังคมและประเพณีนิยม (Conventional Level) ระดับที่มีในวัยรุ่นและวัยผู้ใหญ่ส่วนมากในทุก ๆ สังคม การดำเนินและการยกย่องชมเชย จากสังคมเป็นสิ่งที่ควบคุมความประพฤติ

ขั้นที่ 3 ใช้หลักการเฝ้าหาการยอมรับและความพอใจ มีความสำนึกใน ความเป็นเด็กดี (Good-Boy) กระทำสิ่งที่คนอื่นเห็นว่าดี โดยดูจากตัวอย่างเฉพาะในหมู่คณะของตน ซึ่งอาจเป็นยอมรับของสังคมทั่วไปก็ได้

ขั้นที่ 4 ใช้หลักการกระทำตามหน้าที่ เป็นการตัดสินใจกระทำตามระเบียบของ สังคมและเพื่อคงไว้ซึ่งคำสั่งสอนของผู้ใหญ่ ผู้มีอำนาจจะมีอิทธิพลต่อจริยธรรม ความรู้สึกนึกคิด เกิดขึ้นถ้าถูกละทิ้งหรือไม่ได้รับการยอมรับจากผู้มีอำนาจทางกฎหมาย ความถูกต้องขึ้นอยู่กับสังคม หรือสถาบัน รัฐบาลหน้าที่ของตนในฐานะที่เป็นหน่วยหนึ่งของสังคม

1.4.3 ระดับเหนือเกณฑ์หรือระดับทำตามจริยธรรมของตัวเอง (Post-conventional Level) วัยผู้ใหญ่เพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่มีจริยธรรมในระดับนี้ และมักมีอายุ 20 ปีขึ้นไป บุคคล ระดับเหนือกฎเกณฑ์จะเป็นผู้ซึ่งแยก “ตน” ออกจากกฎเกณฑ์และความคาดหวังของผู้อื่นและกำหนด ค่ากฎเกณฑ์ทางสังคม แต่การยอมรับกฎเกณฑ์ของสังคมจะตั้งอยู่บนพื้นฐานของหลักจริยธรรม โดยทั่วไปที่กำหนดขึ้นอย่างเป็นที่ยอมรับกัน และเป็นรากฐานของกฎสังคม (Society's Rules) หลักจริยธรรมเหล่านี้ในบางกรณีจะขัดแย้งกับกฎเกณฑ์ของสังคม

ขั้นที่ 5 ใช้หลักการเคารพของตนเอง หรือกระทำตามสัญญาเป็นการตัดสินใจ การกระทำตามกฎเกณฑ์และสัญญา เป็นจริยธรรมที่ผูกพันกับกฎหมายและ หลักประชาธิปไตย แรงจูงใจที่สำคัญคือ ประโยชน์สุขของสังคม ไม่ทำตนให้ขัดต่อสิทธิอันพึงมีพึงได้ของผู้อื่น ความคิด เกี่ยวกับความถูกต้องของมนุษยชาติเริ่มมีขึ้น

ขั้นที่ 6 ใช้หลักอุดมคติสากล เป็นการตัดสินใจกระทำตามความรู้สึกผิดชอบ ชั่วดีของตน เป็นจริยธรรมที่มีหลักมโนธรรมของตนเอง แรงจูงใจที่ก่อให้เกิดความรู้สึกถูกต้อง ขึ้นอยู่กับตัวเอง ความคิดเกี่ยวกับความถูกต้องนั้นยึดหลักประชาธิปไตย และเคารพในคุณค่า ของความสำคัญของชีวิตมนุษย์ทุก ๆ คน (จงเหรีญ หล้ามี. 2536: 15-16)

เพื่อให้เข้าใจทฤษฎีพัฒนาการเชิงจริยธรรมของโคลเบอร์ก ซึ่งประกอบด้วย พัฒนาการทางจริยธรรม 6 ขั้น และแบ่งระดับจริยธรรมได้ 3 ระดับ แต่ละระดับมี 2 ขั้น นำมาเสนอในรูปตาราง 1 ดังนี้

ตาราง 1 แสดงพัฒนาการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของโคลเบอร์ก

ขั้นการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม	ระดับจริยธรรม
ขั้นที่ 1 : หลักการหลบหลีกการถูกลงโทษ (2-7 ปี) ขั้นที่ 2 : หลักการแสวงหารางวัล (7-10 ปี)	ระดับที่ 1 : ระดับก่อนกฎเกณฑ์ (2-10 ปี)
ขั้นที่ 1 : หลักการทำตามที่ผู้อื่นเห็นชอบ (10-13 ปี) ขั้นที่ 2 : หลักการทำตามหน้าที่ของสังคม (13-16 ปี)	ระดับที่ 2 : ระดับตามกฎเกณฑ์ (10-16 ปี)
ขั้นที่ 1 : หลักการใช้เหตุผลและวิจารณ์ญาณ (16 ปีขึ้นไป) ขั้นที่ 2 : หลักการยึดอุดมคติขั้นสูงสุด (ผู้ใหญ่)	ระดับที่ 3 : ระดับเหนือกฎเกณฑ์ (16 ปีขึ้นไป)

ที่มา: ดวงเดือน พันธุมนาวิน. (2524). **ทฤษฎีต้นไม้จริยธรรม: การวิจัยและการพัฒนาบุคคล**. หน้า 30

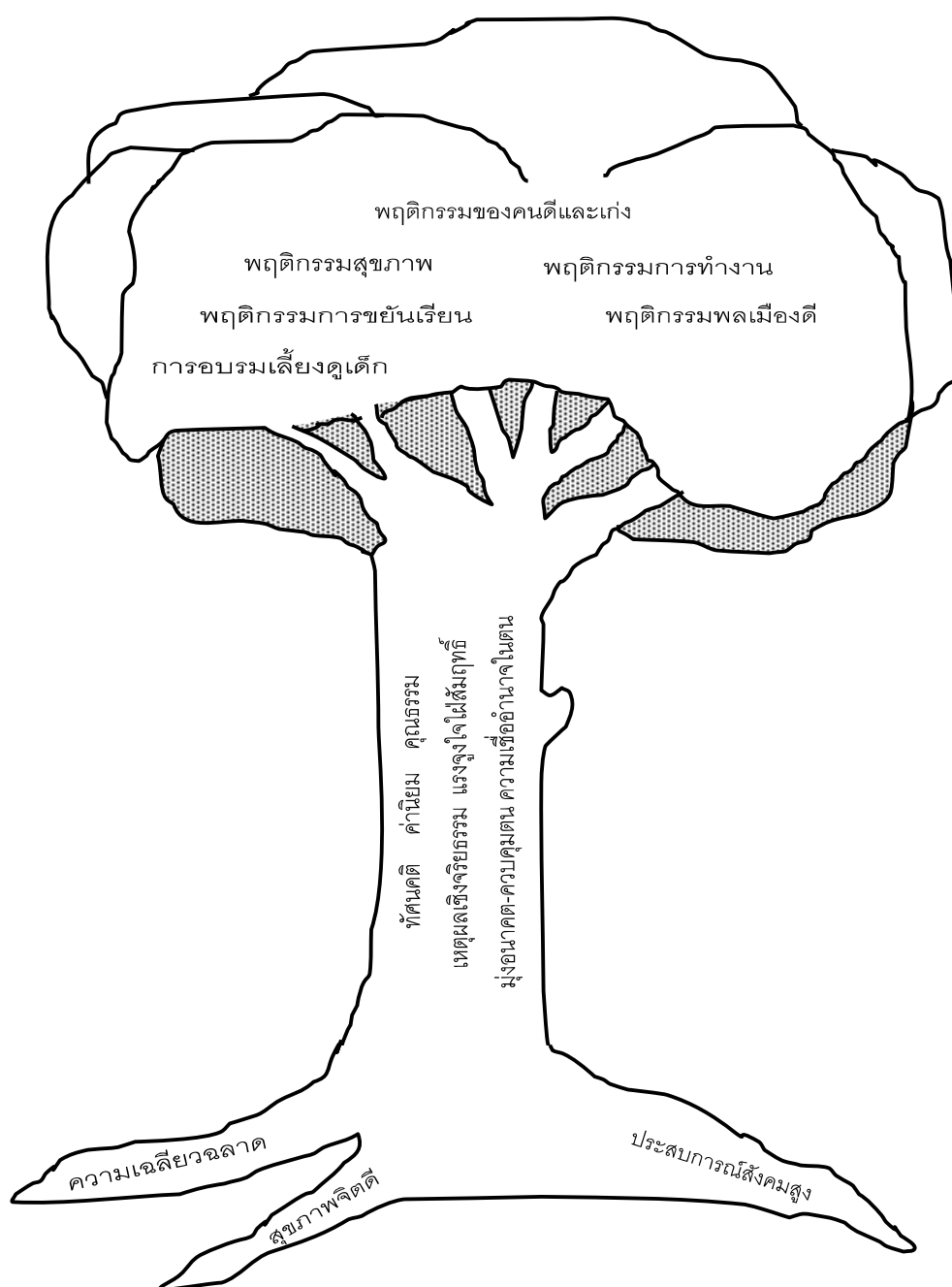
1.4.2 ทฤษฎีต้นไม้จริยธรรมสำหรับคนไทย

ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2538: 2-4) ได้ทำการศึกษาและวิเคราะห์สาเหตุของพฤติกรรมคนดีและคนเก่ง สามารถสรุปออกมาในรูปของทฤษฎีต้นไม้จริยธรรม วิเคราะห์ได้ว่ามีองค์ประกอบทางจิตที่เกี่ยวข้องอยู่ 8 ลักษณะ โดยแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ จิตลักษณะที่เป็นพื้นฐานทางจิตใจ 3 ด้าน และจิตลักษณะที่เป็นสาเหตุทางจิตใจอีก 5 ด้าน มีความเชื่อมโยงกันเมื่อนำไปประกอบเป็นภาพต้นไม้ 3 ด้าน จะแบ่งเป็น 3 ส่วน คือ 1) ส่วนดอกไม้และผลไม้บนต้นไม้ 2) ส่วนลำต้นของต้นไม้ และ 3) ส่วนรากของต้นไม้ ดังจะกล่าวถึงรายละเอียดต่อไปนี้

1.4.2.1 ส่วนดอกไม้และผลไม้บนต้นไม้ คือ พฤติกรรมประเภทต่าง ๆ ที่รวมเข้าเป็นพฤติกรรมของคนดีและคนเก่ง พฤติกรรมของพลเมืองดี พฤติกรรมการกระทำดีและละเว้นความชั่ว พฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาประเทศ และพฤติกรรมการทำงานอาชีพอย่างขยันขันแข็ง เพื่อส่วนรวมผลที่ออกมาเป็นพฤติกรรมต่าง ๆ ที่ปรารถนาดี มีสาเหตุมาจาก สาเหตุทางจิตใจที่เป็นส่วนลำต้นของต้นไม้ และลักษณะพื้นฐานทางจิตใจที่เป็นส่วนรากของต้นไม้

1.4.2.2 ส่วนลำต้นของต้นไม้ คือ สาเหตุทางจิตของพฤติกรรม ประกอบด้วยจิตลักษณะ 5 ด้าน ได้แก่

1.4.2.2.1 การใช้เหตุผลทางจริยธรรม คือ มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ มีระเบียบวินัย มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม ประเทศชาติ มนุษยชาติ และหลักการ มากกว่าประโยชน์ส่วนตน

ภาพประกอบ 1 ทฤษฎีต้นไม้จริยธรรม แสดงจิตลักษณะพื้นฐาน และองค์ประกอบทางจิตใจของ
พฤติกรรมทางจริยธรรม

ที่มา: ดวงเดือน พันธุมนาวิน. (2524). **ทฤษฎีต้นไม้จริยธรรม: การวิจัยและการพัฒนา**
บุคคล. หน้า (10)

1.4.2.2.2 ลักษณะมุ่งอนาคตและควบคุมตน คือ รู้จักคาดการณ์ไกล รู้จักควบคุมตนเอง สามารถอดได้รอได้ มีความภาคภูมิใจในการทำความดี แม้จะไม่มีคนอื่นเห็น

1.4.2.2.3 ความเชื่อในอำนาจตน คือ เชื่อว่าผลที่เกิดกับตนมาจากการกระทำของตนเอง ไม่ใช่เกิดจากความบังเอิญ หรือโชคเคราะห์ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ หรือบุคคลอื่นบันดาลให้

1.4.2.2.4 แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ คือ มีความมุ่งมั่นในการที่จะทำงานให้สำเร็จตามจุดมุ่งหมายโดยไม่ย่อท้อ

1.4.2.2.5 ทศนคติ คุณธรรม ค่านิยม (ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรม หรือสถานการณ์นั้น ๆ) คือ มองเห็นและเข้าใจในคุณค่า ประโยชน์ ความดีของการปฏิบัติหน้าที่ เกิดความพึงพอใจ มีความพร้อมที่จะมีพฤติกรรมการทำงานที่มีประสิทธิภาพ

1.4.2.3 ส่วนรากของต้นไม้ คือ ลักษณะพื้นฐานทางจิตใจของพฤติกรรม ประกอบด้วยจิตลักษณะ 3 ด้าน ได้แก่

1.4.2.3.1 มีความเฉลียวฉลาด คือ มีความรู้คิดที่เหมาะสมตามอายุ ตั้งแต่ขั้นรู้คิดรูปธรรมจนถึงขั้นรู้คิดนามธรรม กล่าวคือ คิดแบบเป็นระบบได้เมื่อเป็นผู้ใหญ่

1.4.2.3.2 มีสุขภาพจิตดี ได้แก่ มีความสุขในการทำงาน มีการปรับตัวได้ดี มีความวิตกกังวลน้อย เหมาะสมกับเหตุการณ์ มีอารมณ์มั่นคง ความพึงพอใจในสภาพแวดล้อม ของการทำงาน

1.4.2.3.3 มีประสบการณ์ทางสังคมสูง คือ การเข้าใจมนุษย์และสังคม รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา ได้รับประสบการณ์ทางสังคมอย่างเพียงพอเหมาะสมตามอายุ

ถ้าบุคคลมีลักษณะพื้นฐานทางจิตใจ 3 ด้าน ที่เป็นส่วนรากของต้นไม้ ในปริมาณที่สูงเหมาะสมกับอายุ และอยู่ในสภาพแวดล้อมทางบ้าน ทางโรงเรียน และทางสังคม ที่เหมาะสม ก็จะเป็นผู้ที่มีความพร้อมที่จะพัฒนาจิตลักษณะทั้ง 5 ด้าน อันเป็นสาเหตุทางจิตใจ ที่เป็นส่วนลำต้นของต้นไม้ได้

1.5 ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับความเอาใจใส่ต่อการเรียน

1.5.1 สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครอบครัว

1.5.1.1 ความหมายสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครอบครัว

โสภณพรณ เวียงเพิ่ม (2541: 9) ให้ความหมายของสัมพันธภาพในครอบครัว ไว้ว่า หมายถึง ลักษณะทางพฤติกรรมภายในครอบครัว การแสดงออกด้านความสัมพันธ์ของบิดามารดา ความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดากับบุตร และ การมีส่วนร่วมในครอบครัว

ทัดดาว ลิมพะสุต (2543: 5) ให้ความหมายของสัมพันธภาพในครอบครัวว่า หมายถึง ความสัมพันธ์ของบิดา มารดา และ บุตร อันประกอบด้วย การพักผ่อนหย่อนใจร่วมกัน ของครอบครัว การที่สมาชิกมีเวลาอยู่ร่วมกันในครอบครัว การติดต่อสื่อสารระหว่างสมาชิกใน ครอบครัว ความคล้ายคลึงในด้านความคิดเห็น การรับรู้ปัญหาและการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน การใช้ เหตุผลในครอบครัว การมีศรัทธาต่อศาสนา และความขัดแย้งในครอบครัว

พิไลวรรณ มะนะสุทธิ์ (2544: 10) ให้ความหมายไว้ว่า สัมพันธภาพใน ครอบครัว หมายถึง การที่บุคคลสามารถสร้างความสัมพันธ์ ความเกี่ยวข้อง ความผูกพันรักใคร่ ความสนิทสนมกลมเกลียว ความคุ้นเคยใกล้ชิดกันภายในครอบครัว

สุพัชรีย์ หนูใหญ่ (2544: 3) ให้ความหมายไว้ว่า สัมพันธภาพในครอบครัว หมายถึง ความผูกพัน รักใคร่ สามัคคีในครอบครัว สมาชิกในครอบครัวมีความเข้าใจและ ช่วยเหลือกัน ได้ทำกิจกรรมที่พึงพอใจร่วมกัน มีการติดต่อสื่อสารที่ดีระหว่างสมาชิก บิดามารดาเลี้ยง ดูบุตรโดยให้อิสระทางความคิด และ การแสดงออก ไม่ค่อยควบคุม หรือบังคับบุตรมากเกินไป เลี้ยงดูแบบมีเหตุมีผล มีความผาสุกในครอบครัว และมีความมั่นคงในชีวิตสมรส

อัญมณี สมตัว (2544: 5) ได้ให้ความหมายไว้ว่า สัมพันธภาพในครอบครัว หมายถึง ความสัมพันธ์ที่ราบรื่นระหว่างบุคคลในครอบครัว ไม่ว่าจะเป็นระหว่างพ่อแม่ ลูก หรือ ผู้ปกครอง ซึ่งอาจจะเป็นพ่อแม่ ญาติผู้ใหญ่คนอื่น ๆ ได้แก่ ปู่ย่า ตายาย ลุงป้า น้าอา ทั้งผู้ที่ มีสถานภาพสมรสเป็นผู้สมรส หรืออาจจะเป็นโสดก็ได้ โดยอาศัยความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกใน ครอบครัวนั้นจะต้องเป็นความสัมพันธ์ที่ดี มีความเข้าใจกัน รักใคร่ผูกพันกัน มีเวลาให้แก่กัน ทำกิจกรรมร่วมกัน

จากความหมายของสัมพันธภาพในครอบครัวที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า สัมพันธภาพในครอบครัว หมายถึง การที่สมาชิกในครอบครัวสามารถสร้างความสัมพันธ์อันดี ให้เกิดขึ้นภายในครอบครัวกับทั้งบุคคลที่อยู่ภายในครอบครัวและบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องกับ ครอบครัวทำให้มีความผูกพัน รักใคร่ ประองดองกัน และให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันภายใน ครอบครัว

1.5.1.2 ความสำคัญของสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครอบครัว

สัมพันธภาพในครอบครัวเกิดจากการมีปฏิสัมพันธ์กันของสมาชิกในครอบครัว ดังนั้น สัมพันธภาพที่ดีระหว่างนักเรียนกับครอบครัวจึงมีความสำคัญเป็นอย่างมากต่อสมาชิกใน ครอบครัวและสังคม

ฝน แสงสิงแก้ว (2543: 5) ได้กล่าวถึงความสำคัญของสัมพันธภาพใน ครอบครัว พอสรุปได้ว่า ความผูกพันรักใคร่ในครอบครัวเป็นรากฐานของความสุขในชีวิต

เป็นรากฐานของความเป็นปึกแผ่นของสังคม ของประเทศชาติบ้านเมือง และ ของโลกในที่สุด ชีวิตสังคมย่อมตั้งต้นมาจากครอบครัว ถ้าครอบครัวแตกแยกหรือขาดความรักใคร่ต่อกัน ชีวิตในสังคมจะแตกแยกประจวบตามตัว ส่วนครอบครัวที่เป็นสุข มีความอบอุ่นในครอบครัว และ มีความเข้าใจระหว่างสมาชิกในครอบครัวดี จะช่วยส่งเสริมสุขภาพทั้งร่างกายและจิตใจของสมาชิกในครอบครัวให้เป็นครอบครัวที่อบอุ่นเป็นสุข

นอกจากนี้ โพรฟัสน์ ฟานิช (2544: 30-32) กล่าวถึงความสำคัญของสัมพันธภาพในครอบครัว พอสรุปได้ว่า สัมพันธภาพภายในครอบครัว มีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะครอบครัวที่มีความสุข คือ ครอบครัวที่มีความรักใคร่ผูกพันกัน และมีความเข้าใจซึ่งกันและกัน ซึ่งแสดงถึง การมีสัมพันธภาพที่ดีภายในครอบครัว ในทางตรงกันข้าม ครอบครัวที่มีวิกฤตการณ์ต่าง ๆ เกิดขึ้นภายในครอบครัว ไม่ว่าจะเป็นปัญหาความขัดแย้ง ปัญหาการนอกใจของคู่สมรส ปัญหาการหย่าร้าง ปัญหาความตึงเครียด หรือปัญหาอื่นใด ย่อมจะส่งผลทำให้ครอบครัวไม่มีความสุข ซึ่งสาเหตุเกิดจากสัมพันธภาพที่ไม่ดีภายในครอบครัว ก่อให้เกิดความไม่เข้าใจกัน และส่งผลให้ความรักกลายเป็นความริษยาได้

จากความหมายที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว ที่เกิดขึ้นกับสมาชิกในครอบครัวอื่นจะช่วยให้ครอบครัวมีความสุขช่วยในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ในครอบครัว แม้ปัญหานั้นจะหนักหนาสาหัสเพียงไร ครอบครัวโดยมีสมาชิกภายในครอบครัวจะต้องช่วยกันประคับประคองเพื่อให้ครอบครัวดำเนินไปได้อย่างสงบสุข

1.5.1.3 ลักษณะสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครอบครัว

สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครอบครัวนั้น เริ่มพัฒนาขึ้นตั้งแต่นักเรียนเริ่มคลอด ดังที่ สมพงษ์ ธนัญญา (2540: 196) ได้กล่าวสรุปไว้ว่า ความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่กับลูกนี้มีพื้นฐานมาจากความสัมพันธ์ระหว่างสามีและภรรยา และเมื่อมีการให้กำเนิดบุตรแล้ว ความสัมพันธ์ในครอบครัวก็เพิ่มขึ้นเป็นความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่และลูกตามมา ซึ่งความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่และลูกจะแน่นแฟ้นคืออยู่เสมอถ้าพ่อแม่ทำตัวเป็นหลักรักใคร่ผูกพันกันดี ความรักใคร่ผูกพันแน่นหนาของพ่อแม่จะมีผลสะท้อนไปผูกพันรักใคร่ต่อบุตรให้แน่นแฟ้นต่อไปด้วย

แซนทรอค (Santrock. 1997: 387-389) ได้แสดงความคิดเห็นถึงสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับพ่อแม่ไว้ สรุปได้ว่า เมื่อลูกเข้าสู่วัยรุ่น ความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่กับลูกวัยรุ่นนั้น จะแปรสภาพต่างไปจากวัยทารก และ วัยเด็กมาก เพราะเมื่อเด็กเข้าสู่วัยรุ่นจะมีการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นมากทั้งร่างกาย และ จิตใจ เริ่มก้าวเข้าสู่ความเป็นผู้ใหญ่ เริ่มมีการค้นหาเอกลักษณ์ของตนเอง เพื่อรู้จักตนเองในแง่มุมต่าง ๆ และค่อย ๆ ทำตัวเป็นอิสระจากพ่อแม่ สภาพเช่นนี้ย่อมก่อให้เกิดความขัดแย้งด้านสัมพันธภาพกับพ่อแม่ได้ ซึ่งพ่อแม่ต้องให้ความเข้าใจ

พรพิมล เจียมนาครินทร์ (2539: 151–155) ได้เสนอแนะแนวทางในการสร้างสัมพันธภาพระหว่างพ่อแม่กับลูกวัยรุ่น เพื่อลดปัญหาความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้น สรุปได้ดังนี้

1. พ่อแม่ต้องใกล้ชิดลูกตั้งแต่เล็ก
2. พ่อแม่ต้องสอนให้ลูกตัดสินใจเอง
3. พ่อแม่กับลูกควรมีเวลาให้แกกันด้วยการมีกิจกรรมร่วมกัน
4. พ่อแม่ควรรู้จักเพื่อน ๆ ของลูก โดยเปิดโอกาสให้พามาเที่ยวที่บ้าน
5. ให้ความเคารพในสิทธิของกันและกัน
6. พ่อแม่ควรเป็นกำลังใจให้ลูก
7. พ่อแม่ต้องยอมรับการเปลี่ยนแปลงของลูก
8. พ่อแม่ไม่ควรคิดว่า ตัวเองไม่มีค่า หรือไม่มีความหมายอีกต่อไปถ้าลูก

ไม่ต้องการพึ่งพ่อแม่

9. พ่อแม่ต้องพยายามมีอารมณ์ขัน

ในส่วนของครอบครัวที่ประกอบด้วยสมาชิกในครอบครัวเป็นจำนวนมาก ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกภายในครอบครัวย่อมมีความแตกต่างกันมาก ดังที่ สมพงษ์ ธนัญญา (2540: 197) ได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกภายในครอบครัว สรุปได้ว่า เมื่อบิดามารดาให้กำเนิดบุตรคนที่ 2 และคนต่อ ๆ มา ความสัมพันธ์ระหว่างพี่น้องย่อมเกิดขึ้น และสัมพันธภาพระหว่างพี่น้องจะดีหรือไม่ ขึ้นอยู่กับสภาพการณ์ในครอบครัว อันประกอบไปด้วยความสัมพันธ์พื้นฐาน และลักษณะการอบรมเลี้ยงดูบุตรด้วยความรักความเข้าใจ ให้ความยุติธรรม ตลอดจนเสริมสร้างความรักใคร่ในระหว่างพี่น้อง ความสัมพันธ์ระหว่างพี่น้องย่อมดำเนินไปด้วยดี มีความรักใคร่ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

การที่จะสร้างความสัมพันธ์ที่ดีให้เกิดขึ้นในครอบครัวได้นั้น สมาชิกทุกคนในครอบครัวต้องปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทของตนเองให้เหมาะสม ดังที่ สายสุรี จุติกุล (2540: 13-24) ได้รวบรวมแนวความคิดเกี่ยวกับการเสริมสร้างสัมพันธภาพระหว่างสมาชิกในครอบครัว โดยสมาชิกในครอบครัวต้องให้ความรับความอบอุ่นระหว่างกันและกัน ซึ่งพฤติกรรมที่ดีของการแสดงออกของความรักที่จะเพิ่มความอบอุ่นแก่สมาชิกในครอบครัว สามารถสรุปได้ดังนี้

1. สมาชิกทุกคนในครอบครัวต้องเอาใจใส่ดูแลกัน และ เอื้ออาทรต่อกัน
2. สมาชิกทุกคนในครอบครัวต้องรู้จักคนที่เรารัก
3. สมาชิกทุกคนในครอบครัวต้องเคารพ ให้เกียรติ และ รับฟังซึ่งกันและกัน
4. สมาชิกทุกคนในครอบครัวต้องมีความรับผิดชอบ
5. สมาชิกทุกคนในครอบครัวต้องมีความไว้วางใจกันและกัน

6. สมาชิกทุกคนในครอบครัวต้องให้กำลังใจกันและกัน
7. สมาชิกทุกคนในครอบครัวต้องให้อภัยกันและกัน
8. สมาชิกทุกคนในครอบครัวต้องรู้จักสื่อสารในครอบครัว
9. สมาชิกทุกคนในครอบครัวต้องใช้เวลาด้วยกันอย่ามีคุณค่า และ

เกิดประโยชน์สูงสุด

10. สมาชิกทุกคนในครอบครัวต้องมีการปรับตัวตามภาวะที่เปลี่ยนแปลง
11. สมาชิกทุกคนในครอบครัวต้องรู้จักภาระหน้าที่ในครอบครัว และ

ช่วยเหลือกันและกัน

12. สมาชิกทุกคนในครอบครัวมีความใกล้ชิดทางสัมผัสที่ถูกต้องเหมาะสม

ส่วนพระพุทธศาสนาใน ที่มณิกาย ปาฎิกวรรค, พระไตรปิฎก ฉบับภาษาไทย เล่มที่ 11. (2552ก: ออนไลน์) และ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต) (2548: 4; 57; 2551ก: 191-192) ได้นำเสนอลักษณะการรักษาและการเชื่อมสัมพันธ์ภาพอันดีระหว่างลูกกับพ่อแม่ พร้อมทั้งหลักการปฏิบัติต่อกันระหว่างลูกกับพ่อแม่ โดยปฏิบัติหน้าที่ต่อบุคคลที่สัมพันธ์กับตนให้ถูกต้องตามฐานะ ดังนี้

ในฐานะที่เป็นบุตรธิดา พึงเคารพและปฏิบัติตนต่อบิดามารดา ดังนี้

1. ท่านเลี้ยงเรามาแล้ว เลี้ยงท่านตอบ
2. ช่วยทำกิจธุระการงานของท่าน
3. ดำรงวงศ์สกุล
4. ประพฤติตนให้เหมาะสมกับความเป็นทายาท
5. เมื่อท่านล่วงลับไปแล้ว ทำบุญอุทิศให้ท่าน

และในฐานะที่เป็นบิดามารดา พึงปฏิบัติต่อบุตรธิดาด้วยความอนุเคราะห์

ดังนี้

1. ห้ามปรามป้องกันจากความชั่ว
2. ดูแลฝึกอบรมให้ตั้งอยู่ในความดี
3. ให้ศึกษาศิลปวิทยา
4. เป็นธุระในเรื่องจะมีคู่ครองที่สมควร
5. มอบทรัพย์สมบัติให้เมื่อถึงโอกาส

ในเรื่องเดียวกันนี้ พระมหากัจจิก เอกจาวี (2545: 110; 104) ได้เรียบเรียงเป็น บทอภัยกรอง เพื่อให้ง่ายต่อการจดจำและนำไปปฏิบัติ ดังนี้

บุตรธิดา พึ่งบำรุงบิดามารดา ด้วยสถาน 5 ดังนี้

1. ท่านเลี้ยงมาหาเลี้ยงท่านเป็นการตอบ
2. กิจการขอความช่วยเหลือทำตามประสงค์
3. รักษาธรรมคำจุนสกลวงศ์
4. หวังดำรงทายาทยึดประเพณีดี
5. ท่านลวงลับดับชีวาสู่ปรโลก
อย่าเศร้าโศกร่ำไรไม่ควรที่
สร้างกุศลส่งให้ไปตามมี
บุตรที่ดีพึ่งยึดประเพณีตน

บิดามารดา พึ่งสงเคราะห์บุตรธิดา ด้วยสถาน 5 ดังนี้

1. คอยห้ามปรามมิให้ทำซึ่งความชั่ว
2. ให้ตั้งตัวเป็นคนดีมีหลักฐาน
3. ให้ศึกษาศิลปวิชาการ
4. วางรากฐานหาความสุขครอง
5. จัดแจงทรัพย์สนับสนุนกองทุนไว้
แล้วมอบให้แก่เขาเป็นเจ้าของ
เพื่อทำบุญหนุนนำตามทำนอง
พ่อแม่ต้องจัดบรรจบให้ครบครัน

นอกจากนี้ สตินเน็ต (ปิยะวดี สิงห์พันธ์. 2544: 34-35; อ้างอิงจาก Stinnett. 1983: 27-38) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบพื้นฐานในการสร้างสัมพันธภาพที่ดีระหว่างสมาชิกในครอบครัว สรุปได้ 6 ประการ ดังนี้

1. การชื่นชมคุณค่าของสมาชิกในครอบครัว
2. การมีเวลาอยู่ร่วมกัน
3. การมีพันธะต่อความสุข และสวัสดิภาพของครอบครัวร่วมกัน
4. มีการติดต่อสื่อสารระหว่างกันเป็นอย่างดี
5. มีศรัทธาต่อศาสนาอย่างแรงกล้า
6. การมีสมรรถนะจัดการกับวิกฤติในครอบครัวได้อย่างดี

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่า สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครอบครัว เป็นองค์ประกอบสำคัญอย่างหนึ่งของชีวิตครอบครัว ที่จะส่งผลต่อสังคมในอนาคต เพราะครอบครัวที่มีสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน มีความรักความผูกพันซึ่งกันและกัน จะส่งผลให้สมาชิกในครอบครัว

มีอารมณ์ที่เป็นสุข และไม่สร้างปัญหาให้กับครอบครัวและสังคมส่วนรวม โดยเฉพาะนักเรียน จะมีพัฒนาการในด้านต่าง ๆ ที่เหมาะสมตามวัย มีความเอาใจใส่ต่อบทบาทหน้าที่ตนเอง ตามสภาพการณ์ที่เป็นจริงในขณะนั้น ๆ และสามารถสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับเพื่อนและครูได้โดยง่าย ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครอบครัว เพื่อนำมาเป็นแนวทาง ในการพัฒนาความเอาใจใส่ต่อการเรียนให้กับนักเรียนต่อไป

1.5.2 สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน

1.5.2.1 ความหมายสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน

กฤษดา ประทีปรัตน์ (2549: 7) ได้ให้ความหมายของสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อนไว้ว่า หมายถึง การปฏิบัติตนของนักเรียนและเพื่อนที่มีต่อกัน เพื่อทำให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ได้แก่ การมีความห่วงใย การให้ความสนิทสนมกัน การมีความรักใคร่สามัคคีกัน การช่วยเหลือซึ่งกันและกันทั้งทางด้านการเรียนและทางด้านส่วนตัว และการร่วมมือกันทำกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยความเต็มใจ

ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรม (2551: ออนไลน์) ให้ความหมายคำว่า เพื่อน หมายถึง ผู้ชอบพอรักใคร่กัน, ผู้สนิทสนมคุ้นเคยกัน, เช่น เขามีเพื่อนมาก, ผู้ร่วมสถาบันหรือร่วมอาชีพ เป็นต้น เช่น เพื่อนร่วมโรงเรียน เพื่อนร่วมรุ่น เพื่อนข้าราชการ เพื่อนกรรมกร, ผู้ร่วมฐานะ เช่น อยู่เป็นเพื่อนกันก่อน ไปเป็นเพื่อนกันหน่อย, ผู้อยู่ในสภาพเดียวกัน เช่น เพื่อนมนุษย์ เพื่อนร่วมโลก นอกจากนี้ ยังได้ให้ความหมายคำว่า สัมพันธภาพ หมายถึง ความผูกพัน, ความเกี่ยวข้อง, เช่น สัมพันธภาพระหว่างสหรัฐอเมริกากับสหภาพโซเวียตดีขึ้นตามลำดับ

จากความหมายของสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อนที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน หมายถึง การปฏิบัติตนของนักเรียนและเพื่อนที่ปฏิบัติต่อกันทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน เพื่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ได้แก่ การห่วงใย ใกล้ชิดสนิทสนมกันและกัน การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันและกัน การช่วยเหลือพึ่งพาอาศัยกันและกัน ทั้งทางด้านการเรียนและส่วนตัว และการทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกันในกลุ่มเพื่อน ด้วยความรัก ความสามัคคี เพื่อให้เกิดความสำเร็จ

1.5.2.2 อิทธิพลของกลุ่มเพื่อน

ณรงค์ เสียงประชา (2538: 166) กล่าวว่า กลุ่มเพื่อนจะช่วยให้เด็กนักเรียนได้เรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ที่อาจไม่ได้รับจากครอบครัวหรือผู้ใหญ่ เช่น เพศศึกษา ความเสมอภาค ความเป็นผู้นำในกลุ่มเพื่อน เด็กจะเป็นตัวของตัวเองมากขึ้น เด็กจะเลือกคบเพื่อนที่ถูกต้อง และอาจนำพฤติกรรมต่าง ๆ ของเพื่อนมาใช้เป็นแนวปฏิบัติของตน

กลุ่มหรือสมาชิกแต่ละคนที่เข้ามารวมกลุ่มกันย่อมมีอิทธิพลต่อกัน ดังที่
สุชา จันทน์อม (2542: 239–240) ได้กล่าวสรุปไว้ ดังนี้

1. มีอิทธิพลต่อการกระทำต่าง ๆ เมื่อบุคคลเข้ามาอยู่ในกลุ่ม แผนงานต่าง ๆ
ที่เป็นลักษณะของแต่ละคนก็จะเปลี่ยนไปเป็นลักษณะของกลุ่ม ลักษณะการกระทำก็เป็นการ
ร่วมมือกันทำให้งานเสร็จเร็วที่สุด

2. มีอิทธิพลต่อความสัมพันธ์และความคิด อัลล์พอร์ต (Allport) ได้
ทำการทดลองเกี่ยวกับการให้เด็กกลุ่มหนึ่งเขียนคำหรือประโยคที่แสดงความสัมพันธ์แบบอิสระ
ต่อเนื่องกัน (Free – Association) ปรากฏว่า เด็กที่เป็นกลุ่มทำเสร็จเร็วกว่าเด็กที่ทำคนเดียว
แสดงให้เห็นว่า ความสัมพันธ์ภายในกลุ่มมีผลต่อพฤติกรรมของเด็ก และนอกจากนี้ อัลล์พอร์ต
ทำการศึกษาอิทธิพลของกลุ่มต่อแนวความคิดของเด็ก พบว่า อิทธิพลกลุ่มมีอิทธิพลต่อแนวความคิด
และการให้เหตุผลของเด็ก ยิ่งถ้าเราให้มีการแสดงความคิดเห็นกันอย่างเปิดเผยยิ่งจะมีอิทธิพล

3. มีอิทธิพลต่อการสนใจในการกระทำต่าง ๆ พฤติกรรมภายในกลุ่ม
มีทั้งลักษณะที่มีการแข่งขัน (Competitive) และมีลักษณะที่ให้ความร่วมมือ (Cooperative)
เพราะฉะนั้น ในการวางแผนหรือจงใจนั้น เราคำนึงถึงมาตรฐานของกลุ่มเป็นใหญ่ เมื่อเด็กเข้ามาอยู่
ในกลุ่มก็พยายามปรับปรุงตนเอง เพื่อยอมรับมาตรฐานของกลุ่ม เพราะจะทำให้เกิดความรู้สึก
เป็นพวกเดียวกัน

ปราณี พรณวิเชียร (2544: 76–78) กล่าวว่า การที่จะทำให้บุคคลสามารถ
ปฏิบัติตนกับเพื่อนได้อย่างถูกต้องเหมาะสม เพื่อให้เกิดสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน ควรปฏิบัติดังนี้

1. แสดงกิริยายิ้มแย้มแจ่มใส เพราะรอยยิ้มเป็นการแสดงออกซึ่งความรัก
ที่มีความหมายมากที่สุดแต่ลงทุนน้อยที่สุด

2. แสดงความสนใจกับบุคคลอื่น เช่น การทักทาย การไต่ถามทุกข์สุข

3. ตั้งใจฟังบุคคลอื่นพูด หากท่านกำลังทำงาน เมื่อมีบุคคลอื่นมาสนทนา
ด้วยก็ควรจะพักงานที่ทำไว้ชั่วคราวก่อน อย่างทำงานไปด้วยสนทนาไปด้วย เพราะเป็นกิริยา
ที่ไม่เหมาะสม อันแสดงถึงความไม่ให้ความสนใจบุคคลนั้น

4. แสดงกิริยารับฟังข้อคิดเห็น หรือข้อเสนอแนะของบุคคลอื่น

5. ทำตนให้เป็นคนมองโลกในแง่ดี อย่าจ้องจับผิดบุคคลอื่น จะทำให้เกิด
ความหวาดระแวงซึ่งกันและกัน หากบุคคลอื่นทำอะไรก็ให้มองในแง่ดีไว้ก่อน

6. แสดงความเกรงใจต่อบุคคลอื่น เนื่องจากความสนิทสนมเกินไป อาจทำ
ให้ไม่เกิดความเกรงใจกัน

7. รู้จักรับอารมณ์ ในการคบหาสมาคมกับบุคคลอื่น อาจมีสิ่งที่ทำให้เกิดความไม่พอใจขึ้นได้ ดังนั้น หากเราเกิดอารมณ์ก็ควรระงับอารมณ์เอาไว้บ้าง เพราะการเป็นคนเจ้าอารมณ์ไม่ได้ก่อให้เกิดอะไรดีขึ้นเลย นอกจากจะทำลายความสัมพันธ์ที่เคยมีมาก่อน

8. วางตัวอยู่ในฐานะที่เหมาะสม ไม่แสดงกิริยาอาการโอ้อวด ยกตนข่มท่าน ไม่ว่าบุคคลใดก็ตามไม่มีใครชื่นชมคนที่ข่มให้เขาต่ำลง

9. รู้จักปฏิเสธคำขอร้องที่ไม่มีเหตุผลของผู้อื่น ด้วยการแสดงใบหน้าทีปกติน้ำเสียงเรียบดังชัดเจน สบตาเพื่อนเพื่อแสดงให้เห็นความจริงใจที่ต้องการให้เพื่อนทราบความรู้สึกที่แท้จริง

10. จดจำข้อมูลเล็ก ๆ น้อย ๆ ของเพื่อนไว้ แสดงความเอาใจใส่ ความสนใจเพื่อแสดงความยินดีในวาระสำคัญ แสดงความห่วงใยเมื่อเพื่อนมีความทุกข์

ศรีเรือน แก้วกังวาล (2545: 263-264) ได้กล่าวถึงความสำคัญของกลุ่มเพื่อนไว้ดังนี้

กลุ่มเพื่อนร่วมวัยมีบทบาทอย่างมากต่อชีวิต ต่อความเจริญของเด็กระยะนี้ และจะเพิ่มพูนความสำคัญมากขึ้นเรื่อย ๆ จนถึงขีดสูงสุดในระยะวัยรุ่น กลุ่มเริ่มมีอิทธิพลต่อเด็กในด้านอารมณ์ ความคิดนึก ทักษะคติ ความมุ่งหวัง ความปรารถนา การประพฤติตนตามบทบาททางเพศ ค่านิยม อะไรเหมาะสม ดี ควร ไม่ควร ฯลฯ ถ้าบรรดาสิ่งที่มีอิทธิพลต่อเด็กเหล่านี้มีลักษณะใกล้เคียงกันกับลักษณะที่เด็กได้รับการอบรมจากทางบ้าน ความขัดแย้งระหว่างเด็กกับบิดามารดา ผู้ปกครองก็จะมีไม่มากนัก ถ้าต่างกันก็จะเกิดขัดแย้งระหว่างผู้ปกครองกับเด็กไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง

ส่วนพระพุทธศาสนาใน ที่มณิกาย ปาฎิกวรรค, พระไตรปิฎก ฉบับภาษาไทย เล่มที่ 11. (2552ก: ออนไลน์) และ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) (2551ก: 131-133; 194-195; 2548: 59-61) ได้นำเสนอลักษณะของมิตรที่ดีและศัตรูที่มาในร่างมิตร พร้อมทั้งหลักการปฏิบัติต่อกันระหว่างมิตรสหาย ดังนี้

มิตรปฏิรูปก์หรือมิตรเทียม คือ คนที่พึงทราบว่าเป็นศัตรูผู้มาในร่างของมิตร มี 4 จำพวก ดังนี้

1. คนปกอลอก มีลักษณะดังนี้คือ คิดเอาแต่ได้ฝ่ายเดียว ยอมเสียน้อย โดยหวังจะเอาให้มาก ตัวมีภัยจึงมาช่วยทำกิจของเพื่อน และคบเพื่อนเพราะเห็นแก่ผลประโยชน์

2. คนดีแต่พูด มีลักษณะดังนี้คือ ดีแต่ยกของหมดแล้วมาปราศรัย ดีแต่อ้างของยังไม่มีมาปราศรัย สงเคราะห์ด้วยสิ่งหาประโยชน์มิได้ และเมื่อเพื่อนมีกิจอ้างแต่เหตุขัดข้อง

3. คนหัวประจบ มีลักษณะดังนี้คือ จะทำชั่วก็เออออ จะทำดีก็เออออ ต่อหน้าสรรเสริญ และลับหลังนินทา

4. คนชวนฉิบหาย มีลักษณะดังนี้คือ คอยเป็นเพื่อนดื่มน้ำเมา คอยเป็นเพื่อนเที่ยวกลางคืน คอยเป็นเพื่อนดูการเล่น และคอยเป็นเพื่อนไปเล่นการพนัน

สุหมิตรหรือมิตรแท้ คือมิตรที่มีใจดี มีความจริงใจ มี 4 จำพวก ดังนี้

1. มิตรอุปการะ มีลักษณะดังนี้คือ เพื่อนประมาทช่วยรักษาเพื่อน เพื่อนประมาทช่วยรักษาทรัพย์สินของเพื่อน เมื่อมีภัยเป็นที่พึ่งพำนักได้ และมีกิจจำเป็นช่วยออกทรัพย์ให้เกินกว่าที่ออกปาก

2. มิตรร่วมสุขร่วมทุกข์ มีลักษณะดังนี้คือ บอกความลับแก่เพื่อน ปิดความลับของเพื่อน มีภัยอันตรายไม่ละทิ้ง และแม้ชีวิตก็สละให้ได้

3. มิตรแนะนำประโยชน์ มีลักษณะดังนี้คือ จะทำชั่วเสียหาย คอยห้ามปรามไว้ คอยแนะนำให้ตั้งอยู่ในความดี ให้ได้ฟังได้รู้สิ่งที่ไม่เคยได้รู้ได้ฟัง และบอกทางสุขทางสวรรค์ให้

4. มิตรมีน้ำใจ มิตรมีความรักใคร่ มีลักษณะดังนี้คือ เพื่อนมีทุกข์พลอยไม่สบายใจ เพื่อนมีความสุขพลอยแจ่มชื่นยินดี เขาติเตียนเพื่อนช่วยยับยั้งแก้ไข และเขาสรรเสริญเพื่อนช่วยพูดเสริมสนับสนุน

บุคคลพึงบำรุงมิตรสหาย ดังนี้

1. เพื่อแบ่งปัน
2. พุดจามีน้ำใจ
3. ช่วยเหลือเกื้อกูล
4. มีตนเสมอ ร่วมสุขร่วมทุกข์กัน
5. ซื่อสัตย์จริงใจต่อกัน

มิตรสหายย่อมอนุเคราะห์ตอบ ดังนี้

1. เมื่อเพื่อนประมาท ช่วยรักษาป้องกัน
2. เมื่อเพื่อนประมาท ช่วยรักษาทรัพย์สมบัติของเพื่อน
3. ในคราวมีภัย เป็นที่พึ่งได้
4. ไม่ละทิ้งในยามทุกข์ยาก
5. นับถือตลอดถึงวงศ์ญาติของมิตร

ในเรื่องเดียวกันนี้ พระมหากัจจัต เอกจารี (2545: 112-113; 107) ได้เรียบเรียงเป็นบทร้อยกรอง เพื่อให้ง่ายต่อการจดจำและนำไปปฏิบัติ ดังนี้

มิตร พึ่งปฏิบัติต่อมิตรของตน ด้วยสถาน 5 ดังนี้

1. ด้วยเผื่อแผ่แก่กันแบ่งปันให้
2. ด้วยปราศรัยไพเราะเสนาะหู
3. ด้วยช่วยทำประโยชน์โปรดเอ็นดู
4. ด้วยเป็นผู้ทำตนเสมอต้นปลาย
5. ไม่แก้งกล่าวคำความให้เคลือบแคลง

ไม่ผรุสวาทยุแหย่แตกสลาย

ไม่วิวาทซ่อนเล่ห์เกทุบาย

มิตรสหายควรจริงใจมอบไมตรี

มิตร ควรสนองตอบมิตร ด้วยสถาน 5 ดังนี้

1. มิตรประมาทอาจอำนวยการช่วยรักษา
2. อารักขาทรัพย์ไว้มิให้สูญ
3. เมื่อมีภัยช่วยเหลือคอยแก้กูล
4. ช่วยอุดหนุนยามวิบัติไม่ตัดรอน
5. รักนับถือซื่อตรงถึงวงศ์ญาติ

ด้วยสามารถยืนดีสโมสร

สมาคมคบหาสถาพร

มีอารมณ์ทางใจไม่จิตจาง

ดังกล่าวแล้วข้างต้น กลุ่มคือการร่วมตัวกันตั้งแต่คน 2 คนขึ้นไป แล้วมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกันเพื่อจุดประสงค์ร่วมกันโดยการจัดให้มีผู้นำและผู้ตาม โดยมีความสัมพันธ์กันทาง กาย ทางวาจา ทางใจ ซึ่งเป็นการพัฒนาศักยภาพของตนเพื่อให้สามารถ เข้ากับกลุ่มอื่นได้ กลุ่มมีความสำคัญต่อพัฒนาการด้านต่าง ๆ การสนับสนุนให้นักเรียนได้เข้ากลุ่ม ที่เหมาะสมกับตนจึงเป็นสิ่งที่ควรกระทำ มิฉะนั้นแล้ว นักเรียนอาจมีพัฒนาการไม่กับสมวัย ทำให้ สูญเสียประสบการณ์หลาย ๆ อย่างในชีวิตที่นักเรียนพึงได้รับไปอย่างน่าเสียดาย ผู้ที่มีหน้าที่ดูแล ปกครองนักเรียนนอกจากควรสนับสนุนเขาแล้ว ยังควรแนะนำช่วยเหลือให้โอกาสนักเรียนสร้างกลุ่ม ที่เป็นช่องทางให้นักเรียนได้เรียนรู้จักโลก สังคม และ ชีวิต ด้วยกลุ่มเพื่อนมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ ของนักเรียนวัยนี้เป็นอย่างมาก สัมพันธภาพที่มีระหว่างเพื่อนจึงเป็นสิ่งสำคัญ นักเรียนจึงควรได้รับความเอาใจใส่ดูแลและให้คำแนะนำที่ถูกต้อง เพื่อให้นักเรียนมีพัฒนาการที่สมบูรณ์ต่อไปในอนาคต ซึ่งก็สอดคล้องตามหลักพระพุทธศาสนาที่ว่านักเรียนควรรู้จักการคบเพื่อน เพราะเพื่อนมีทั้งเพื่อนที่ดี และไม่ดีอันจะเป็นการพัฒนาตัวตนของนักเรียนต่อไป ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาสัมพันธภาพ

ระหว่างนักเรียนกับเพื่อน เพื่อจะนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาความเข้าใจใฝ่ต่อการเรียนให้กับนักเรียนต่อไป

1.5.3 สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู

1.5.3.1 ความหมายสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู

สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครูนั้น กฤษดา ประทีปรัตน์ (2549: 7) ได้ให้ความหมายไว้ว่า หมายถึง การปฏิบัติตนของนักเรียนต่อครูและการปฏิบัติตนของครูต่อนักเรียน ทั้งในและนอกห้องเรียนเพื่อทำให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ดังนี้

1. การปฏิบัติของนักเรียนต่อครู คือ การให้ความเคารพ การเชื่อฟัง และปฏิบัติตามคำสั่งด้วยความเต็มใจ ช่วยเหลืองานครูตามกำลังความสามารถ การตั้งใจเรียน การซักถามปัญหาทั้งทางด้านการเรียนและปัญหาส่วนตัว

2. การปฏิบัติของครูต่อนักเรียน คือ การให้การดูแลเอาใจใส่นักเรียน ทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน เข้าใจความรู้สึกและความต้องการของนักเรียน ให้ความอบอุ่นและความเป็นกันเอง ให้คำปรึกษาแก่นักเรียนต่อปัญหาทั้งทางด้านการเรียนและส่วนตัว

ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรม (2551: ออนไลน์) ให้ความหมายคำว่า ครู หมายถึง ผู้สั่งสอนศิษย์, ผู้ถ่ายทอดความรู้ให้แก่ศิษย์ การปฏิบัติตนของนักเรียนและเพื่อน ที่ปฏิบัติต่อกันทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน หมายถึง

จากความหมายของสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครูข้างต้น สรุปได้ว่า หมายถึง การปฏิบัติตนของนักเรียนที่มีต่อครูด้วยการตั้งใจเรียน ขอคำแนะนำ ซักถามเมื่อมีข้อสงสัย ให้ความเคารพเชื่อฟัง และปฏิบัติตามคำสั่งสอนของครูด้วยความเคารพและเต็มใจ และการปฏิบัติตนของครูที่มีต่อนักเรียนด้วยการให้ความรัก ความเอาใจใส่ ความเป็นกันเอง ยอมรับความคิดเห็น อีกทั้งเป็นที่ปรึกษาให้คำแนะนำตักเตือนทั้งทางด้านการเรียนและเรื่องส่วนตัว ทั้งภายในและภายนอกห้องเรียนด้วยจิตเมตตาปรารถนาดี เพื่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน

1.5.3.2 ความสำคัญของสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู

โรงเรียนเป็นสถาบันที่ 2 ที่มีความใกล้ชิดกับนักเรียนมากที่สุด ดังนั้น สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครูจึงมีผลต่อความเข้าใจใฝ่ต่อการเรียนของนักเรียนเป็นอย่างมาก ดังที่ เฮอร์ลิค (ลดาวัลย์ พรอนันตชัย. 2548: 81; อ้างอิงจาก Hurlock. 1964: 661) กล่าวว่า ครูที่ยอมรับเด็ก คือ การให้ความรัก ความสนใจ สร้างความอบอุ่นให้เกิดขึ้นในโรงเรียนและเห็นความสำคัญของเด็ก ผลที่ตามมา คือ ทำให้เด็กเป็นคนที่ให้ความร่วมมือ มีอารมณ์มั่นคง ว่าเงมีความรับผิดชอบและมองตนเองได้อย่างตรงกับความจริง

แอนเดอร์สัน (Anderson. 1970: 135–152) ได้กล่าวถึงลักษณะบรรยากาศที่มีอิทธิพลและส่งเสริมต่อความรู้ ความรู้สึก และพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนไว้ ดังนี้

1. ความเป็นกันเอง ความรู้สึกใกล้ชิดสนิทสนม ความคุ้นเคยของสมาชิกในกลุ่มผู้เรียน
2. การแบ่งกลุ่มเพื่อทำกิจกรรมการเรียนรู้ต่าง ๆ ตามจุดประสงค์ของการเรียนรู้
3. การปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ กิจกรรมการเรียนรู้ที่มีรูปแบบที่สามารถปฏิบัติและให้ประโยชน์
4. การดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้เป็นไปอย่างมีลำดับขั้นตอน ไม่ล่าช้า และมีความสอดคล้องเหมาะสม
5. การจัดสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ เช่น หนังสือ เครื่องมือวัสดุที่พร้อมจะใช้อยู่ตลอดเวลา
6. การส่งเสริมความร่วมมือระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียน และผู้เรียนกับผู้สอน และมีความพยายามที่จะลดความขัดแย้งระหว่างกัน
7. ผู้สอนและผู้เรียนทราบจุดประสงค์และความคาดหวังในการเรียนอย่างชัดเจน
8. สร้างความเป็นธรรมชาติไม่เลือกที่รักมักที่ชังของครู ซึ่งยังผลให้เกิดความไม่เป็นธรรมชาติ
9. ผู้เรียนได้มีโอกาสทำกิจกรรมที่ท้าทายความสามารถอยู่เสมอ
10. สร้างความตื่นตัวและขจัดความเฉื่อยชา อันเป็นสาเหตุของความเบื่อหน่ายต่อการเรียนการสอน
11. การตัดสินใจทำกิจกรรมต่าง ๆ มาจากผู้เรียนเป็นส่วนใหญ่
12. ไม่ส่งเสริมการแบ่งพรรคแบ่งพวกในหมู่ศิษย์ นักศึกษา
13. ผู้เรียนมีความพึงพอใจกับกิจกรรมการเรียนการสอนในชั้นเรียน
14. ห้องเรียนที่ไม่มีการจัดอย่างเป็นระบบ

กรมสามัญศึกษา (วรวิทย์ มาลาสาย. 2546: 24; อ้างอิงจาก กรมสามัญศึกษา. 2530: 1) กล่าวไว้ว่า โรงเรียนมีบทบาทสำคัญในการหล่อหลอมและพัฒนาพฤติกรรมที่พึงประสงค์ให้เกิดขึ้นในตัวนักเรียนแต่เนื่องจากกระบวนการเรียนการสอนมุ่งเน้นเนื้อหาวิชา และการจัดครูเข้าสอนก็จัดเป็นรายวิชา ครูแต่ละคนต้องสอนนักเรียนเป็นจำนวนมาก ทำให้ครูรู้จัก

นักเรียนแต่ละคนไม่ถ่วงแท้ ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนส่วนใหญ่เป็นไปอย่างผิวเผิน การพัฒนาคุณลักษณะนักเรียนจึงไม่ได้ผลเท่าที่ควร

โรไมน์ (Romine. 1974: 139-143) ได้ศึกษาบรรยากาศเกี่ยวกับการเรียน การสอนที่ช่วยให้เกิดการเรียนรู้ดีขึ้น พบว่าลักษณะสภาพแวดล้อมและบรรยากาศที่ทำให้การสอนมีประสิทธิภาพ มีดังนี้

1. ด้านบุคลิกภาพของผู้สอน เช่น ผู้สอนเป็นคนกระฉับกระเฉง มีอารมณ์ขัน สนใจในวิชาที่สอน ให้ความจริงใจ และเป็นกันเองกับนักเรียน
2. ด้านการเตรียมการสอน มีการเตรียมการสอนเป็นอย่างดี ชี้แจงให้ผู้เรียนเข้าใจวัตถุประสงค์ในวิชาที่เรียน รวมทั้งแนะนำหนังสืออ้างอิงต่าง ๆ
3. ด้านผลการสอนที่ผู้เรียนได้รับ เช่น ผู้สอน ผู้เรียนได้รับประโยชน์ สมความตั้งใจจากวิชาที่ผู้เรียนเลือก ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียน มีใช่เป็นผู้ฟังอย่างเดียว
4. ด้านการเสนอเนื้อหา เช่น พูดอธิบายชัดเจน ใช้คำถามกระตุ้นให้ผู้เรียนคิด สามารถใช้วิธีสอนต่าง ๆ ที่จะทำให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาเช่น พูดอธิบายชัดเจน ใช้คำถามกระตุ้นให้ผู้เรียนคิด สามารถใช้วิธีสอนต่าง ๆ ที่จะทำให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหา
5. ด้านการประเมินผล การนำข้อมูลย้อนกลับ และการเสริมแรงทางการเรียน เช่น มีการทำรายงาน หรือสอบ เมื่อตรวจงานเสร็จแล้ว ผู้สอนต้องรีบแจ้งผลให้ผู้เรียนทราบทันที
6. ผู้สอนยอมรับฟังความคิดเห็นตลอดจนผลงานของผู้เรียนอย่างมีเหตุผล บุคลิกภาพของอาจารย์นั้นมีความสำคัญต่อนักศึกษา เป็นอยู่ได้ด้วยดี

อังคุดตรนิกาย สัตตก-อัฐฐก-นวกนิบาต, พระไตรปิฎก ฉบับภาษาไทย เล่มที่ 23. (2552ง: ออนไลน์) และ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต) (2548: 63-64; 80; 2551ก: 204) กล่าวถึงคุณสมบัติของมิตรดีหรือมิตรแท้ คือท่านที่คบหาหรือเข้าหาแล้วจะเป็นเหตุให้เกิดความดีงามและความเจริญ ซึ่งในที่นี้มุ่งเน้นที่มิตรประเภทครูเป็นสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกันกับโรไมน์ ดังนี้

1. ปิโย คือ น่ารัก กล่าวคือ มีเมตตากรุณา ใส่ใจคนและประโยชน์สุขของเขา เข้าถึงจิตใจ สร้างความรู้สึกสนิทสนมเป็นกันเอง ชวนใจผู้เรียนให้อยากเข้าไปปรึกษาได้ถาม
2. ครุ คือ น่าเคารพ กล่าวคือ เป็นผู้หนักแน่น ถือหลักการเป็นสำคัญ และมีความประพฤติสมควรแก่ฐานะ ทำให้เกิดความรู้สึกอบอุ่นใจ เป็นที่พึ่งได้ และปลอดภัย

3. ภาวนีโย คือ น่าเจริญใจ หรือ น่ายกย่อง กล่าวคือ มีความรู้จริง ทรงภูมิปัญญาแท้จริง และเป็นผู้ฝึกฝนปรับปรุงตนอยู่เสมอ เป็นที่น่ายกย่องควรเอาอย่าง ทำให้ศิษย์ ระลึกและเอ่ยอ้างถึงด้วยซาบซึ้ง มั่นใจ และภาคภูมิใจ

4. วตฺตา จ คือ รู้จักพูดให้ได้ผล กล่าวคือ รู้จักชี้แจงให้เข้าใจ รู้ว่าเมื่อไรควรพูดอะไรอย่างไร คอยให้คำแนะนำว่ากล่าวตักเตือน เป็นที่ปรึกษาที่ดี

5. วจนฺทโม คือ อุดหนุนต่อถ้อยคำ กล่าวคือ พร้อมที่จะรับฟัง คำปรึกษาซักถามแม้จุกจิก ตลอดจนคำล่วงเกินและคำตักเตือนวิพากษ์วิจารณ์ต่าง ๆ อุดหนุนฟังได้ ไม่เบื่อหน่าย ไม่ฉุนเฉียว ไม่เสียอารมณ์

6. คมภิรวฺจ กถิ กตฺตา คือ แถลงเรื่องเล็กได้ กล่าวคือ สามารถ อธิบาย กล่าวชี้แจงเรื่องต่าง ๆ ที่ยุ่งยากลึกซึ้งให้เข้าใจได้ และสอนศิษย์ให้ได้เรียนรู้เรื่องราวที่ลึกซึ้ง ยิ่งขึ้นไป

7. โน จฏฺฐาเน นิโยชเย คือ ไม่ชักนำในอฐานะ กล่าวคือ ไม่ชักจูงไปในทางเสื่อมเสีย หรือไม่แนะนำในเรื่องเหลวไหลไม่สมควร

นอกจากนี้ใน ทัศนิกาย ปาฎิกวรรค, พระไตรปิฎก ฉบับภาษาไทย เล่มที่ 11. (2552ก: ออนไลน์) และ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต) (2548: 65; 69; 80; 2551ก: 192-193) ยังได้กล่าวถึงหลักพุทธธรรมที่ส่งเสริมการมีสัมพันธภาพที่ดีระหว่างนักเรียนกับครู ว่า ครูอาจารย์เป็นทักษิณบุคคล ผู้ควรแก่การบูชา ในฐานะเป็นศิษย์ควรบำรุงครูอาจารย์ ดังนี้

1. ลูกต้อนรับ แสดงความเคารพ
2. เข้าไปหา เพื่อบำรุง คอยรับใช้ ปรึกษา ซักถาม และ รับคำแนะนำ เป็นต้น

3. ใส่ใจเรียน คือ มีใจรัก เรียนด้วยศรัทธา และรู้จักฟังให้เกิดปัญญา

4. ประณิบัติ ช่วยบริการ

5. เรียนศิลปวิทยาโดยเคารพ คือ เอาจริงเอาจัง ถือเป็นกิจสำคัญ

ในทำนองเดียวกัน ครูอาจารย์พึงอนุเคราะห์ศิษย์ด้วยเช่นกัน ดังนี้

1. แนะนำฝึกอบรมให้เป็นคนดี

2. สอนให้เข้าใจแจ่มแจ้ง

3. สอนศิลปวิทยาให้สิ้นเชิง

4. ส่งเสริมยกย่องความดีงามความสามารถให้ปรากฏในหมู่คณะ

5. สร้างเครื่องคุ้มภัยในสารทิศ คือ สอนฝึกศิษย์ให้รู้จักเลี้ยงตัวรักษาดน

ในอันที่จะดำเนินชีวิตต่อไปด้วยดี รับรองความรู้ความประพฤติให้เป็นที่ยอมรับในการไปประกอบอาชีพ

ในเรื่องเดียวกันนี้ พระมหากษัตริย์ เอกจรี (2545: 111; 105) ได้เรียบเรียงเป็น บทร้อยกรอง เพื่อให้ถ่ายทอดการจดจำและนำไปปฏิบัติ ดังนี้

ศิษย์ ฟังปฏิบัติบำรุงครูอาจารย์ ด้วยสถาน 5 ดังนี้

1. ด้วยลูกขึ้นยืนรับท่าเคารพ
2. ด้วยนอบนบยื่นกำกับรับใช้สอย
3. ด้วยเชื่อฟังคำสั่งสอนไม่ย่อถอย
4. ด้วยอยู่คอยปฏิบัติตามอัตรา
5. ด้วยเล่าเรียนวิทยาโดยเคารพ

ให้เจเนจบในบทที่ศึกษา

หมั่นทบทวนท่องจำดูตำรา

ฝึกวิชาเข้าคำให้ชำนาญ

ครูอาจารย์ ควรสงเคราะห์ศิษย์ ด้วยสถาน 5 ดังนี้

1. ช่วยอบรมฝึกหัดดัดนิสัย
2. ให้ตั้งใจเรียนอ่านการศึกษา
3. ไม่ปิดบังบอกล้นศิลปวิชา
4. ยอต่อหน้าให้รับรู้ในหมู่มิตร
5. คอยชี้ช่องป้องกันอันตราย

ช่วยชวนชวนแนะนำไปทำกิจ

ด้วยวิชาการทั่วทุกทิศ

ครูรักศิษย์ศิษย์รักครูเชิดชูกัน

จากข้อมูลข้างต้น สรุปได้ว่า สัมพันธภาพของนักเรียนกับครูมีผลต่อพฤติกรรมของนักเรียน การปฏิบัติตัวของครูที่มีต่อนักเรียนที่แสดงถึงความรักและความเอาใจใส่ มีการยอมรับและใกล้ชิดกับนักเรียน เป็นกันเองกับนักเรียน ส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักคิดและรู้จักส่งเสริมในสิ่งที่นักเรียนมีอยู่ในตนเอง ทำให้การเรียนมีความสุข ดังนั้น ผู้วิจัยคาดว่า การที่ครูเอาใจใส่นักเรียนในด้านต่าง ๆ จะมีส่วนทำให้นักเรียนมีความสนใจและไว้วางใจ มีส่วนทำให้นักเรียนมีความเอาใจใส่ต่อการเรียนเพิ่มขึ้นได้ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาความเอาใจใส่ต่อการเรียนให้กับนักเรียนต่อไป

1.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเอาใจใส่ต่อการเรียน

1.6.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครอบครัว

1.6.1.1 งานวิจัยในประเทศ

ยิ่งยง ยุทธศักดิ์ (2539: 122–128) ได้ศึกษาพฤติกรรมทางสังคมของเด็กที่มีลักษณะครอบครัว และสัมพันธภาพในครอบครัวต่างกัน จำนวน 200 คน พบว่า เด็กที่อยู่ในครอบครัวและที่มีสัมพันธภาพดี มีพฤติกรรมทางสังคมที่พึงประสงค์มากกว่าเด็กที่อยู่ในครอบครัวที่มีสัมพันธภาพที่ไม่ดี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และเด็กที่อยู่ในครอบครัวที่มีสัมพันธภาพดี มีพฤติกรรมทางสังคมที่ไม่พึงประสงค์น้อยกว่าเด็กที่อยู่ในครอบครัวที่มีสัมพันธภาพไม่ดี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

นุชลดา โรจนประภาพรรณ (2541: 101–111) ศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างสัมพันธภาพในครอบครัว การอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดากับความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองของวัยรุ่นตอนต้น ศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว จำนวน 192 คน พบว่า สัมพันธภาพในครอบครัวมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองของวัยรุ่นตอนต้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดามีความสัมพันธ์กับความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองของวัยรุ่นตอนต้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .02

โสภภาพรรณ เวียงเพิ่ม (2541: 88–100) ได้ศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างอัตมโนทัศน์ เจตคติต่อบทบาททางเพศ สัมพันธภาพในครอบครัว กับบทบาททางเพศของนักเรียนวัยรุ่นในจังหวัดหนองคาย จำนวน 371 คน พบว่า นักเรียนวัยรุ่นที่มีสัมพันธภาพในครอบครัวต่างกันมีบทบาททางเพศแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 นอกจากนี้ยังพบว่า สัมพันธภาพในครอบครัวมีความสัมพันธ์ทางบวกกับบทบาททางเพศ ($r = 0.1679$, $p\text{-value} < 0.001$) นั่นคือ ถ้านักเรียนวัยรุ่นมีสัมพันธภาพในครอบครัวดี นักเรียนวัยรุ่นจะแสดงบทบาททางเพศที่เหมาะสมกับตน

ณัฐวัตร ลุนหงส์ (2544: 82) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางครอบครัว สังคม และ สภาพแวดล้อม กับการควบคุมตนเอง และการมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของนักเรียน : ศึกษาเฉพาะนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในจังหวัดสมุทรปราการ จำนวน 477 คน พบว่า สัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนดีค่อนข้างมาก โดยในครอบครัวที่มีบิดามารดาเป็นผู้อบรมเลี้ยงดูดี มีสัมพันธภาพในครอบครัวดีที่สุด รองลงมา คือ มารดาเป็นผู้อบรมเลี้ยงดู ถัดมา คือ นักเรียนที่บิดาเป็นผู้อบรมเลี้ยงดู นอกจากนั้น ยังพบว่า สัมพันธภาพในครอบครัวมีความสัมพันธ์กับการอบรมเลี้ยงดูนักเรียนทุกแบบ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 โดยมีความสัมพันธ์

ทางบวกกับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน และแบบใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์ในระดับปานกลาง และการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุมน้อยมีความสัมพันธ์ทางลบกับสัมพันธภาพในครอบครัวในระดับต่ำมาก

อมราวดี ฌ อุบล (2544: 110–114) ได้ศึกษาสุขภาพจิตของนักเรียนวัยรุ่นที่มีลักษณะครอบครัว การอบรมเลี้ยงดู และ สัมพันธภาพในครอบครัวต่างกัน กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนวัยรุ่นที่กำลังศึกษาอยู่ในโรงเรียนมัธยมศึกษา ในเขตจังหวัดสมุทรปราการ จำนวน 400 คน พบว่า วัยรุ่นที่อยู่ในครอบครัวที่มีสัมพันธภาพในครอบครัวดี มีสุขภาพจิตดีกว่าวัยรุ่นที่อยู่ในครอบครัวที่มีสัมพันธภาพในครอบครัวไม่ดี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ปิยะวดี สิงห์พันธ์ (2544: 132-134) ได้ศึกษาแนวทางการป้องกันปัญหาความขัดแย้งและการเสริมสร้างสัมพันธภาพในครอบครัว: ศึกษาเฉพาะกรณี ครอบครัวที่มีบุตรวัยรุ่นประชากร คือ บิดาหรือมารดาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนสตรีวิทยา 1 โรงเรียนโยธินบูรณะ โรงเรียนสตรีวิทยา และโรงเรียนบางกะปิ จำนวน 277 คน ผลการศึกษาพบว่า บิดามารดาส่วนใหญ่เห็นว่าการให้ความใกล้ชิดสนิทสนมบุตรวัยรุ่นจะเป็นแนวทางสำคัญในการเสริมสร้างสัมพันธภาพในครอบครัว และความสัมพันธ์ในครอบครัวที่แตกต่างกันยังมีความสัมพันธ์กับลักษณะความขัดแย้งกับบุตรวัยรุ่นและแนวทางการเสริมสร้างสัมพันธภาพในครอบครัว

1.6.1.2 งานวิจัยต่างประเทศ

คลาร์ค-เลมเปอร์; เลมเปอร์; และ โฮ (ลินดา บัลลังน้อย. 2546: 32; อ้างอิงจาก Clark – Lemper; Lemper; & Ho. 1991: 3301–3302) ได้ศึกษาสัมพันธภาพของวัยรุ่น ตอนต้น ตอนกลาง และ ตอนปลาย ที่มีกับพ่อแม่ โดยศึกษาสัมพันธภาพใน 9 ด้าน ได้แก่ ความศรัทธา เลื่อมใส ความรักความเมตตา มิตรภาพ ความขัดแย้ง การช่วยเหลือ ความใกล้ชิดอย่างลึกซึ้ง การบำรุงทะนุถนอม ความสัมพันธ์อย่างเข้าใจกัน และ ความพึงพอใจในสัมพันธภาพ โดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นเด็กวัยรุ่นอายุระหว่าง 11 – 19 ปี จำนวน 1,100 คน พบว่า วัยรุ่นตอนต้น (11 – 13 ปี) ให้คะแนนของสัมพันธภาพสูงกว่าวัยรุ่นตอนกลาง (14 – 16 ปี) และ วัยรุ่นตอนปลาย (17 – 19 ปี)

แมคคินนอน-เลวิส; และคนอื่น ๆ (MacKinnon–Lewis; et al. 1997: 1024-1229) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง สัมพันธภาพระหว่างแม่กับลูก ความก้าวร้าวในหมู่พี่น้อง และ ความก้าวร้าวที่มีต่อกลุ่มเพื่อน ศึกษาจากเด็กชายที่ถูกปฏิเสธจากแม่ อายุระหว่าง 7 – 12 ปี จำนวน 71 คน พร้อมด้วยแม่ และ พี่น้อง โดยคัดเลือกจากครอบครัวที่ได้รับการทดสอบคุณลักษณะของการเป็นแม่ คุณลักษณะของความเป็นลูก และความก้าวร้าวระหว่างแม่ลูก ซึ่งได้

มีการเก็บรวบรวมข้อมูลล่วงหน้ามาแล้ว 6 เดือน พบว่า สัมพันธภาพระหว่างแม่กับลูกที่ถูกปฏิเสธ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความก้าวร้าวของลูกในหมู่พี่น้องอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($r = .29$) และความก้าวร้าวของลูกในหมู่พี่น้องมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความก้าวร้าวที่มีต่อกลุ่มเพื่อนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ($r = .37$)

เรดเก (อังคณานุช บุญผดุง. 2546: 43; อ้างอิงจาก Radke. 1964: 396) ได้ศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างการแสดงออกของพ่อแม่กับพฤติกรรมของเด็ก ผลการวิจัยพบว่า เด็กที่ได้รับการเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย คือพ่อแม่ยอมรับความรู้สึกของเด็ก เด็กจะมีลักษณะเชื่อมั่นและมีความรับผิดชอบสูง

จากงานวิจัยที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครอบครัว มีความสัมพันธ์กับความเอาใจใส่ต่อการเรียนของนักเรียน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครอบครัว เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการสร้างโปรแกรมการพัฒนาความเอาใจใส่ต่อการเรียนตามแนวอัตตัญญา เพื่อพัฒนาความเอาใจใส่ต่อการเรียนให้กับนักเรียน

1.6.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน

1.6.2.1 งานวิจัยในประเทศ

ปิยะธิดา เกษสุวรรณ (2542: 53-54) ได้ศึกษาการเปรียบเทียบผลของการใช้แม่แบบเพื่อนชาย และแม่แบบเพื่อนหญิงเพื่อเปลี่ยนแปลงทัศนคติต่อการเรียนกิจกรรมนาฏศิลป์ของนักเรียนชาย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดเกาะสุวรรณาราม เขตสายไหม กรุงเทพมหานคร พบว่า นักเรียนชายมีทัศนคติต่อการเรียนกิจกรรมนาฏศิลป์ด้านการแสดงพฤติกรรมดีขึ้นหลังจากได้รับการใช้แม่แบบเพื่อนชายและแม่แบบเพื่อนหญิง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นักเรียนชายที่ได้รับการใช้แม่แบบเพื่อนชาย และนักเรียนชายที่ได้รับการใช้แม่แบบเพื่อนหญิง มีทัศนคติต่อการเรียนกิจกรรมนาฏศิลป์โดยรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ยกเว้นด้านความรู้สึก นักเรียนชายที่ได้รับการใช้แม่แบบเพื่อนชาย และนักเรียนชายที่ได้รับการใช้แม่แบบเพื่อนหญิงมีทัศนคติต่อการเรียนกิจกรรมนาฏศิลป์ด้านการแสดงพฤติกรรมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จุฬิพร เหมจำพรหมมินทร์ (2546: 43-46) ได้ศึกษาและพัฒนามนุษยสัมพันธ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนวัฒนาวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 110 คน มีมนุษยสัมพันธ์กับเพื่อนอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า มนุษยสัมพันธ์ด้านการสนใจความรู้สึกของกันและกัน และด้านการพูดให้กำลังใจกัน อยู่ในระดับมาก ส่วนมนุษยสัมพันธ์กับเพื่อนด้านการใช้วาจาที่สุภาพในการกล่าวทักทาย ด้านการรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ด้านการแสดงความคิดเห็นและการเสนอแนะสิ่งที

เป็นประโยชน์แก่เพื่อน และด้านการปฏิเสธคำชักชวนที่ทำลายมนุษยสัมพันธ์ อยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาจากนักเรียนกลุ่มทดลองที่เข้าร่วมกลุ่มสัมพันธ์ พบว่า นักเรียนกลุ่มทดลอง มีมนุษยสัมพันธ์ดีขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และมีมนุษยสัมพันธ์ดีกว่านักเรียน กลุ่มควบคุมที่ไม่ได้เข้าร่วมกลุ่มสัมพันธ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ลดาวัลย์ พรอนันตชัย (2548: 78-79) ได้ศึกษาตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับทัศนคติ ต่อการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ที่มีพฤติกรรมไม่ตั้งใจเรียน โรงเรียน วัดสร้อยทอง เขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร พบว่า นักเรียนที่มีสัมพันธภาพที่ดีกับเพื่อน นักเรียน ช่วงชั้นที่ 2 ที่มีพฤติกรรมไม่ตั้งใจเรียน ก็จะมีทัศนคติทางบวกต่อการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เมื่อสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อนเป็นไปในทางบวกก็จะส่งผลให้นักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ที่มีพฤติกรรมไม่ตั้งใจเรียนมีทัศนคติทางบวกต่อการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ด้วย

1.6.2.2 งานวิจัยต่างประเทศ

เดอคอสเตอร์ (พระมหาพะเต็ด ชุ่มเพ็งพันธ์. 2548: 38; อ้างอิงจาก Decoster. 2971) ศึกษาความพอใจในความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนในชั้นเรียนของนักเรียนโรงเรียนมัธยม พบว่า นักเรียนที่มีความพึงพอใจในความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนในชั้นเรียน มีแนวโน้มของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักเรียนที่มีความพึงพอใจในความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนในชั้นเรียนต่ำ

จากงานวิจัยที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน มีความสัมพันธ์กับความเอาใจใส่ต่อการเรียนของนักเรียน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาสัมพันธภาพ ระหว่างนักเรียนกับเพื่อน เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการสร้างโปรแกรมการพัฒนาความเอาใจใส่ ต่อการเรียนตามแนวอัตตัญญา เพื่อพัฒนาความเอาใจใส่ต่อการเรียนให้กับนักเรียน

1.6.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู

1.6.3.1 งานวิจัยในประเทศ

พะยอม ธีรยุทธ (2540: 106-107) ได้ศึกษาเรื่อง ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัวด้านการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัด สุพรรณบุรี ได้พบว่า สภาพห้องเรียน ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน ความสัมพันธ์ระหว่าง นักเรียนกับเพื่อน สภาพโรงเรียน และลักษณะสถานที่ภายนอกห้องเรียน มีความสัมพันธ์ทางบวก กับการปรับตัวด้านการเรียนของนักเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จิตรฐิกานต์ สบายจิตร (2542: 48-64) ได้ศึกษาเรื่อง สัมพันธภาพระหว่าง ครูประจำชั้นกับนักเรียน การรับรู้คุณค่าในตนเองและพฤติกรรมการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษา ปีที่ 6 ที่ได้กล่าวว่า แนวทางในการสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้สำหรับผู้เรียน และ ผู้สอน

ในการปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน และระหว่างนักเรียนกับเพื่อน มีผลต่อทัศนคติที่ดีในการเรียนและมีผลต่อการสร้างบรรยากาศในชั้นเรียน

พรรณี ชูชัย (วิรัชาม์ กุลเพิ่มทวีรัชต์. 2547: 44; อ้างอิงจาก พรรณี ชูชัย. 2532) ผลการวิจัยพบว่า การมีครูมีความเมตตากรุณา เห็นอกเห็นใจนักเรียน สนใจนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ มีความยุติธรรม ตลอดจนมีความสัมพันธ์อันดีกับนักเรียน ทำให้นักเรียนรักที่จะเรียน และส่งผลให้นักเรียนประสบความสำเร็จในการเรียนด้วย

1.6.3.2 งานวิจัยต่างประเทศ

โคแกน (พระมหาพะเด็ต ชุ่มเพ็งพันธ์. 2548: 36; อ้างอิงจาก Cogan. 1975) ศึกษาพบว่า ความสัมพันธ์ที่เป็นมิตรระหว่างครูกับนักเรียนจะทำให้ผลการเรียนดีขึ้น ยิ่งครูและนักเรียนมีความสัมพันธ์ต่อกันมากเท่าใด นักเรียนจะพัฒนาความสามารถในการเรียนรู้ถึงสูงสุดได้มากเพียงนั้น และลักษณะความสัมพันธ์ของครูกับนักเรียนจะมีอิทธิพลต่อความสนใจในวิชาที่เรียน นักเรียนที่มีศรัทธาในตัวครูจะทำให้นักเรียนมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียน การมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนจะทำให้ผลการเรียนของนักเรียนดีขึ้น

แซนเดอร์ (Shandler. 1996: 37-41) ได้ศึกษาเรื่องวินัยทางบวกสามารถสอนให้ผู้เรียนมีความสนใจตนเองและมีความหนักแน่น กล่าวว่า วิธีการสอนของครูให้ผู้เรียนมีวินัยทางบวกช่วยเสริมให้ผู้เรียนมีพฤติกรรมที่มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีความรับผิดชอบและสร้างความสำเร็จให้แก่ตนเอง

จากงานวิจัยที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู มีความสัมพันธ์กับความเอาใจใส่ต่อการเรียนของนักเรียน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู เพื่อจะนำมาเป็นแนวทางในการสร้างโปรแกรมการพัฒนาความเอาใจใส่ต่อการเรียนตามแนวอัตตัญญูตา เพื่อพัฒนาความเอาใจใส่ต่อการเรียนให้กับนักเรียน

2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับอัตตัญญูตา

อัตตัญญูตาเป็นคุณธรรมข้อหนึ่งในสัปปริสธรรม ซึ่งหลักสัปปริสธรรมนี้ คือธรรมหมวดหนึ่งซึ่งเป็นประโยชน์มากในการดำเนินชีวิตในสังคม ทั้งอดีต ปัจจุบัน และอนาคต (กระทรวงศึกษาธิการ. 2529: 3) หมายถึง เป็นหลักธรรมที่สอนให้คนรู้จักดำเนินชีวิตในทางสายกลาง ซึ่งสามารถนำมาใช้ในหลาย ๆ กรณี ใช้ได้ทั่วไปในเรื่องต่าง ๆ ไม่มีทางผิด รู้ประมาณที่พอดีเป็นสายกลาง เช่น รู้เหตุ รู้ผล รู้ตน รู้ประมาณ รู้กาล รู้บริษัฏ รู้บุคคล เหล่านี้ ทำให้รู้จักเดินสายกลาง (พุทธทาสภิกขุ. 2512: 5) และเป็นหลักธรรมที่จำเป็นอย่างยิ่งในการดำเนินชีวิตที่จะช่วยให้บุคคลผ่านพ้นอุปสรรค และนำไปสู่ความสำเร็จ ความเจริญก้าวหน้าทั้งในทางโลกและทางธรรม (รัญจวน อินทรกำแหง. 2547: ปกหลัง)

สัปปุริสธรรม ประกอบด้วยคุณธรรม 7 องค์ธรรม คือ (ทีฆนิกาย ปาฏิกวรรค, พระไตรปิฎก ฉบับภาษาไทย เล่มที่ 11. 2552ข: ออนไลน์; 2552ค: ออนไลน์; อังคุตตรนิกาย สัตตก-อัฐก-นวกนิบาต, พระไตรปิฎก ฉบับภาษาไทย เล่มที่ 23. 2552ฆ: ออนไลน์; กัณทิมา รัชฎาจารย์. 2550: 59-65)

1. ธัมมัญญตา (ความเป็นผู้รู้จักเหตุ) หมายถึง ความสามารถในการพิจารณาวิเคราะห์ และคาดการณ์ล่วงหน้าได้ว่า เมื่อประพฤติดุปฏิบัติเหตุอย่างนี้แล้วจะเกิดผลดี

2. อตฺถัญญตา (ความเป็นผู้รู้จักผล) หมายถึง ความสามารถในการพิจารณาได้ว่า ผลที่เกิดขึ้นนั้นมาจากเหตุใด ย้อนกลับไปยังต้นเหตุที่กระทำไว้โดยใช้หลักของเหตุผลในการพิจารณา

3. อตฺตัญญตา (ความเป็นผู้รู้จักตน) หมายถึง ความสามารถในการพิจารณาตนเอง ตามความเป็นจริง เกี่ยวกับชาติ เพศ ตระกูล ยศศักดิ์ สมบัติ บริวาร ความรู้ ความสามารถ สติปัญญา ความถนัด กำลัง แคล้วคลาด ไฉน เพียงไร แล้วประพฤติตนให้สมกับฐานะภาวะนั้น ๆ ไม่วางตัวสูงจนกลายเป็นหยิ่งจองหอง หรือไม่ปล่อยตัวตามยถากรรมจนเป็นที่ดูหมิ่นของผู้อื่น

4. มัตตัญญตา (ความเป็นผู้รู้จักประมาณ) หมายถึง ความสามารถประพฤติปฏิบัติตน พอเหมาะพอควรกับฐานะ ผู้เกี่ยวข้อง และกิจกรรมต่าง ๆ โดยไม่ทำสิ่งที่เกินกำลังของตน รู้จักพิจารณาความพอเหมาะพอดีในการรับประทานอาหาร การใช้จ่ายทรัพย์สินของเครื่องใช้ การเรียน การทำงาน การเล่นกีฬา การพักผ่อน การพูดคุย หรือการสนุกรื่นเริง จนทำให้เป็นผู้ที่สามารถดำเนินชีวิตตามหลักสายกลางได้เหมาะสมกับตน

5. กาลัญญตา (ความเป็นผู้รู้จักกาล) หมายถึง ความสามารถบริหารเวลาได้เหมาะสม เกิดประโยชน์และคุ้มค่า เป็นคนตรงต่อเวลา รู้จังหวะเวลาที่จะกระทำกิจกรรมต่าง ๆ อย่างถูกเวลา ทำกิจการงานได้ตามเวลาและทำงานสำเร็จได้ทันเวลา ตลอดจนสามารถเลือกเวลาที่จะสนทนา วางแผนการ หรือเกี่ยวข้องกับบุคคลต่าง ๆ ได้อย่างพอดี เกิดผล สำเร็จในการดำเนินชีวิต

6. ปริสฺสัญญตา (ความเป็นผู้รู้จักชุมชน) หมายถึง ความสามารถวิเคราะห์ชุมชน และสังคม ได้ว่า ควรที่จะเข้าไปร่วมด้วยหรือควรหลีกเลี่ยงให้ห่างไกล สามารถปรับตัวให้เข้ากับขนบธรรมเนียมประเพณีของชุมชนที่ต้องเกี่ยวข้องได้อย่างถูกต้อง มีกิริยาวาจาและมารยาท ที่จะประพฤติปฏิบัติต่อบุคคลในชุมชนได้เหมาะสม หรือเลี่ยงการกระทำที่ไม่เหมาะสมอันจะก่อให้เกิดความเข้าใจผิด ความรังเกียจเหยียดหยามดูหมิ่นจนเกิดการทะเลาะวิวาท

7. ปุคฺคปโรปรัญญตา (ความเป็นผู้รู้จักบุคคล) หมายถึง ความสามารถจำแนกบุคคล ได้ว่าเป็นคนดี และคนไม่ดี แล้วเลือกคบเฉพาะคนดี หลีกเลี่ยงคนไม่ดี วิเคราะห์ธรรมชาติของคนที่เกี่ยวข้องในด้านลักษณะนิสัย และความรู้ความสามารถที่แตกต่างกันได้ แล้วเลือกปฏิบัติให้เหมาะสมกับนิสัยและความสามารถของแต่ละบุคคลนั้น ๆ

ในการศึกษาครั้งนี้เป็นการนำหลักธรรมอรรถัตถุญญา (การรู้จักตน) มาพัฒนาความเข้าใจใ้ต่อการเรียนของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 โดยมีเอกสารที่เกี่ยวข้องดังนี้ คือ

2.1 ความหมายของอรรถัตถุญญา

จากความหมายของสัปปริสธรรมที่กล่าวมาข้างต้น ได้มีผู้ทรงภูมิความรู้ทางพระพุทธศาสนาได้ให้ความหมายของอรรถัตถุญญา ไว้ดังนี้

หนังสือส่งเสริมการอ่าน ชุดพระพุทธศาสนาและจริยธรรม ระดับมัธยมศึกษา เรื่อง สัปปริสธรรม ของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งเรียบเรียงโดย สุระปะนิย์ นาคพรพร ได้ให้ความหมาย คำว่า อรรถัตถุญญา ไว้ว่า หมายถึง รู้จักตน รู้ตามที่เป็นจริงว่า ตน โดยฐานะเพศ กำลัง ความรู้ ความถนัด ความสามารถ และคุณธรรม เป็นอย่างไร แล้วประพฤติให้เหมาะสม และรู้จักปรับปรุงตนเองให้ดีขึ้น เจริญขึ้นในทางดี (กระทรวงศึกษาธิการ. 2529: 24)

พระราชาธรรมนิเทศ (ระแบบ จิตภาโณ) (2534: 108-109) ได้ให้คำจำกัดความของอรรถัตถุญญาไว้ว่า “ดูตัวเองออก บอกตัวเองได้ ใช้ตัวเองเป็น” ซึ่งหมายความว่า บุคคลรู้จักตนเองว่าเป็นใครก็ประพฤติตนให้เหมาะสม แก่ชาติ สกุล ยศศักดิ์ สมบัติบริวาร ตลอดถึงการปฏิบัติการกิจในขณะนั้น ๆ เพราะคนเราต้องสัมพันธ์กับเหตุการณ์ต่าง ๆ ปัญหาอยู่ที่ว่าจะใช้เหตุผลอย่างไร ในสถานที่ไหน เวลาอะไร ท่านเห็นการกระทำความดีให้เหมาะสมอยู่ 4 สถาน คือ กระทำความดีให้ถูกที่ ถูกคน ถูกกาล และถูกดี

พระมหาสิทธิการ (2543: 30) กล่าวว่า อรรถัตถุญญา ความเป็นผู้รู้จักตน เช่น รู้ว่าเรามีความรู้ ความถนัด ความสามารถ คุณธรรม และฐานะ เป็นต้น แค่นั้นเพียงไร แล้วประพฤติให้เหมาะสม เพื่อให้เกิดผลดีแก่ตนและผู้อื่น

พระเทพวิสุทธิญาณ (อุบล นนฺโทโก, ป.ธ.9) (2544: 194-195) ให้ความหมายอรรถัตถุญญา หมายถึง ความเป็นผู้รู้จักตน อธิบายตามบาลีว่า อรรถัตถุญญา ตัตถฺยํ อตฺตํ แปลว่า ตน, ญ แปลว่า ผู้รู้จัก, ตา แปลว่า ความเป็น, ต่อเข้าเป็น อรรถัตถุญญา แปลว่า ความเป็นผู้รู้จักตน หมายความว่า ความรู้จักฐานะภาวะที่ตนมีอยู่เป็นอยู่แล้วประพฤติให้เหมาะสม เช่น เกิดมาในชาติตระกูลใด มียศศักดิ์อย่างไร มีสมบัติ บริวาร ความรู้ทางโลก ความรู้ทางธรรมเท่าไร และมีคุณธรรม คือ สัทธา สีล สุตะ จาคะ ปัญญา ปฏิภาณเท่าไร เมื่อรู้จักแล้วต้องวางตนให้เหมาะสม คือเจียมเนื้อเจียมตัว ตั้งอยู่ในสุจริตประพฤติดีด้วยไตรทวารสม่ำเสมอ ไม่เย่อหยิ่งอวดดีอวดมั่ง อวดมี อวดรู้ โบราณท่านสอนว่าให้หมั่นตักน้ำใส่กะโหลกชะโงกดูเงาหน้า ก็จะทำให้รู้จักระวังตน ประพฤติตนให้เหมาะสมแก่ฐานะภาวะดังกล่าว

คณาจารย์สำนักพิมพ์เลี้ยงเชียง. (2546ก: 126; 2546ข: 126) ให้ความหมายอรรถัตถุญญาไว้ว่า หมายถึง ความเป็นผู้รู้จักตน คือ รู้จักการวางตัวให้เหมาะสมให้สมกับบุคลิกภาวะ

ฐานะของตนได้อย่างถูกต้อง ไม่อวดดีถือดีจนดูเป็นหยิ่งยโส ไม่ดูถูกตัวเองจนทำให้ขาดความมั่นใจ แต่รู้ประมาณตัวเองไม่คิดเห่อเหิมทะเยอทะยานเกินฐานะ ทำอะไรก็ไม่ทำเกินกำลังของตน อันเป็นเหตุให้เกิดความผิดหวังหรือเสียหาย ซึ่งสอดคล้องกับหนังสือแบบเรียนธรรมศึกษาชั้นตรี ฉบับปรับปรุงใหม่ที่ประกาศใช้ปัจจุบัน ของสำนักพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม ที่ให้ความหมายไว้ว่า อัตตัญญูตา คือ สำเนียงความรู้ความสามารถ วางตนสมอัตภาพอย่างเจียมใจ (กรมการศาสนา. 2550: 40)

รัญจวน อินทรกำแหง (2547: 7) ได้ขยายความเพิ่มเติมว่า ความเป็นผู้รู้จักสถานะแห่งตน ว่ามีอยู่ เป็นอยู่ และพร้อมอยู่หรือไม่ อย่างไร สถานะแห่งตนก็คือ สมรรถนะในความรู้ความสามารถ ความถนัด สติปัญญา ประสบการณ์ ความเข้าใจในเหตุที่จะกระทำ ตลอดจนความสนใจ จุดยืนหรืออุดมการณ์ ความเสียสละอุทิศตน ความพร้อมในด้านต่าง ๆ จะต้องรู้จักตนเองอย่างชัดเจน เทียงตรง โดยไม่หลงตัวเอง หรือเข้าใจว่าเราดี เราเก่งกว่าที่เป็นจริง ขณะเดียวกันก็ไม่หลงว่าเราด้อยกว่าเขาไปเสียหมดจนทำอะไรไม่ได้สักอย่าง

สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก (เจริญ สุวฑฺฒโน. 2551: ออนไลน์) ตรัสว่า รู้จักตน คือรู้จักตัวเองว่าเป็นใคร อยู่ในภาวะและฐานะอย่างไร และยังได้กล่าวย้ำอีกว่า การรู้จักตนนี้จำเป็นมาก สำคัญมาก เพราะมีความหมายลึกลงไปถึงว่า เมื่อรู้จักตัวเองว่าเป็นใคร มีภาวะ และ ฐานะอย่างใดแล้ว จะต้องปฏิบัติตนให้เหมาะสมกับภาวะและฐานะของตน จะได้รักษาความมีค่าของตัวเองไว้ได้ ผู้ปฏิบัติไม่เหมาะสมกับภาวะและฐานะจักเสื่อมจากค่าของความเป็นมนุษย์ ที่ตนเป็นอยู่

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต) (2548: 15; 2551ก: 210; 2551ข: 531) ได้ให้ความหมายประกอบกับคำภาษาอังกฤษว่า อัตตัญญูตา ความรู้จักตน (Attakñutā: knowing oneself) คือ รู้ตามเป็นจริงว่า ตัวเรานั้น ว่าโดยฐานะ ภาวะ เพศ กำลัง ความรู้ ความถนัด ความสามารถ และคุณธรรม เป็นต้น บัดนี้ เท่าไร อย่างไร แล้วประพฤติปฏิบัติให้เหมาะสม และทำการต่าง ๆ ให้สอดคล้องถูกจุดที่จะสัมฤทธิ์ผล ตลอดจนแก้ไขปรับปรุงตนให้เจริญงอกงามถึงความสมบูรณ์ยิ่งขึ้นไป สอดคล้องกันกับ พระมหาบุญชู สุขุมมาโล และคนอื่น ๆ (2542: 149) ซึ่งได้ให้ความหมายไว้ว่า อัตตัญญูตา - ความรู้จักตน คือ รู้ว่าเรานั้น ว่าโดยฐานะ ภาวะ เพศ กำลัง ความรู้ ความสามารถ ความถนัด และคุณธรรม เป็นต้น บัดนี้ เท่าไร อย่างไร แล้วประพฤติให้เหมาะสม และรู้ที่จะแก้ไขปรับปรุงต่อไป

กันทิมา รัชฎาวรรณพงษ์ (2550: 59-65) อัตตัญญูตา หมายถึง ความสามารถในการพิจารณาตนเองตามความเป็นจริง เกี่ยวกับชาติ เพศ ตระกูล ยศศักดิ์ สมบัติ บริวาร ความรู้ ความสามารถ สติปัญญา ความถนัด กำลัง แคลไ่น เพียงไร แล้วประพฤติปฏิบัติตนให้สมกับฐานะ

ขณะนั้น ๆ ไม่วางตัวสูงจนกลายเป็นหยิ่งจองหอง หรือไม่ปล่อยตัวตามยถากรรมจนเป็นที่ดูหมิ่นของผู้อื่น

บ้านจอมยุทธ์ (2551: ออนไลน์). อรรถาธิบาย หมายถึง ความเป็นผู้รู้จักตน คือ ต้องรู้สึกตัวอยู่เสมอว่า เรามีชาติ มีเพศ มีตระกูล ยศ ศักดิ์ สมบัติ บริวาร ความรู้ความสามารถ กำลัง ความถนัด และคุณธรรม แค่นี้ เพียงไร แล้วต้องประพฤติตนให้สมกับภวะนั้น ๆ และรู้ที่จะแก้ไขปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

คลังปัญญาไทย (2551: ออนไลน์). อรรถาธิบาย (การรู้จักตน) หมายถึง ความเป็นผู้รู้จักตน คือ รู้จักตนเองโดยฐานะ ภาวะ เพศ วัย ความรู้ ความสามารถ และคุณธรรมอื่น ๆ มีศรัทธา ศีล สุตะ จาคะ ปัญญา เป็นต้น แล้วประพฤติตนให้เหมาะสมแก่ภาวะของตน และเมื่อรู้วาทะพร่องในเรื่องใด ก็ปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 วิชาพระพุทธศาสนา (2551: ออนไลน์). ให้ความหมายไว้ว่า อรรถาธิบาย หมายถึง รู้ตน คือ รู้ตามเป็นจริงว่า ตัวเรานั้น ว่าโดยฐานะ ภาวะ เพศ กำลัง ความรู้ ความถนัด ความสามารถ และคุณธรรม เป็นต้น เป็นอย่างไร มีลักษณะแบบไหน และนำมาประพฤติปฏิบัติให้เหมาะสมกับตน และกระทำให้สอดคล้องกับสภาพที่แท้จริงของตนก็จะทำให้สัมฤทธิ์ผลตลอดจนรู้จักปรับปรุงแก้ไขตนเองให้เจริญก้าวหน้าและสมบูรณ์ยิ่งขึ้นไป

จากความหมายของอรรถาธิบายที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า อรรถาธิบาย หมายถึง ความเป็นผู้รู้สถานะแห่งตนโดยพิจารณาตนเองจากสภาพความเป็นจริงด้วยการพิจารณาเกี่ยวกับเพศ กำลัง ความรู้ ความสามารถ ความถนัด และหน้าที่ รวมทั้งการพิจารณาจากสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับตนเองว่า ตนเองมาจากตระกูลที่มีฐานะอย่างไร เมื่อทำการพิจารณาตนเองแล้วสามารถประพฤติปฏิบัติตนให้เหมาะสมกับสถานะแห่งตนที่เป็นอยู่ตามสภาพความเป็นจริงด้วยความมีเหตุมีผล ไม่วางตัวอวดดีหรือปล่อยตัวตามยถากรรม และพร้อมที่จะแก้ไขปรับปรุงข้อบกพร่องในพฤติกรรมของตนให้เป็นไปในทางที่ดีขึ้น

2.2 แนวทางประพฤติปฏิบัติตามอรรถาธิบาย

การประพฤติปฏิบัติตนตามหลักสัปปุริสธรรม ช่วยให้บุคคลสามารถดำเนินชีวิตได้โดยปกติสุข มีแนวทางในการประพฤติปฏิบัติตนจากผู้มีภูมิธรรมหลายท่านได้กล่าวไว้ในเอกสารต่าง ๆ โดยผู้วิจัยได้รวบรวมนำมาแสดงไว้เป็นแนวทางในการปฏิบัติตนตามหลักสัปปุริสธรรมข้ออรรถาธิบายในหัวข้อดังนี้

ปิ่น มุทุกันต์ (2508: 270-271) กล่าวว่า การรู้จักตนควรรู้จักเรื่องต่อไปนี้ คือ

1. รู้เรื่องที่ตัวเป็น หมายความว่า รู้ภาวะของตัวว่า ตัวเราเป็นอะไร จะได้ไม่ลืมตน เช่น เป็นพระ เป็นนักเรียน เป็นพ่อแม่ เป็นลูก

2. รู้เรื่องที่ตัวมี คือ รู้ฐานะตนเองว่า มีศีลธรรมประจำใจ มีความรู้เพียงใด มีอำนาจ กำลัง รายได้เพียงใด ฯลฯ นั้น หมายความว่ารวมได้ว่า เมื่อตนมีฐานะใด ก็ปฏิบัติหน้าที่ให้เหมาะสมกับตำแหน่งนั้น ไม่ก้าวก่ายหน้าที่ผู้อื่น

วศิน อินทสระ (2516: 59) กล่าวว่า ความเป็นผู้รู้จักตน ตรงกันข้ามกับความลืมนตนเอง มีอาการมัวเมาในตน เข้าใจผิดในตน เข้าใจตนเกินที่จะเป็นจริง เช่น เป็นคนมีความสำคัญเล็กน้อย แต่สำคัญตนว่ามีความสำคัญมาก ทำให้เป็นคนยกตนข่มท่านดูหมิ่นผู้อื่น ส่วนผู้รู้จักตนนั้นจะปฏิบัติตนเหมาะสม ไม่ทำตัวให้สูงเกินไป หรือต่ำเกินไป วางตนได้เหมาะสม คำพูด และกิริยาท่าทางเหมาะสมแก่ภาวะของตน เมื่อเข้าไปเกี่ยวข้องกับใคร ก็ทำให้เป็นที่รักนับถือของบุคคลนั้น ๆ ตามสมควร ความรู้จักตนจึงเป็นบ่อเกิดแห่งคุณธรรมนำมาซึ่งความสุข

คู่มือสอนจริยศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (กรมศาสนา. 2521: 55-57) ได้แบ่งการรู้จักตนออกเป็นข้อ ๆ ดังนี้

1. การรู้จักตนเองนั้นต้องรู้ถึง ชาติตระกูล วัย ฐานะ ตำแหน่ง สมบัติ บริวาร หน้าที่ และความรับผิดชอบของตน ไม่สำคัญตนผิด ไม่ทำสิ่งที่ไม่สมกับตระกูล ฐานะ ตำแหน่ง ไม่ละเลยหน้าที่ และมีความรับผิดชอบให้สมควรกัน ปฏิบัติตนให้ถูกต้องเหมาะสมกับสภาพของตน เมื่อรู้จักตนแล้วจิตใจก็จะสงบ ทำแต่สิ่งที่ดีงามสมสภาพของตน พร้อมทั้งไม่ก่อทุกข์แก่ผู้อื่นหรือแก่สังคมด้วย การไม่รู้จักตนนั้นมีโทษทั้งที่เห็นง่ายและยาก ต้องพิจารณาแล้วจะเห็น เช่น คนไม่แข็งแรงไปทำงานหนักก็จะทำงานไม่สำเร็จ และเกิดผลร้ายแต่ตนด้วยเป็นโทษที่เห็นง่าย โทษที่เห็นยากต้องอาศัยเวลาและเหตุผล เช่น การคบคนโดยไม่ดูตนเอง และเลือกให้เหมาะสมกัน ก็อาจจะเป็นผลร้ายแก่ตนเองและแก่บุคคลแวดล้อม ทั้งตนเองก็อาจเสื่อมเสียไปอย่างแก้ยาก ความประพฤติของแต่ละคนต้องให้เหมาะสมกับวัย ฐานะ สภาพร่างกาย จิตใจ และหน้าที่ด้วยการช่วยให้รู้จักตนดีพอสมควรนั้นมีวิธีที่จะเป็นผู้รู้จักตนได้ดังนี้

1.1 หมั่นพิจารณาตนเองและการกระทำของตน ตลอดจนเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นแต่ละวันด้วยใช้เวลาว่างคิดทบทวนว่าตนทำอะไรบ้าง พุดอะไรบ้างเป็นการเสียหายแก่ตนแลแก่ผู้อื่นหรือไม่ จะทำความดีดร้อนแก่ผู้อื่นอย่างไร ผิดระเบียบหรือข้อตกลงแก่ใครอย่างไร สัญญาแก่ตนว่าจะไม่ทำเช่นนั้นอีก

1.2 เมื่อสำรวจตนแล้วเห็นว่าสิ่งใดผิดไปหรือบกพร่องไป ก็สารภาพแก่เพื่อนที่เชื่อถือได้หรือแก่ผู้ใหญ่เสียว่า ตนทำสิ่งไม่ถูกต้อง หรือไม่เหมาะสมอย่างไร และสัญญาว่าจะไม่ทำอีก การทำเช่นนี้จะช่วยให้ละอายที่ผิดสัญญา จะระมัดระวังคิดก่อนทำ และพิจารณาให้เหมาะสมกับตนเองมากขึ้น

1.3 ยอมให้ผู้ตีตนไว้ใจหรือเคารพนับถือตักเตือนแนะนำ เมื่อเห็นตนทำผิดหรือบกพร่องเพื่อที่จะได้รู้ตนก่อนที่จะสายเกินแก้ ควรแจ้งความจำนงค์ของตนเพื่อนสนิทที่ไว้ใจได้ว่าตนยินดีรับฟัง ขอให้ช่วยเตือนช่วยเป็นกระจกส่องเงาให้ตนเองรู้จักตนเองด้วย

2. บุคคลใดได้สำรวจตนเองจนรู้จักตนเองแล้ว และพยายามลดทิวี่มานะลงก็จะปรับปรุงคนได้ การดำรงชีวิตก็ถูกต้อง สังคมก็จะสงบสุข ตนเองก็จะปลอดภัยไร้ทุกข์ และทำตนให้เป็นประโยชน์แก่สังคม

หลักธรรมสัปปริสธรรม ในพระพุทธศาสนาส่งผลดีต่อผู้ปฏิบัติเสมอโดยเฉพาะในการดำเนินชีวิตประจำวันและการทำงาน การรู้จักมองเหตุการณ์ต่าง ๆ รอบ ๆ ตัว แล้วพิจารณาจนเข้าใจนั้นเป็นการใช้เหตุผลและคำตอบ แล้วจะทำให้รู้ว่าตนเองเกี่ยวข้องกับอย่างไร รู้จักกาละจังหวะเหมาะสมที่จะไปเกี่ยวข้องกับ รู้จักประมาณฐานะและกำลังว่าพร้อมหรือไม่ ชุมชนสนับสนุนหรือเปล่า ระดับความแตกต่างของคนในสังคมเป็นอย่างไร ถ้ามองออกและเข้าไปเกี่ยวข้องกับอย่างถูกต้องก็จะเกิดผลดีต่อการดำเนินงานต่าง ๆ ดังนั้น จึงควรถามตนเองเสมอว่า (กรรมศาสนา. 2525: 41)

1. ท่านคือใคร
2. มีความสามารถแค่ไหน
3. ใช้อารมณ์หรือเหตุผลในการทำงานและการดำเนินชีวิต
4. เวลานี้ ขณะนี้ เราควรทำอะไรก่อนหลัง
5. ชุมชนเราพร้อมหรือยัง
6. เข้าใจความแตกต่างของเพื่อนหรือไม่

ถ้าตอบปัญหาเหล่านี้ได้ การประพฤติปฏิบัติจะเกิดขึ้นมาตามลำดับด้วยดี จนเป็นผู้สมบูรณ์ที่สุด

จากข้อมูลข้างต้น สรุปได้ว่า การประพฤติปฏิบัติตนตามแนวทางของหลักธรรมอรรถกถา สามารถช่วยสนับสนุน ส่งเสริม และพัฒนานักเรียนให้เป็นผู้ที่มีความเอาใจใส่ต่อการเรียนเพิ่มขึ้นและประสบความสำเร็จในชีวิตได้ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาหลักธรรมอรรถกถาและนำมาสร้างเป็นโปรแกรมการพัฒนาความเอาใจใส่ต่อการเรียน เพื่อพัฒนาความเอาใจใส่ต่อการเรียนให้กับนักเรียน

2.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับอรรถกถา

2.3.1 งานวิจัยในประเทศ

กมล ประทีปธีรานันต์ (2530: 74-83) ได้ศึกษาผลการใช้ชุดการสอนกิจกรรมแนะแนวตามหลักสัปปริสธรรมเพื่อพัฒนาคุณธรรมด้านสัปปริสธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดไร่ขิง จังหวัดนครปฐม กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

โรงเรียนวัดไร่ขิง ปีการศึกษา 2529 จำนวน 464 คน สำหรับนักเรียนที่ได้คะแนนแบบสอบถาม คุณธรรมด้านสัปปริสธรรมตั้งแต่เปอร์เซ็นต์ที่ 25 ลงมา มีจำนวน 116 คน สัมภาษณ์ ความสนใจแล้วทำการสุ่มอย่างง่ายอีกครั้งได้นักเรียนจำนวน 70 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลองและ กลุ่มควบคุมกลุ่ม ๆ ละ 35 คน โดยกลุ่มทดลองได้รับการสอนโดยใช้ชุดการสอนกิจกรรมแนะแนว ตามหลักสัปปริสธรรม และกลุ่มควบคุมได้รับการสอนแบบปกติ ผลการวิจัยพบว่า นักเรียน กลุ่มทดลองและนักเรียนกลุ่มควบคุมมีคุณธรรมด้านสัปปริสธรรมสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01 นอกจากนี้นักเรียนกลุ่มทดลองมีคุณธรรมด้านสัปปริสธรรมสูงกว่านักเรียนกลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อังคนานุช บุญผดุง (2546: 69-73) ได้ศึกษาความสัมพันธ์คาโนนิคอลระหว่าง ปัจจัยบางประการกับการรู้จักตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และศึกษาน้ำหนักความสำคัญ คาโนนิคอลของปัจจัยบางประการที่ส่งผลซึ่งกันและกันกับการรู้จักตนเองในแต่ละด้าน กลุ่มตัวอย่าง เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2545 ในสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนนทบุรี จำนวน 650 คน ซึ่งได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น มีขนาดของโรงเรียนเป็นชั้น และห้องเรียนเป็นหน่วยการสุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม ด้านการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย การอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขัน การอบรมเลี้ยงดูแบบ ปล่อยปละละเลย ความเชื่อมั่นในตนเอง สัมพันธภาพกับเพื่อน การรับรู้พฤติกรรมการสอนของครู การรู้จักตนเองทางด้านสติปัญญา การรู้จักตนเองทางด้านสังคม และการรู้จักตนเองทางด้านร่างกาย ได้ผลดังนี้

1. ค่าสหสัมพันธ์คาโนนิคอลระหว่าง ชุดตัวแปรอิสระด้านการอบรมเลี้ยงดู แบบประชาธิปไตย การอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขัน การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย ความเชื่อมั่นในตนเอง สัมพันธภาพกับเพื่อน การรับรู้พฤติกรรมการสอนของครู กับชุดตัวแปร ด้านการรู้จักตนเองทางด้านสติปัญญา การรู้จักตนเองทางด้านสังคม และการรู้จักตนเอง ทางด้านร่างกาย ได้ค่าสหสัมพันธ์คาโนนิคอล 3 ชุด มีค่าเท่ากับ 0.696, 0.304 และ 0.161 ตามลำดับ ซึ่งมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งสามค่า

2. ค่าน้ำหนักความสำคัญคาโนนิคอลระหว่างปัจจัยบางประการกับการรู้จัก ตนเองทั้ง 3 ชุด พบว่า ในชุดแรกความสัมพันธ์เกิดจากชุดตัวแปรอิสระด้านการอบรมเลี้ยงดูแบบ ประชาธิปไตย การอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขัน ความเชื่อมั่นในตนเอง สัมพันธภาพกับเพื่อน และ การรับรู้พฤติกรรมการสอนของครู ส่งผลซึ่งกันและกันกับชุดตัวแปรตามด้านการรู้จักตนเอง ทางด้านสติปัญญา การรู้จักตนเองทางด้านสังคม และการรู้จักตนเองทางด้านร่างกาย ส่วนชุดที่สอง มีความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่เป็นตัวแปรอิสระกับตัวแปรตามเป็นไปในสองแบบ โดยแบบที่หนึ่ง

ปัจจัยด้านความเชื่อมั่นในตนเองส่งผลซึ่งกันและกันกับการรู้จักตนเองทางด้านสติปัญญา แบบที่สอง ปัจจัยด้านสัมพันธภาพกับเพื่อน และการรับรู้พฤติกรรมการสอนของครูส่งผลซึ่งกันและกันกับการรู้จักตนเองทางด้านสังคม และในชุดที่สามมีปัจจัยด้านการอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขันและการรับรู้พฤติกรรมการสอนของครูส่งผลซึ่งกันและกันกับการรู้จักตนเองทางด้านร่างกาย

สำราญ จุ๋นอย (2548: 84-88) ได้ศึกษาการพัฒนาความสามารถในการรู้จักตนเองต่อการเลือกสาขางานอาชีพของนักเรียนโดยใช้ชุดฝึกทักษะการรู้จักตนเอง กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ชั้นปีที่ 1 ของโรงเรียนพณิชยการตั้งตรงจิตร ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2547 จำนวน 30 คน ผลการวิจัยพบว่า ความสามารถในการรู้จักตนเองต่อการเลือกสาขางานอาชีพของนักเรียน หลังได้รับการสอนโดยใช้ชุดฝึกทักษะการรู้จักตนเองมีความสามารถในการรู้จักตนเองต่อการเลือกสาขางานอาชีพสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2.3.1 งานวิจัยต่างประเทศ

ฮาเมด (Hamed. 1967: 225-229) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการรู้จักตนเองกับโครงสร้างของบุคลิกภาพทั้งหมดเพื่อนำมาใช้ในการแนะแนว กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กวัยรุ่นจำนวน 170 คน ผลการศึกษาพบว่า การให้ข้อมูลย้อนกลับทางบวก มีผลต่อการพัฒนาการรู้จักตนเองมากกว่าการให้ข้อมูลย้อนกลับทางลบ

โอโลวู (อรนุช ฐิริสังข์. 2542: 46; อ้างอิงจาก Olowu: 131-134) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ของวิธีการอบรมเลี้ยงดูกับมโนทัศน์หรือการรู้จักตนเอง โดยศึกษาในกลุ่มวัยรุ่นจำนวน 686 คน โดย 3 ใน 4 ของกลุ่มตัวอย่างเป็นวัยรุ่นชาวอังกฤษ โดยให้กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับวิธีการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่และตอบแบบวัดอัตมโนทัศน์ ผลการศึกษาพบว่า วิธีการอบรมเลี้ยงดูมีความสัมพันธ์กับอัตมโนทัศน์ของวัยรุ่น

จากงานวิจัยที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า หลักธรรมอัตตัญญูตามสามารถช่วยให้ผู้ประพฤติปฏิบัติตามประสบความสำเร็จในชีวิตได้ ซึ่งถ้านำหลักธรรมอัตตัญญูตามาประยุกต์ใช้กับการเรียนของนักเรียน ก็จะสามารถสนับสนุน ส่งเสริม และพัฒนานักเรียนให้มีความเข้าใจใ้ต่อการเรียนเพิ่มขึ้นและนำไปสู่การประสบความสำเร็จในชีวิตได้เช่นกัน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาหลักธรรมอัตตัญญูตา เพื่อนำมาสร้างโปรแกรมการพัฒนาความเข้าใจใ้ต่อการเรียนตามแนวอัตตัญญูตา เพื่อพัฒนาความเข้าใจใ้ต่อการเรียนให้กับนักเรียน

3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมกลุ่ม

3.1 ความหมายของกิจกรรมกลุ่ม

แก้วจิต มากปาน (2540: 47) ได้ศึกษากิจกรรมกลุ่ม กระบวนการที่ทำให้บุคคลมีโอกาสมารวมกันเป็นกลุ่ม เพื่อนำเอาประสบการณ์ด้านต่าง ๆ ของแต่ละคนมาร่วมกันวางแผนและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน ซึ่งจะทำให้เกิดความร่วมมือในการทำงาน เพื่อแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ตามจุดประสงค์ที่วางไว้ เพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่พึงประสงค์ขึ้นทั้งในตัวบุคคลและในกลุ่ม

สิริวรรณ ฉันทะสานนท์ (2541: 11) ได้ศึกษากิจกรรมกลุ่ม การร่วมมือกันในการวางแผนการทำงานแก้ปัญหาหรือกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งร่วมกัน โดยนำประสบการณ์ของแต่ละคนมาแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน แล้วทำให้เกิดการเรียนรู้และพัฒนาในด้านต่าง ๆ ตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้

สุพจี เหล่าพานิช (2541: 46) ได้ศึกษากิจกรรมกลุ่ม วิธีการหนึ่งที่น่าไปใช้ในการปรับปรุง เปลี่ยนแปลง หรือพัฒนาทัศนคติและพฤติกรรมของบุคคลโดยใช้กิจกรรมต่าง ๆ จัดให้กลุ่มคนที่มีจุดประสงค์ในการพัฒนาร่วมกัน สมาชิกทุกคนในกลุ่มจะมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม วางแผนงาน เคารพกติกา และร่วมมือในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ประสบการณ์ที่เกิดขึ้นจะทำให้เกิดการพัฒนาด้านตัวบุคคลและกลุ่ม ตามจุดประสงค์ที่วางไว้

พงษ์พันธ์ พงษ์โสภา (2542: 4) กล่าวว่า กิจกรรมกลุ่มจะเริ่มขึ้นนับตั้งแต่มีบุคคล 2 คน ขึ้นไป มาทำกิจกรรมร่วมกัน โดยมีวัตถุประสงค์เดียวกัน เมื่อมนุษย์เข้ามารวมกลุ่มกันก็จะเกิดเป็นบทบาทของกลุ่มขึ้นมา ทั้งนี้เพราะกลุ่มมีอิทธิพลอยู่ในตัวของมันเอง อิทธิพลของกลุ่มสามารถที่จะขัดเกลาลักษณะท่าทีของสมาชิกในกลุ่มให้แปรเปลี่ยนไปได้ เราจึงได้เห็นความเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงสถานภาพของกลุ่มที่เกิดขึ้นอยู่เสมอ ไม่ว่าจะเป็นไปในทิศทางที่สร้างสรรค์พัฒนา หรือล้าหลังเลวลงก็ตาม ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการในกลุ่ม

ฉัตรนภา เอี่ยมกำแพง (2544: 55) ได้ศึกษากิจกรรมกลุ่ม กระบวนการที่ทำให้สมาชิกในกลุ่ม ได้ร่วมกันวางแผน แลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกันมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในกลุ่ม เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่พึงประสงค์ทั้งในตัวบุคคลและในกลุ่ม ซึ่งประสบการณ์ในกลุ่มจะทำให้เกิดการพัฒนาด้านตัวบุคคลด้านต่าง ๆ ตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้

คมเพชร ฉัตรศุภกุล (2546: 6) กล่าวว่า การรวมตัวของบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปเพื่อทำงานร่วมกันและให้บรรลุจุดมุ่งหมายอันเดียวกัน ซึ่งลักษณะเบื้องต้นมีดังต่อไปนี้

1. สำนึกในความมีเอกภาพของสมาชิก และช่วยให้บุคคลรวมกันโดยมีสัมพันธภาพระดับความรู้สึกสำนึก

2. ภายในกลุ่มสมาชิกจะมีสัมพันธภาพระหว่างบุคคล

3. มีปฏิสัมพันธ์ที่เปลี่ยนแปลงเสมอ

รวินนิภา โรจนพันธ์ (2547: 37) ได้ศึกษากิจกรรมกลุ่ม การจัดกิจกรรมและการจัดประสบการณ์ต่าง ๆ มาวางแผนแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกันระหว่างสมาชิกในกลุ่ม โดยทุกคนได้มีส่วนร่วมลงมือปฏิบัติในการแก้ปัญหาเพื่อให้เกิดการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเอง และเกิดทักษะในการมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน โดยวิเคราะห์พฤติกรรมของสมาชิกเองและผู้เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มเพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาตนเอง

ทิศนา ขมมณี (2549: 73) กล่าวว่า กิจกรรมกลุ่มหมายถึง การสอนที่ใช้กลุ่มเป็นเครื่องมือในการช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามจุดมุ่งหมายที่กำหนด รวมทั้งได้เรียนรู้ในเรื่องการทำงานร่วมกัน ด้วยความสัมพันธ์อันดี และได้ผลงานที่ดีควบคู่ไปด้วย

จากความหมายของกลุ่มที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า กิจกรรมกลุ่ม หมายถึง การที่บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปมาอยู่ร่วมกันอย่างมีจุดมุ่งหมายเดียวกัน มีการติดต่อสื่อสารและพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน มีเป้าหมายและวัตถุประสงค์ร่วมกัน เกิดการเรียนรู้เพื่อที่จะนำความรู้ที่ได้มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาตนเองได้ มีความเข้าใจตนเองและเข้าใจผู้อื่น สามารถปรับตัวเข้ากับสังคมได้

3.2 คุณค่าของกิจกรรมกลุ่ม (Values in Group Activities)

รัชนี เหล่าเรืองธนา (2542: 81) ได้ศึกษากิจกรรมกลุ่ม มีคุณค่าและประโยชน์ต่อผู้เข้าร่วมกิจกรรมอย่างมาก จะเห็นได้ว่ากิจกรรมกลุ่มสามารถตอบสนองความต้องการพื้นฐานของบุคคล และเป็นพื้นฐานความเข้าใจเบื้องต้นของการอยู่ร่วมกัน ก่อให้เกิดพัฒนาการทางด้านต่าง ๆ ของบุคคล นอกจากนี้ยังใช้กิจกรรมกลุ่มในด้านบำบัดรักษาและการวินิจฉัยอีกด้วย

จินดารัตน์ ปิรมณี (2545: 59) ได้ศึกษากิจกรรมกลุ่ม สามารถช่วยให้สมาชิกได้พัฒนาตนเองในด้านอารมณ์ สังคม และรู้จักควบคุมตนเอง นอกจากนี้ยังสามารถรับผิดชอบตนเองและมีทัศนคติที่ดีต่อบุคคลอื่น เพื่อเป็นการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลได้ดี

คมเพชร ฉัตรสุภากุล (2546: 20 – 24) ได้กล่าวถึงคุณค่าของกิจกรรมกลุ่ม ดังนี้

1. คุณค่าในด้านพัฒนาการ (Developmental Values) กิจกรรมกลุ่มสามารถสร้างพัฒนาการให้กับบุคคลในกลุ่มเป็นอย่างดี กิจกรรมแต่ละประเภทจะสนองความพึงพอใจของบุคคลแตกต่างกันออกไป คุณค่าด้านพัฒนาการที่จะเกิดขึ้นมีดังต่อไปนี้

2. การสนองความต้องการพื้นฐานของบุคคล นักจิตวิทยาได้พยายามแยกแยะให้เห็นว่ามนุษย์มีความต้องการทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ ถ้าบุคคลจะสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุข เขาจะต้องได้รับการตอบสนองทั้งด้านร่างกายและจิตใจอย่างสมดุล ความต้องการบางประการอาจจะได้รับการตอบสนองด้วยกิจกรรมกลุ่ม ดังนี้

2.1 ความต้องการเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม ความต้องการนี้จะได้รับการตอบสนองอย่างสำเร็จเมื่อบุคคลนั้นเป็นที่ยอมรับของกลุ่มว่าเป็นสมาชิกคนหนึ่ง ดังนั้นกลุ่มก็จะเป็นที่ที่ปลอดภัยและอบอุ่นใจ เขาสามารถแสดงความรู้สึกนึกคิด ได้เป็นอย่างดี เมื่อกลุ่มจะดำเนินกิจกรรมอะไร เขาก็จะเข้าร่วม ถ้าหากกิจกรรมได้รับความสำเร็จเขาก็จะเกิดความรู้สึกว่าเขาเป็นคนหนึ่งที่มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และดำเนินการจนได้รับความสำเร็จ ซึ่งจะทำให้บุคคลเกิดความรู้สึกมั่นใจในตนเอง มีชื่อเสียง เกียรติยศ และเกิดคุณค่าแห่งตน ดังนั้นจึงเป็นการตอบสนองความต้องการอันลึกซึ้ง ในด้านการทำประโยชน์ต่อสังคม

2.2 ความต้องการความปลอดภัย ความต้องการประเภทนี้มีความสำคัญมาก บุคคลจะอยู่ในกลุ่มอย่างมีความสุขเมื่อเขารู้สึกอบอุ่นใจ รู้สึกว่ามีคนรักเขา ความปลอดภัยในด้านความรู้สึกนี้เป็นที่ปรารถนาสำหรับทุกคน สำหรับเด็กวัยรุ่นบางคนถึงกับหนีออกจากบ้านไปคบเพื่อนวัยเดียวกัน เพราะเขาคิดว่า เขาจะมีความปลอดภัยเมื่ออยู่ในกลุ่ม

2.3 ความต้องการการยอมรับจากหมู่คณะ บุคคลอยู่รวมกลุ่มอย่างมีความสุขก็ต่อเมื่อให้การยอมรับการเป็นสมาชิก แต่หากเมื่อใดก็ตามกลุ่มเกิดไม่ยอมรับขึ้นมาเขาจะมีปัญหาในการปรับตัวที่จะดำรงชีวิตอยู่กับกลุ่ม การที่สมาชิกแต่ละคนจะเป็นที่ยอมรับหรือไม่ ยอมรับขึ้นอยู่กับโอกาสที่แต่ละคนจะได้ฝึกความสามารถ ซึ่งในที่นี้ไม่เฉพาะเจาะจงว่าจะเป็นความสามารถทางวิชาการเท่านั้น แต่รวมถึงความสามารถโดยทั่วไป

2.4 การสร้างพัฒนาการด้านอารมณ์และสังคม เมื่อบุคคลเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม เขาจะได้มีโอกาสเรียนรู้เรื่องการปฏิบัติในสังคม และในขณะเดียวกันเขาก็จะเรียนรู้เรื่องการควบคุมการแสดงออกทางอารมณ์ด้วย ทั้งนี้เพราะเขาจะได้รับประสบการณ์จากสมาชิกแต่ละคน เนื่องจากบุคคลบางคนแสดงออกในทางที่ดีแต่สำหรับบางคนที่ไม่เหมาะสมตลอดจนการแสดงออกทางอารมณ์อย่างไม่เหมาะสม เช่น โกรธโดยไม่มีเหตุผลสมาชิกคนอื่นก็จะไม่เอาเยี่ยงอย่างเพราะได้มองเห็นว่าเป็นสิ่งที่ไม่ดีดังนั้นจะเห็นได้ว่ากลุ่มสามารถให้ประสบการณ์ทั้งทางสังคมและอารมณ์ได้เป็นอย่างดีซึ่งหมายถึงการสร้างพัฒนาการในตัวสมาชิกนั่นเอง

2.5 การพัฒนาการด้านทัศนคติ ความสนใจ ความสามารถ และปกติวิสัยทางสังคมในการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมบุคคลจะต้องมีทัศนคติที่ดีต่อบุคคลอื่นมีความเคารพผู้อื่นจึงจะทำให้อยู่ร่วมกันได้ถ้าหากไม่มีคุณสมบัติดังกล่าวแล้วจะทำให้ไม่สามารถปรับตัวได้กับสมาชิกในกลุ่มนอกจากนี้แล้วในขณะที่บุคคลมีความซาบซึ้งในกิจกรรมต่างๆอาจจะพัฒนาเป็นความสนใจที่แน่นอนเมื่อการปฏิบัติงานในกลุ่มบุคคลมักจะทำงานบางอย่างซึ่งก็เท่ากับเป็นการพัฒนาความสามารถที่มีอยู่ในตัวบุคคลให้ดีขึ้นนอกจากนี้แล้วยังช่วยให้บุคคลที่มาจากครอบครัวต่างกันได้เรียนรู้เรื่องของสังคม

สามารถแสดงพฤติกรรมให้เหมาะสมนั้นหมายความว่ามีความเข้าใจในเรื่องปกติวิสัยของสังคม (Social norms)

2.6 คุณค่าด้านอาชีพ กิจกรรมกลุ่มบางประเภทไม่ใช่จะให้ข้อสนเทศทางด้านอาชีพเท่านั้นแต่จะให้ประสบการณ์ที่เป็นประโยชน์ต่ออาชีพต่างๆ เช่น ดนตรี ศิลปะ หนังสือพิมพ์ เป็นต้น ความสำเร็จในการประกอบอาชีพของบุคคลจะขึ้นอยู่กับประสบการณ์ในอดีตกล่าวคือการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างประสบการณ์และอาชีพ ถ้าหากความสัมพันธ์นั้นเป็นไปได้อย่างดีก็ย่อมจะแสดงให้เห็นว่ามีโอกาสจะประกอบอาชีพที่ดีดังนั้นจึงทำให้เห็นว่าประสบการณ์ที่ได้รับจากการทำกิจกรรมกลุ่มในโรงเรียนมีคุณค่าต่อการจะเลือกอาชีพของนักเรียน

2.7 ความเจริญงอกงามด้านความรู้และทักษะ ในขณะที่นักเรียนมีโอกาสทำงานเป็นกลุ่มนั้นอาจจะได้รับความรู้และทักษะบางประการ ตัวอย่างเช่น การพูดในที่สาธารณะ การอภิปรายกลุ่ม ภาวะเรียบในการทำงานเป็นหมู่คณะการประสานงาน เป็นต้น กลุ่มความสนใจที่นักเรียนเป็นสมาชิกอาจจะเป็นด้านการละคร การเขียน การกีฬา การถ่ายรูป ก็ย่อมจะช่วยให้ให้นักเรียนมีทักษะเฉพาะอย่างดีขึ้น สรุปแล้วอาจจะกล่าวได้ว่านักเรียนที่เข้ากลุ่มย่อมจะได้รับโอกาสอันดีมีประโยชน์ต่อตนเองมากกว่านักเรียนที่ไม่เข้ากลุ่ม

3. คุณค่าในด้านการวินิจฉัย (Diagnostic values) สำหรับผู้นำกลุ่มเมื่อมีการทำกิจกรรมกลุ่มจะทำให้มีโอกาที่จะสังเกตสมาชิกกลุ่มแต่ละคนทำให้ได้รับความสนใจเป็นอย่างดีในตัวนักเรียน ในกลุ่มที่ต้องการได้รับความช่วยเหลือจากการให้คำปรึกษาจะปรากฏออกมาให้เห็น เช่น นักเรียนหญิงที่ไม่สามารถจะติดต่อกับบุคคลอื่นในสังคมเด็กผู้ชายที่มีความก้าวร้าวและฝึกตัวเองเป็นศูนย์กลางทำให้กลุ่มไม่ยอมรับเด็กบางคนซึ่งต้องการจะได้รับความช่วยเหลือในการพัฒนาบางประการเด็กที่มีลักษณะดังกล่าวดังกล่าวแล้วอาจจะปรากฏออกมาให้เห็นอย่างเด่นชัดในกลุ่มในขณะที่ถ้าหากเขอยูตามลำพังเราอาจจะไม่สามารถวินิจฉัยได้เลยว่าเป็นคนอย่างไร

4. คุณค่าในด้านการบำบัด (Therapeutic values) ในการรวมกลุ่มของบุคคลนั้นจะมีค่าต่อการบำบัดได้อย่างดีในโรงพยาบาล คลินิก จะนำวิธีการทางกลุ่มไปใช้รักษาคนไข้ โดยการทำการบำบัดทางจิตวิทยากับคนไข้เป็นกลุ่ม (Group psychotherapy) สำหรับในโรงเรียนนั้นนักเรียนที่มีปัญหาล้ายคลึงกันอาจจะได้รับความช่วยเหลือจากผู้ให้คำปรึกษา โดยการให้คำปรึกษาแบบกลุ่ม (Group counseling) แต่สำหรับนักเรียนที่มีปัญหาเล็กน้อยก็อาจจะได้รับประโยชน์จากการรวมกลุ่มทำกิจกรรมกลุ่มโดยปกติทำให้สามารถแก้ปัญหาได้เช่นเดียวกัน เช่น นักเรียนที่มีปัญหาทางอารมณ์ เมื่อเขาไปทำงานในกลุ่มแล้วอาจจะสามารถทำงานกับเพื่อนได้ดีขึ้น รู้จักการควบคุมอารมณ์ สร้างความพึงพอใจจากการติดต่อกับผู้อื่นได้ มีการพัฒนานิสัยของตนเอง ทำให้เป็นคนที่มีอิสระในตนเอง ตลอดจนค้นพบความสามารถพิเศษบางประการในตนเอง

ในการใช้กลุ่มเพื่อการบำบัดนั้นจะต้องมีการคัดเลือกบุคคลที่จะเป็นสมาชิกซึ่งสามารถแสดงปฏิสัมพันธ์อย่างสร้างสรรค์ดังนั้นกลุ่มจะต้องมีความเหมาะสมกับบุคคลในบางครั้งมีการคัดเลือกบุคคลไม่เหมาะสม เช่น กำหนดให้นักเรียนที่ไม่กล้าไปอยู่ในกลุ่มต้องทำกิจกรรมที่ตัวเองไม่เคยหวังว่าจะได้รับความสำเร็จในกรณีเช่นนี้จะสร้างปัญหาให้แก่เด็กแทนที่จะเป็นการรักษาบำบัดนักเรียนจะเกิดการปรับตัวแบบถอยหนี (Withdraw) นักเรียนนี้ไม่กล้าจะต้องอยู่ในกลุ่มเล็กเสียก่อนเพราะเขาต้องการความอบอุ่น ความเป็นกันเอง เพราะจะช่วยให้เขากล้ามากขึ้น แต่ถ้าไปอยู่ในกลุ่มที่มีการแข่งขันมาก ๆ เขาจะรู้สึกลำบากใจ

5. คุณค่าต่อโรงเรียนและสังคม (Values to the school and community) นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มทั้งหลาย เขาจะมีโอกาสในการพัฒนาตนเองในด้านต่าง ๆ ทำให้เป็นบุคคลที่มีความสามารถ คุณค่า สร้างประโยชน์ให้แก่โรงเรียนและชุมชนได้เช่นนักเรียนที่ทำงานในสถานนักเรียนกิจกรรมที่เขาปฏิบัติในสถานนั้นย่อมจะมีส่วนแบ่งเบาภาระความรับผิดชอบของโรงเรียนไปได้บ้างผลงานที่ปรากฏออกมาก็เป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินงานในโรงเรียนด้วยในทำนองเดียวกันประโยชน์ต่าง ๆ ที่โรงเรียนได้รับจากกิจกรรมกลุ่มก็จะส่งผลไปยังชุมชนสิ่งที่เขาปฏิบัติในโรงเรียนอาจจะถูกนำไปปฏิบัติในสังคมนอกโรงเรียนด้วย เช่น นักเรียนเล่นกีฬาในโรงเรียน เขาอาจจะกลายเป็นนักกีฬาของชุมชนซึ่งหมายความว่าชุมชนจะได้มีสมาชิกที่มีน้ำใจเป็นนักกีฬา มีความอดทน เสียสละ รู้จักให้อภัย ชุมชนก็จะมีสมาชิกภาพดีขึ้นเพราะสมาชิกเป็นพลเมืองดีนั่นเอง

จากคุณค่าของกิจกรรมกลุ่มดังกล่าวมา สรุปได้ว่า กิจกรรมกลุ่มมีคุณค่าสามารถช่วยให้สมาชิกได้เกิดการเรียนรู้ตนเอง รู้จักตนเอง มีความสามารถในการพัฒนาความสามารถต่าง ๆ และรวมไปถึงการมีคุณค่าในการนำมาใช้ในการพัฒนาความเข้าใจใส่ต่อการเรียนของนักเรียนให้เพิ่มขึ้นได้

3.3 เทคนิคของกิจกรรมกลุ่ม

ในการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ต้องอาศัยวิธีการสอนหลากหลายวิธีการ (ทิศนา ชวนมณี. 2545: 152.) ดังต่อไปนี้

1. เกม (Game) เป็นวิธีการวิธีหนึ่งซึ่งสามารถนำมาใช้ในการสอนกลุ่มสัมพันธ์ได้ดี โดยครูผู้สอนสร้างสถานการณ์หรือเกมการเล่นขึ้น แล้วให้ผู้เรียนลงเล่นด้วยตนเองภายใต้ข้อตกลงหรือกติกาบางอย่างที่กำหนดไว้ ซึ่งผู้เรียนจะต้องตัดสินใจทำอย่างใดอย่างหนึ่ง อันจะมีผลออกมาในรูปของการแพ้การชนะ วิธีการนี้จะช่วยให้ผู้เรียนฝึกการแก้ปัญหาและเอาชนะอุปสรรคต่าง ๆ

2. บทบาทสมมติ (Role - Play) วิธีการนี้มีลักษณะเป็นสถานการณ์สมมุติ เช่นเดียวกับเกม แต่มีการกำหนดบทบาทของผู้เล่นในสถานการณ์ที่สมมุติขึ้นมา แล้วให้ผู้เรียนสวมบทบาทนั้นและแสดงออกมาตามธรรมชาติโดยอาศัยบุคลิกภาพ ประสบการณ์ และความรู้สึก

นึกคิดของตนเองเป็นหลัก ดังนั้นวิธีการนี้จึงมีส่วนช่วยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสศึกษาวิเคราะห์ถึงความรู้สึกและพฤติกรรมของตนเองและผู้อื่นจะก่อให้เกิดความเข้าใจในตนเองและผู้อื่นอย่างลึกซึ้ง

3. กรณีตัวอย่าง (Case) เป็นวิธีการสอนอีกวิธีหนึ่งซึ่งใช้กรณี หรือเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจริง ๆ มาดัดแปลงและใช้เป็นตัวอย่างในการให้ผู้เรียนได้ศึกษา วิเคราะห์และอภิปรายร่วมกัน เพื่อสร้างความเข้าใจและฝึกฝนหาทางแก้ไขปัญหานั้น วิธีการนี้จะช่วยให้ผู้เรียนได้รู้จักคิดและพิจารณาข้อมูลที่ได้รับอย่างถี่ถ้วน และการอภิปรายจะช่วยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนข้อมูลซึ่งกันและกัน รวมทั้งการนำเอากรณีต่าง ๆ ซึ่งคล้ายคลึงกับชีวิตจริงมาใช้ จะช่วยให้การเรียนรู้มีลักษณะใกล้เคียงกับความจริง ซึ่งมีส่วนทำให้การเรียนรู้มีความหมายสำหรับผู้เรียนมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ ยังเป็นวิธีการที่ช่วยให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนการเผชิญและแก้ปัญหาโดยไม่ต้องรอให้พบกับปัญหาจริง

4. สถานการณ์จำลอง (Simulation) คือ การจำลองสถานการณ์จริง เพื่อให้ผู้เรียนได้ลงไปอยู่ในสถานการณ์นั้น และได้เรียนรู้เกี่ยวกับความเป็นจริงในเรื่องนั้น วิธีการนี้จะช่วยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสทดลองแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ซึ่งในสถานการณ์จริงผู้เรียนอาจจะไม่กล้าแสดง เพราะอาจจะเป็นการเสี่ยงต่อผลที่จะได้รับจนเกินไป

5. ละคร (Acting or Dramatization) เป็นวิธีการที่ให้ผู้เรียนได้ทดลองแสดงบทบาทตามบทที่เขียนหรือกำหนดไว้ให้ โดยผู้แสดงจะต้องพยายามแสดงให้สมตามบทบาทที่กำหนดไว้ โดยไม่นำเอาบุคลิกภาพและความรู้สึกนึกคิดของตนเข้าไปมีส่วนทำให้เกิดผลเสียต่อการแสดงบทบาทนั้น ๆ วิธีการนี้เป็นวิธีที่จะช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้สาระ โดยการช่วยกันนำสาระมาแสดงให้เห็นชัด การที่ผู้เรียนได้มีโอกาสแสดงละครร่วมกัน จะช่วยฝึกให้ผู้เรียนเกิดความรับผิดชอบในการเรียนรู้ร่วมกัน ได้ฝึกการทำงานร่วมกัน

6. การอภิปรายกลุ่มย่อย (Small Group Discussion) เป็นวิธีการที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนทุกคนได้มีส่วนร่วมในการแสดงออก และช่วยให้ผู้เรียนได้ข้อมูลเพิ่มเติมมากขึ้น การจัดกลุ่มย่อยมีหลายแบบต่าง ๆ กันแล้วแต่วัตถุประสงค์ผู้จัด เช่น การอภิปรายกลุ่มแบบระดมสมอง (Brainstorming) การอภิปรายกลุ่มแบบฟิลลิป 66 (Phillip 66) หรือแบบกลุ่มหึ่ง (Buzz Group) การอภิปรายกลุ่มแบบเวียนรอบวง (Circular Response) และอภิปรายกลุ่มแบบกลุ่มช้อน (Fishbowl Technique) เป็นต้น

คมเพชร ฉัตรศุภกุล (2546: 152-165) กล่าวว่า กิจกรรมกลุ่มเพื่อนำมาใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาบุคคลและกลุ่มมากมาย กิจกรรมแต่ละประเภทจะช่วยให้สมาชิกได้เรียนรู้เรื่องต่าง ๆ แตกต่างกันไป เพื่อให้ผู้ดำเนินกิจกรรมกลุ่ม ผู้สอนกิจกรรมได้แนวความคิดและนำไปปรับปรุงดัดแปลงใช้ให้เหมาะสมกับสถานการณ์

1. กิจกรรมกลุ่มเพื่อการรู้จักกันและสร้างสัมพันธ์ภาพ จะเป็นระยะเริ่มเข้ากลุ่มจะเป็นตัวของตัวเอง จะช่วยให้ทุกคนมีความสัมพันธ์กันเป็นอย่างดี ดังนั้น ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มใดก็ตามมักจะเริ่มต้นโดยการช่วยให้ทุกคนได้มีโอกาสรู้จักกันด้วยวิธีต่าง ๆ เช่น การติดป้ายชื่อ การแนะนำตัวเอง การสัมภาษณ์สมาชิกกลุ่ม กิจกรรมพิเศษเพื่อทำให้รู้จักกัน เป็นต้น

2. กิจกรรมกลุ่มเพื่อสร้างความเข้าใจในตนเอง เป็นปัจจัยให้บุคคลกระทำอะไรก็ตาม ถูกต้องและเหมาะสม ในเรื่องการเข้าใจตนเองนั้น นอกจากบุคคลจะต้องพิจารณาด้วยตนเองแล้ว บุคคลอื่น ๆ ก็สามารถให้ข้อมูลได้ด้วย เนื่องจากบางครั้งคนเราไม่สามารถมองเห็นรายละเอียดเล็ก ๆ น้อย ๆ ของตนเองได้ สมาชิกในกลุ่มจะเปรียบเสมือนกระจกเงาที่จะสะท้อนภาพของบุคคลได้

3. กิจกรรมเพื่อสร้างความเข้าใจบุคคลอื่น ความเข้าใจในบุคคลอื่นจะทำให้บุคคลเกิดการยอมรับในพฤติกรรมของบุคคลอื่นมากขึ้น ไม่เกิดความสงสัยว่า ทำไมบุคคลนั้นถึงแสดงพฤติกรรมเช่นนี้ เพราะรู้และเข้าใจสาเหตุของการแสดงพฤติกรรมเช่นนั้น

ดังข้อมูลข้างต้นจะพบว่า ในการสอนกิจกรรมกลุ่มนั้นได้มีการนำกิจกรรมต่าง ๆ มาใช้ในการสอน ซึ่งในแต่ละกิจกรรมที่นำมาสอนก็จะมีรูปแบบ วิธีการ และจุดประสงค์ที่แตกต่างกันออกไป ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยเลือกใช้วิธีการสอนโดยการใช้ เกม สถานการณ์จำลอง และกรณีตัวอย่าง เนื่องจากมีจุดประสงค์ในการให้เด็กได้ฝึกคิดวิเคราะห์ ได้มีโอกาสในการทดลองแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ช่วยให้เรียนรู้เกี่ยวกับสถานการณ์ที่คล้ายกับสถานการณ์จริง ฝึกเกี่ยวกับการเผชิญและแก้ปัญหาที่เหตุการณ์จะเกิดขึ้นจริง

3.4 หลักในการแบ่งกลุ่ม

ฮอตตาเวย์ (อุมาภรณ์ สุชาภรณ์. 2550: 62; อ้างอิงจาก Ottaway. 1996: 7) กล่าวว่า กลุ่มควรมีขนาดเล็ก เพราะจะช่วยให้สมาชิกได้มีโอกาสแสดงออกอย่างอิสระโดยทั่วถึงกัน ดังนั้นกลุ่มควรมีขนาดอย่างมากที่สุด 12 คน หรือถ้ามากกว่านั้นก็ไม่ควรเกิน 15 คน เพราะมิฉะนั้นแล้วจะทำให้แบบแผนพฤติกรรมผิดไปจากเดิม ขนาดของกลุ่มที่เหมาะสมที่สุดควรมีจำนวน 9 – 10 คน จึงทำให้การทำงานบังเกิดผลดีที่สุด

ทิสนา แคมมณี (2545: 153-154.) ได้กล่าวถึงวัตถุประสงค์หลักของการแบ่งกลุ่มว่าเป็นการแบ่งกลุ่มใหญ่ออกเป็นกลุ่มย่อย ๆ เพื่อให้ให้นักเรียนทุกคนมีโอกาสร่วมกิจกรรมอย่างทั่วถึง และช่วยให้นักเรียนได้มีประสบการณ์เพื่อให้เกิดความรู้และความคิดต่อไป

หลักในการแบ่งกลุ่ม

1. ขนาดของกลุ่มย่อย ขนาดของกลุ่มย่อยจะเป็นเท่าใดนั้นขึ้นอยู่กับลักษณะและวัตถุประสงค์ของกิจกรรม เช่น กิจกรรมบางประเภทต้องการกลุ่มขนาดเล็ก บางกิจกรรม

ต้องการกลุ่มขนาดใหญ่ บางกิจกรรมยืดหยุ่นขนาดของกลุ่มได้ กลุ่มขนาดเล็กมักจะประกอบด้วยสมาชิกประมาณ 2 - 5 คน ขนาดใหญ่ประมาณ 10 - 20 คน แต่ขนาดที่เป็นที่นิยมกันคือขนาด 6 - 8 คน

2. ลักษณะของสมาชิกในกลุ่ม การที่ครูจะตัดสินใจว่ากลุ่มแต่ละกลุ่มควรประกอบไปด้วยใครบ้างนั้น ครูควรพิจารณาจากวัตถุประสงค์เป็นสำคัญ ตัวอย่างเช่น

2.1 แบ่งสมาชิกกลุ่มตามเพศ โดยทั่วไปครูควรแบ่งกลุ่มโดยจัดให้มีเพศชายและหญิงคละกันไปเพราะกลุ่มลักษณะนี้เป็นกลุ่มที่ธรรมชาติที่สุด แต่อย่างไรก็ตาม หากครูมีวัตถุประสงค์เฉพาะเช่นครูต้องการให้นักเรียนเห็นความแตกต่างระหว่างทัศนคติของหญิงกับชาย ครูก็สามารถแบ่งกลุ่มให้เพศชายและหญิงแยกกันไปก็ได้

2.2 แบ่งสมาชิกกลุ่มตามความสามารถ โดยทั่วไปครูควรแบ่งกลุ่มโดยให้กลุ่มมีนักเรียนที่มีความสามารถแตกต่างกัน คละกันไป เพราะกลุ่มลักษณะนี้เป็นกลุ่มที่ธรรมชาติที่สุด แต่อย่างไรก็ตาม หากครูมีวัตถุประสงค์เฉพาะ เช่น ครูต้องการจะชี้ให้นักเรียนเห็นปัญหาของการทำงานระหว่างกลุ่มที่มีความสามารถสูงและต่ำ ครูก็สามารถแบ่งกลุ่มตามความสามารถของนักเรียนได้

2.3 แบ่งสมาชิกกลุ่มตามความถนัด เช่น แบ่งกลุ่มเอาผู้ถนัดในเรื่องเดียวกันไว้ด้วยกัน เช่น กลุ่มที่มีความถนัดทางด้านดนตรี ศิลปะ คณิตศาสตร์ ภาษาไทย เป็นต้น ครูสามารถทำได้ หากครูมีวัตถุประสงค์เฉพาะที่ทำให้จำเป็นต้องแบ่งเช่นนั้น แต่โดยทั่วไปแล้วครูควรแบ่งกลุ่มให้คละกันไป เพื่อให้แต่ละกลุ่มมีทรัพยากรที่หลากหลายแตกต่างกัน

2.4 แบ่งกลุ่มตามความสมัครใจ คือให้สมาชิกกลุ่มเลือกจับกลุ่มกับบุคคลที่ตนเองพึงพอใจ ซึ่งครูสามารถทำได้เป็นบางครั้ง แต่ไม่ควรทำบ่อย ๆ เพราะจะทำให้นักเรียนขาดประสบการณ์ในการเข้ากลุ่มกับบุคคลที่ต่าง ๆ กันออกไป

2.5 แบ่งกลุ่มอย่างเฉพาะเจาะจง คือการจงใจให้สมาชิกกลุ่มบางคนอยู่ด้วยกันในกลุ่มเดียวกัน เพื่อการเรียนรู้การแก้ปัญหา หรือการปรับตัวเข้าหากัน

2.6 แบ่งกลุ่มตามการสุ่ม คือการไม่เจาะจงว่าใครจะอยู่กับใคร ให้เป็นไปตามการสุ่มซึ่งอาจใช้วิธีจับสลากหรือวิธีอื่น ๆ ก็ได้

2.7 แบ่งกลุ่มตามประสบการณ์ คือการรวมสมาชิกที่มีประสบการณ์คล้ายคลึงกันเข้าในกลุ่มเดียวกัน เพื่อประโยชน์ในการวิเคราะห์ปัญหาหรือแก้ปัญหาใดปัญหาหนึ่ง แต่โดยทั่วไปแล้ว การแบ่งกลุ่มโดยให้มีสมาชิกกลุ่มที่มีประสบการณ์แตกต่างกันออกไป จะช่วยให้กลุ่มได้แก่งคิดและข้อความรู้ที่กว้างขวางขึ้น

นอกจากที่กล่าวมาแล้วยังมีการแบ่งกลุ่มโดยพิจารณาถึงปัจจัยอื่น ๆ อีกมากมาย เช่น การแบ่งตามวัย คุณวุฒิ อาชีพ ฯลฯ ซึ่งคงไม่จำเป็นในการนำมาใช้ในกรณีที่กลุ่มเป็นนักเรียนชั้นเดียวกัน

คมเพชร ฉัตรศุภกุล (2546: 31) กล่าวว่า ขนาดของกลุ่มอาจจะเป็นปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่งในการพิจารณาธรรมชาติของปฏิสัมพันธ์ของกลุ่ม กลุ่มที่มีขนาดแตกต่างกันจะทำให้กระบวนการปฏิสัมพันธ์แตกต่างกันไปด้วย ในกลุ่มที่มีสมาชิกมากเกินไปจนความจำเป็น สมาชิกจะต้องทำงานซ้ำซ้อนกัน บางคนคาดหวังว่าจะรับผิดชอบทั้งหมด ในขณะที่สมาชิกคนอื่นรู้สึกคับข้องใจที่ไม่มีงานทำ ไม่มีโอกาสได้ใช้ทักษะที่ตนเองมีอยู่ ขนาดของกลุ่มไม่ควรเกิน 15 คน จะใหญ่เท่าใด ย่อมขึ้นอยู่กับความจำเป็นของสถานการณ์ จุดมุ่งหมายของกลุ่ม แหล่งที่จะให้ความช่วยเหลือในกลุ่ม และระดับวุฒิภาวะของบุคคลในกลุ่ม

สรุปได้ว่า ในการแบ่งกลุ่มย่อยนั้นสมาชิกในกลุ่มที่มีขนาด 6 – 8 คน จะมีความสำเร็จในการทำกิจกรรมกลุ่ม ขนาดของกลุ่มไม่ควรเกิน 15 คน ส่วนการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยคัดเลือกสมาชิกกลุ่มมา 12 คน และแบ่งเป็น 2 กลุ่มย่อย กลุ่มละ 6 คน เนื่องจากจะทำให้การร่วมกิจกรรมได้อย่างทั่วถึง

3.5 เวลาและจำนวนครั้งในการเข้ากลุ่ม

แพทเทอร์สัน (โสภาพรรณ อัครราศิริวะโรจน์. 2545: 24; อ้างอิงจาก Patterson. 1973.) ได้กล่าวโดยสรุปว่า การทำให้กิจกรรมเป็นกลุ่มควรจัดสัปดาห์ละ 2 ครั้ง แต่ถ้าเวลาในการเข้าร่วมกิจกรรมมีน้อยอาจจะจัดสัปดาห์ละ 3 ครั้ง ช่วงเวลาในการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสำหรับเด็กประถมศึกษาควรใช้เวลาไม่เกิน 1 ชั่วโมง เพราะเด็กอาจเกิดความเบื่อหน่ายได้

ทรอสเซอร์ (โสภาพรรณ อัครราศิริวะโรจน์. 2545: 24; อ้างอิงจาก Trotzer. 1977.) ให้ความเห็นว่า ในการกำหนดระยะเวลาและความถี่ในการเข้าร่วมประชุม นั้น หากจัดกิจกรรมกับสถานศึกษา จำเป็นต้องพิจารณาถึงเวลาของสถานศึกษานั้นด้วย เช่น บางโรงเรียนอาจจัดเป็นคาบ ๆ ละ 50 นาที ก็สามารถที่จะกำหนดได้ว่าจะใช้เวลาในการเข้าร่วมเท่าใด สำหรับจำนวนครั้งในการเข้ากลุ่มนั้น ขึ้นอยู่กับเป้าหมายของกลุ่ม แต่อย่างน้อยที่สุดไม่ควรต่ำกว่า 8 ครั้ง หากมากกว่าจะเป็นการดี

สรุปได้ว่า ในการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มนั้นควรใช้เวลาประมาณครั้งละ 50 – 60 นาที และเป็นเวลา 2 – 3 ครั้งต่อสัปดาห์ จำนวน 8 ครั้งเป็นอย่างน้อย หรือมากกว่าก็จะเป็นการดีมาก

3.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมกลุ่ม

3.6.1 งานวิจัยในประเทศ

รัศมี โพนเมืองหล้า (2543: 84) ได้ศึกษาการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กปัญญาเลิศที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าความสามารถที่แท้จริงจากการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ ผลสรุปได้ว่า นักเรียนที่ได้คะแนนการเห็นคุณค่าในตนเองก่อนและหลังการทดลองแตกต่างกัน โดยก่อนการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ นักเรียนมีคะแนนการเห็นคุณค่าในตนเองอยู่ระหว่าง 17 – 37 คะแนน คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มเท่ากับ 28.6 และหลังจากการได้รับการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ นักเรียนมีคะแนนการเห็นคุณค่าในตนเองระหว่าง 29.40 คะแนน คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มเท่ากับ 34.2 และผลการเปรียบเทียบการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กปัญญาเลิศที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าความสามารถที่แท้จริงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 หลังการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์

ฉัตรนภา เขียมกำแพง (2544: 133) ได้ศึกษาการเปรียบเทียบผลของกิจกรรมกลุ่มกับการให้คำปรึกษาเป็นกลุ่ม ที่มีต่ออัตรานักเรียนด้านสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดศรีวิสุทธิธาราม จังหวัดพิษณุโลก พบว่า นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม นักเรียนที่ได้รับการให้คำปรึกษาเป็นกลุ่มและนักเรียนในกลุ่มควบคุม มีอัตรานักเรียนด้านสังคมหลังการทดลองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และทำการทดสอบสอบรายคู่ พบว่า นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มและนักเรียนที่ได้รับการให้คำปรึกษาเป็นกลุ่ม มีอัตรานักเรียนด้านสังคมสูงกว่านักเรียนในกลุ่มควบคุม

นิสรา คำมณี (2544: 48-50) ได้ศึกษาผลของกิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนาความเฉลียวฉลาดด้านการสูงใจตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศิลปากร จังหวัดนครปฐม พบว่า นักเรียนมีความเฉลียวฉลาดด้านการสูงใจตนเองสูงขึ้นหลังจากได้เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนาความเฉลียวฉลาดด้านการสูงใจตนเองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ นักเรียนที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มมีความเฉลียวฉลาดด้านการสูงใจตนเองสูงกว่านักเรียนที่ไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

พนิดา จันทรรานต์ (2544: 84) ได้ศึกษาผลของการใช้กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ที่มีต่อการพัฒนาเชาวน์อารมณ์ของนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษทางด้านวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ พบว่า หลังการทดลองนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษทางด้านวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ ที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์มีคะแนนเชาวน์อารมณ์สูงกว่านักเรียนที่มีความสามารถพิเศษทางด้านวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ที่ไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ทศโนยวรรณ จินตสุธานนท์ (2546: 63) ได้ศึกษาผลของการใช้กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์เพื่อพัฒนาการควบคุมตนเอง ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนอนุบาลชัยภูมิ อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ พบว่า นักเรียนที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ มีการควบคุมตนเองก่อนและหลังแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3.6.2 งานวิจัยในต่างประเทศ

เคค - แมคนัลตี้ (Keck - McNulty. 2004 : 1677) ได้ทำการศึกษาภาวะความเป็นผู้นำโดยการใช้วิธีการทำงานเป็นกลุ่มแบบ Fishbowl โดยใช้กลุ่มนักศึกษาจากมหาวิทยาลัยเคนท์ สเตท และวิทยาลัยบาฮามัส เป็นกลุ่มตัวอย่าง 83 คน นักศึกษาจำนวน 72 คน ทำการทดลองโดยการใช้การตอบคำถาม และการให้ข้อมูลต่าง ๆ ด้วยการทำแบบสอบถาม และอีก 11 คน ใช้วิธีการสัมภาษณ์ จากผลการวิจัยพบว่าภาวะการเป็นผู้นำกลุ่มเป็นผลมาจากการเรียนรู้ในการทำงานเป็นกลุ่ม การมีประสบการณ์ในการเป็นผู้นำกลุ่มจะเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้เกิดการทำงานกลุ่ม การเป็นหัวหน้ากลุ่มต่อไปในอนาคต

แอลเพอริน (Alperin. 2004: 4882) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการอ่านของกลุ่มระหว่างกลุ่มที่สามารถยืดหยุ่นได้กับกลุ่มแบบดั้งเดิม ของเด็กที่มีปัญหาเกี่ยวกับการอ่านชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ซึ่งได้จัดกิจกรรมในรูปแบบของการใช้แรงจูงใจจากเกมและการใช้คอมพิวเตอร์ พบว่านักเรียนมีความสามารถในการอ่านเพิ่มขึ้น รวมทั้งเด็กที่เก่งและไม่เก่งมีความเห็นว่าการอ่านเป็นกลุ่มแบบยืดหยุ่นสนุกมากกว่าการอ่านรวมทั้งชั้นแบบดั้งเดิม ซึ่งทำให้เด็กรู้สึกดีอัด

จากงานวิจัยที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า กิจกรรมกลุ่มสามารถนำมาใช้พัฒนาความเข้าใจใ้ต่อการเรียนของนักเรียนได้ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษากิจกรรมกลุ่มเพื่อนำมาเป็นแนวทางในการสร้างโปรแกรมการพัฒนาความเข้าใจใ้ต่อการเรียนของนักเรียน เพื่อพัฒนาให้นักเรียนมีความเข้าใจใ้ต่อการเรียนเพิ่มขึ้น

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาความเข้าใจต่อการเรียนและพัฒนาตามแนวอัตตัญญาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยมีลำดับขั้นตอนการวิจัยดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ตอนที่ 1 การศึกษาความเข้าใจต่อการเรียนของนักเรียน

แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย

แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนปัญญาวรคุณ เขตบางแค กรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2551 จำนวน 369 คน

ตอนที่ 2 การพัฒนาตามแนวอัตตัญญา

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนปัญญาวรคุณ เขตบางแค กรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2551 จำนวน 93 คน โดยมีคะแนนความเข้าใจต่อการเรียนตั้งแต่เปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 25 ลงมา

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการพัฒนาค้นครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนปัญญาวรคุณ เขตบางแค กรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2551 จำนวน 43 คน ที่มีความสมัครใจเข้าร่วมโปรแกรมการพัฒนาความเข้าใจต่อการเรียนตามแนวอัตตัญญา จากนั้นได้ทำการสุ่มอย่างง่าย (Simple random sanyling) เพื่อเข้าร่วมการทดลอง จำนวน 12 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยแบ่งเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 การศึกษาความเข้าใจต่อการเรียนของนักเรียน ได้แก่

1. แบบสอบถามความเข้าใจต่อการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

2. แบบสอบถามสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครอบครัว

3. แบบสอบถามสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน

4. แบบสอบถามสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู

ตอนที่ 2 เครื่องมือที่ใช้ในการพัฒนาตามแนวอัตตัญญูตา ได้แก่ โปรแกรมการพัฒนาความเข้าใจใ้ต่อการเรียนตามแนวอัตตัญญูตา

ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ

1. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาความเข้าใจใ้ต่อการเรียนของนักเรียน ทั้ง 4 ฉบับ มีลำดับขั้นตอนการสร้างดังต่อไปนี้

1.1 ผู้วิจัยศึกษา นิยามศัพท์เฉพาะ เอกสาร ตำรา แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการสร้างเครื่องมือวิจัยให้ครอบคลุมนิยามศัพท์เฉพาะ

1.2 ผู้วิจัยนำแบบสอบถามทั้ง 4 ฉบับ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ซึ่งเป็นแบบสอบถามที่มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า ตามวิธีการของลิเคิร์ต (Likert's Summated Rating Scale) มี 5 ระดับ คือ จริงมาก ค่อนข้างจริง จริงบ้าง ค่อนข้างไม่จริง และ ไม่จริงเลย มาให้ประธานและกรรมการควบคุมปริญญาบัณฑิตตรวจสอบความถูกต้อง

1.3 ผู้วิจัยนำแบบสอบถามทั้ง 4 ฉบับ ที่ผู้วิจัยได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วมาให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน คือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประยูร สุยะใจ อาจารย์ ดร.มณฑิรา จารุเพ็ง และ อาจารย์ ดร.สกล วรเจริญศรี ตรวจสอบหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับนิยามศัพท์เฉพาะ (Item – objective – congrueng : IOC) เพื่อพิจารณาข้อความ ตรวจสอบความเหมาะสมของเนื้อหา ภาษาที่ใช้ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า มีความสอดคล้อง อยู่ระหว่าง 0.50 - 1.00 ได้จำนวนข้อที่ผ่านการคัดเลือกจำนวน 55 ข้อ

1.4 ผู้วิจัยติดต่อขอหนังสือขอความร่วมมือเพื่อการวิจัยจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ถึงผู้อำนวยการโรงเรียนไชยฉิมพลีวิทยาคม เขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร เพื่อขอความอนุเคราะห์ให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 100 คน ตอบแบบสอบถาม ทั้ง 4 ฉบับ และนักเรียน 12 คน จากจำนวน 100 คนข้างต้น เพื่อทดลองใช้โปรแกรมพัฒนาความเข้าใจใ้ต่อการเรียนตามแนวอัตตัญญูตา เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขให้เครื่องมือวิจัยที่สมบูรณ์ก่อนนำไปใช้ในการวิจัยต่อไป

1.5 ผู้วิจัยนำแบบสอบถามทั้ง 4 ฉบับ ที่ผ่านการคัดเลือกแล้ว จำนวน 55 ข้อ ไปทดลองใช้เครื่องมือ (Try out) กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนไชยฉิมพลีวิทยาคม

เขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2551 ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 100 คน แล้วนำมาตรวจวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกเป็นรายข้อ (r) โดยเทคนิค 25% ข้อคำถาม ทั้ง 4 ฉบับ คัดเลือกค่าอำนาจจำแนกเป็นรายข้อ ตั้งแต่ 0.20 ขึ้นไป และมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ (Alpha) ดังนี้ คือ

1.5.1 แบบสอบถามความเอาใจใส่ต่อการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 3 มีจำนวน 25 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ=0.93

1.5.2 แบบสอบถามสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครอบครัว มีจำนวน 10 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ=0.81

1.5.3 แบบสอบถามสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน มีจำนวน 10 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ=0.81

1.5.4 แบบสอบถามสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู มีจำนวน 10 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ=0.86

1.6 ผู้วิจัยนำแบบสอบถามทั้ง 4 ฉบับ ที่ได้จากการหาค่าอำนาจจำแนก และ ค่าความเชื่อมั่น จำนวน 55 ข้อ แล้ว ไปใช้ในการวิจัยต่อไป

ตัวอย่าง

แบบสอบถามแบบสอบถามความเอาใจใส่ต่อการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

ชื่อ.....นามสกุล..... ชั้น ม.3 /..... เลขที่.....

เพศ : ☐ ชาย ☐ หญิง

ตอนที่ 1 แบบสอบถามความเอาใจใส่ต่อการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

คำชี้แจง แบบสอบถามนี้เป็นแบบสอบถามความเอาใจใส่ต่อการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 3 โดยคำถามต่อไปนี้เหตุการณ์ที่นักเรียนปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ขอให้นักเรียน อ่านข้อความในแบบสอบถามแต่ละข้ออย่างละเอียด แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ในช่อง ☐ ทางขวามือช่องใดช่องหนึ่งใน 5 ช่อง ที่คิดว่าตรงกับความเป็นจริงของนักเรียนมากที่สุด เพียงช่องเดียว และขอให้ตอบครบทุกข้อ โดยมีเกณฑ์การเลือก ดังนี้

จริงมาก	หมายถึง	ข้อความนั้นนักเรียนกระทำเป็นประจำ
ค่อนข้างจริง	หมายถึง	ข้อความนั้นนักเรียนกระทำค่อนข้างบ่อย
จริงบ้าง	หมายถึง	ข้อความนั้นนักเรียนกระทำบ้าง ไม่กระทำบ้าง เป็นครั้งคราว
ค่อนข้างไม่จริง	หมายถึง	ข้อความนั้นนักเรียนแทบจะไม่ได้กระทำเลย
ไม่จริงเลย	หมายถึง	ข้อความนั้นนักเรียนไม่ได้กระทำเลย

ข้อ ที่	ข้อความ	ระดับการกระทำ				
		จริง มาก	ค่อนข้าง จริง	จริง บ้าง	ค่อนข้าง ไม่จริง	ไม่จริง เลย
0	นักเรียนทำงานที่ได้รับมอบหมายจนเสร็จโดยไม่ต้องมีใครมาบังคับควบคุม					
00	นักเรียนเล่นกับเพื่อนในขณะที่ครูกำลังสอน					

ตัวอย่าง

แบบสอบถามถามสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครอบครัว

ตอนที่ 2 แบบสอบถามสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครอบครัว

คำชี้แจง แบบสอบถามนี้เป็นแบบสอบถามสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครอบครัว โดยคำถามต่อไปนี้เป็นเหตุการณ์ในชีวิตประจำวัน ที่สมาชิกในครอบครัว พ่อแม่ หรือ ผู้ปกครองปฏิบัติต่อนักเรียน ขอให้ผู้อ่านข้อความในแบบสอบถามแต่ละข้ออย่างละเอียด แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ในช่อง ☐ ทางขวามือช่องใดช่องหนึ่งใน 5 ช่อง ที่คิดว่าตรงกับความเป็นจริงของนักเรียนมากที่สุด เพียงช่องเดียว และขอให้ตอบครบทุกข้อ โดยมีเกณฑ์การเลือก ดังนี้

จริงมาก	หมายถึง	ข้อความนั้นนักเรียนกระทำเป็นประจำ
ค่อนข้างจริง	หมายถึง	ข้อความนั้นนักเรียนกระทำค่อนข้างบ่อย
จริงบ้าง	หมายถึง	ข้อความนั้นนักเรียนกระทำบ้าง ไม่กระทำบ้าง เป็นครั้งคราว
ค่อนข้างไม่จริง	หมายถึง	ข้อความนั้นนักเรียนแทบจะไม่ได้กระทำเลย
ไม่จริงเลย	หมายถึง	ข้อความนั้นนักเรียนไม่ได้กระทำเลย

ข้อ ที่	ข้อความ	ระดับการกระทำ				
		จริง มาก	ค่อนข้าง จริง	จริง บ้าง	ค่อนข้าง ไม่จริง	ไม่จริง เลย
0	นักเรียนช่วยเหลือพ่อแม่ทำงานบ้านด้วยความเต็มใจ					
00	สมาชิกในครอบครัวของนักเรียนไม่สนใจเลย แม้ นักเรียนจะเรียนได้ไม่ดีก็ตาม					

ตัวอย่าง

แบบสอบถามสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน

ตอนที่ 3 แบบสอบถามสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน

คำชี้แจง แบบสอบถามนี้เป็นแบบสอบถามสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน โดยคำถามต่อไปนี้ เป็นเหตุการณ์ในชีวิตประจำวัน ที่นักเรียนปฏิบัติต่อเพื่อน ๆ หรือ ที่เพื่อน ๆ ปฏิบัติต่อนักเรียน ขอให้นักเรียนอ่านข้อความในแบบสอบถามแต่ละข้ออย่างละเอียด แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ในช่อง ☐ ทางขวามือช่องใดช่องหนึ่งใน 5 ช่อง ที่คิดว่าตรงกับความเป็นจริงของนักเรียนมากที่สุด เพียงช่องเดียว และขอให้ตอบครบทุกข้อ โดยมีเกณฑ์การเลือก ดังนี้

จริงมาก	หมายถึง	ข้อความนั้นนักเรียนกระทำเป็นประจำ
ค่อนข้างจริง	หมายถึง	ข้อความนั้นนักเรียนกระทำค่อนข้างบ่อย
จริงบ้าง	หมายถึง	ข้อความนั้นนักเรียนกระทำบ้าง ไม่กระทำบ้าง เป็นครั้งคราว
ค่อนข้างไม่จริง	หมายถึง	ข้อความนั้นนักเรียนแทบจะไม่ได้กระทำเลย
ไม่จริงเลย	หมายถึง	ข้อความนั้นนักเรียนไม่ได้กระทำเลย

ข้อ ที่	ข้อความ	ระดับการกระทำ				
		จริง มาก	ค่อนข้าง จริง	จริง บ้าง	ค่อนข้าง ไม่จริง	ไม่จริง เลย
0	ในแต่ละวัน นักเรียนและเพื่อน ๆ มีโอกาสได้ทำกิจกรรมร่วมกันบ่อย ๆ					

ข้อ ที่	ข้อความ	ระดับการกระทำ				
		จริง มาก	ค่อนข้าง จริง	จริง บ้าง	ค่อนข้าง ไม่จริง	ไม่จริง เลย
00	นักเรียนไม่สามารถปรึกษาปัญหาการเรียน กับเพื่อนได้					

ตัวอย่าง

แบบสอบถามสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู

ตอนที่ 4 แบบสอบถามสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู

คำชี้แจง แบบสอบถามนี้เป็นแบบสอบถามสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู โดยคำถามต่อไปนี้ เป็นเหตุการณ์ในชีวิตประจำวัน ที่นักเรียนปฏิบัติต่อครู หรือ ที่ครูปฏิบัติต่อนักเรียน ขอให้ท่านอ่านข้อความในแบบสอบถามแต่ละข้ออย่างละเอียด แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ในช่อง ☐ ทางขวามือช่องใดช่องหนึ่งใน 5 ช่อง ที่คิดว่าตรงกับความเป็นจริงของนักเรียนมากที่สุด เพียงช่องเดียว และขอให้ตอบครบทุกข้อ โดยมีเกณฑ์การเลือก ดังนี้

จริงมาก	หมายถึง	ข้อความนั้นนักเรียนกระทำเป็นประจำ
ค่อนข้างจริง	หมายถึง	ข้อความนั้นนักเรียนกระทำค่อนข้างบ่อย
จริงบ้าง	หมายถึง	ข้อความนั้นนักเรียนกระทำบ้าง ไม่กระทำบ้าง เป็นครั้งคราว
ค่อนข้างไม่จริง	หมายถึง	ข้อความนั้นนักเรียนแทบจะไม่ได้กระทำเลย
ไม่จริงเลย	หมายถึง	ข้อความนั้นนักเรียนไม่ได้กระทำเลย

ข้อ ที่	ข้อความ	ระดับการกระทำ				
		จริง มาก	ค่อนข้าง จริง	จริง บ้าง	ค่อนข้าง ไม่จริง	ไม่จริง เลย
0	นักเรียนให้ความเคารพและเชื่อฟังครู					
00	ครูมีเวลาให้นักเรียน เมื่อนักเรียนต้องการ ที่จะปรึกษา					

เกณฑ์การให้คะแนน

แบบสอบถามทั้ง 4 ฉบับข้างต้น ผู้วิจัยมีเกณฑ์ในการตรวจและให้คะแนนตามความหมายของคำถามในแต่ละระดับ ดังตาราง 2

ตาราง 2 เกณฑ์การตรวจและให้คะแนนตามความหมายของข้อความคำถามในแต่ละระดับ

ระดับการกระทำ	ข้อความที่มีความหมายทางบวก ให้คะแนนดังต่อไปนี้	ข้อความที่มีความหมายทางลบ ให้คะแนนดังต่อไปนี้
จริงมาก	5	1
ค่อนข้างจริง	4	2
จริงบ้าง	3	3
จริงเพียงเล็กน้อย	2	4
ไม่จริงเลย	1	5

เกณฑ์การแปลความหมาย

ผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์การแปลความหมายคะแนนเฉลี่ยของแบบสอบถามทั้ง 4 ฉบับ ดังตาราง 3

ตาราง 3 เกณฑ์การแปลความหมายคะแนนเฉลี่ยของแบบสอบถามทั้ง 4 ฉบับ

คะแนนเฉลี่ย	การแปลความหมายของคะแนนเฉลี่ย
3.67 - 5.00	มาก
2.34 - 3.66	ปานกลาง
1.00 - 2.33	น้อย

2. เครื่องมือที่ใช้ในการพัฒนาตามแนวอัตตัญญูตา ได้แก่ โปรแกรมการพัฒนาความเข้าใจใส่ต่อการเรียนตามแนวอัตตัญญูตา มีลำดับขั้นตอนการสร้างดังต่อไปนี้

2.1 ผู้วิจัยศึกษา นิยามศัพท์เฉพาะ เอกสาร ตำรา แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการสร้างโปรแกรมการพัฒนาความเข้าใจใ้ต่อการเรียนตามแนวอัตตัญญูตา ให้ครอบคลุมนิยามศัพท์เฉพาะ

2.2 ผู้วิจัยดำเนินการสร้างโปรแกรมการพัฒนาความเข้าใจใ้ต่อการเรียนตามแนว อัตตัญญูตา เพื่อพัฒนาความเข้าใจใ้ต่อการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวนทั้งหมด 12 ครั้ง ดำเนินการครั้งละ 50 นาที เป็นเวลา 3 วันต่อสัปดาห์ คือ วันจันทร์ วันพุธ และวันศุกร์ ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.2.1 ครั้งที่ 1 การปฐมนิเทศ

2.2.2 ครั้งที่ 2 ความหมายของความเข้าใจใ้ต่อการเรียน

2.2.3 ครั้งที่ 3 ความเข้าใจใ้ต่อการเรียน ด้านตรงต่อเวลา

2.2.4 ครั้งที่ 4 ความเข้าใจใ้ต่อการเรียน ด้านตรงต่อเวลา

2.2.5 ครั้งที่ 5 ความเข้าใจใ้ต่อการเรียน ด้านตั้งใจฟังขณะที่ครูกำลังสอน

2.2.6 ครั้งที่ 6 ความเข้าใจใ้ต่อการเรียน ด้านตั้งใจฟังขณะที่ครูกำลังสอน

2.2.7 ครั้งที่ 7 ความเข้าใจใ้ต่อการเรียน ด้านความเพียรพยายาม

2.2.8 ครั้งที่ 8 ความเข้าใจใ้ต่อการเรียน ด้านละเอียดรอบคอบ

2.2.9 ครั้งที่ 9 ความเข้าใจใ้ต่อการเรียน ด้านยอมรับผลการกระทำและปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น

2.2.10 ครั้งที่ 10 ความเข้าใจใ้ต่อการเรียน ด้านยอมรับผลการกระทำและปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น

2.2.11 ครั้งที่ 11 ความเข้าใจใ้ต่อการเรียน ด้านยอมรับผลการกระทำและปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น

2.2.12 ครั้งที่ 12 การปัจฉิมนิเทศ

2.3 ผู้วิจัยนำโปรแกรมการพัฒนาความเข้าใจใ้ต่อการเรียนตามแนวอัตตัญญูตา มาให้ประธานและคณะกรรมการตรวจสอบความถูกต้องและเหมาะสม

2.4 ผู้วิจัยนำโปรแกรมการพัฒนาความเข้าใจใ้ต่อการเรียนตามแนวอัตตัญญูตา ที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วมาให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน คือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประยูร สุยะใจ อาจารย์ ดร.มณฑิรา จารุเพ็ง และ อาจารย์ ดร.สกล วรเจริญศรี ตรวจสอบความถูกต้องและเหมาะสม แล้วจึงนำมาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ

2.5 ผู้วิจัยนำโปรแกรมการพัฒนาความเข้าใจใ้ต่อการเรียนตามแนวอัตตัญญูตา ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้โปรแกรมกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนไชยฉิมพลี-

วิทยาคม เขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2551 ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 12 คน เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมกับเนื้อหา วิธีการ และ ระยะเวลาที่ใช้ในการทดลองก่อนนำไปใช้ในการวิจัยต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูล ดังนี้

1. ผู้วิจัยขอหนังสือขอความร่วมมือเพื่อการวิจัยจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ถึงผู้อำนวยการโรงเรียนปัญญาวรคุณ เขตบางแค กรุงเทพมหานคร เพื่อขอความอนุเคราะห์ให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 369 คน ตอบแบบสอบถาม ทั้ง 4 ฉบับ
2. ผู้วิจัยเก็บแบบสอบถามทั้ง 4 ฉบับ จากนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนปัญญาวรคุณ ได้จำนวน 369 ฉบับ ได้ฉบับสมบูรณ์ครบจำนวน 369 ฉบับ แล้วนำมาวิเคราะห์ความเข้าใจต่อการเรียน พบว่า นักเรียนที่มีความเข้าใจต่อการเรียนตั้งแต่เปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 25 ลงมา มีจำนวน 93 คน
3. ผู้วิจัยคัดเลือกนักเรียนที่สมัครใจเข้าร่วมโปรแกรมการพัฒนาความเข้าใจต่อการเรียนตามแนวอัตตัญญา โดยทำการสุ่มอย่างง่าย ได้จำนวน 12 คน เป็นชาย จำนวน 6 คน และ เป็นหญิง จำนวน 6 คน เพื่อเข้าร่วมโปรแกรมการพัฒนาความเข้าใจต่อการเรียนตามแนวอัตตัญญา
4. ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มาตรวจให้คะแนน แล้วนำคะแนนที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าสถิติเพื่อทดสอบสมมติฐานเพื่อรายงานการวิจัยต่อไป

วิธีการดำเนินการทดลอง

1. ก่อนการทดลอง ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบกับกลุ่มทดลอง (Pretest) โดยใช้แบบสอบถาม ทั้ง 4 ฉบับ
2. ขณะทดลอง ดำเนินการทดลองโดยใช้โปรแกรมการพัฒนาความเข้าใจต่อการเรียนตามแนวอัตตัญญา โดยทำการทดลองจำนวน 12 ครั้ง
3. หลังทดลอง หลังจากเสร็จสิ้นการทดลองทำการทดสอบกับกลุ่มทดลอง (Posttest) โดยใช้แบบสอบถามฉบับเดียวกับที่ใช้ก่อนทดลอง
4. นำคะแนนที่ได้จากการทดสอบทั้งสองครั้งของนักเรียนกลุ่มทดลอง มาวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้วิธีทางสถิติเพื่อทดสอบสมมติฐาน

แบบแผนการทดลอง

แบบแผนการทดลองใช้แบบ One Group Pretest – Posttest Design ดังตาราง 4

ตาราง 4 แบบแผนการทดลองใช้แบบ One Group Pretest – Posttest Design

กลุ่มตัวอย่าง	ทดสอบก่อนการทดลอง	ตัวแปรอิสระ	ทดสอบหลังการทดลอง
RE	T ₁	X	T ₂

ความหมายของสัญลักษณ์

RE	แทน	กลุ่มทดลอง
T ₁	แทน	การทดสอบก่อนการทดลอง (pretest)
T ₂	แทน	การทดสอบหลังการทดลอง (posttest)
X	แทน	การเข้าร่วมโปรแกรมการพัฒนา

การจัดกระทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเสนอตามลำดับดังนี้

1. วิเคราะห์สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน
2. วิเคราะห์ค่าอำนาจจำแนกของแบบสอบถามรายข้อ โดยการวิเคราะห์ค่าสหสัมพันธ์ระหว่างข้อกับคะแนนรวม (Item Total Correlation)
3. วิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha - Coefficients) ของครอนบาค (Cronbach' s Alpha Coefficients)
4. วิเคราะห์เปรียบเทียบคะแนนความเข้าใจต่อการเรียนของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างก่อนและหลังการทดลอง โดยใช้ t-test แบบกลุ่มตัวอย่างที่ไม่อิสระต่อกัน

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน
2. สถิติวิเคราะห์ค่าอำนาจจำแนกของแบบสอบถามเป็นรายข้อ โดยการวิเคราะห์ค่าสหสัมพันธ์ระหว่างข้อกับคะแนนรวม

3. สถิติวิเคราะห์ความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค

4. สถิติวิเคราะห์ผลของโปรแกรมการพัฒนาความเข้าใจใ้ต่อการเรียนตามแนวอัตตัญญาตาของนักเรียน โดยวิเคราะห์เปรียบเทียบคะแนนความเข้าใจใ้ต่อการเรียนของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างก่อนและหลังการทดลอง โดยใช้ t-test แบบกลุ่มตัวอย่างที่ไม่อิสระต่อกัน

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์และแปลผลข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลและการแปลผลการวิเคราะห์ข้อมูล การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์ต่าง ๆ ที่ใช้ในการแปลความหมาย ดังนี้

$\bar{x}$	แทน	ค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง
S.D.	แทน	ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่าง
t	แทน	ค่า t-test
N	แทน	จำนวนนักเรียนประชากรทั้งหมด
n	แทน	จำนวนนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง
r	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์
*	แทน	มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 การศึกษาความเข้าใจใ้ต่อการเรียนของนักเรียน ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏดังนี้

1.1 ค่าเฉลี่ย และ ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของความเข้าใจใ้ต่อการเรียนของนักเรียนเป็นรายด้านและโดยรวม ปรากฏผลดังตาราง 5

ตาราง 5 ค่าเฉลี่ย และ ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของความเข้าใจใ้ต่อการเรียนของนักเรียนเป็นรายด้านและโดยรวม (N=369 คน)

ข้อที่	ความเข้าใจใ้ต่อการเรียนของนักเรียน	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
1	ตรงต่อเวลา	3.07	0.88	ปานกลาง
2	ตั้งใจฟังขณะที่ครูกำลังสอน	2.78	0.80	ปานกลาง
3	ความเพียรพยายาม	3.16	0.90	ปานกลาง
4	ละเอียดรอบคอบ	3.12	0.79	ปานกลาง

ตาราง 5 (ต่อ)

ข้อที่	ความเอาใจใส่ต่อการเรียนของนักเรียน	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
5	ยอมรับผลการกระทำและปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น	3.46	0.89	ปานกลาง
	ความเอาใจใส่ต่อการเรียนโดยรวม	3.12	0.74	ปานกลาง

จากตาราง 5 พบว่า ความเอาใจใส่ต่อการเรียนของนักเรียน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=3.12$)

1.2 ค่าเฉลี่ย และ ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครอบครัวเป็นรายด้านและโดยรวม ปรากฏผลดังตาราง 6

ตาราง 6 ค่าเฉลี่ย และ ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครอบครัวเป็นรายด้านและโดยรวม (N=369 คน)

ข้อที่	สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครอบครัว	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
1	นักเรียนช่วยเหลือพ่อแม่ทำงานบ้านด้วยความเต็มใจ	4.05	0.86	มาก
2	นักเรียนช่วยแบ่งเบาภาระงานในบ้านให้พ่อแม่เสมอ	3.89	0.97	มาก
3	สมาชิกในครอบครัวของนักเรียนไม่สนใจเลย แม้นักเรียนจะเรียนได้ไม่ดีก็ตาม	3.89	1.33	มาก
4	นักเรียนทำอะไรโดยไม่เชื่อฟังสมาชิกในครอบครัว	3.61	1.21	ปานกลาง
5	นักเรียนมักหาทางหลีกเลี่ยงที่จะไม่ต้องช่วยทำงานบ้านทุกวัน	3.60	1.21	ปานกลาง
6	พ่อแม่ปฏิบัติตัวต่อนักเรียนเหมือนกับเป็นเพื่อนสนิทของนักเรียน	3.35	1.29	ปานกลาง
7	นักเรียนมักไม่ได้รับอนุญาตจากพ่อแม่เพื่อไปเที่ยวกับเพื่อน จึงต้องแอบออกไปเวลาที่ท่านเผลอ	3.78	1.38	มาก
8	สมาชิกในครอบครัวของนักเรียนรักและห่วงใยนักเรียนเสมอ	4.39	0.95	มาก
9	สมาชิกในครอบครัวของนักเรียน ให้เกียรตินักเรียนและยอมรับความคิดเห็นของนักเรียน	3.86	1.10	ปานกลาง

ตาราง 6 (ต่อ)

ข้อที่	สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครอบครัว	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
10	ถ้านักเรียนกลับถึงบ้านผิดเวลา พ่อแม่ถามเหตุผล โดยไม่ใช้อารมณ์	3.82	1.22	มาก
	โดยรวม	3.82	0.63	มาก

จากตาราง 6 พบว่า ความสัมพันธ์ของสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครอบครัว อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.82$)

1.3 ค่าเฉลี่ย และ ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อนเป็นรายด้านและโดยรวม ปรากฏผลดังตาราง 7

ตาราง 7 ค่าเฉลี่ย และ ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อนเป็นรายด้านและโดยรวม (N=369 คน)

ข้อที่	สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
1	ถ้านักเรียนจดคำอธิบายของครูไม่ทันก็เว้นไว้ก่อน และ ขอยืมเพื่อนมาจดภายหลัง	4.23	0.84	มาก
2	ในแต่ละวันนักเรียนและเพื่อน ๆ มีโอกาสได้ทำกิจกรรม ร่วมกันบ่อย ๆ	4.15	0.93	มาก
3	นักเรียนและเพื่อน ๆ มักพูดคุยประเด็นต่าง ๆ เกี่ยวกับ บทเรียน	3.01	1.11	ปานกลาง
4	นักเรียนไม่สามารถปรึกษาปัญหาการเรียนกับเพื่อนได้	3.73	1.19	มาก
5	เมื่อเวลาใกล้สอบ นักเรียนกับเพื่อนจะอ่านหนังสือด้วยกัน	3.17	1.16	ปานกลาง
6	เมื่อนักเรียนไม่สบายใจ จะมีเพื่อนคอยปลอบโยน ให้กำลังใจนักเรียนเสมอ	3.85	1.16	มาก
7	เมื่อนักเรียนพูดถึงบทเรียนที่ได้เรียนมา เพื่อน ๆ รับฟัง ด้วยความสนใจ	3.35	1.13	ปานกลาง

ตาราง 7 (ต่อ)

ข้อที่	สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
8	เพื่อน ๆ รักและห่วงใยนักเรียนเสมอ	3.95	0.99	มาก
9	นักเรียนเป็นคนที่เพื่อนต้องการทำงานกลุ่มด้วย	3.60	0.98	ปานกลาง
10	เมื่อนักเรียนไม่เข้าใจบทเรียน เพื่อนช่วยอธิบายให้นักเรียนเข้าใจ	3.68	1.11	มาก
โดยรวม		3.67	0.64	มาก

จากตาราง 7 พบว่า ความสัมพันธ์ของสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.67$)

1.4 ค่าเฉลี่ย และ ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู เป็นรายด้านและโดยรวม ปรากฏผลดังตาราง 8

ตาราง 8 ค่าเฉลี่ย และ ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู เป็นรายด้านและโดยรวม (N=369 คน)

ข้อที่	สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
1	ถ้าครูนัดหมายให้ไปโรงเรียนในวันหยุด นักเรียนจะปฏิบัติตามคำสั่งครูด้วยความเต็มใจ	3.62	1.13	ปานกลาง
2	เมื่อนักเรียนมีข้อสงสัยเกี่ยวกับการเรียน นักเรียนมักไม่กล้าถามครู เพราะครูไม่เป็นกันเองกับนักเรียน	2.76	1.21	ปานกลาง
3	ครูให้คำปรึกษานักเรียนได้ในทุกเรื่อง ทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน	3.74	1.06	มาก
4	นักเรียนให้ความเคารพและเชื่อฟังครู	4.07	0.94	มาก
5	ครูรับฟังเหตุผลของนักเรียน	3.70	1.10	มาก
6	ครูแสดงความเป็นกันเองกับนักเรียน	3.66	1.04	ปานกลาง
7	ครูมีเวลาให้นักเรียน เมื่อนักเรียนต้องการที่จะปรึกษา	3.66	1.07	ปานกลาง

ตาราง 8 (ต่อ)

ข้อที่	สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
8	นักเรียนซักถามและตอบคำถามเมื่อครูถาม	3.59	1.04	ปานกลาง
9	ครูสนใจนักเรียนทุกคนในห้อง	3.87	1.10	มาก
10	นักเรียนเบื่อหน่ายการเรียน เนื่องจากไม่ได้รับความสนใจจากครู	2.57	1.28	ปานกลาง
โดยรวม		3.53	.59	ปานกลาง

จากตาราง 8 พบว่า ความสัมพันธ์ของสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=3.53$)

1.5 สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครอบครัว นักเรียนกับเพื่อน และ นักเรียนกับครู ที่สัมพันธ์กับความเอาใจใส่ต่อการเรียนของนักเรียน ผลการวิเคราะห์ปรากฏดังตาราง 9

ตาราง 9 ความสัมพันธ์ของสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครอบครัว นักเรียนกับเพื่อน และ นักเรียนกับครู ที่สัมพันธ์กับความเอาใจใส่ต่อการเรียนของนักเรียน (N=369 คน)

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน	r
ระหว่างสัมพันธภาพกับความเอาใจใส่ต่อการเรียนของนักเรียน	
สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครอบครัว	0.26*
สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน	0.32*
สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู	0.33*

จากตาราง 9 พบว่า ความสัมพันธ์ของสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครอบครัว นักเรียนกับเพื่อน และ นักเรียนกับครู มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความเอาใจใส่ต่อการเรียนของนักเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($r=.26^* .32^*$ และ $.33^*$ ตามลำดับ)

ตอนที่ 2 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความเข้าใจต่อการเรียนของนักเรียน ผลการวิเคราะห์ปรากฏดังตาราง 10

ตาราง 10 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความเข้าใจต่อการเรียนของนักเรียนก่อนและหลังเข้าร่วมโปรแกรมการพัฒนาความเข้าใจต่อการเรียนตามแนวอัตตัญญาตา (n=12 คน)

การเข้าร่วมโปรแกรมการพัฒนา	$\bar{x}$	S.D.
ก่อนเข้าโปรแกรม	1.14	0.07
หลังเข้าโปรแกรม	3.92	0.62

จากตาราง 10 พบว่า ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความเข้าใจต่อการเรียนก่อนและหลังเข้าร่วมโปรแกรมการพัฒนาความเข้าใจต่อการเรียนตามแนวอัตตัญญาตาด้วยค่าสถิติ t-test โดยพบว่า หลังเข้าร่วมโปรแกรมการพัฒนาความเข้าใจต่อการเรียนตามแนวอัตตัญญาตา นักเรียนมีความเข้าใจต่อการเรียนเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องการศึกษาความเอาใจใส่ต่อการเรียนและพัฒนาตามแนวอัตตัญญูตา
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีข้อสรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะดังนี้

ความมุ่งหมายของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ตั้งความมุ่งหมายไว้ดังนี้

1. เพื่อศึกษาความเอาใจใส่ต่อการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียน
ปัญญาวรรคุณ เขตบางแค กรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครอบครัว นักเรียน
กับเพื่อน และ นักเรียนกับครู กับความเอาใจใส่ต่อการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
โรงเรียนปัญญาวรรคุณ เขตบางแค กรุงเทพมหานคร
3. เพื่อเปรียบเทียบความเอาใจใส่ต่อการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
โรงเรียนปัญญาวรรคุณ เขตบางแค กรุงเทพมหานคร ก่อนและหลังเข้าร่วมโปรแกรมการพัฒนา
ความเอาใจใส่ต่อการเรียนตามแนวอัตตัญญูตา

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ตอนที่ 1 การศึกษาความเอาใจใส่ต่อการเรียนของนักเรียน

แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย

แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียน
ปัญญาวรรคุณ เขตบางแค กรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2551 จำนวน 369 คน

ตอนที่ 2 การพัฒนาตามแนวอัตตัญญูตา

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียน
ปัญญาวรรคุณ เขตบางแค กรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2551 จำนวน 93 คน โดยมีคะแนน
ความเอาใจใส่ต่อการเรียนตั้งแต่เปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 25 ลงมา

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการพัฒนาครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนปัญญาวรรคุณ เขตบางแค กรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2551 จำนวน 43 คน ที่มีความสมัครใจเข้าร่วมโปรแกรมการพัฒนาความเข้าใจใ้ต่อการเรียนตามแนวอัตรัดัญญูตา จากนั้นได้ทำการสุ่มอย่างง่าย (Simple random sanyling) เพื่อเข้าร่วมการทดลอง จำนวน 12 คน

สมมติฐานในการวิจัย

1. สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครอบครัว นักเรียนกับเพื่อน และ นักเรียนกับครู มีความสัมพันธ์กับความเข้าใจใ้ต่อการเรียนของนักเรียน
2. นักเรียนมีความเข้าใจใ้ต่อการเรียนเพิ่มขึ้น หลังจากเข้าร่วมโปรแกรมการพัฒนาความเข้าใจใ้ต่อการเรียนตามแนวอัตรัดัญญูตา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยแบ่งเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 การศึกษาความเข้าใจใ้ต่อการเรียนของนักเรียน ได้แก่

1. แบบสอบถามความเข้าใจใ้ต่อการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
2. แบบสอบถามสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครอบครัว
3. แบบสอบถามสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน
4. แบบสอบถามสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู

ตอนที่ 2 เครื่องมือที่ใช้ในการพัฒนาตามแนวอัตรัดัญญูตา ได้แก่ โปรแกรมการพัฒนาความเข้าใจใ้ต่อการเรียนตามแนวอัตรัดัญญูตา

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเสนอตามลำดับดังนี้

1. วิเคราะห์สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน
2. วิเคราะห์ค่าอำนาจจำแนกของแบบสอบถามรายข้อ โดยการวิเคราะห์ค่าสหสัมพันธ์ระหว่างข้อกับคะแนนรวม
3. วิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค

4. วิเคราะห์เปรียบเทียบคะแนนความเข้าใจต่อการเรียนของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง ก่อนและหลังการทดลอง โดยใช้ t-test แบบกลุ่มตัวอย่างที่ไม่อิสระต่อกัน

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน
2. สถิติวิเคราะห์ค่าอำนาจจำแนกของแบบสอบถามเป็นรายข้อ โดยการวิเคราะห์ค่าสหสัมพันธ์ระหว่างข้อกับคะแนนรวม
3. สถิติวิเคราะห์ความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค
4. สถิติวิเคราะห์ผลของโปรแกรมการพัฒนาความเข้าใจต่อการเรียนตามแนวอัตถิยอุตาของนักเรียน โดยวิเคราะห์เปรียบเทียบคะแนนความเข้าใจต่อการเรียนของนักเรียน กลุ่มตัวอย่าง ก่อนและหลังการทดลอง โดยใช้ t-test แบบกลุ่มตัวอย่างที่ไม่อิสระต่อกัน

สรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษาความเข้าใจต่อการเรียนของนักเรียน สรุปได้ดังนี้

1. ความเข้าใจต่อการเรียนของนักเรียน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.12$)
2. ความสัมพันธ์ของสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครอบครัว อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.82$)
3. ความสัมพันธ์ของสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.67$)
4. ความสัมพันธ์ของสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.53$)
5. ความสัมพันธ์ของสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครอบครัว นักเรียนกับเพื่อน และนักเรียนกับครู มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความเข้าใจต่อการเรียนของนักเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($r = .26^* .32^*$ และ $.33^*$ ตามลำดับ)
6. ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความเข้าใจต่อการเรียนก่อนและหลังเข้าร่วมโปรแกรมการพัฒนาความเข้าใจต่อการเรียนตามแนวอัตถิยอุตาด้วยค่าสถิติ t-test พบว่า หลังเข้าร่วมโปรแกรมการพัฒนาความเข้าใจต่อการเรียนตามแนวอัตถิยอุตา นักเรียนมีความเข้าใจต่อการเรียนเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาคำถามเข้าใจต่อการเรียนและพัฒนาตามแนวอัตตัญญาตาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ดังนี้

1. ผลการศึกษาคำถามเข้าใจต่อการเรียนของนักเรียนอยู่ในระดับปานกลาง โดยรวมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.12

ทั้งนี้การที่นักเรียนมีผลคำถามเข้าใจต่อการเรียนอยู่ในระดับปานกลางนั้นอาจจะ เป็นเพราะว่า นักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ได้รับการอบรมคุณธรรมคุณธรรมจริยธรรมอยู่ บ่อย ๆ มีการจัดให้มีการสอบธรรมศึกษาในแต่ละปี จึงมีส่วนช่วยให้นักเรียนเข้าใจหลักการพึ่งตนเอง โดยนำเอาหลักธรรมเข้ามาผสมผสานอยู่บ้าง ทำให้นักเรียนมีความรับผิดชอบในตนเองมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับสัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2524: 76) กล่าวว่า การกระทำทุกอย่างจะดีหรือเลวขึ้นอยู่กับ ความรับผิดชอบของบุคคล บุคคลที่มีความรับผิดชอบสูงย่อมเข้าใจต่อหน้าที่ของตนทั้งในส่วน ที่เกี่ยวข้องกับตนเองและเกี่ยวข้องกับผู้อื่น ส่วนบุคคลที่มีความรับผิดชอบต่ำย่อมไม่สนใจในหน้าที่ ของตน ปล่อยปะละเลยเป็นผลให้ตนเองและสังคมเสียหาย และความเข้าใจนี้ก็ไม่ได้เป็นสิ่งที่ ติดตัวคนมาแต่กำเนิด อีกทั้งไม่ใช่เป็นสิ่งที่สามารถเกิดขึ้นเองได้โดยอัตโนมัติ และจะบังคับให้ เกิดมีขึ้นก็ไม่ได้ หากแต่เกิดจากภายในตัวเด็กเอง ซึ่งความเข้าใจนี้จะต้องอาศัยการปลูกฝังและ พัฒนาให้เกิดมีขึ้นอย่างต่อเนื่องจนเกิดเป็นนิสัยประจำตัวของเด็กคน ๆ นั้นไป จากการที่ได้รับความ พุ่มพักให้องกามขึ้นโดยพ่อแม่ที่บ้านและสังคมทั่วไป ซึ่งสอดคล้องกับที่ ภรณี ฐิติสิทธิ์ (2551: 110) กล่าวไว้ว่า เราไม่สามารถยับยั้งความรับผิดชอบให้เกิดขึ้นกับเด็กได้ ความสำนึกในหน้าที่ และความรับผิดชอบต้องเกิดมาจากตัวเขาเองซึ่งความสำนึกดังกล่าวเป็นผลมาจากการปลูกฝังค่านิยม ภายในบ้านและภายในสังคมของเขา

2. สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครอบครัว มีความสัมพันธ์กับความเข้าใจต่อการ เรียนของนักเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .05 และมีความสัมพันธ์ในทางบวก นั้นหมายความว่า สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครอบครัวมีมากเท่าไร จะมีความสัมพันธ์กับในทางบวกกับ ความเข้าใจต่อการเรียนของนักเรียนที่มีมากขึ้นตามไปด้วย

เนื่องจากสัมพันธภาพภายในครอบครัวเป็นรากฐานของความสุขในชีวิตเป็นรากฐาน ของความเป็นปึกแผ่นของสังคม ของประเทศชาติ บ้านเมือง และของโลกในที่สุด ชีวิตสังคม ย่อมตั้งต้นมาจากครอบครัว ถ้าครอบครัวแตกแยกหรือ ขาดความรักใคร่ต่อกัน ชีวิตในสังคม จะแตกแยกประจวบตามตัว ส่วนครอบครัวที่เป็นสุข มีความอบอุ่นในครอบครัวและมีความเข้าใจ ระหว่างสมาชิกในครอบครัวดี จะช่วยส่งเสริมสุขภาพ ทั้งร่างกายและจิตใจของสมาชิก ในครอบครัว ให้เป็นครอบครัวที่อบอุ่นเป็นสุข (ฝน แสงสิงแก้ว. 2543: 5) จะเห็นได้ว่าสัมพันธภาพระหว่างนักเรียน

กับครอบครัว เป็นองค์ประกอบสำคัญอย่างหนึ่งที่จะส่งผลต่อสังคมในอนาคต โดยเฉพาะนักเรียน จะมีพัฒนาการในด้านต่าง ๆ ที่เหมาะสมตามวัยมีความเอาใจใส่ต่อบทบาทหน้าที่ตนเอง ตามสภาพการณ์ที่เป็นจริงในขณะนั้น ๆ และสามารถสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับเพื่อนและครูได้โดยง่าย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ยิ่งยง ยุทธศักดิ์ (2539: 122–128) ทำการศึกษาพฤติกรรมทางสังคมของเด็กที่มีลักษณะครอบครัวและสัมพันธภาพ ในครอบครัวต่างกัน จำนวน 200 คน พบว่า เด็กที่อยู่ในครอบครัวและมีสัมพันธภาพดีมีพฤติกรรมทางสังคมที่พึงประสงค์มากกว่าเด็กที่อยู่ในครอบครัวที่มีสัมพันธภาพที่ไม่ดีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และงานวิจัยของ อมราวดี ฦ อนุบล (2544: 110–114) ได้ศึกษาสุขภาพจิตของนักเรียนวัยรุ่นที่มีลักษณะครอบครัว การอบรมเลี้ยงดู และสัมพันธภาพในครอบครัวต่างกัน กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนวัยรุ่นที่กำลังศึกษาอยู่ในโรงเรียนมัธยมศึกษา ในเขตจังหวัดสมุทรปราการ จำนวน 400 คน พบว่า วัยรุ่นที่อยู่ในครอบครัวที่มีสัมพันธภาพในครอบครัวดีมีสุขภาพจิตดีกว่าวัยรุ่นที่อยู่ในครอบครัวที่มีสัมพันธภาพในครอบครัวไม่ดีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน มีความสัมพันธ์กับความเอาใจใส่ต่อการเรียนของนักเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .05 และมีความสัมพันธ์ในทางบวก หมายความว่า ความสัมพันธ์ของนักเรียนกับเพื่อนที่ตั้งใจเรียนมีมากเท่าไร จะมีความสัมพันธ์ในทางบวกกับความเอาใจใส่ต่อการเรียนของนักเรียนมากขึ้นตามไปด้วย นั่นหมายถึง การปฏิบัติตนของนักเรียนและเพื่อนที่มีต่อกัน ยิ่งมากเท่าไรยิ่งจะทำให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันมากเท่านั้น โดยเฉพาะในด้านการเรียนซึ่งความสัมพันธ์ต่าง ๆ นั้น ได้แก่ การมีความห่วงใย การให้ความสนทนากัน การมีความรักใคร่ สามัคคีกัน การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ทั้งทางด้านการเรียนและทางด้านส่วนตัว และการร่วมมือกันทำกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยความเต็มใจ (กฤษดา ประทีปรัตน์. 2549: 7)

กลุ่มเพื่อน มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ของนักเรียนวัยนี้เป็นอย่างมาก โดยเป็นที่ปรึกษาให้กำลังใจกัน การปฏิบัติตนของนักเรียนเพื่อให้เกิดสัมพันธภาพที่มีระหว่างเพื่อนจึงเป็นสิ่งสำคัญ นักเรียนจึงควรได้รับความเอาใจใส่ดูแลและให้คำแนะนำที่ถูกต้อง เพื่อให้สามารถมีพัฒนาการที่สมบูรณ์ต่อไปในอนาคต แสดงให้เห็นว่า ความสัมพันธ์ภายในกลุ่มมีผลต่อพฤติกรรมของเด็ก (สุชา จันทน์เอม. 2542: 239–240) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ลดาวัลย์ พรอนันตชัย (2548: 78–79) ที่ได้ศึกษาตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับทัศนคติต่อการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียน ช่วงชั้นที่ 2 ที่มีพฤติกรรมไม่ตั้งใจเรียน โรงเรียนวัดสร้อยทอง เขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร พบว่า นักเรียน ที่มีสัมพันธภาพที่ดีกับเพื่อนเป็นไปในทางบวกก็จะส่งผลให้นักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ที่มีพฤติกรรมไม่ตั้งใจเรียนมีทัศนคติทางบวกต่อการเรียนวิชาคณิตศาสตร์เพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้ เดอคอสเตอร์ (พระมหาพะเต็ด ชุ่มเพ็งพันธ์. 2548: 38; อ้างอิงจาก Decoster. 2971) ได้ศึกษา

ความพึงพอใจในความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนในชั้นเรียนของนักเรียนโรงเรียนมัธยม พบว่า นักเรียนที่มีความพึงพอใจในความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนในชั้นเรียน มีแนวโน้มของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักเรียนที่มีความพึงพอใจในความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนในชั้นเรียนต่ำ

4. สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู มีความสัมพันธ์กับความเอาใจใส่ต่อการเรียนของนักเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .05 และมีความสัมพันธ์กับในทางบวก หมายความว่า สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครูมีมากเท่าไร จะมีความสัมพันธ์ในทางบวกกับความเอาใจใส่ต่อการเรียนของนักเรียนที่มีมากขึ้นตามไปด้วย โดยสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครูอยู่ในระดับปานกลาง

แสดงว่า ครูเมื่อจะทำให้การเรียนการสอนมีผลสัมฤทธิ์ที่ดีได้นั้น ครูจึงต้องมีความพยายามทำการเรียนการสอนด้วยความเอาใจใส่ให้มาก ครูจึงอาจจะขาดตกบกพร่องในหน้าที่บางประการ ดังที่ กรมสามัญศึกษา (วรวิทย์ มาลาสาย. 2546: 24; อ้างอิงจาก กรมสามัญศึกษา. 2530: 1) กล่าวไว้ว่า โรงเรียนมีบทบาทสำคัญในการหล่อหลอมและพัฒนาพฤติกรรมที่พึงประสงค์ให้เกิดขึ้นในตัวนักเรียน แต่เนื่องจากกระบวนการเรียนการสอนมุ่งเน้นเนื้อหาวิชา และการจัดครูเข้าสอนก็จัดเป็นรายวิชา ครูแต่ละคนต้องสอนนักเรียนเป็นจำนวนมาก ทำให้ครูรู้จักนักเรียนแต่ละคนไม่ถ่องแท้ ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนส่วนใหญ่เป็นไปอย่างผิวเผิน การพัฒนาคุณลักษณะนักเรียนจึงไม่ได้ผลเท่าที่ควร เพื่อให้กิจกรรมการเรียนการสอนดำเนินไปได้ด้วยดี กฤษดา ประทีปรัตน์ (2549: 7) กล่าวไว้ว่า การปฏิบัติตนของนักเรียนต่อครู และการปฏิบัติตนของครูต่อนักเรียน ทั้งในและนอกห้องเรียน เพื่อทำให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันโดยการปฏิบัติ ดังนี้คือ 1) การปฏิบัติตนของนักเรียนต่อครู คือ การให้ความเคารพ การเชื่อฟัง และปฏิบัติตามคำสั่งด้วยความเต็มใจ ช่วยเหลืองานครูตามกำลังความสามารถ การตั้งใจเรียน การซักถามปัญหาทั้งทางด้านการเรียนและปัญหาส่วนตัว และ 2) การปฏิบัติตนของครูต่อนักเรียน คือ การให้การดูแลเอาใจใส่นักเรียนทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน เข้าใจความรู้สึกและความต้องการของนักเรียน ให้ความอบอุ่นและความเป็นกันเอง ให้คำปรึกษาแก่นักเรียนต่อปัญหาทั้งทางด้านการเรียนและส่วนตัว

นอกจากนี้ โรงเรียนยังจัดเป็นสถาบันที่ 2 ที่มีความใกล้ชิดกับนักเรียนมากที่สุด ดังนั้น สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครูจึงมีความสัมพันธ์กับความเอาใจใส่ต่อการเรียนของนักเรียนเป็นอย่างมาก ดังที่ เฮอร์ลิค (ลดาวัลย์ พรอนันตชัย. 2548: 81; อ้างอิงจาก Hurlock. 1964: 661) กล่าวว่า ครูที่ยอมรับเด็ก คือ การให้ความรัก ความสนใจ สร้างความอบอุ่นให้เกิดขึ้นในโรงเรียน และเห็นความสำคัญของเด็ก ผลที่ตามมา คือ ทำให้เด็กเป็นคนที่ให้ความร่วมมือ มีอารมณ์มั่นคง ร่าเริง มีความรับผิดชอบ และมองตนเองได้อย่างตรงกับความจริง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ

พะยอม ธีรธ (2540: 106–107) ได้ศึกษาตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัวด้านการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสุพรรณบุรี ได้พบว่า สภาพห้องเรียน ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน ความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับเพื่อน สภาพโรงเรียน และลักษณะสถานที่ภายนอกห้องเรียน มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการปรับตัวด้านการเรียนของนักเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และงานวิจัยของ พรณี ชูชัย (วิรัชาม์ กุลเพิ่มทวีรัชต์. 2547: 44; อ้างอิงจาก พรณี ชูชัย. 2532) ศึกษาความสัมพันธ์ภาพระหว่างครูและนักเรียนที่ส่งผลต่อการเรียนของนักเรียน พบว่า การมีครูมีความเมตตา กรุณา เห็นอกเห็นใจนักเรียน สนใจนักเรียน อย่างสม่ำเสมอ มีความยุติธรรม ตลอดจนมีความสัมพันธ์อันดีกับนักเรียน ทำให้นักเรียนรักที่จะเรียน และส่งผลให้นักเรียนประสบความสำเร็จในการเรียนด้วย

5. ความสัมพันธ์ของสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครอบครัว นักเรียนกับเพื่อน และนักเรียนกับครู มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความเอาใจใส่ต่อการเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นั้นหมายความว่า สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครอบครัว นักเรียนกับเพื่อน และนักเรียนกับครู มีมากเท่าไร จะมีความสัมพันธ์ในทางบวกกับความเอาใจใส่ต่อการเรียนของนักเรียน ที่มีมากขึ้นตามไปด้วย โดยสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครูมีความสัมพันธ์ในทางบวกมากที่สุดกับความเอาใจใส่ต่อการเรียนของนักเรียน

การที่สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครูมีความสัมพันธ์ในทางบวกมากที่สุดกับความเอาใจใส่ต่อการเรียนของนักเรียน แทนที่จะเป็นครอบครัวหรือเพื่อนนั้น อาจเป็นเพราะว่า โรงเรียนเป็นสถาบันที่มีความใกล้ชิดกับการศึกษาเล่าเรียนของนักเรียนมากที่สุด โดยเฉพาะการปฏิบัติตนของครูที่มีต่อนักเรียน ได้แก่ การให้ความรัก ความเอาใจใส่ ให้ความเป็นกันเอง ยอมรับความคิดเห็น ให้คำแนะนำปรึกษาทั้งทางด้านการเรียนและเรื่องส่วนตัว ทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน เพื่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน สอดคล้องกับพุทธธรรมใน ที่มณิกาย ปาฏิภววรรค, พระไตรปิฎก ฉบับภาษาไทย เล่มที่ 11. (2552ก: ออนไลน์) และ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตโต) (2548: 65; 69; 80; 2551ก: 192-193) กล่าวถึงหลักพุทธธรรมที่ส่งเสริมการมีสัมพันธภาพที่ดีระหว่างครูกับนักเรียนว่า ครูอาจารย์เป็นทักษิณบุคคล ผู้ควรแก่การบูชา ในฐานะครูอาจารย์พึงอนุเคราะห์ศิษย์ ดังนี้ คือ 1) แนะนำฝึกอบรมให้เป็นคนดี 2) สอนให้เข้าใจแจ่มแจ้ง 3) สอนศิลปวิทยาให้สิ้นเชิง 4) ส่งเสริมยกย่องความดีงามความสามารถให้ปรากฏในหมู่คณะ และ 5) สร้างเครื่องคุ้มภัยในสารทิศ คือ สอนฝึกศิษย์ให้รู้จักเลี้ยงตัวรักษาตนในอันที่จะดำเนินชีวิตต่อไป ด้วยดี รับรองความรู้ความประพฤติให้เป็นที่ยอมรับในการไปประกอบอาชีพ และจากการศึกษาของ พรณี ชูชัย (วิรัชาม์ กุลเพิ่มทวีรัชต์. 2547: 44; อ้างอิงจาก พรณี ชูชัย. 2532) พบว่า การมีครูมีความเมตตา กรุณา เห็นอกเห็นใจนักเรียน สนใจนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ มีความยุติธรรม

ตลอดจนมีความสัมพันธ์อันดีกับนักเรียน ทำให้นักเรียนรักที่จะเรียน และส่งผลให้นักเรียนประสบความสำเร็จในการเรียนด้วย และยังสอดคล้องกับการศึกษาของ จิตรฐิกานต์ สบายจิตร (2542: 48-64) ซึ่งพบว่า การสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้สำหรับผู้เรียนและผู้สอนในการปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน และระหว่างนักเรียนกับเพื่อน มีผลต่อทัศนคติที่ดีในการเรียนและมีผลต่อการสร้างบรรยากาศในชั้นเรียน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาของ โคแกน (พระมหาพะเต็ด ชุ่มเพ็งพันธ์. 2548: 36; อ้างอิงจาก Cogan. 1975) ซึ่งศึกษาพบว่า ความสัมพันธ์ที่เป็นมิตรระหว่างครูกับนักเรียนจะทำให้ผลการเรียนดีขึ้น ยิ่งครูและนักเรียนมีความสัมพันธ์ต่อกันมากเท่าใด นักเรียนจะพัฒนาความสามารถในการเรียนรู้ถึงได้มากเพียงนั้น และลักษณะความสัมพันธ์ของครูกับนักเรียนจะมีอิทธิพลต่อความสนใจในวิชาที่เรียน นักเรียนที่มีศรัทธาในตัวครูจะทำให้นักเรียนมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียน การมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนจะทำให้ผลการเรียนของนักเรียนดีขึ้น นักเรียนมีความเข้าใจต่อการเรียนเพิ่มขึ้น

เฮอร์ล็อก (ลดาวัลย์ พรอนันตชัย. 2548: 81; อ้างอิงจาก Hurlock. 1964: 661) กล่าวว่า ครูที่ยอมรับเด็ก คือ การให้ความรัก ความสนใจ สร้างความอบอุ่นให้เกิดขึ้นในโรงเรียน และเห็นความสำคัญของเด็ก ผลที่ตามมา คือ ทำให้เด็กเป็นคนที่ให้ความร่วมมือ มีอารมณ์มั่นคง ร่าเริง มีความรับผิดชอบและมองตนเองได้อย่างตรงกับความจริง ซึ่งแสดงว่า ครูมีส่วนสำคัญมากในการพัฒนาเยาวชนให้มีคุณสมบัติพร้อมที่จะดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างดีในการพัฒนาที่ความเข้าใจใส่ เพราะความเข้าใจใส่เป็นคุณลักษณะที่สำคัญยิ่งประการหนึ่งของคน ดังที่ จูร์รต์นันท์ทักวิกุล (2538: 4-5) กล่าวไว้ว่า ความเข้าใจใส่ หมายถึง ลักษณะพฤติกรรมที่แสดงถึงการปฏิบัติงานด้วยความตั้งใจจริงโดยมุ่งมั่นที่จะผลักดันให้ประกอบกิจกรรมด้วยความสนใจ เต็มใจ ทำอย่างสม่ำเสมอ มีจุดหมายปลายทาง มีใจจดจ่อ มีสมาธิ เพื่อให้งานในหน้าที่ของตนหรืองานที่ได้รับมอบหมายเสร็จเรียบร้อย ติดตามงาน ไม่ละเลยทอดทิ้ง หรือหลีกเลี่ยง และหาทางป้องกันไม่ให้เกิดความบกพร่องเสียหายในงานที่ตนรับผิดชอบ ที่จะบ่งบอกถึงความเป็นผู้มีวุฒิภาวะด้านอุปนิสัยที่เจริญแล้ว เหตุว่าแต่ละคนย่อมต้องมีบทบาทหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติในสังคมอย่างมากมาย เช่น บทบาทของความเป็นพ่อแม่ บทบาทของความเป็นลูก บทบาทของความเป็นครู บทบาทของความเป็นนักเรียน และ บทบาทของความเป็นพลเมืองที่ดี (ละม้ายมาศ ศรีทนต์; และ จรรจา สุวรรณทัต. 2520: 112) ดังนั้น สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครูจึงมีความสัมพันธ์กับความเข้าใจใส่ต่อการเรียนของนักเรียนมากกว่าครอบครัวและเพื่อน

6. นักเรียนมีความเข้าใจใส่ต่อการเรียนก่อนและหลังจากเข้าร่วมโปรแกรมการพัฒนาความเข้าใจใส่ต่อการเรียนตามแนวอัตตัญญา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยพบว่า หลังจากเข้าร่วมโปรแกรมการพัฒนาความเข้าใจใส่ต่อการเรียนตามแนวอัตตัญญา

จะมีความเข้าใจใ้ต่อการเรียนเพิ่มขึ้น ซึ่งความเข้าใจใ้ต่อการเรียนที่เพิ่มขึ้นเป็นผลมาจากการเข้าร่วมโปรแกรมการพัฒนาความเข้าใจใ้ต่อการเรียนตามแนวอัตตัญญูตาที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นอันประกอบด้วยเทคนิค วิธีการ ของกิจกรรมกลุ่ม ซึ่งมีทั้งการให้ความรู้ และ ความสนุกสนาน ด้วยวิธีการกระตุ้นพฤติกรรม

ดังที่ ภาวนินภา โรจนพันธ์ (2547: 37) ได้ศึกษากิจกรรมกลุ่ม การจัดกิจกรรมและการจัดประสบการณ์ต่าง ๆ มาวางแผนแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกันระหว่างสมาชิกในกลุ่มโดยทุกคนได้มีส่วนร่วมลงมือปฏิบัติในการแก้ปัญหาเพื่อให้เกิดการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเอง และเกิดทักษะในการมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน โดยวิเคราะห์พฤติกรรมของสมาชิกเองและผู้เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มเพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาตนเอง นอกจากนี้ การนำนักเรียนที่มีลักษณะสภาพปัญหาที่ใกล้เคียงกันมาเข้าร่วมโปรแกรมการพัฒนาด้วยการใช้กิจกรรมกลุ่ม จะทำให้นักเรียนเกิดความเข้าใจซึ่งกันและกัน และเกิดการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน จากสัมพันธภาพระหว่างเพื่อนซึ่งมีความสัมพันธ์กับความเข้าใจใ้ต่อการเรียน และวิธีการจัดกิจกรรมกลุ่มโดยแทรกเนื้อหาคุณธรรม

พัฒนาการทางจริยธรรมของเด็กและวัยรุ่นมีแนวโน้มที่จะก้าวหน้าขึ้นตามลำดับ โดยจริยธรรมจะพัฒนาขึ้นในลักษณะที่สอดคล้องกับพัฒนาการทางสติปัญญาตามทฤษฎีของพีอาเจท์ เพราะการที่เด็กจะวินิจฉัยจริยธรรม ว่าสิ่งใดดีหรือไม่ดี สิ่งใดควรหรือไม่ควรนั้น ต้องอาศัยการใช้เหตุผลเชิงตรรกวิทยาและความคิดเชิงนามธรรม เช่น คนที่มีพัฒนาการด้านจริยธรรมได้ในระดับต้น ๆ ส่วนผู้ที่มีพัฒนาการทางด้านสติปัญญาถึงขั้นปฏิบัติการคิดด้วยนามธรรม ก็จะมีพัฒนาการด้านจริยธรรมในระดับสูงสุดได้ (ประสาธน์ อิศรปริดา. 2523: 122-125; อ้างอิงมาจาก Kohlberg. 1976: 32-33) และโคลเบอร์ก ได้สรุปการศึกษาของเขาว่า พัฒนาการด้านคุณธรรมจริยธรรม ระดับที่ 2 : ระดับตามกฎเกณฑ์ เกิดที่ช่วงอายุ 10-16 ปี (กันทิมา รัชฎาวรรณพงษ์. 2550: 26-28; อ้างอิงจาก Kohlberg. 1970: 37-43; 1971: 400; 1973: 376; 1976: 32-33) และสอดคล้องกับทฤษฎีต้นไม้จริยธรรมของดวงเดือน พันธุมนาวิน (2538: 2-4) ในส่วนลำต้นของต้นไม้ ซึ่งประกอบด้วยจิตลักษณะ 5 ด้าน ได้แก่ การใช้เหตุผลทางจริยธรรม ลักษณะมุ่งอนาคตและควบคุมตน ความเชื่ออำนาจตน แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และทัศนคติ คุณธรรม ค่านิยม ซึ่งก็เป็นไปตามการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างเพื่อทำการวิจัยในครั้งนี้ และการนำโปรแกรมการพัฒนาเข้ามาใช้ด้วยวิธีการจัดกิจกรรมกลุ่ม จะส่งผลดีต่อการพัฒนาแนวทางปัญหาที่เกิดขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พนิดา จันทกรรณต์ (2544: 84) ได้ศึกษาผลของการใช้กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ที่มีต่อการพัฒนาเชาวน์อารมณ์ของนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษทางด้านวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ พบว่า หลังการทดลองนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษทางด้านวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ ที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ มีคะแนนเชาวน์อารมณ์

สูงกว่านักเรียนที่มีความสามารถพิเศษทางด้านวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ที่ไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และงานวิจัยของแอลเพอริน (Alperin. 2004: 4882) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการอ่านของกลุ่ม ระหว่างกลุ่มที่สามารถยืดหยุ่นได้กับกลุ่มแบบดั้งเดิม ของเด็กที่มีปัญหาเกี่ยวกับการอ่านชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ซึ่งได้จัดกิจกรรมในรูปแบบของการใช้แรงจูงใจจากเกมและการใช้คอมพิวเตอร์ พบว่า นักเรียนมีความสามารถในการอ่านเพิ่มขึ้น รวมทั้งเด็กที่เก่งและไม่เก่งมีความเห็นว่า การอ่านเป็นกลุ่มแบบยืดหยุ่นสนุกมากกว่าการอ่านรวมทั้งชั้นแบบดั้งเดิมซึ่งทำให้เด็กรู้สึกอึดอัด ดังนั้น หลังจากการเข้าร่วมโปรแกรมการพัฒนาความเข้าใจต่อการเรียนตามแนวอัตถ์ญุตานักเรียนจึงมีความเข้าใจต่อการเรียนเพิ่มขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 จากผลการวิจัยครั้งนี้ แสดงให้เห็นว่า โปรแกรมการพัฒนาความเข้าใจต่อการเรียนตามแนวอัตถ์ญุตานักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีความเข้าใจต่อการเรียนเพิ่มขึ้นได้ ครู อาจารย์ บุคลากรแนะแนว และบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับนักเรียน สามารถนำไปเป็นแนวทางและประยุกต์ใช้ให้เหมาะสม เพื่อพัฒนาหรือส่งเสริมความเข้าใจต่อการเรียนให้กับนักเรียน หรือแม้กระทั่งนำไปประยุกต์ใช้กับเรื่องอื่น ๆ

1.2 ครู อาจารย์ บุคลากรแนะแนว และบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนควรมีการสำรวจนักเรียนที่มีผลการเรียนต่ำ เพื่อหาปัญหาที่แท้จริงที่เกี่ยวข้องกับผลการเรียน และจัดให้มีแนวการเรียนการสอน มีสื่อการสอนที่น่าสนใจและสอดคล้องกับนักเรียนวัยรุ่น อีกทั้งจัดให้มีการสอนคุณธรรมจริยธรรมแทรกในเนื้อหาวิชาเรียนทุกวิชาทุกระดับชั้น เพื่อให้นักเรียนรู้จักนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ อันจะส่งผลดีต่อการเรียนของนักเรียนซึ่งอยู่ในวัยเรียนให้มีความเข้าใจต่อการเรียนเพิ่มมากขึ้น และนอกเหนือไปกว่านี้ ควรมีการกระตุ้น สนับสนุน ส่งเสริมนักเรียนให้ตระหนักถึงคุณค่า ความสำคัญ และความจำเป็น ที่ควรจะต้องเข้าใจต่อการเรียนให้มากกว่าที่จะคำนึงถึงความน่าสนใจจากเทคนิควิธีการสอนของครูผู้สอนหรือความชอบและไม่ชอบเป็นส่วนตัว อันจะส่งผลดีต่อการเรียนและอนาคตของนักเรียน

1.3 การพัฒนาความเข้าใจต่อการเรียน ไม่จำเพาะเจาะจงแต่เพียงนักเรียนที่มีระดับความเข้าใจต่อการเรียนต่ำเท่านั้น แต่ยังสามารถใช้พัฒนานักเรียนที่มีความเข้าใจต่อการเรียนสูงให้มีระดับความเข้าใจต่อการเรียนสูงขึ้นได้อีกด้วย

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัย

2.1 แบบสอบถามความเข้าใจใ้ต่อการเรียนตามแนวอัตตัญญาตา แบบสอบถามสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครอบครัว นักเรียนกับเพื่อน และ นักเรียนกับครู เป็นเพียงข้อบ่งชี้เบื้องต้นเท่านั้น ดังนั้น เพื่อให้ทราบว่า นักเรียนมีความเข้าใจใ้ต่อการเรียนเรียนต่ำหรือไม่ ควรให้มีการพิจารณาร่วมกันระหว่างครูและผู้ปกครอง โดยใช้เทคนิคการสังเกต และ การสัมภาษณ์

2.2 ควรมีการพัฒนาความเข้าใจใ้ต่อการเรียนตามแนวอัตตัญญาตา โดยใช้เทคนิคอื่นๆ เช่น เทคนิคแม่แบบ ละคร บทบาทสมมติ และ การให้คำปรึกษา เป็นต้น เพื่อให้มีวิธีการที่หลากหลายขึ้น และควรมีการศึกษาในรายกรณีศึกษา เพื่อให้ทราบถึงปัญหาที่แท้จริงของการไม่เข้าใจใ้ต่อการเรียนของนักเรียน จะทำให้สามารถช่วยเหลือนักเรียนได้ตรงกับปัญหาของนักเรียนแต่ละคน

2.3 ควรมีการศึกษาและพัฒนาความเข้าใจใ้ต่อการเรียนตามแนวสัปปุริสธรรมที่เหลือ ได้แก่ ธัมมัญญาตา อัตตัญญาตา มัตตัญญาตา กาลัญญาตา ปริสัจญญาตา และ ปุคคลปโรปัญญาตา หรือหลักธรรมอื่นๆ เช่น ไตรสิกขา เป็นต้น

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กมล ประทีปรัตน์. (2530). ผลการใช้ชุดการสอนกิจกรรมแนะแนวตามหลักสัปปุริสธรรม เพื่อพัฒนาคุณธรรมด้านสัปปุริสธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียน วัดไร่ขิง จังหวัดนครปฐม. ปรินิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- กฤษดา ประทีปรัตน์. (2549). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนหนองแค “สรกิจพิทยา” อำเภอหนองแค จังหวัดสระบุรี. สารนิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- กรมการศาสนา, สำนักพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม กระทรวงวัฒนธรรม. (2550). **ธรรมศึกษาชั้นตรี ฉบับปรับปรุงใหม่ที่ประกาศใช้ปัจจุบัน**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ ชุมชุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- กรมวิชาการ, กระทรวงศึกษาธิการ. (2529). **หนังสือส่งเสริมการอ่าน ชุดพระพุทธศาสนาและ จริยธรรม ระดับมัธยมศึกษา เรื่อง สัปปุริสธรรม**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.
- กรมศาสนา, กระทรวงศึกษาธิการ. (2521). **คู่มือสอนจริยศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.
- (2525). **ธรรมวิภาคบรรยายสำหรับนักธรรมและธรรมศึกษาชั้นตรี ตอนที่ 2**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.
- กันทิมา รัชฎาวรรณพงษ์. (2550). **การพัฒนาแบบวัดคุณธรรมสัปปุริสธรรมสำหรับนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4**. ปรินิพนธ์ กศ.ด. (การทดสอบและวัดผลการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- แก้วจิต มากปาน. (2540). **การเปรียบเทียบผลของการฝึกการวิเคราะห์ติดต่อสัมพันธ์ระหว่าง บุคคลกับกิจกรรมกลุ่มที่มีต่ออัตมโนทัศน์ด้านสังคมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา- ปีที่ 4 โรงเรียนศรีอยุธยา กรุงเทพมหานคร**. ปรินิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยา การแนะแนว). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- คณาจารย์สำนักพิมพ์เลียงเชียง. (2546ก: 126). **คู่มือการเรียนรู้ การสอน ธรรมศึกษาชั้นตรี**. กรุงเทพฯ: เลียงเชียง.
- (2546ข: 126). **หนังสือบูรณาการแผนใหม่ นักธรรมชั้นตรี**. กรุงเทพฯ: เลียงเชียง.

- คมเพชร ฉัตรศุภกุล. (2546). **กิจกรรมกลุ่มในโรงเรียน**. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: ศูนย์หนังสือมหาวิทยาลัยศรีนครินทร.
- คลังปัญญาไทย. (2551). **สัปปริสธรรม**. สืบค้นเมื่อ 18 สิงหาคม 2551, จาก <http://www.baanjomyut.com/pratripidok/07.html>
- จันทรา พวงยอด. (2543). **การพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนพุทธจักรวิทยา โดยใช้กิจกรรมและเทคนิคการประเมินผลจากสภาพจริง**. สารนิพนธ์ กศ.ม. (การวัดผลการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- จินดารัตน์ ปิรมณี. (2545). **การพัฒนาฉันทะในการเรียนของนักศึกษาปริญญาตรี**. ปริญญาานิพนธ์ วท.ด. (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- จิตรฐิกานต์ สบายจิตร. (2542). **สัมพันธภาพระหว่างครูประจำชั้นกับนักเรียน การรับรู้คุณค่าในตนเอง และพฤติกรรมการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6**. การศึกษาค้นคว้าอิสระ กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา). มหาสารคาม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัมหาสารคาม. ถ่ายเอกสาร.
- จวีร์รัตน์ นันทัยทวีกุล. (2538). **การวิเคราะห์องค์ประกอบคุณลักษณะความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในกรุงเทพมหานคร**. ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม. (การวัดผลการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- ฉัตรนภา เขี่ยมกำแพง (2544). **การเปรียบเทียบผลของกิจกรรมกลุ่มกับการให้คำปรึกษาเป็นกลุ่มที่มีผลต่ออัตมโนทัศน์ด้านสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดศรีวิสุทธิธาราม จังหวัดพิษณุโลก**. ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. **วิชาพระพุทธศาสนา สัปปริสธรรม 7 (virtues of a gentleman)**. สืบค้นเมื่อ 20 สิงหาคม 2551, จาก <http://mediacenter.mcu.ac.th/data/caipyo/m3/Unit2/unit2-10.php>
- ชุลีพร เหง้าพรหมมินทร์. (2546). **การศึกษาและพัฒนามนุษย์สัมพันธ์กับเพื่อนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนวัฒนาวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร**. สารนิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

- ณรงค์ เลี้ยงประชา. (2538). **มนุษย์กับสังคม**. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- ณัฐวัตร ลุดมหงส์. (2544). **การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางครอบครัว สังคม และสภาพแวดล้อมกับการควบคุมตนเอง และการมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของนักเรียน: ศึกษาเฉพาะนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในจังหวัดสมุทรปราการ**. วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ. ถ่ายเอกสาร.
- ดวงเดือน พันธุมนาวิน. (2538). **ทฤษฎีต้นไม้อจริยธรรม: การวิจัยและการพัฒนาบุคคล**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: โครงการส่งเสริมเอกสารวิชาการ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- (2524). **พฤติกรรมศาสตร์เล่ม 2: จิตวิทยาจริยธรรม และจิตวิทยาภาษา**. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- หัตตดาว ลิ้มพะสุต. (2543). **แบบแผนการอบรมเลี้ยงดูบุตร และสัมพันธภาพในครอบครัว**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (สังคมวิทยาประยุกต์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- ทัศนัยวรรณ จินตสุวานนท์. (2546). **ผลของการใช้กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์เพื่อพัฒนาการควบคุมตนเอง ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนอนุบาลชัยภูมิ อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ**. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. ขอนแก่น: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ถ่ายเอกสาร.
- ทศนา แหมมณี. (2545). **กลุ่มสัมพันธ์เพื่อการทำงานและการจัดการเรียนการสอน**. กรุงเทพฯ: นิชนเอดเวอร์ไทซิง กรุ๊ป.
- (2549). **การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยม : จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ.
- ทีมนิกาย ปาฎิกวรรค, พระไตรปิฎก ฉบับภาษาไทย เล่มที่ 11. (2552ก). [ทิศ 6]. สืบค้นเมื่อ 7 เมษายน 2552, จาก http://www.84000.org/tipitaka/read/?11_/198_ถึง204_/202_ถึง206_/
- (2552ข). [สัปปริสธรรม 7]. สืบค้นเมื่อ 7 เมษายน 2552, จาก http://www.84000.org/tipitaka/read/?11/331/264_/
- (2552ค). [สัปปริสธรรม 7]. สืบค้นเมื่อ 7 เมษายน 2552, จาก http://www.84000.org/tipitaka/read/?11/439/312_/

- นพดล ภาวนะวิเชียร. (2540). การศึกษาค่านิยมด้านความรับผิดชอบของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่ได้รับการสร้างเสริมด้วยกระบวนการที่พัฒนาตามแนวคิดของไอเซ็นและแรทส์. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (หลักสูตรและการสอน). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- นิสรา คำมณี. (2544). ผลของกิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนาความเฉลียวฉลาดทางอารมณ์ด้านการจูงใจตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสาธิต มหาวิทยาลัยศิลปากร จังหวัดนครปฐม. ปรินญาณานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- นุชลดา ไรจนประภาพรรณ. (2541). ความสัมพันธ์ระหว่างสัมพันธภาพในครอบครัวการอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดากับความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองของนักเรียนวัยรุ่นตอนต้นศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว. วิทยานิพนธ์ วท.ม. (สาธารณสุขศาสตร์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล. ถ่ายเอกสาร.
- บ้านจอมยุทธ. (2551). **ห่อพระไตร “สัปปริสธรรม”**. สืบค้นเมื่อ 18 สิงหาคม 2551, จาก <http://www.baanjomuyut.com/pratridok/07.html>
- ปราณี พรรณวิเชียร. (2544). การดำเนินงานด้านการประกันคุณภาพการศึกษาของสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล. ฉบับพิเศษ: พิธีพระราชทานปริญญาบัตร ครั้งที่ 15.
- ปิยะธิดา เกษสุวรรณ. (2542). การเปรียบเทียบผลของการใช้แม่แบบเพื่อนชายและแม่แบบเพื่อนหญิงเพื่อเปลี่ยนแปลงทัศนคติต่อการเรียนกิจกรรมนาฏศิลป์ของนักเรียนชายชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดเกาะสุวรรณาราม เขตสายไหม กรุงเทพมหานคร. ปรินญาณานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ปิยะวดี สิงห์พันธ์. (2544). **แนวทางป้องกันปัญหาความขัดแย้งและการเสริมสร้างสัมพันธภาพในครอบครัว: ศึกษาเฉพาะกรณี ครอบครัวที่มีบุตรวัยรุ่น**. วิทยานิพนธ์ สส.ม. (การบริหารและนโยบายสวัสดิการสังคม). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- ปิ่น มุทุกันต์. (2508). **คำอธิบายพุทธศาสตร์**. กรุงเทพฯ: คลังวิทยา.
- ฝน แสงสิงแก้ว. (2543). บทบรรณาธิการ: ความผูกพันรักใคร่ในครอบครัว. **วารสารสมาคมจิตวิทยาแห่งประเทศไทย** 45, 1 (มกราคม-มีนาคม): 5.
- พงษ์พันธ์ พงษ์ไสภา. (2542). **จิตวิทยาการศึกษา**. กรุงเทพฯ: พัฒนาศึกษา.

- พินิดา จันทรกรานต์. (2544). **ผลของการใช้กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ที่มีต่อการพัฒนาเชาวน์
อารมณฺ์ของนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษทางด้านวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์.**
วิทยานิพนธ์ ค.ม. (จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- พระเทพวิสุทธิญาณ (อุบล นนฺโทโก, ป.ธ.9). (2544). **อธิบายธรรมวิภาค ปริจเฉทที่ 1.**
พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ: มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต). (2548). **ธรรมนุญชีvit.** พิมพ์ครั้งที่ 36. กรุงเทพฯ:
องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก ในพระบรมราชูปถัมภ์.
- (2551ก). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม.** พิมพ์ครั้งที่ 16. กรุงเทพฯ:
เอส. อาร์. พรินต์ติ้ง แมส โปรดักส์.
- (2551ข). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์.** พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพฯ:
เอส. อาร์. พรินต์ติ้ง แมส โปรดักส์.
- พรพิมล เจียมนาครินทร์. (2539). **พัฒนาการวัยรุ่น.** กรุงเทพมหานคร: ต้นอ่อน แกรมมี.
- พระมหากำจัด เอกจารี. (2545). **หมวดธรรมคำร้อยกรอง.** กรุงเทพมหานคร: ดวงแก้ว.
- พระมหาบุญชู สุขุมมาโล และคนอื่น ๆ. (2542). **ธรรมาธิบาย เล่ม 1.** พิมพ์ครั้งที่ 2. สมุทรสาคร:
บางยาง.
- พระมหาพะเด็จ ชุ่มเพ็งพันธ์. (2548). **องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อพุทธจริตด้านการเรียนของ
นักเรียนช่วงชั้นที่ 4 โรงเรียนสตรีวัดอัปสรสวรรค์ เขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร.**
ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- พระมหาสิทธิการ. (2543). **หลักสูตรนักธรรมและธรรมศึกษาชั้นตรี.** กรุงเทพฯ: เลียงเชียง.
- พระราชธรรมนิเทศ (ระแบบ จิตตภาโณ). (2534). **ส่องสว่างกลางใจ 2.** กรุงเทพฯ: กองทุน
ไตรรัตนภาพ.
- พะยอม ธีรสร. (2540). **ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัวด้านการเรียนของนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสุพรรณบุรี.** ปริญญาานิพนธ์
กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
ถ่ายเอกสาร.
- พิไลวรรณ มะนะสุทธิ. (2544). **การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสัมพันธภาพในครอบครัว
การบรรลุลงานตามขั้นพัฒนาการและการวางแผนดำเนินชีวิตของวัยผู้ใหญ่ตอนต้น**

- ในเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ วท.ม. (จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง. ถ่ายเอกสาร.
- พุทธทาสภิกขุ. (2512). **หลักธรรมสำหรับนักศึกษาและวิธีแห่งการเข้าถึงพุทธธรรม**. กรุงเทพฯ: การพิมพ์พระนคร.
- โพธิ์พันธุ์ พานิช. (2544). **การสร้างครอบครัวไทยให้มีความสุข**. กรุงเทพมหานคร: เคล็ดไทย.
- ภวันนิภา โจรนพันธ์. (2547). **การเปรียบเทียบผลของการฝึกพฤติกรรมกล้าแสดงออกและการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มที่มีต่อความเชื่อมั่นในตนเองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดราชผาติการาม เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร**. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ภรณ์ ภูริสิทธิ์. (2551). **วิธีพูดกับลูก โดยไม่ทำร้ายจิตใจของเขา และทำให้เขาร่วมมือยอมทำตามคุณ**. นนทบุรี: ปี่ มีเดีย กรุ๊ป.
- ยิ่งยง ยุทธศักดิ์. (2539). **พฤติกรรมทางสังคมของเด็กที่มีลักษณะครอบครัวและสัมพันธภาพในครอบครัวต่างกัน**. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- รัชนี้ เหล่าเรืองธนา. (2542). **ผลการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มที่มีต่อแรงจูงใจในการบำบัดขั้นฟื้นฟูสมรรถภาพของผู้ติดยาเสพติด โรงพยาบาลธัญญารักษ์ จังหวัดปทุมธานี**. สารนิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- รัญจวน อินทรกำแหง. (2547). **สัปปริสธรรม**. กรุงเทพฯ: ฟาอภัย.
- รัฐพร ปุญญนิรันดร์. (2547). **สัมพันธภาพในครอบครัวกับพฤติกรรมสุขภาพที่เกี่ยวข้องกับการใช้สารเสพติดของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนบางน้ำเปรี้ยววิทยา จังหวัดฉะเชิงเทรา**. วิทยานิพนธ์ วศ.ม. (สุขศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- รัศมี โพนเมืองหล้า. (2543). **การเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กปัญญาเลิศที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าความสามารถที่แท้จริงจากการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์**. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาพิเศษ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรม. (2551). **เพื่อน**. ราชบัณฑิตยสถาน. สืบค้นเมื่อ 18 สิงหาคม 2551, จาก <http://rirs3.royin.go.th/new-search/word-search-all-x.asp>

- ราชบัณฑิตยสถาน. (2551). **ครู**. ราชบัณฑิตยสถาน. สืบค้นเมื่อ 18 สิงหาคม 2551, จาก <http://rirs3.royin.go.th/new-search/word-search-all-x.asp>
- ลดาวัลย์ พรอนันตชัย. (2548). **ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับทัศนคติต่อการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ที่มีพฤติกรรมไม่ตั้งใจเรียน โรงเรียนวัดสร้อยทอง เขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร**. สารนิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ลักขณา ไสภา. (2537). **ผลของการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มตามทฤษฎีเผชิญความจริงที่มีต่อความรับผิดชอบด้านการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบางมด (ตันเปาว์วิทยาคาร) สังกัดกรุงเทพมหานคร**. ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ละม้ายมาศ ศรีทนต์; และ จรรยา สุวรรณทัต. (2520). **อิทธิพลของสังคมต่อการพัฒนาของเด็กที่ตำบลนาป่า อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี**. รายงานการวิจัย ฉบับที่ 9 ของสถาบันระหว่างชาติสำหรับการค้นคว้าเรื่องเด็ก. กรุงเทพฯ: ศุภสภา.
- ลินดา บัลลังน้อย. (2546). **การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสัมพันธภาพในครอบครัว การบรรลุลานตามขั้นพัฒนาการ และคุณภาพชีวิตของนักเรียนวัยรุ่นในกรุงเทพมหานคร**. วิทยานิพนธ์ วท.ม. (จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง. ถ่ายเอกสาร.
- วศิน อินทสระ. (2516). **ทางแห่งความดี**. กรุงเทพฯ: บรรณาการ.
- วรวิทย์ มาลาสาย. (2546). **การดำเนินงานเพื่อแก้ปัญหาพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของนักเรียนโรงเรียนบ้านบ่อหิน อำเภอตระการพืชผล จังหวัดอุบลราชธานี**. การศึกษาค้นคว้าอิสระ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). มหาสารคาม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาสารคาม. ถ่ายเอกสาร.
- วิชาม์ กุลเพิ่มทวีรัชต์. (2547). **ปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษของนักเรียนช่วงชั้นที่ 4 โรงเรียนวัดราชโอรส เขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร**. ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ศรีเรือน แก้วกังวาล. (2545). **จิตวิทยาพัฒนาการชีวิตทุกช่วงวัย**. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก (เจริญ สุวฑฺฒโน). (2551). **ธรรมศึกษา คุณค่าของความเป็นมนุษย์**. สืบค้นเมื่อ 18 สิงหาคม 2551, จาก <http://mahamakuta.inet.co.th/study/study64/mk6412.html>

- สมพงษ์ ธนัญญา. (2540). ประมวลประเด็น แนวคิดการเสริมสร้างสัมพันธ์ในครอบครัว. ใน **สถาบันครอบครัว: มุมมองของนักสวัสดิการสังคม**. บรรณาธิการ โดย ศศิพัฒน์ ยอดเพชร. หน้า 195-195. กรุงเทพมหานคร: J. PRINT.
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. (2524). **การพัฒนาคุณภาพประชากรไทย**. กรุงเทพฯ: แพรวพิทยา.
- สายสุรี จุติกุล. (2540). ความรักความอบอุ่นในครอบครัว. ใน **การพัฒนาครอบครัว**. หน้า 13-24. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2550). **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 พ.ศ. 2550-2554**. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานนายกรัฐมนตรี.
- ลำราญ ญ้อย. (2548). **การพัฒนาความสามารถในการรู้จักตนเองต่อการเลือกสาขางานอาชีพของนักเรียนโดยใช้ชุดฝึกทักษะการรู้จักตนเอง**. วิทยานิพนธ์ คม.บ (หลักสูตรและการสอน). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร. ถ่ายเอกสาร.
- สุชา จันทรเฒ. (2542). **จิตวิทยาทั่วไป**. พิมพ์ครั้งที่ 12. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.
- สุดา สงเดช. (2546). **การศึกษาสัมพันธภาพในครอบครัว การอบรมเลี้ยงดู โครงสร้างครอบครัว การเห็นคุณค่าในตนเอง และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย**. วิทยานิพนธ์ วศ.ม. (จิตวิทยาการให้คำปรึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง. ถ่ายเอกสาร.
- สุพจี เหล่าพานิช. (2541). **ผลของการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มที่มีต่อทัศนคติต่อการกระทำผิดของเยาวชนที่กระทำผิดซ้ำ ในสถานฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนหญิง บ้านปราณี กรุงเทพมหานคร**. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สุพัชรีย์ หนูใหญ่. (2544). **ความสัมพันธ์ในครอบครัวกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนิสิตนักศึกษามหาวิทยาลัยของรัฐในกรุงเทพมหานคร**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (คหกรรม-ศาสตร์ศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- โสภาพรรณ เวียงเพิ่ม. (2541). **ความสัมพันธ์ระหว่าง อัตมโนทัศน์ เจตคติต่อบทบาททางเพศ สัมพันธภาพในครอบครัว กับบทบาททางเพศของนักเรียนวัยรุ่นในจังหวัดหนองคาย**. วิทยานิพนธ์ วท.ม. (สาธาณสุขศาสตร์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล. ถ่ายเอกสาร.
- โสภาพรรณ อัคราติระโรจน์. (2545). **ผลการใช้กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ในการพัฒนาความรับผิดชอบต่อตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียน**

- โคกสีพิทยาสรรพ์ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. ขอนแก่น: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ถ่ายเอกสาร.
- อมราวดี ณ อุบล. (2544). **สุขภาพจิตของนักเรียนวัยรุ่นที่มีลักษณะครอบครัว การอบรมเลี้ยงดู และสัมพันธภาพในครอบครัวต่างกัน**. วิทยานิพนธ์ วท.ม. (จิตวิทยาการให้คำปรึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง. ถ่ายเอกสาร.
- อรนุช ฐีรังษ์. (2542). **อิทธิพลของปัจจัยทางครอบครัวและการอบรมเลี้ยงดูที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกอาชีพของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6**. วิทยานิพนธ์ วท.ม. (จิตวิทยาการให้คำปรึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง. ถ่ายเอกสาร.
- อังคนานุช บุญผดุง. (2546). **การศึกษาความสัมพันธ์คาโนนิคอลระหว่างปัจจัยบางประการกับการรู้จักตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1**. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การวิจัยและสถิติทางการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- อังคุดตฤณิกาย สัตตก-อัฐฐก-นวกนิบาต, พระไตรปิฎก ฉบับภาษาไทย เล่มที่ 23. (2552ข). **ธัมมัญญสูตร**. สืบค้นเมื่อ 7 เมษายน 2552,
จาก http://www.84000.org/tipitaka/read/?23/34/33_/
- (2552ง). **สุขสูตร**. สืบค้นเมื่อ 7 เมษายน 2552,
จาก http://www.84000.org/tipitaka/read/?23/34/33_/
- อัญมณี สมด้ว. (2544). **การศึกษาสัมพันธภาพในครอบครัวที่มีความสัมพันธ์กับการอบรมสั่งสอนลูกเรื่องทางเพศและการคบเพื่อนทางเพศ: ศึกษาเฉพาะครอบครัวของนักเรียนหญิงในโรงเรียนบางละมุง จังหวัดชลบุรี**. สารนิพนธ์ สังคมสงเคราะห์ศาสตร์-มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- อุมาภรณ์ สุขารมณ. (2550). **การศึกษาและการสร้างโปรแกรมการพัฒนาแรงจูงใจภายในในการเรียนรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าระดับความสามารถ**. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- Alperin, S. L. (2004, May). Observations of reading ability groups within a second-grade classroom: A case study, *Dissertation Abstracts International*. 65(11): 4146. Retrieved August 20, 2006, from <http://proquest.umi.com>

- Anderson, G. J. (1970, March). **Effects of Classroom Social Climate on Individual Learning**. *American Education Research Journal*. 7.
- Cynthia. L. (2004, November). Group leadership training: What is learned using a fishbowl method, **Dissertation Abstracts International**. 65(05): 1677. Retrieved August 20, 2006, from <http://proquest.umi.com>
- Hamed, Z. A.S. (1967). The Self – Concept in Psychological Guidance of Adolescents, **The British Journal of Educationnal Psychology**. 37: 225-229.
- Hurlock, E.B. (1964). **Child Development**. 2nd ed, New York: Md Graw-Hill.
- MacKinnon–Lewis; et al. (1997). Perceptions of parenting as predictors of boys' sibling and peer relations. **Developmental Psychology** 33, 6: 1024-1031.
- Romine, S. (1974, December). **Student and Faculty Perception of Effective University Instruction Climates**.
- Shandler, N. (1996). Positive Discipline can Teach Student Self-Respect and Emparty. **Teaching Tolerance**, 21(6): 37-41.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

1. แบบสอบถามความเข้าใจต่อการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
2. แบบสอบถามสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครอบครัว
3. แบบสอบถามสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน
4. แบบสอบถามสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู
5. โปรแกรมการพัฒนาคความเข้าใจต่อการเรียนตามแนวอัตตัญญูตา

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง การศึกษาความเอาใจใส่ต่อการเรียนและพัฒนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

คำชี้แจงในการตอบแบบสอบถาม

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ มีจุดประสงค์เพื่อการวิจัยเรื่อง การศึกษาความเอาใจใส่ต่อการเรียนและพัฒนาตามแนวอัตตัญญาตาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

2. แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามความเอาใจใส่ต่อการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

ตอนที่ 2 แบบสอบถามสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครอบครัว

ตอนที่ 3 แบบสอบถามสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน

ตอนที่ 4 แบบสอบถามสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู

3. ในการตอบแบบสอบถาม นักเรียนสามารถเลือกระดับคำตอบอย่างอิสระ คำตอบของนักเรียนไม่มีข้อใดถูกหรือผิด และไม่มีผลกระทบในทางลบต่อตัวนักเรียนหรือผลการเรียนของนักเรียนแต่อย่างใด จึงขอให้นักเรียนตอบแบบสอบถามให้ตรงกับสภาพความเป็นจริงของนักเรียนมากที่สุด และโปรดตอบให้ครบทุกข้อ

4. เมื่อนักเรียนได้ตอบแบบสอบถามเสร็จแล้ว กรุณาตรวจสอบดูอีกครั้งว่า นักเรียนได้ตอบครบทุกข้อแล้วหรือไม่ แบบสอบถามที่ตอบครบทุกข้อเท่านั้นจะเป็นแบบสอบถามที่สมบูรณ์ และนำมาใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้

ขอเจริญพรขอบใจนักเรียนทุก ๆ คนที่ให้ความร่วมมืออย่างดีในการตอบแบบสอบถามครั้งนี้

พระมหาบุญศรี โพธิ์กระสังข์

นิสิตปริญญาโท สาขาวิชาจิตวิทยาการแนะแนว

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ชื่อ..... นามสกุล..... ชั้น ม.3 /..... เลขที่.....

เพศ : ☐ ชาย ☐ หญิง

ตอนที่ 1 แบบสอบถามความเข้าใจต่อการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

คำชี้แจง แบบสอบถามนี้เป็นแบบสอบถามความเข้าใจต่อการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยคำถามต่อไปนี้เป็นเหตุการณ์ที่นักเรียนปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ขอให้นักเรียนอ่านข้อความในแบบสอบถามแต่ละข้ออย่างละเอียด แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ในช่อง ☐ ทางขวามือช่องใดช่องหนึ่งใน 5 ช่อง ที่คิดว่าตรงกับความเป็นจริงของนักเรียนมากที่สุดเพียงช่องเดียว และขอให้ตอบครบทุกข้อ โดยมีเกณฑ์การเลือก ดังนี้

จริงมาก	หมายถึง	ข้อความนั้นนักเรียนกระทำเป็นประจำ
ค่อนข้างจริง	หมายถึง	ข้อความนั้นนักเรียนกระทำค่อนข้างบ่อย
จริงบ้าง	หมายถึง	ข้อความนั้นนักเรียนกระทำบ้าง ไม่กระทำบ้าง เป็นครั้งคราว
ค่อนข้างไม่จริง	หมายถึง	ข้อความนั้นนักเรียนแทบจะไม่ได้กระทำเลย
ไม่จริงเลย	หมายถึง	ข้อความนั้นนักเรียนไม่ได้กระทำเลย

ข้อ ที่	ข้อความ	ระดับการกระทำ				
		จริง มาก	ค่อนข้าง จริง	จริง บ้าง	ค่อนข้าง ไม่จริง	ไม่จริง เลย
1	นักเรียนทำงานที่ได้รับมอบหมายจนเสร็จโดยไม่ต้อง มีใครมาบังคับควบคุม					
2	นักเรียนพยายามอดทนต่อการเรียนไม่ว่ายากลำบากเพียงใด เพื่อความสำเร็จในอนาคต					
3	นักเรียนมักผัดวันประกันพรุ่ง จนทำให้งานไม่เสร็จตามเวลาที่กำหนด					
4	นักเรียนเล่นกับเพื่อนในขณะที่ครูกำลังสอน					
5	นักเรียนแบ่งเวลาในแต่ละวันเพื่อทบทวนบทเรียน					

ตอนที่ 1 แบบสอบถามความเข้าใจต่อการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 (ต่อ)

ข้อ ที่	ข้อความ	ระดับการกระทำ				
		จริง มาก	ค่อนข้าง จริง	จริง บ้าง	ค่อนข้าง ไม่จริง	ไม่จริง เลย
6	เมื่อครูสอนแล้วนักเรียนยังไม่เข้าใจ นักเรียน จะสอบถามสิ่งที่สงสัย ในทันที					
7	นักเรียนส่งการบ้านที่ครูมอบหมายให้ ตามเวลา ที่ครูกำหนดให้					
8	นักเรียนไม่พอใจผลการเรียนของนักเรียน ซึ่งไม่ดีเท่าที่ต้องการ					
9	นักเรียนขยันอ่านและทบทวนบทเรียนมากขึ้น แม้ว่าผลการเรียนในปัจจุบันยังไม่ดีพอ					
10	เมื่อ ครู สอน นักเรียนจะสนใจในวิชาที่ ครูสอนเสมอ					
11	เมื่อมีใครบอกถึงข้อผิดพลาดของงานที่ทำ นักเรียนจะพยายามปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น โดยไม่โทษใคร					
12	นักเรียนคุยกันเองกับเพื่อนในเวลาเรียนเสมอ					
13	ก่อนทำอะไรมักคิดไตร่ตรองให้ รอบคอบก่อนเสมอ					
14	นักเรียนมักเข้าห้องเรียนก่อนถึงกำหนดเวลา ล่วงหน้าเสมอ					
15	นักเรียนยินดีและพร้อมที่จะแก้ไขปรับปรุงงาน ในทันที เมื่อครูบอกว่างานที่นักเรียนทำส่งนั้น ไม่ถูกต้อง					
16	นักเรียนทำงานที่ครูมอบหมายให้แบบพอใจไปที					
17	เมื่อได้รับมอบหมายงานจากครู นักเรียน พยายามทำให้เสร็จตามกำหนด					

ตอนที่ 1 แบบสอบถามความเอาใจใส่ต่อการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 (ต่อ)

ข้อ ที่	ข้อความ	ระดับการกระทำ				
		จริง มาก	ค่อนข้าง จริง	จริง บ้าง	ค่อนข้าง ไม่จริง	ไม่จริง เลย
18	นักเรียนไม่เคยตรวจทานความถูกต้องของงานก่อนส่งครู					
19	นักเรียนมักคุยกับเพื่อนหรือนางานอื่นขึ้นมาทำเมื่อเรียนไม่รู้เรื่อง					
20	เมื่อนักเรียนไม่สนใจเรียน เพื่อนเตือนนักเรียนนักเรียนมักจะโกรธ					
21	นักเรียนจะไม่ทำอะไรเสี่ยง ๆ จนกว่าจะผ่านการคิดและไตร่ตรองอย่างรอบคอบ					
22	แม้ว่างานที่ครูให้ทำไม่น่าสนใจ นักเรียนก็ตั้งใจทำงานให้เสร็จเรียบร้อย					
23	นักเรียนภูมิใจกับงานที่ทำทุกครั้ง เพราะได้ทำอย่างเต็มความสามารถแล้ว					
24	เมื่อเพื่อนมอบหมายงานกลุ่มให้ นักเรียนจะรีบทำเพื่อให้งานเสร็จทันส่ง					
25	เมื่อจะส่งงานครู นักเรียนจะทวนคำตอบไม่น้อยกว่า 2 ครั้ง					

ตอนที่ 2 แบบสอบถามสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครอบครัว

คำชี้แจง แบบสอบถามนี้เป็นแบบสอบถามสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครอบครัว โดยคำถามต่อไปนี้เป็นเหตุการณ์ในชีวิตประจำวัน ที่สมาชิกในครอบครัว พ่อแม่ หรือ ผู้ปกครองปฏิบัติต่อนักเรียน ขอให้นักเรียน อ่านข้อความในแบบสอบถามแต่ละข้ออย่างละเอียด แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ในช่อง ☐ ทางขวามือช่องใดช่องหนึ่งใน 5 ช่อง ที่คิดว่าตรงกับความเป็นจริงของนักเรียนมากที่สุด เพียงช่องเดียว และขอให้ตอบครบทุกข้อ โดยมีเกณฑ์การเลือก ดังนี้

จริงมาก	หมายถึง	ข้อความนั้นนักเรียนกระทำเป็นประจำ
ค่อนข้างจริง	หมายถึง	ข้อความนั้นนักเรียนกระทำค่อนข้างบ่อย
จริงบ้าง	หมายถึง	ข้อความนั้นนักเรียนกระทำบ้าง ไม่กระทำบ้าง เป็นครั้งคราว
ค่อนข้างไม่จริง	หมายถึง	ข้อความนั้นนักเรียนแทบจะไม่ได้กระทำเลย
ไม่จริงเลย	หมายถึง	ข้อความนั้นนักเรียนไม่ได้กระทำเลย

ข้อ ที่	ข้อความ	ระดับการกระทำ				
		จริง มาก	ค่อนข้าง จริง	จริง บ้าง	ค่อนข้าง ไม่จริง	ไม่จริง เลย
1	นักเรียนช่วยเหลือพ่อแม่ทำงานบ้านด้วยความเต็มใจ					
2	นักเรียนช่วยแบ่งเบาภาระงานในบ้านให้พ่อแม่เสมอ					
3	สมาชิกในครอบครัวของนักเรียนไม่สนใจเลย แม้นักเรียนจะเรียนได้ไม่ดีก็ตาม					
4	นักเรียนทำอะไรโดยไม่เชื่อฟังสมาชิกในครอบครัว					
5	นักเรียนมักหาทางหลีกเลี่ยงที่จะไม่ต้องช่วยทำงานบ้านทุกวัน					
6	พ่อแม่ปฏิบัติตัวต่อนักเรียนเหมือนกับเป็นเพื่อนสนิทของนักเรียน					
7	นักเรียนมักไม่ได้รับอนุญาตจากพ่อแม่ เพื่อไปเที่ยวกับเพื่อน จึงต้องแอบออกไปเวลาที่ท่านเผลอ					
8	สมาชิกในครอบครัวของนักเรียน รักและห่วงใยนักเรียนเสมอ					
9	สมาชิกในครอบครัวของนักเรียน ให้เกียรตินักเรียนและยอมรับความคิดเห็นของนักเรียน					
10	ถ้านักเรียนกลับถึงบ้านผิดเวลา พ่อแม่ถามเหตุผล โดยไม่ใช้อารมณ์					

ตอนที่ 3 แบบสอบถามสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน

คำชี้แจง แบบสอบถามนี้เป็นแบบสอบถามสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน โดยคำถามต่อไปนี้ เป็นเหตุการณ์ในชีวิตประจำวัน ที่นักเรียนปฏิบัติต่อเพื่อน ๆ หรือ ที่เพื่อน ๆ ปฏิบัติต่อนักเรียน ขอให้ผู้อ่านข้อความในแบบสอบถามแต่ละข้ออย่างละเอียด แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ในช่อง ☐ ทางขวามือช่องใดช่องหนึ่งใน 5 ช่อง ที่คิดว่าตรงกับความเป็นจริงของนักเรียนมากที่สุด เพียงช่องเดียว และขอให้ตอบครบทุกข้อ โดยมีเกณฑ์การเลือก ดังนี้

จริงมาก	หมายถึง	ข้อความนั้นนักเรียนกระทำเป็นประจำ
ค่อนข้างจริง	หมายถึง	ข้อความนั้นนักเรียนกระทำค่อนข้างบ่อย
จริงบ้าง	หมายถึง	ข้อความนั้นนักเรียนกระทำบ้าง ไม่กระทำบ้าง เป็นครั้งคราว
ค่อนข้างไม่จริง	หมายถึง	ข้อความนั้นนักเรียนแทบจะไม่ได้กระทำเลย
ไม่จริงเลย	หมายถึง	ข้อความนั้นนักเรียนไม่ได้กระทำเลย

ข้อ ที่	ข้อความ	ระดับการกระทำ				
		จริง มาก	ค่อนข้าง จริง	จริง บ้าง	ค่อนข้าง ไม่จริง	ไม่จริง เลย
1	ถ้านักเรียนจดคำอธิบายของครูไม่ทันก็เว้นไว้ก่อน และขอยืมเพื่อนมาจดภายหลัง					
2	ในแต่ละวัน นักเรียนและเพื่อน ๆ มีโอกาสได้ทำกิจกรรมร่วมกันบ่อย ๆ					
3	นักเรียนและเพื่อน ๆ มักพูดคุยประเด็นต่าง ๆ เกี่ยวกับบทเรียน					
4	นักเรียนไม่สามารถปรึกษาปัญหาการเรียนกับเพื่อนได้					
5	เมื่อเวลาใกล้สอบ นักเรียนกับเพื่อนจะอ่านหนังสือด้วยกัน					
6	เมื่อนักเรียนไม่สบายใจ จะมีเพื่อนคอยปลอบโยนให้กำลังใจนักเรียนเสมอ					

ตอนที่ 3 แบบสอบถามสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน (ต่อ)

ข้อ ที่	ข้อความ	ระดับการกระทำ				
		จริง มาก	ค่อนข้าง จริง	จริง บ้าง	ค่อนข้าง ไม่จริง	ไม่จริง เลย
7	เมื่อนักเรียนพูดถึงบทเรียนที่ได้เรียนมา เพื่อน ๆ รับฟังด้วยความสนใจ					
8	เพื่อน ๆ รักและห่วงใยนักเรียนเสมอ					
9	นักเรียนเป็นคนที่เพื่อนต้องการทำงานกลุ่มด้วย					
10	เมื่อนักเรียนไม่เข้าใจบทเรียน เพื่อนช่วยอธิบาย ให้นักเรียนเข้าใจ					

ตอนที่ 4 แบบสอบถามสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู

คำชี้แจง แบบสอบถามนี้เป็นแบบสอบถามสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู โดยคำถามต่อไปนี้
เป็นเหตุการณ์ในชีวิตประจำวัน ที่นักเรียนปฏิบัติต่อครู หรือ ที่ครูปฏิบัติต่อนักเรียน
ขอให้นักเรียนอ่านข้อความในแบบสอบถามแต่ละข้ออย่างละเอียด แล้วทำเครื่องหมาย ✓
ในช่อง ☐ ทางขวามือช่องใดช่องหนึ่งใน 5 ช่อง ที่คิดว่าตรงกับความเป็นจริงของนักเรียน
มากที่สุด เพียงช่องเดียว และขอให้ตอบครบทุกข้อ โดยมีเกณฑ์การเลือก ดังนี้

จริงมาก	หมายถึง	ข้อความนั้นนักเรียนกระทำเป็นประจำ
ค่อนข้างจริง	หมายถึง	ข้อความนั้นนักเรียนกระทำค่อนข้างบ่อย
จริงบ้าง	หมายถึง	ข้อความนั้นนักเรียนกระทำบ้าง ไม่กระทำบ้าง เป็นครั้งคราว
ค่อนข้างไม่จริง	หมายถึง	ข้อความนั้นนักเรียนแทบจะไม่ได้กระทำเลย
ไม่จริงเลย	หมายถึง	ข้อความนั้นนักเรียนไม่ได้กระทำเลย

ข้อ ที่	ข้อความ	ระดับการกระทำ				
		จริง มาก	ค่อนข้าง จริง	จริง บ้าง	ค่อนข้าง ไม่จริง	ไม่จริง เลย
1	ถ้าครูนัดหมายให้ไปโรงเรียนในวันหยุด นักเรียน จะปฏิบัติตามคำสั่งครูด้วยความเต็มใจ					
2	เมื่อนักเรียนมีข้อสงสัยเกี่ยวกับการเรียน นักเรียน มักไม่กล้าถามครู เพราะครูไม่เป็นกันเอง กับนักเรียน					
3	ครูให้คำปรึกษานักเรียนได้ในทุกเรื่อง ทั้งใน ห้องเรียนและนอกห้องเรียน					
4	นักเรียนให้ความเคารพและเชื่อฟังครู					
5	ครูรับฟังเหตุผลของนักเรียน					
6	ครูแสดงความเป็นกันเองกับนักเรียน					
7	ครูมีเวลาให้นักเรียน เมื่อนักเรียนต้องการ ที่จะปรึกษา					
8	นักเรียนซักถามและตอบคำถามเมื่อครูถาม					
9	ครูสนใจนักเรียนทุกคนในห้อง					
10	นักเรียนเบื่อหน่ายการเรียน เนื่องจากไม่ได้รับ ความสนใจจากครู					

ตารางโปรแกรมการพัฒนาความเข้าใจต่อการเรียนตามแนวอัตตัญญูตา

ครั้งที่ ที่	สิ่งที่พัฒนา	จุดมุ่งหมาย	เทคนิค	สื่อกิจกรรม
1	ปฐมนิเทศ	1. เพื่อสร้างสัมพันธภาพระหว่าง ผู้วิจัยกับนักเรียน และนักเรียนกับ เพื่อนนักเรียนด้วยกัน ให้เกิดบรรยากาศ ความเป็นกันเอง และเกิดความคุ้นเคยกัน ภายในกลุ่ม	กลุ่มสัมพันธ์	ลิขิตฟ้า นำพา ให้เราได้พบ เจอกัน

ตารางโปรแกรมการพัฒนาความเข้าใจใ้ต่อการเรียนตามแนวอัตตัญญาตา (ต่อ)

ครั้ง ที่	สิ่งที่พัฒนา	จุดมุ่งหมาย	เทคนิค	ชื่อกิจกรรม
1 (ต่อ)		2. เพื่อให้นักเรียนทราบจุดมุ่งหมาย วิธีการ และหน้าที่ของการเข้าร่วม กิจกรรมในโปรแกรมพัฒนาการ ความเข้าใจใ้ต่อการเรียนตามแนว อัตตัญญาตา ตลอดถึงจำนวนครั้ง และ สถานที่ที่ใช้ในการเข้าร่วมกิจกรรม		
2	ความหมายของ ความเข้าใจใ้ต่อ การเรียน	1. เพื่อให้ทราบถึงความหมาย ความสำคัญ และประโยชน์ ของ ความเข้าใจใ้ต่อการเรียน 2. เพื่อให้ตระหนักถึงความจำเป็นที่ ต้องปฏิบัติตามหลักธรรมอัตตัญญาตา ในการทำกิจกรรมการเรียนให้ประสบผล สำเร็จ 3. เพื่อให้นักเรียนมีแนวทางใน การพัฒนาความเข้าใจใ้ต่อการเรียน ที่ถูกต้องในการทำกิจกรรมการเรียนให้ ประสบผลสำเร็จ	อภิปรายกลุ่ม	อัตตัญญาตา น่ารู้
3	ความเข้าใจใ้ ต่อการเรียน ด้าน ตรงต่อเวลา	1. เพื่อนำหลักธรรมอัตตัญญาตามา ประยุกต์ใช้กับกรณีตัวอย่างให้นักเรียนรู้ จักหน้าที่ของตนอย่างถูกต้อง 2. เพื่อให้เห็นถึงผลดีที่จะเกิด ตามมาจากการตรงต่อเวลาในการทำ กิจกรรมการเรียน 3. เพื่อให้เห็นถึงความสำคัญของ การตรงต่อเวลาในการทำกิจกรรม การเรียน	กรณีตัวอย่าง	ความ ปลื้ม ของปัญญา

ตารางโปรแกรมการพัฒนาความเอาใจใส่ต่อการเรียนตามแนวอัตตัญญา (ต่อ)

ครั้งที่	สิ่งที่พัฒนา	จุดมุ่งหมาย	เทคนิค	ชื่อกิจกรรม
3 (ต่อ)		4. เพื่อพัฒนาตนให้เป็นคนตรงต่อเวลาในการทำกิจกรรมการเรียนให้ประสบผลสำเร็จ		
4	ความเอาใจใส่ต่อการเรียน ด้านตรงต่อเวลา	1. เพื่อนำหลักธรรมอัตตัญญา มาประยุกต์ใช้กับกรณีตัวอย่างให้นักเรียน รู้จักหน้าที่ของตนอย่างถูกต้อง 2. เพื่อให้เห็นถึงผลเสียที่จะเกิดตามมาจากการไม่ตรงต่อเวลาและไม่ปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องเกี่ยวเวลาในการทำกิจกรรมการเรียน 3. เพื่อให้เห็นถึงความสำคัญของการตรงต่อเวลาในการทำกิจกรรมการเรียน 4. เพื่อให้ตระหนักถึงการตรงต่อเวลาในการทำกิจกรรมการเรียนให้ประสบผลสำเร็จ	กรณีตัวอย่าง	เข้าไปก้าวหนึ่ง
5	ความเอาใจใส่ต่อการเรียน ด้านตั้งใจฟังขณะที่ครูกำลังสอน	1. เพื่อนำหลักธรรมอัตตัญญา มาประยุกต์ใช้กับสถานการณ์จำลองให้นักเรียน รู้จักหน้าที่ของตนอย่างถูกต้อง 2. เพื่อให้ตระหนักถึงผลดีที่จะเกิดตามมาจากการตั้งใจฟังในการทำกิจกรรมการเรียน 3. เพื่อให้ตระหนักถึงผลเสียที่จะเกิดตามมาจากการไม่ตั้งใจฟังในการทำกิจกรรมการเรียน	สถานการณ์จำลอง	ความหวังดีของครูและเพื่อน ๆ

ตารางโปรแกรมการพัฒนาความเข้าใจใ้ต่อการเรียนตามแนวอัตตัญญาตา (ต่อ)

ครั้งที่	สิ่งที่พัฒนา	จุดมุ่งหมาย	เทคนิค	ชื่อกิจกรรม
5 (ต่อ)		4. เพื่อให้นักเรียนสามารถพัฒนาตนให้เป็นคนตั้งใจฟังในการทำกิจกรรมการเรียนรู้ให้ประสบผลสำเร็จ		
6	ความเข้าใจใ้ต่อการเรียน ด้านตั้งใจฟังขณะที่ครูกำลังสอน	1. เพื่อนำหลักธรรมอัตตัญญาตา มาประยุกต์ใช้กับเกมให้นักเรียนรู้จักหน้าที่ของตนอย่างถูกต้อง 2. เพื่อให้ตระหนักถึงผลดีที่จะเกิดตามมาจากการตั้งใจฟังในการทำกิจกรรมการเรียนรู้ 3. เพื่อให้ตระหนักถึงผลเสียที่จะเกิดตามมาจากการไม่ตั้งใจฟังในการทำกิจกรรมการเรียนรู้ 4. เพื่อให้นักเรียนสามารถพัฒนาตนให้เป็นคนตั้งใจฟังในการทำ กิจกรรมการเรียนรู้ให้ประสบผลสำเร็จ	เกม	ตั้งใจฟัง ได้ดังตั้งใจ
7	ความเข้าใจใ้ต่อการเรียน ด้านความเพียรพยายาม	1. เพื่อนำหลักธรรมอัตตัญญาตา มาประยุกต์ใช้กับกรณีตัวอย่างให้นักเรียนรู้จักกำลังความสามารถของตนในด้านความเพียรพยายาม 2. เพื่อให้เห็นถึงผลดีที่จะเกิดตามมาจากความเพียรพยายาม 3. เพื่อให้เห็นถึงผลเสียที่จะเกิดตามมาจากการขาดความเพียรพยายาม 4. เพื่อให้ตระหนักถึงความเพียรพยายามในการทำกิจกรรมการเรียนรู้ให้ประสบผลสำเร็จ	กรณีตัวอย่าง	ครอบครัว สองพี่น้อง

ตารางโปรแกรมการพัฒนาความเข้าใจใ้ต่อการเรียนตามแนวอัตตัญญาตา (ต่อ)

ครั้ง ที่	สิ่งที่พัฒนา	จุดมุ่งหมาย	เทคนิค	ชื่อกิจกรรม
7 (ต่อ)		5. เพื่อพัฒนาตนให้เป็นคนมีความเพียรพยายามในการทำกิจกรรมการเรียนให้ประสบผลสำเร็จ		
8	ความเข้าใจใ้ต่อการเรียนด้านความเพียรพยายาม	1. เพื่อนำหลักธรรมอัตตัญญาตา มาประยุกต์ใช้กับกรณีตัวอย่างให้นักเรียนรู้จักกำลังความสามารถของตนในด้านความเพียรพยายาม 2. เพื่อให้เห็นถึงผลดีที่จะเกิดตามมาจากความเพียรพยายามในการทำกิจกรรมการเรียน 3. เพื่อให้เห็นถึงผลเสียที่จะเกิดมาจากการขาดความเพียรพยายามในการทำกิจกรรมการเรียน 4. เพื่อให้ตระหนักถึงความเพียรพยายามในการทำกิจกรรมการเรียนให้ประสบผลสำเร็จ 5. เพื่อพัฒนาตนให้เป็นคนมีความเพียรพยายามในการทำกิจกรรมการเรียนให้ประสบผลสำเร็จ	กรณีตัวอย่าง	วันแห่งความสำเร็จ
9	ความเข้าใจใ้ต่อการเรียนด้านละเอียดรอบคอบ	1. เพื่อนำหลักธรรมอัตตัญญาตา มาประยุกต์ใช้กับกรณีตัวอย่างให้นักเรียนรู้จักกำลังความสามารถของตนในด้านความละเอียดรอบคอบ 2. เพื่อให้เห็นถึงผลเสียที่จะเกิดตามมาจากความไม่ละเอียดรอบคอบในการทำกิจกรรมการเรียน	เกม	น้อยนิดแต่ยิ่งใหญ่

ตารางโปรแกรมการพัฒนาความเข้าใจใ้ต่อการเรียนตามแนวอัตตัญญาตา (ต่อ)

ครั้ง ที่	สิ่งที่พัฒนา	จุดมุ่งหมาย	เทคนิค	ชื่อกิจกรรม
9 (ต่อ)		3. เพื่อให้เห็นถึงความสำคัญของความละเอียดรอบคอบในการทำกิจกรรมการเรียนรู้ 4. เพื่อให้รู้จักคิดใคร่ครวญวางแผนก่อนที่จะลงมือปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ให้เกิดความถูกต้องและสมบูรณ์ 5. เพื่อให้รู้จักพิจารณาไตร่ตรองให้ถี่ถ้วนถึงความถูกต้องและสมบูรณ์ก่อนที่จะส่งหรือนำเสนอผลงานกิจกรรมการเรียนรู้ 6. เพื่อพัฒนาความละเอียดรอบคอบในการทำกิจกรรมการเรียนรู้		
10	ความเข้าใจใ้ต่อการเรียนด้านยอมรับผลการกระทำและปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น	1. เพื่อนำหลักธรรมอัตตัญญาตา มาประยุกต์ใช้กับกรณีตัวอย่างให้นักเรียนรู้จักตนอย่างถูกต้อง 2. เพื่อให้เห็นถึงผลเสียที่จะเกิดตามมาจากการไม่ยอมรับผลการกระทำและปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น 3. เพื่อให้เห็นถึงผลดีที่จะเกิดตามมาจากการยอมรับผลการกระทำและปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น 4. เพื่อปลูกฝังให้เกิดการยอมรับผลการกระทำของตนเองทั้งด้านดีและไม่ดี	กรณีตัวอย่าง	ไม่ดีขึ้น

ตารางโปรแกรมการพัฒนาความเข้าใจต่อการเรียนตามแนวอัตตัญญา (ต่อ)

ครั้งที่	สิ่งที่พัฒนา	จุดมุ่งหมาย	เทคนิค	ชื่อกิจกรรม
10 (ต่อ)		5. เพื่อให้เกิดการพัฒนาตนให้เป็นคนที่ยอมรับผลการกระทำและปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้นโดยไม่โยนความผิดหรือความรับผิดชอบให้ใคร		
11	ความเข้าใจต่อการเรียนด้านยอมรับผลการกระทำและปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น	1. เพื่อนำหลักธรรมอัตตัญญา มาประยุกต์ใช้กับสถานการณ์จำลองให้นักเรียนรู้จักตนอย่างถูกต้อง 2. เพื่อให้เห็นถึงผลเสียที่จะเกิดตามมาจากการไม่ยอมรับผลการกระทำและปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น 3. เพื่อให้เห็นถึงผลดีที่จะเกิดตามมาจากการยอมรับผลการกระทำและปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น 4. เพื่อปลูกฝังให้เกิดการยอมรับผลการกระทำของตนเองทั้งด้านดีและไม่ดี 5. เพื่อให้เกิดการพัฒนาตนให้เป็นคนที่ยอมรับผลการกระทำและปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น โดยไม่โยนความผิดหรือความรับผิดชอบให้ใคร	สถานการณ์จำลอง	ขอโทษนะ...ฉันยินดีรับผิดชอบ
12	ปัจฉิมนิเทศ	1. เพื่อให้นักเรียนได้ร่วมกันอภิปรายและสรุปเกี่ยวกับโปรแกรมการพัฒนาความเข้าใจต่อการเรียนตามแนวอัตตัญญา	อภิปรายกลุ่ม	สรุปร่วมกัน

ตารางโปรแกรมการพัฒนาความเข้าใจใ้ต่อการเรียนตามแนวอัตตัญญาตา (ต่อ)

ครั้ง ที่	สิ่งที่พัฒนา	จุดมุ่งหมาย	เทคนิค	ชื่อกิจกรรม
12 (ต่อ)	ปัจฉิมนิเทศ	2. เพื่อให้ นักเรียนบอกประโยชน์ ที่ได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรมใน โปรแกรมการพัฒนาความเข้าใจใ้ต่อ การเรียนตามแนวอัตตัญญาตา		

โปรแกรมการพัฒนาความเข้าใจใ้ต่อการเรียนตามแนวอัตัญญดา

ครั้งที่ 1

สิ่งที่พัฒนา ปฐมนิเทศ

ชื่อกิจกรรม ลิขิตพำนำพาให้เราได้พบเจอกัน

เทคนิคที่ใช้ กลุ่มสัมพันธ์

จุดมุ่งหมาย

1. เพื่อสร้างสัมพันธ์ภาพระหว่างผู้วิจัยกับนักเรียน และนักเรียนกับเพื่อนนักเรียนด้วยกันให้เกิดบรรยากาศความเป็นกันเอง และเกิดความคุ้นเคยกันภายในกลุ่ม
2. เพื่อให้นักเรียนทราบจุดมุ่งหมาย วิธีการ และหน้าที่ของการเข้าร่วมกิจกรรมในโปรแกรมการพัฒนาความเข้าใจใ้ต่อการเรียนตามแนวอัตัญญดา ตลอดถึงจำนวนครั้ง และสถานที่ที่ใช้ในการเข้าร่วมกิจกรรม

แนวคิด

จุดเริ่มต้นของการเข้ากลุ่มที่ดี คือการที่สมาชิกได้มีส่วนร่วมสร้างสายสัมพันธ์ที่ดีตั้งแต่แรก ซึ่งถ้ามีการสร้างสายสัมพันธ์ที่ดี การเข้าร่วมกิจกรรม ๆ ในขั้นต่อมาก็จะประสบผลสำเร็จด้วยเช่นกัน เพราะสิ่งเหล่านี้จะก่อให้เกิดความไว้วางใจ สมาชิกทุกคนพร้อมใจที่จะช่วยกันอภิปรายสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น (คมเพชร คมฉัตรสุกุล: 2546: 20-24)

กิจกรรมกลุ่มเป็นวิธีการหนึ่งที่น่าไปใช้ในการปรับปรุง เปลี่ยนแปลง หรือพัฒนาทัศนคติ และพฤติกรรมของบุคคลโดยใช้กิจกรรมต่าง ๆ จัดให้กลุ่มคนที่มีจุดประสงค์ในการพัฒนาร่วมกัน สมาชิกทุกคนในกลุ่มจะมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม วางแผนงาน เคารพกติกา และร่วมมือในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ประสบการณ์ที่เกิดขึ้นจะทำให้เกิดการพัฒนาในตัวบุคคลและกลุ่มตามจุดประสงค์ที่วางไว้ (สุพจี เหล่าพานิช . 2541: 46)

ขนาดของกลุ่ม 12 คน

เวลาที่ใช้ 50 นาที

อุปกรณ์

1. บัตรสลากชื่อสัตว์ 12 ใบ
2. นาฬิกาจับเวลา 1 เรือน
3. ตารางการเข้าร่วมโปรแกรมการพัฒนาความเข้าใจใ้ต่อการเรียนตามแนวอัตัญญดาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 12 แผ่น

วิธีดำเนินการ

1. ผู้วิจัยแนะนำตนเอง แล้วใช้กิจกรรมชื่อว่า “ลิขิตฟ้า นำพาให้เราได้พบเจอกัน” เพื่อเป็นการสร้างความคุ้นเคยกันภายในกลุ่ม โดยมีขั้นตอนดังนี้

1.1 ผู้วิจัยให้นักเรียนนั่งเป็นวงกลม หันหน้าเข้าหากัน

1.2 ผู้วิจัยแบ่งนักเรียนออกเป็น 4 กลุ่ม ๆ ละ 3 คน โดยการให้นักเรียนจับสลากชื่อสัตว์ที่เตรียมไว้คนละ 1 ใบ แล้วให้แสดงท่าทางประกอบเสียงร้องของสัตว์ที่ตนจับสลากได้ และรวมกลุ่มกันกับคนที่แสดงท่าทางประกอบเสียงร้องของสัตว์ประเภทเดียวกันกับตนเอง

1.3 เมื่อพบกลุ่มของตนแล้ว ให้แต่ละกลุ่มถาม ชื่อ - นามสกุล, สิ่งที่ชอบ - ไม่ชอบ, ประสบการณ์ทางการเรียนที่เป็นจุดเด่นและส่วนที่ต้องการพัฒนา, อนาคตที่อยากจะเป็น และประวัติส่วนตัวด้านอื่น ๆ ของสมาชิกในกลุ่มให้ได้มากที่สุด ภายในระยะเวลา 5 นาที

1.4 เมื่อหมดเวลาแล้ว ให้นักเรียนผลัดกันแนะนำสมาชิกกลุ่มของตนเองให้เพื่อน ๆ ทุกคน ได้รู้จักให้มากที่สุด

2. ให้นักเรียนร่วมกันสรุปจุดมุ่งหมายของกิจกรรมนี้ และผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติมว่า กิจกรรมนี้มีจุดมุ่งหมาย เพื่อให้นักเรียนได้ทำความรู้จักคุ้นเคยกันและกันมากยิ่งขึ้น และเพื่อสร้างสัมพันธภาพที่ดีระหว่างผู้วิจัยกับนักเรียนในกลุ่ม ตลอดจนนักเรียนจะนำสิ่งที่ได้จากการทำกิจกรรมนี้ไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้อย่างไรบ้าง

3. ผู้วิจัยแจกใบตารางกำหนดการเข้าร่วมกิจกรรมในโปรแกรมการพัฒนาความเข้าใจใฝ่ต่อการเรียนตามแนวอัตตัญญาตาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 แล้วชี้แจงให้นักเรียนทราบวัตถุประสงค์ พร้อมทั้งทำข้อตกลงกับนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมในโปรแกรมการพัฒนาความเข้าใจใฝ่ต่อการเรียนตามแนวอัตตัญญาตาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ทุกคน ถึงกฎระเบียบ วิธีการ และหน้าที่ของนักเรียนในการเข้าร่วมกิจกรรมในครั้งนี้

4. ผู้วิจัยนัดหมาย วัน เวลา และ สถานที่ ในการเข้าร่วมกิจกรรมในโปรแกรมการพัฒนาความเข้าใจใฝ่ต่อการเรียนตามแนวอัตตัญญาตาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในครั้งต่อไป

การประเมินผล

1. สังเกตจากการร่วมมือกันปฏิบัติกิจกรรมของนักเรียน
2. สังเกตจากการแสดงความคิดเห็น และโต้ตอบข้อซักถามของนักเรียนภายในกลุ่ม

บัตรสลากชื่อสัตว์แบ่งกลุ่มทำกิจกรรม “ลิขิตฟ้า นำพาให้เราได้มาพบเจอกัน”

1.กลุ่ม นก	นก	นก	นก
2.กลุ่ม เป็ด	เป็ด	เป็ด	เป็ด
3.กลุ่ม ม้า	ม้า	ม้า	ม้า
4.กลุ่ม ลิง	ลิง	ลิง	ลิง

**ใบตารางกำหนดการเข้าร่วมกิจกรรมใน
โปรแกรมการพัฒนาความเข้าใจต่อการเรียนตามแนวอัตตัญญา
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3**

การเข้าร่วมกิจกรรมในโปรแกรมพัฒนาความเข้าใจต่อการเรียนตามแนวอัตตัญญา
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีทั้งหมด จำนวน 12 ครั้ง สัปดาห์ละ 3 ครั้ง ทุกวันจันทร์
วันพุธ และ วันศุกร์ ครั้งละ 50 นาที ระยะเวลาในการเข้าร่วมกิจกรรมในโปรแกรมการพัฒนา
ความเข้าใจต่อการเรียนตามแนวอัตตัญญาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ทั้ง 12 ครั้ง มีดังนี้

ครั้งที่	วัน / เดือน / ปี	ชื่อกิจกรรม
1	23 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2552	ลิขิตฟ้า นำพาให้เราได้พบเจอกัน (ปฐมนิเทศ)
2	25 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2552	อัตตัญญูตามารู้
3	27 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2552	ความปลื้มของปัญญา
4	2 มีนาคม พ.ศ. 2552	เข้าไปก้าวหนึ่ง
5	4 มีนาคม พ.ศ. 2552	ความหวังดีของครูและเพื่อน ๆ
6	6 มีนาคม พ.ศ. 2552	ตั้งใจฟังได้ดังตั้งใจ
7	9 มีนาคม พ.ศ. 2552	ครอบครัวสองพี่น้อง
8	11 มีนาคม พ.ศ. 2552	วันแห่งความสำเร็จ
9	13 มีนาคม พ.ศ. 2552	น้อยนิดแต่ยิ่งใหญ่
10	16 มีนาคม พ.ศ. 2552	ไม่ดีนะ
11	18 มีนาคม พ.ศ. 2552	ขอโทษนะ...ฉันยินดีรับผิดชอบ
12	20 มีนาคม พ.ศ. 2552	สรุปร่วมกัน (ปัจฉิมนิเทศ)

โปรแกรมการพัฒนาความเข้าใจใ้ต่อการเรียนตามแนวอัตตัญญา

ครั้งที่ 2

สิ่งที่พัฒนา ความเข้าใจใ้ต่อการเรียน : ความหมาย ความสำคัญ และประโยชน์ของ
ความเข้าใจใ้ต่อการเรียน

ชื่อกิจกรรม อัตตัญญานารู้

เทคนิคที่ใช้ อภิปรายกลุ่ม

จุดมุ่งหมาย

1. เพื่อให้ทราบถึงความหมาย ความสำคัญ และประโยชน์ ของความเข้าใจใ้ต่อการเรียน
2. เพื่อให้ตระหนักถึงความจำเป็นที่ต้องปฏิบัติตนตามหลักธรรมอัตตัญญาในการทำ
กิจกรรมการเรียนให้ประสบผลสำเร็จ
3. เพื่อให้นักเรียนมีแนวทางในการพัฒนาความเข้าใจใ้ต่อการเรียนที่ถูกต้องในการทำ
กิจกรรมการเรียนให้ประสบผลสำเร็จ

แนวคิด

อัตตัญญา คือ ความรู้จักตน หมายถึง รู้ตามเป็นจริงว่า ตัวเจ้านั้น ว่าโดยฐานะ ภาวะ
เพศ กำลัง ความรู้ ความถนัด ความสามารถ และคุณธรรม เป็นต้น บัดนี้ เท่าไร อย่างไร แล้ว
ประพฤติปฏิบัติให้เหมาะสม และทำการต่าง ๆ ให้สอดคล้องถูกจุดที่จะสัมฤทธิ์ผล ตลอดจนแก้ไข
ปรับปรุงตนให้เจริญงอกงามถึงความสมบูรณ์ยิ่งขึ้นไป (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต). 2548:
15; 2551ก: 210; 2551ข: 531)

อัตตัญญา คือ ดูตัวเองออก บอกตัวเองได้ ใช้ตัวเองเป็น ซึ่งหมายความว่า บุคคล
รู้จักตนเองว่าเป็นใครก็ประพฤติตนให้เหมาะสม แก่ชาติ สกุล ยศศักดิ์ สมบัติบิوار ตลอดจนถึง
การปฏิบัติภารกิจในขณะนั้น ๆ เพราะคนเราต้องสัมพันธ์กับเหตุการณ์ต่าง ๆ ปัญหาอยู่ที่ว่า
จะใช้เหตุผลอย่างไร ในสถานที่ไหน เวลาอะไร ท่านเห็นการทำความดีให้เหมาะสมอยู่ 4 สถาน
คือ การทำความดีให้ถูกที่ ถูกคน ถูกกาล และถูกดี (พระราชธรรมนิเทศ (ระแบบ จิตภาณ).
2534: 108-109)

ขนาดของกลุ่ม 12 คน

เวลาที่ใช้ 50 นาที

อุปกรณ์ เอกสารใบความรู้ “ความเข้าใจใ้ต่อการเรียน” จำนวน 12 ชุด

วิธีดำเนินการ

1. ขั้นมีส่วนร่วม

1. ผู้วิจัยกล่าวทักทาย สันทนา กับนักเรียน กล่าวทบทวนถึงกิจกรรมในครั้งที่ผ่านมา และอธิบายถึงกิจกรรมที่จะเข้าร่วมปฏิบัติครั้งนี้
2. ผู้วิจัยแบ่งนักเรียนออกเป็น 2 กลุ่ม ๆ ละ 6 คน
3. ผู้วิจัยแจกเอกสารใบความรู้เรื่อง “ความเอาใจใส่ต่อการเรียน” เพื่อให้นักเรียน ร่วมกันปรึกษาหารือและอภิปราย

2. ขั้นวิเคราะห์

- 2.1 นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันอภิปราย ชักถาม แสดงความคิดเห็น และประยุกต์ หลักธรรมอัตตัญญุตามาใช้ให้เหมาะกับตนเอง
- 2.2 ผู้วิจัยเปิดโอกาสให้นักเรียนซักถามในประเด็นที่ยังสงสัย และสรุป พร้อมกับ ให้ข้อคิดเห็นแก่นักเรียน

3. ขั้นสรุปและประยุกต์หลักการ

- 3.1 นักเรียนรวบรวมแนวความคิดจากการอภิปรายกลุ่มและการสรุปของผู้วิจัย
- 3.2 นักเรียนอภิปรายถึงการนำแนวความคิดที่ได้ไปประยุกต์ใช้กับกิจกรรมการเรียน ของตนเอง
- 3.3 ผู้วิจัยสรุป และเสนอแนะเพิ่มเติม

4. ขั้นประเมินผล

- 4.1 สังเกตจากความตั้งใจ ความกระตือรือร้น และความร่วมมือกันปฏิบัติกิจกรรม ของนักเรียน
- 4.2 สังเกตจากการซักถาม ได้ตอบข้อซักถาม และ การแสดงความคิดเห็นของนักเรียน

โปรแกรมการพัฒนาความเข้าใจต่อการเรียนตามแนวอัตตัญญา

ครั้งที่ 3

สิ่งที่พัฒนา ความเข้าใจต่อการเรียน ด้านตรงต่อเวลา

ชื่อกิจกรรม ความปลื้มของปัญญา

เทคนิคที่ใช้ กรณีตัวอย่าง

จุดมุ่งหมาย

1. เพื่อนำหลักธรรมอัตตัญญูตามาประยุกต์ใช้กับกรณีตัวอย่างให้นักเรียนรู้จักหน้าที่ของตนอย่างถูกต้อง
2. เพื่อให้เห็นถึงผลดีที่จะเกิดตามมาจากการตรงต่อเวลาในการทำกิจกรรมการเรียน
3. เพื่อให้เห็นถึงความสำคัญของการตรงต่อเวลาในการทำกิจกรรมการเรียน
4. เพื่อพัฒนาตนให้เป็นคนตรงต่อเวลาในการทำกิจกรรมการเรียนให้ประสบผลสำเร็จ

แนวคิด

การที่บุคคลสามารถบริหารเวลาได้เหมาะสม ทำให้เกิดประโยชน์และคุ้มค่าในแต่ละวันที่เสียไป การเป็นคนตรงต่อเวลา รู้จังหวะเวลาที่จะกระทำกิจกรรมต่าง ๆ อย่างถูกเวลา เหมาะสม ทำให้บุคคลสามารถทำกิจการงานได้เสร็จตามเวลา ได้ทันเวลา และสามารถที่จะบริหารเวลาในแต่ละวันให้เกิดประโยชน์มากที่สุด สิ่งสำคัญคือ รู้จักหน้าที่ของตน จึงทำให้บุคคลเลือกเวลาที่จะสนทนา วางแผนการ หรือ เกี่ยวข้องกับบุคคลต่าง ๆ ได้พอเหมาะพอดี ทำให้สามารถประสบผลสำเร็จในชีวิตการงานได้

ขนาดของกลุ่ม 12 คน

เวลาที่ใช้ 50 นาที

อุปกรณ์ เอกสารกรณีตัวอย่างเรื่อง “ความปลื้มของปัญญา” จำนวน 12 แผ่น

วิธีดำเนินการ

1. ขั้นมีส่วนร่วม

1.1 ผู้วิจัยกล่าวทักทาย สนทนากับนักเรียน กล่าวทบทวนถึงกิจกรรมในครั้งที่ผ่านมา และอธิบายถึงกิจกรรมที่จะเข้าร่วมและสอบถามถึงประโยชน์ของการรู้จักรับผิดชอบหน้าที่และโทษของการละเลยหน้าที่ เพื่อเข้าสู่กิจกรรมที่จะปฏิบัติครั้งนี้ต่อไป

1.2 ผู้วิจัยแบ่งนักเรียนออกเป็น 2 กลุ่ม ๆ ละ 6 คน

1.3 ผู้วิจัยแจกเอกสารกรณีตัวอย่างเรื่อง “ความปลื้มของปัญญา” เพื่อให้นักเรียนร่วมกันศึกษาและปรึกษาแสดงความคิดเห็นภายในกลุ่มถึงสิ่งที่นักเรียนได้เรียนรู้จากกรณีตัวอย่าง

2. ขั้นวิเคราะห์

2.1 นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันอภิปรายหัวข้อต่อไปนี้

2.1.1 นักเรียนคิดว่าปัญญามีนิสัยเป็นอย่างไร

2.1.2 ถ้านักเรียนได้ทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อนที่มีพฤติกรรมคล้ายกับปัญญา นักเรียนจะรู้สึกอย่างไร

2.1.3 นักเรียนคิดว่าสิ่งสำคัญเกี่ยวกับเวลาในการทำกิจกรรมการเรียนรู้คืออะไร

2.1.4 นักเรียนรู้สึกอย่างไรที่ต้องเอาใจใส่ในงานหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบในการทำกิจกรรมที่เรียนให้เสร็จทันตามกำหนดเวลา

2.1.5 ถ้านักเรียนทำกิจกรรมการเรียนรู้ได้ทันตามกำหนดเวลาทุกครั้งเหมือนกับปัญญา จะเกิดผลดีกับตนเองและผู้อื่นอย่างไร

2.2 ผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติม ชักถาม และให้ข้อคิดเห็นกับนักเรียน

2.2 ผู้วิจัยนำข้อสังเกตเกี่ยวกับการรับผิดชอบหน้าที่ของตนมาสรุปเพิ่มเติม ชักถาม และให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการรับผิดชอบต่อหน้าที่กับนักเรียน

3. ขั้นสรุปและประยุกต์หลักการ

3.1 ให้นักเรียนรวบรวมแนวความคิดจากเพื่อน ๆ จากการอภิปรายกลุ่ม แล้วให้นักเรียนแต่ละคนสรุปแนวคิดที่ได้จากกรณีตัวอย่าง

3.2 เมื่อนักเรียนอภิปรายถึงการนำแนวความคิดที่ได้จากกิจกรรมไปประยุกต์ใช้กับกิจกรรมการเรียนรู้ของตนเองแล้ว ผู้วิจัยได้นำหลักธรรมข้อสังเกตเข้ามาอธิบายเพิ่มเติมในด้านการรับผิดชอบต่อหน้าที่

3.3 ให้นักเรียนซักถามเพิ่มเติมแล้ว ผู้วิจัยสรุปตัวกิจกรรมที่ทำและประโยชน์ที่เกิดจากการคิดวิเคราะห์พฤติกรรมที่น่าเลียนแบบและไม่เลียนแบบที่นักเรียนได้รับจากกิจกรรม

4. ขั้นประเมินผล

4.1 สังเกตจากความตั้งใจ ความกระตือรือร้น และความร่วมมือกันปฏิบัติกิจกรรมของนักเรียน

4.2 สังเกตจากการซักถาม ได้ตอบข้อซักถาม และ การแสดงความคิดเห็นของนักเรียน

กรณีตัวอย่างเรื่อง “ความปลื้มของปัญญา”

ปัญญาเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เป็นคนที่มีนิสัยรอบคอบ ขยัน เอาใจใส่ในหน้าที่ที่ตนต้องรับผิดชอบ และทำงานส่งตรงตามกำหนด ทุกเย็นหลังเลิกเรียนแล้ว ปัญญาจะรีบทำการบ้านเพื่อให้เสร็จทันตามเวลาที่ครูกำหนดไว้ ถ้ามีการนัดหมายให้มาทำงาน ปัญญาจะมาถึงที่นัดหมายก่อนเวลาเล็กน้อย เพื่อว่ามีอะไรบกพร่องจะได้แก้ไขได้ทันเวลา การงานก็ไม่เสียหาย

ในห้องเรียน นักเรียนกำลังเรียนวิชาศิลปะ ครูให้นักเรียนวาดภาพในหัวข้อ “ครอบครัวของฉัน” พร้อมทั้งระบายสีให้สวยงาม ภาพวาดของใครที่ผ่านการคัดเลือกแล้วจะได้เป็นตัวแทนของโรงเรียนส่งไปประกวดที่มูลนิธิส่งเสริมศิลปะแห่งประเทศไทย ให้นักเรียนวาดให้เสร็จในคาบเรียนนี้ ต้องทำให้เสร็จทันเวลา เมื่อหมดเวลาครูจะเก็บทันที พยายามแบ่งเวลาทำให้ดีด้วย แม้ว่าใครจะวาดภาพสวยแค่ไหนก็ตาม ถ้าวาดไม่เสร็จตามเวลาที่กำหนดก็หมดสิทธิ์เหมือนกัน เพราะในการไปประกวดจริง ๆ กรรมการจะกำหนดเวลาในการวาดภาพ นักเรียนจึงต้องฝึกการวาดภาพให้สวย เร็ว และสื่อความหมายได้ พอหมดเวลาครูก็ให้ส่งงาน งานของเพื่อน ๆ ก็ยังไม่เสร็จเรียบร้อย มีของปัญญาคนเดียวที่วาดภาพสวยและเสร็จทันกำหนดเวลา ครูจึงยกตัวอย่างให้เพื่อน ๆ ในห้องฟังว่า ปัญญาเป็นตัวอย่างที่ดีในการทำงาน เอาใจใส่ในวิชาเรียน เป็นคนรอบคอบ ขยัน หมั่นฝึกฝนตนเองอยู่เสมอ และทำงานเสร็จทันตามเวลาที่ครูกำหนดไว้ เพราะปัญญาฝึกวาดภาพอยู่บ่อย ๆ จนกลายเป็นความชำนาญ เกิดเป็นนิสัยที่ดี เมื่อโตเป็นผู้ใหญ่จะได้เป็นคนที่มีคุณภาพ ขอให้เพื่อนนำไปเป็นตัวอย่างด้วย ครูขอให้เพื่อนประบมือให้ปัญญา และครูจะส่งภาพวาดของปัญญาไปประกวดต่อไป

โปรแกรมการพัฒนาความเข้าใจต่อการเรียนตามแนวอัตตัญญา

ครั้งที่ 4

สิ่งที่พัฒนา ความเข้าใจต่อการเรียน ด้านตรงต่อเวลา

ชื่อกิจกรรม ซ้ำไปก้าวหนึ่ง

เทคนิคที่ใช้ กรณีสัวอย่าง

จุดมุ่งหมาย

1. เพื่อนำหลักธรรมอัตตัญญาตามประยุกต์ใช้กับกรณีสัวอย่างให้นักเรียนรู้จักหน้าที่ของตนอย่างถูกต้อง
2. เพื่อให้เห็นถึงผลเสียที่จะเกิดตามมาจากการไม่ตรงต่อเวลาและไม่ปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องเกียเวลาในการทำกิจกรรมการเรียน
3. เพื่อให้เห็นถึงความสำคัญของการตรงต่อเวลาในการทำกิจกรรมการเรียน
4. เพื่อพัฒนาตนให้เป็นคนตรงต่อเวลาในการทำกิจกรรมการเรียนให้ประสบผลสำเร็จ

แนวคิด

การที่บุคคลสามารถบริหารเวลาได้เหมาะสม ทำให้เกิดประโยชน์และคุ้มค่าในแต่ละวันที่เสียไป การเป็นคนตรงต่อเวลา รู้จังหวะเวลาที่จะกระทำกิจกรรมต่าง ๆ อย่างถูกเวลา เหมาะสม ทำให้บุคคลสามารถทำกิจการงานได้เสร็จตามเวลา ได้ทันเวลา และสามารถที่จะบริหารเวลาในแต่ละวันให้เกิดประโยชน์มากที่สุด สิ่งสำคัญคือ รู้จักหน้าที่ของตน จึงทำให้บุคคลเลือกเวลาที่จะสนทนา วางแผนการ หรือ เกี่ยข้องกับบุคคลต่าง ๆ ได้พอเหมาะพอดี ทำให้สามารถประสบผลสำเร็จในชีวิตการงานได้

ขนาดของกลุ่ม 12 คน

เวลาที่ใช้ 50 นาที

อุปกรณ์ เอกสารกรณีสัวอย่างเรื่อง “ซ้ำไปก้าวหนึ่ง” จำนวน 12 แผ่น

วิธีดำเนินการ

1. ขั้นมีส่วนร่วม

1.1 ผู้วิจัยกล่าวทักทาย สนทนากับนักเรียน กล่าวทบทวนถึงกิจกรรมในครั้งที่ผ่านมา และทำท่าทางเดินไปเดินมา เพื่อให้นักเรียนถาม ว่าเดินทำไม เพื่อจะตอบว่า การก้าวไปข้างหน้าเป็นสิ่งสำคัญ ถ้าก้าวซ้ำหนึ่งก้าว อาจจะทำให้ชีวิตต้องประสบกับอันตรายก็ได้ แล้วอธิบายถึงกิจกรรมที่จะเข้าร่วมปฏิบัติครั้งนี้

1.2 ผู้วิจัยแบ่งนักเรียนออกเป็น 2 กลุ่ม ๆ ละ 6 คน

1.3 ผู้วิจัยแจกเอกสารกรณีตัวอย่างเรื่อง “เข้าไปก้าวหนึ่ง” ให้นักเรียนอ่านและให้แต่ละคนตั้งประเด็นปัญหาแล้วถามเพื่อนถึงสิ่งที่ได้เรียนรู้จากกรณีตัวอย่างนี้ แล้วให้นักเรียนได้ร่วมกันปรึกษาและแสดงความคิดเห็น

2. ขั้นวิเคราะห์

2.1 นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันอภิปรายหัวข้อต่อไปนี้

2.1.1 พฤติกรรมของปนัดดาในความรู้สึกของนักเรียนเป็นอย่างไร

2.1.2 ถ้านักเรียนได้ทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อนที่มีพฤติกรรมคล้ายกับปนัดดา นักเรียนจะรู้สึกอย่างไร และสิ่งแรกที่นักเรียนจะทำคืออะไร

2.1.3 ถ้านักเรียนทำกิจกรรมการเรียนรู้ได้ไม่ทันตามกำหนดเวลาเหมือนกับปนัดดา จะเกิดผลเสียกับตนเองและผู้อื่นอย่างไร และนักเรียนจะแก้ไขโดยวิธีใด

2.1.4 ถ้านักเรียนทำกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกับเพื่อนที่ไม่ตรงต่อเวลา นักเรียนคิดว่า จะประสบความสำเร็จหรือไม่ เพราะเหตุใด และวิธีที่นักเรียนคิดว่าดีที่สุดที่นักเรียนจะทำคืออะไร

2.1.5 ถ้านักเรียนและเพื่อนร่วมกลุ่ม ทำกิจกรรมการเรียนรู้เสร็จเป็นบางส่วน แต่จำเป็นต้องส่งงาน เพราะถึงกำหนดเวลาที่ต้องส่งแล้ว จะเกิดผลดีหรือผลเสียอย่างไร และนักเรียนคิดว่า สมาชิกในกลุ่มควรทำเช่นใด

2.2 ผู้วิจัยนำหลักธรรมอัตตัญญูตาในด้านการรู้จักรับผิดชอบในหน้าที่มาเป็นแนวทางสรุปเพิ่มเติมเพื่อให้นักเรียนได้ ชักถาม และเสนอแนวคิด วิธีการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นต่าง ๆ ผู้วิจัยสรุปให้นักเรียนได้เห็นความสำคัญของอัตตัญญูตา ซึ่งส่งผลให้นักเรียนเปลี่ยนพฤติกรรมในเรื่องของเวลาไปในทิศทางที่ดีขึ้น

3. ขั้นสรุปและประยุกต์หลักการ

3.1 นักเรียนรวบรวมแนวความคิดจากการอภิปรายกลุ่ม

3.2 นักเรียนอภิปรายถึงการนำแนวความคิดที่ได้จากกิจกรรมไปประยุกต์ใช้กับกิจกรรมการเรียนรู้ของตนเอง

3.3 ผู้วิจัยอธิบายให้นักเรียนเห็นถึงความสำคัญของหลักธรรมอัตตัญญูตา ว่าการรู้จักตนนั้น รู้จักแบบไหน และให้คุณอย่างไร เกี่ยวกับการบริหารเวลาอย่างไร นักเรียนร่วมกันกับผู้วิจัยสรุปกิจกรรม ตอบและซักถามข้อสงสัย และประโยชน์ที่ได้รับจากกิจกรรม

4. ขั้นประเมินผล

4.1 สังเกตจากความตั้งใจ ความกระตือรือร้น และความร่วมมือกันปฏิบัติกิจกรรมของนักเรียน

4.2 สังเกตจากการซักถาม ได้ตอบข้อซักถาม และ การแสดงความคิดเห็นของนักเรียน

กรณีตัวอย่างเรื่อง “เข้าไปก้าวหนึ่ง”

ปนัดดา เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เธอเป็นคนที่เรียนหนังสืออยู่ในเกณฑ์ที่ดี และเธอก็รู้ว่าตนเองเรียนหนังสืออยู่ในเกณฑ์ที่ดี ดังนั้น ผลการเรียนรู้ของเธอจึงอยู่ในระดับเกรด 4 เกือบทุกวิชา ยิ่งเป็นวิชาที่เธอชื่นชอบและถนัดด้วยแล้ว เธอจะสอบได้เกรด 4 ทุกครั้ง เพราะเธอขยันเรียน แต่ปนัดดามักจะไปโรงเรียนสายอยู่เสมอ ๆ ทำให้อาจารย์ที่ปรึกษาต้องคอยตักเตือนอยู่เป็นประจำ

เช้าวันแรกของการสอบปลายภาค ปนัดดาพยายามรีบเร่งจะไปโรงเรียน แต่เมื่อถึงโรงเรียนก็ปรากฏว่า เกินเวลากำหนดเข้าห้องสอบไปแล้ว ปนัดดาพยายามขออนุญาตเข้าห้องสอบกับกรรมการผู้คุมสอบ แต่ปรากฏว่ากรรมการผู้คุมสอบไม่อนุญาตให้เข้าห้องสอบ เนื่องจากเกินเวลา กำหนดที่จะให้เข้าห้องสอบ ปนัดดาจึงหมดสิทธิ์ในการสอบ และต้องรอเรียนซ้ำในรายวิชาต่าง ๆ ต่อไป ในปีการศึกษาหน้า

โปรแกรมการพัฒนาความเข้าใจต่อการเรียนตามแนวอัตถิยัตถุตา

ครั้งที่ 5

สิ่งที่พัฒนา ความเข้าใจต่อการเรียน ด้านตั้งใจฟังขณะที่ครูกำลังสอน

ชื่อกิจกรรม ความหวังดีของครูและเพื่อน ๆ

เทคนิคที่ใช้ สถานการณ์จำลอง

จุดมุ่งหมาย

1. เพื่อนำหลักธรรมอัตถิยัตถุตามาประยุกต์ใช้กับสถานการณ์จำลองให้นักเรียนรู้จักหน้าที่ของตนอย่างถูกต้อง
2. เพื่อให้ตระหนักถึงผลดีที่จะเกิดตามมาจากการตั้งใจฟังในการทำกิจกรรมการเรียน
3. เพื่อให้ตระหนักถึงผลเสียที่จะเกิดตามมาจากการไม่ตั้งใจฟังในการทำกิจกรรมการเรียน
4. เพื่อให้นักเรียนสามารถพัฒนาตนให้เป็นคนตั้งใจฟังในการทำกิจกรรมการเรียนให้ประสบผลสำเร็จ

แนวคิด

การปฏิบัติตนของนักเรียนต่อครูทั้งในและนอกห้องเรียนทำให้เกิดความสัมพันธ์ทั้งในด้านลบและด้านบวก การปฏิบัติตนที่ดีของนักเรียนต่อครูคือ การให้ความเคารพ การเชื่อฟัง การตั้งใจเรียน และปฏิบัติตามคำสั่งด้วยความเต็มใจ ช่วยเหลืองานครูตามกำลังความสามารถ เมื่อเกิดข้อสงสัยก็ซักถามหรือปรึกษาปัญหาทั้งทางด้านการเรียนและปัญหาส่วนตัวของตนกับครู จะทำให้ครูเกิดความรักและพร้อมที่จะให้ความรู้อย่างเต็มที่

ขนาดของกลุ่ม 12 คน

เวลาที่ใช้ 50 นาที

อุปกรณ์ เอกสารสถานการณ์จำลองเรื่อง “ความหวังดีของครูและเพื่อน ๆ” จำนวน 7 ชุด

วิธีดำเนินการ

1. ขั้นมีส่วนร่วม

1.1 ผู้วิจัยกล่าวทักทาย สันทนา กับนักเรียน ให้นักเรียนยกแขนขึ้น ยืนขึ้น นั่งลง หันซ้าย หันขวา ทำประมาณ 3 นาที สังเกตดูนักเรียนที่ทำโดยไม่ตั้งใจ แล้วผู้วิจัยก็ยกตัวอย่างของการไม่เชื่อฟังครูให้นักเรียนฟังว่า คนที่ไม่ฟังคำสอนของครูบาอาจารย์มักจะเสียใจในภายหลัง เหมือนทหารไม่เชื่อฟังหัวหน้าหน่วยแล้วเย็บระเบิดตาย เสร็จแล้วผู้วิจัยกล่าวทบทวนถึงกิจกรรมในครั้งที่ผ่านมา และอธิบายถึงกิจกรรมที่จะเข้าร่วมปฏิบัติครั้งนี้

1.2 ผู้วิจัยถามความสมัครใจของนักเรียน เพื่อแสดงบทบาทตามสถานการณ์ที่กำหนด จากนั้นผู้วิจัยและนักเรียนช่วยกันเลือกผู้แสดงจากความสมัครใจอีกครั้งหนึ่ง

1.3 นักเรียนที่ได้รับเลือกร่วมกันแสดงบทบาทไปตามสถานการณ์จำลองเรื่อง “ความหวังดีของครูและเพื่อน ๆ” ตามลำดับเหตุการณ์ที่เตรียมไว้ สำหรับนักเรียนที่ไม่ได้แสดงให้ตั้งใจดูเพื่อนแสดง

2. ขั้นวิเคราะห์

2.1 นักเรียนร่วมกันวิเคราะห์บทบาททั้งผู้แสดงและผู้ชมในขณะปฏิบัติกิจกรรม

2.2 ให้นักเรียนบางคนทดลองแสดงใหม่อีก 1 รอบ

2.3 ผู้วิจัยสอบถามเรื่องความแตกต่าง และสิ่งที่ได้รับเพิ่มเติมจากการแสดงครั้งแรก ให้นักเรียนสรุปเพิ่มเติม ตั้งข้อซักถาม และให้แสดงข้อคิดที่ตนเห็นว่าเกิดขึ้นกับนักเรียน

3. ขั้นสรุปและประยุกต์หลักการ

3.1 นักเรียนรวบรวมแนวความคิดจากการสังเกตการแสดงสถานการณ์จำลอง

3.2 ผู้วิจัยนำนักเรียนเข้าสู่หลักธรรมอัตตัญญูคือการรู้จักตน ว่าตนมีกำลัง ความรู้ ความถนัด ความสามารถ และมีหน้าที่อะไร และในขณะนี้ควรทำอะไร ผลดีของการรู้จักตนนั้น ทำให้ได้รับผลเช่นไร กิจกรรมนี้ให้อะไร นักเรียนจะใช้ข้อสังเกตที่ได้จากกิจกรรมนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในด้านไหนมากที่สุด และประโยชน์ที่ได้รับจากกิจกรรมคืออะไร

3.2 ผู้วิจัยนำนักเรียนเข้าสู่หลักธรรมอัตตัญญูคือการรู้จักตน ว่าตนมีกำลัง ความรู้ ความถนัด ความสามารถ และมีหน้าที่อะไร และในขณะนี้ควรทำอะไร ผลดีของการรู้จักตนนั้น ทำให้ได้รับผลเช่นไร กิจกรรมนี้ให้อะไร นักเรียนจะใช้ข้อสังเกตที่ได้จากกิจกรรมนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในด้านไหนมากที่สุด และประโยชน์ที่ได้รับจากกิจกรรมคืออะไร

4. ขั้นประเมินผล

4.1 สังเกตจากความตั้งใจ ความกระตือรือร้น และความร่วมมือกันปฏิบัติกิจกรรม ของนักเรียน

4.2 สังเกตจากการซักถาม ได้ตอบข้อซักถาม การแสดงความคิดเห็น และให้ข้อเสนอแนะกับสมาชิกคนอื่น ๆ ของนักเรียน

สถานการณ์จำลองเรื่อง “ความหวังดีของครูและเพื่อนๆ”

ธีรวัฒน์ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ธีรวัฒน์สนใจวิชาชีฟ และงานเกี่ยวกับการวาดภาพ ดนตรี งานปั้น และงานจักสาน

ธีรวัฒน์จะเรียนศิลป์ได้ดี ผลงานของเขาจะได้รับคำชมเป็นประจำ แต่ผลการเรียนวิชาบังคับแทบได้คะแนนต่ำมาก

ธีรวัฒน์ไม่ค่อยสนใจฟังเวลาครูสอน มักจะชวนเพื่อนพูดคุยกันเองหรือไม่ก็นำงานศิลป์ที่ตนเองชื่นชอบขึ้นมาทำในขณะที่ครูกำลังสอนวิชาบังคับแทบเสมอๆ เมื่อครูมอบหมายงานให้นักเรียนทำ ธีรวัฒน์จะคอยถามคอยลอกงานเพื่อนส่งครูเสมอ ธีรวัฒน์ไม่มีความเข้าใจบทเรียนเลย

วันหนึ่ง ครูวาสนา ซึ่งเป็นครูประจำชั้น ได้ชี้แจงให้นักเรียนทราบว่า การเรียนจะต้องผสมผสานกันไปทุกวิชา เพราะเนื้อหาของวิชาจะเกี่ยวพันเชื่อมโยงซึ่งกันและกัน การที่ธีรวัฒน์เก่งงานศิลป์ ก็สามารถจะประกอบอาชีพได้ แต่ก็ยังไม่เป็นการเพียงพอในการดำรงชีวิตต่อไป ในภายหน้าที่จะต้องนำวิชาบังคับมาใช้ ถ้าธีรวัฒน์ประกอบอาชีพค้าขายก็ย่อมจะเกี่ยวข้องกับตัวเลข การคิดเลขคล่องจะช่วยให้ฉลาด มีความรวดเร็วในการคิดเงิน ทองเงิน จะไม่ผิดพลาด แม้จะเป็นตัวเลขจำนวนมากก็ตาม การเรียนรู้จะทำให้นักเรียนรู้หลักในการคิด การคอยถามเพื่อนหรือลอกงานเพื่อนนั้น เมื่อเรียนจบแล้วก็คงจะแยกย้ายกันไป แล้วจะคอยถามใครได้ตลอดเวลา ถ้าหากคิดเองเป็นก็ไม่ต้องรบกวนคนอื่น

ธีรวัฒน์จึงคิดจะลองตั้งใจใหม่ โดยสนใจเรียนในวิชาบังคับมากขึ้น ซึ่งก็ไม่ได้เห็นอุปาทว่าแรงหรือเกินความสามารถที่เขาจะทำได้ และวิชาที่เขาถนัดเขาก็ไม่ทอดทิ้ง เมื่อไม่เข้าใจบทเรียนก็ถามครู หรือให้เพื่อน ๆ ช่วยอธิบายวิธีการคิดให้ฟัง ซึ่งทำให้ธีรวัฒน์มีความเข้าใจ และสามารถมีหลักการในการคิดเองได้

เมื่อมีการทดสอบวัดจุดประสงค์ในครั้งต่อมา ธีรวัฒน์ได้คะแนนดีขึ้น ซึ่งเขาก็ดีใจมากและตั้งใจมากขึ้น โดยหวังว่าเมื่อสอบวัดผลปลายภาคเรียน เขาคงจะได้คะแนนดีขึ้นกว่าเดิมแน่นอน

เรื่อง “ความหวังดีของครูและเพื่อนๆ”

ฉากที่ 1

ในห้องเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 นักเรียนกำลังเรียนแนะแนวอยู่ ครูกำลังอธิบายเกี่ยวกับวิชาที่นักเรียนชอบและไม่ชอบ

ครู : ใครชอบวิชาคณิตศาสตร์ และวิชาภาษาอังกฤษบ้าง

กัญญารัตน์ : หนูชอบเรียนคณิตศาสตร์ค่ะ

สมปอง : ผมชอบภาษาอังกฤษครับ

ครู : แล้วใครที่ชอบวิชาเลือกเสรีกลุ่มงานผลิตบ้าง เด็กนักเรียนยกมือกันเต็มเลย ครูชี้ไปที่ธีรวัฒน์ ครูก็ถามธีรวัฒน์

ครู : ธีรวัฒน์ชอบวิชาอะไร

ธีรวัฒน์ : ผมชอบกลุ่มงานผลิตครับ

ครู : แล้ว สุวิทย์ชอบวิชาเลือกเสรีกลุ่มงานผลิตไหม

สุวิทย์ : ผมชอบเกษตรครับ

ฉากที่ 2

เมื่อครูถามนักเรียนเสร็จแล้ว ครูจึงอธิบายว่าการเรียนจะต้องผสมผสานกันไปทุกวิชา เพราะเนื้อหาวิชาจะเอื้ออำนวยประโยชน์ซึ่งกันและกัน

ครู : จะเห็นว่าทุกคนจะทำได้ดีในสิ่งที่ตนเองชอบ เช่น คนที่ชอบวาดเขียนก็จะทำงานนั้นได้ดี คนที่ชอบคณิตศาสตร์ก็จะทำคะแนนคณิตศาสตร์ได้ดี แต่ว่าการเรียนที่ดีเราจะต้องผสมผสานกันไปทุกวิชา เราจึงสามารถเรียนผ่านไปได้ใช่ไหมคะ

: ตอนนี้ ครูบางท่านบอกให้ครูทราบว่ามีนักเรียนบางคนไม่สนใจวิชาที่ตนไม่ชอบ แต่กลับทำได้ดีในวิชาที่ตนเองถนัด จนถึงกับได้รับรางวัลมาแล้วหลายครั้ง ในห้องนี้พอจะมีไหมคะ

เพื่อนๆ : ธีรวัฒน์คะ / ธีรวัฒน์ครับ

ครู : ธีรวัฒน์ไม่ชอบวิชาอะไรคะ

ธีรวัฒน์ : ผมไม่ชอบวิชาคณิตศาสตร์ครับ

ครู : เพราะอะไรคะ

ธีรวัฒน์ : ตัวเลขผมไม่ค่อยถนัด ผมไม่ชอบคิด ปวดหัวครับ

กมลวรรณ : แต่เขาจะทำงานวิชาศิลปะได้ดีนี่คะ

ครู : ใช่ค่ะ เขาจะทำงานในวิชาที่เขาถนัดได้ดี แต่นั่นจะเป็นการเพียงพอไหมคะ ในการประกอบอาชีพ

ธีรวัฒน์ : แต่ผมว่างานศิลปะก็ประกอบอาชีพได้ครับ

ครู : ใช่ ธีรวัฒน์พูดถูก การที่ธีรวัฒน์เก่งงานศิลปะก็สามารถที่จะประกอบอาชีพได้ แต่ก็ยังไม่เป็นการเพียงพอในการดำรงชีวิตต่อไปในภายหน้า ถ้าธีรวัฒน์ประกอบ อาชีพค้าขายก็ย่อมจะเกี่ยวข้องกับตัวเลข การคิดค่องแคล่วจะทำให้คิดเลขได้เก่ง ไม่ค่อยผิดพลาด แม่นยำในการคิดเงิน ทองเงิน จะไม่ผิดพลาดแม้จะเป็นเลข จำนวนมาก ๆ

กาญจนา : ธีรวัฒน์เขาลอกการบ้านหนูเป็นประจำค่ะ

ครู : การลอกเป็นสิ่งที่ทำง่าย แต่เราจะได้ประโยชน์ เมื่อเรียนจบแล้ว ก็คงจะแยกย้าย กันไปคงไม่สามารถจะถามใครได้ตลอดเวลา

: การเรียนรู้จะทำให้ให้นักเรียนรู้จักคิด ถ้าหากคิดเองเป็น ก็ไม่ต้องรบกวนผู้อื่น

: ถามครู ถามเพื่อนซิค่ะ

กาญจนา : ถามเราก็ได้

กัญญารัตน์ : เธอถามเราซิ เราจะอธิบายให้เธอฟังเอง

ครู : เห็นไหม มีคนจะช่วยตั้งเยอะแยะ ครูขอให้เพื่อน ๆ ช่วยธีรวัฒน์ด้วยนะค่ะ แต่ธีรวัฒน์ จงระลึกว่า จะต้องทำอะไรได้ด้วยตัวเองก่อนเสมอ ก่อนที่จะให้ผู้อื่นช่วย

ธีรวัฒน์ : ครับคุณครู ผมจะพยายามครับ ขอขอบคุณมากครับ และขอบคุณเพื่อนทุก ๆ คน ด้วยนะครับ

โปรแกรมการพัฒนาความเข้าใจต่อการเรียนตามแนวอัตตัญญา

ครั้งที่ 6

สิ่งที่พัฒนา ความเข้าใจต่อการเรียน ด้านตั้งใจฟังขณะที่ครูกำลังสอน

ชื่อกิจกรรม ตั้งใจฟังได้ดังตั้งใจ

เทคนิคที่ใช้ เกม

จุดมุ่งหมาย

1. เพื่อนำหลักธรรมอัตตัญญูตามาประยุกต์ใช้กับเกมให้นักเรียนรู้จักหน้าที่ของตนอย่างถูกต้อง
2. เพื่อให้ตระหนักถึงผลดีที่จะเกิดตามมาจากการตั้งใจฟังในการทำกิจกรรมการเรียน
3. เพื่อให้ตระหนักถึงผลเสียที่จะเกิดตามมาจากการไม่ตั้งใจฟังในการทำกิจกรรมการเรียน
4. เพื่อให้นักเรียนสามารถพัฒนาตนให้เป็นคนตั้งใจฟังในการทำกิจกรรมการเรียนให้ประสบผลสำเร็จ

แนวคิด

การปฏิบัติตนของนักเรียนต่อครูทั้งในและนอกห้องเรียนทำให้เกิดความสัมพันธ์ทั้งในด้านลบและด้านบวก การปฏิบัติตนที่ดีของนักเรียนต่อครูคือ การให้ความเคารพ การเชื่อฟัง การตั้งใจเรียน และปฏิบัติตามคำสั่งด้วยความเต็มใจ ช่วยเหลืองานครูตามกำลังความสามารถ เมื่อเกิดข้อสงสัยก็ซักถามหรือปรึกษาปัญหาทั้งทางด้านการเรียนและปัญหาส่วนตัวของตนเองกับครู จะทำให้ครูเกิดความรักและพร้อมที่จะให้ความรู้อย่างเต็มที่

ขนาดของกลุ่ม 12 คน

เวลาที่ใช้ 50 นาที

อุปกรณ์ -

วิธีดำเนินการ

1. ขั้นมีส่วนร่วม

1.1 ผู้วิจัยกล่าวทักทาย สันทนา กับนักเรียน กล่าวทบทวนถึงกิจกรรมในครั้งที่ผ่านมา และอธิบายถึงกิจกรรมที่จะเข้าร่วมปฏิบัติครั้งนี้

1.2 ผู้วิจัยขออาสาสมัคร 3 คน แล้วนำอาสาสมัครออกไปนอกห้อง บริเวณที่ไม่สามารถได้ยินเสียงพูดในห้อง แล้วให้คำสั่งว่า “ขอให้อาสาสมัครแต่ละคนเตรียมเรื่องพูดให้กลุ่มฟังคนละ 5 นาที เรื่องที่พูดควรเป็นเรื่องที่นักเรียนสามารถพูดได้อย่างสบายใจ เช่น งานอดิเรก ครอบครัวของฉัน สิ่งที่ชอบ เป็นต้น”

1.3 ผู้วิจัยเข้ามาในห้องและบอกนักเรียนว่า “ผู้วิจัยจะให้อาสาสมัครทั้งสามคน พูดให้นักเรียนฟังทีละคน ขอให้นักเรียนช่วยกันแสดงท่าทางกระตือรือร้น ยิ้มแย้มแจ่มใส สนใจ โดยการพูดซักถาม และชมเชยสนับสนุนผู้พูดคนที่ 1 ส่วนผู้พูดคนที่ 2 ให้นักเรียนแสดงความสนใจชั่วคราว ต่อมาเริ่มแสดงความไม่สนใจโดยการพูดซุบซิบกันเอง นิ่งมองไปนอกห้อง และผู้พูดคนที่ 3 ให้นักเรียนไม่ต้องแสดงความสนใจที่จะฟัง ให้แสดงท่าทางเบื่อหน่ายในการฟัง และพูดขัดจังหวะหรือพูดแทรกบ่อย ๆ

1.4 ผู้วิจัยเปิดโอกาสให้นักเรียนซักถามจนเข้าใจแล้วจึงให้อาสาสมัครเข้ามาพูดทีละคน โดยให้ตกลงกันว่าใครจะเป็นผู้พูดคนแรก

1.5 เมื่ออาสาสมัครทั้งสามคนพูดจบ ผู้วิจัยสัมภาษณ์ความรู้สึกของอาสาสมัครทั้ง 3 คน

2. ขั้นวิเคราะห์

2.1 นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันอภิปรายในหัวข้อต่อไปนี้

2.1.1 นักเรียนคิดว่าสิ่งสำคัญในการทำกิจกรรมการเรียนรู้คืออะไร

2.1.2 ถ้านักเรียนไม่ตั้งใจฟังขณะปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ จะเกิดผลเสียอย่างไร นักเรียนคิดว่าจะประสบผลสำเร็จหรือไม่ เพราะเหตุใด และวิธีที่นักเรียนคิดว่าดีที่สุดที่นักเรียนจะทำคืออะไร

2.1.3 นักเรียนร่วมกันวิเคราะห์ประสบการณ์จากการเข้าร่วมกิจกรรม พร้อมทั้งวิเคราะห์ความรู้สึกพฤติกรรมของนักเรียนอาสาสมัครทั้ง 3 คน

2.2 ผู้วิจัยซักถาม และให้ข้อคิดเห็นกับนักเรียนเพิ่มเติม

3. ขั้นสรุปและประยุกต์หลักการ

3.1 นักเรียนรวบรวมแนวความคิดจากการอภิปรายกลุ่มและการสรุปของผู้วิจัย

3.2 นักเรียนอภิปรายถึงการนำแนวความคิดที่ได้จากกิจกรรมไปประยุกต์ใช้กับกิจกรรมการเรียนรู้ของตนเอง

3.3 ผู้วิจัยนำหลักธรรมอัตตัญญูมาอธิบายเพิ่มเติม ในที่นี้ต้องรู้จักการฟังที่ลึกลงไปอีก คือ ฟังได้ทุกเรื่อง เพราะแต่ละเรื่องมีประโยชน์ในตัวของมันเอง เมื่อตั้งใจฟังก็ย่อมได้ความรู้เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ทำให้เป็นคนที่มีความสามารถ คนที่มีความสามารถย่อมเป็นที่ต้องการของคนทั่วไป ให้นักเรียนสรุปกิจกรรมและแนวคิดที่จะนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อไป และผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติม

4. ชั้นประเมินผล

4.1 สังเกตจากความตั้งใจ ความกระตือรือร้น และความร่วมมือกันปฏิบัติกิจกรรม
ของนักเรียน

4.2 สังเกตจากการซักถาม ได้ตอบข้อซักถาม และ การแสดงความคิดเห็นของนักเรียน

โปรแกรมการพัฒนาความเข้าใจต่อการเรียนตามแนวอัตถิยัตถุตา

ครั้งที่ 7

สิ่งที่พัฒนา ความเข้าใจต่อการเรียน ด้านความเพียรพยายาม

ชื่อกิจกรรม ครอบครัวยุทธสองพี่น้อง

เทคนิคที่ใช้ กรณีตัวอย่าง

จุดมุ่งหมาย

1. เพื่อนำหลักธรรมอัตถิยัตถุตามาประยุกต์ใช้กับกรณีตัวอย่างให้นักเรียนรู้จักกำลังความสามารถของตนในด้านความเพียรพยายาม
2. เพื่อให้เห็นถึงผลดีที่จะเกิดตามมาจากการความเพียรพยายาม
3. เพื่อให้เห็นถึงผลเสียที่จะเกิดตามมาจากการขาดความเพียรพยายาม
4. เพื่อให้ตระหนักถึงความเพียรพยายามในการทำกิจกรรมการเรียนให้ประสบผลสำเร็จ
5. เพื่อพัฒนาตนให้เป็นคนมีความเพียรพยายามในการทำกิจกรรมการเรียนให้ประสบผลสำเร็จ

แนวคิด

ความพยายามในการเรียนนั้น เป็นลักษณะพฤติกรรมที่แสดงถึงการปฏิบัติงานด้วยความตั้งใจจริง โดยมุ่งมั่นที่จะผลักดันให้ประกอบกิจกรรมด้วยความสนใจ เต็มใจทำอย่างสม่ำเสมอ มีจุดหมายปลายทาง มีใจจดจ่อ มีสมาธิเพื่อให้งานในหน้าที่ของตนหรืองานที่ได้รับมอบหมายเสร็จเรียบร้อย ติดตามงาน ไม่ละเลยทอดทิ้ง หรือหลีกเลี่ยง และหาทางป้องกันไม่ให้เกิดความบกพร่องเสื่อมเสียในงานที่ตนรับผิดชอบ (จรัสรัตน์ นันทยทวิกุล . 2538: 4-5)

ขนาดของกลุ่ม 12 คน

เวลาที่ใช้ 50 นาที

อุปกรณ์ เอกสารกรณีตัวอย่างเรื่อง “ครอบครัวยุทธสองพี่น้อง” จำนวน 12 แผ่น

วิธีดำเนินการ

1. ขั้นมีส่วนร่วม

1.1 ผู้วิจัยกล่าวทักทาย สนทนากับนักเรียนถึงภูเขาที่สูงที่สุดในโลก นั่นคือภูเขาเอเวอร์เรสต์ ซึ่งกล่าวได้ว่าเป็นหลังคาโลก เพราะอยู่ในพื้นที่ที่สูงที่สุด แต่ก็ยังมีนักผจญภัย สามารถปีนพิชิตยอดเขาได้ นั่นเป็นเพราะว่า เขามีจุดมุ่งหมายและความตั้งใจที่แน่นอน จะเป็นอื่นไปไม่ได้ นอกจากสิ่งสำคัญอันหนึ่งคือ ความพากเพียรพยายาม และทุกคนที่พิชิตยอดเขานั้นรู้ว่ากำลังของตนนั้นสามารถพิชิตมันได้ จึงทำให้นักผจญภัยเหล่านั้นประสบผลสำเร็จในชีวิตการผจญภัยของเขาได้

แล้วผู้วิจัยกล่าวโยงหาหลักธรรมอัตตัญญูตา และ กล่าวทบทวนถึงกิจกรรมในครั้งที่ผ่านมา และอธิบายถึงกิจกรรมที่จะเข้าร่วมปฏิบัติครั้งนี้

1.2 ผู้วิจัยแบ่งนักเรียนออกเป็น 3 กลุ่ม ๆ ละ 4 คน

1.3 ผู้วิจัยแจกเอกสารกรณีตัวอย่างเรื่อง “ครอบครัวสองพี่น้อง” เพื่อให้นักเรียน ร่วมกัน
ปรึกษาและแสดงความคิดเห็น

2. ขั้นวิเคราะห์

2.1 นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันอภิปรายหัวข้อต่อไปนี้

2.1.1 นักเรียนคิดว่าพฤติกรรมของธันวาและสมภพ เป็นอย่างไร

2.1.2 ถ้านักเรียนได้ทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อนที่มีพฤติกรรมคล้ายกับธันวาและสมภพ
นักเรียนจะรู้สึกอย่างไร

2.1.3 นักเรียนคิดว่าสิ่งสำคัญเกี่ยวกับความเพียรพยายามในการทำกิจกรรม
การเรียนรู้คืออะไร

2.1.4 นักเรียนรู้สึกอย่างไรที่ต้องทำกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยความขยันหมั่นเพียร
จนงานสำเร็จ

2.1.5 ถ้านักเรียนทำกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยความขยันหมั่นเพียรทุกครั้งเหมือนกับ
สมภพ จะเกิดผลดีกับตนเองและผู้อื่นอย่างไร

2.2 ผู้วิจัยนำอัตตัญญูตามาสรุปเพิ่มเติม ให้นักเรียนได้ซักถาม และให้แสดงข้อคิดเห็น
เกี่ยวกับกรณีตัวอย่าง

3. ขั้นสรุปและประยุกต์หลักการ

3.1 นักเรียนรวบรวมแนวความคิดจากการอภิปรายกลุ่ม

3.2 นักเรียนอภิปรายถึงการนำแนวความคิดที่ได้จากกิจกรรมไปประยุกต์ใช้กับ
กิจกรรมการเรียนรู้ของตนเอง

3.3 ผู้วิจัยเน้นให้นักเรียนเห็นความสำคัญของอัตตัญญูตา ข้อที่เกี่ยวกับความเพียร-
พยายามให้ยิ่งขึ้น ให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับประโยชน์ที่ได้รับจากกิจกรรม และสรุปกิจกรรม
ที่ร่วมกันกระทำ

4. ขั้นประเมินผล

4.1 สังเกตจากความตั้งใจ ความกระตือรือร้น และความร่วมมือกันปฏิบัติกิจกรรม
ของนักเรียน

4.2 สังเกตจากการซักถาม ได้ตอบข้อซักถาม และ การแสดงความคิดเห็นของนักเรียน

กรณีตัวอย่างเรื่อง “ครอบครัวสองพี่น้อง”

ครอบครัวของธันวา เป็นครอบครัวที่มีฐานะปานกลางค่อนข้างยากจน อาศัยอยู่แถบชานเมือง หัวหน้าครอบครัวชื่อ นายสมชาย ธรรมโชติ มีภรรยาชื่อ นางเบญจวรรณ ธรรมโชติ มีบุตร 2 คน ชื่อ ธันวา และ สมภพ ทั้ง 2 คนกำลังเรียนอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

นายสมชาย เป็นคนขยันหมั่นเพียร ตั้งแต่เช้าตรู่ แล้วรีบออกไปทำงาน

ส่วน นางเบญจวรรณ ก็จะรีบลุกขึ้นหุงหาอาหาร และ ดูแลครอบครัวตามหน้าที่

ธันวา เป็นเด็กเกียจคร้าน มักจะเล延หน้าที่ ทั้งงานเรียนและงานบ้าน ทั้งชอบนอนตื่นสาย ไม่สนใจการเรียน เพื่อน ๆ ในห้อง ไม่ต้องการทำงานร่วมด้วย เพราะธันวามักหลบเลียงงานอยู่เป็นประจำ เจอปัญหาเล็ก ๆ น้อย ๆ ก็เลิกล้มความเพียรพยายาม

ส่วน สมภพ เป็นเด็กที่มีความขยันหมั่นเพียร ตั้งใจเรียนหนังสือ เพื่อนทุกคนชื่นชอบ และ ต้องการงานด้วย นอกจากนี้ พ่อแม่ก็ยังชื่นชมสมภพมากกว่าธันวาด้วย เพราะสมภพเป็นเด็กขยันขันแข็งช่วยเหลือแบ่งเบาภาระงานพ่อแม่ เช่น บัดกวาดบ้าน ถูบ้าน ซักผ้า ล้างถ้วยล้างจาน เลี้ยงไก่ และ รดน้ำผัก เป็นต้น ทุก ๆ วัน

วันหนึ่งพ่อบอกให้ธันวาเฝ้าบ้าน แต่ด้วยความเกียจคร้านและเบื่อหน่าย ธันวากลับปล่อยปละละเลียงงานที่พ่อแม่มอบหมายให้ทำ ออกไปเล่นกับเพื่อน ๆ นอกบ้าน เมื่อกลับมาบ้านในตอนเย็น พบว่า ของในบ้านถูกขโมยไปหลายอย่าง พ่อโกรธมาก จึงตำหนิธันวาที่ปล่อยปละละเลียงงานในหน้าที่ ไม่มีความอดทนขยันหมั่นเพียรทำงานในหน้าที่ของตนเองให้สมบูรณ์ และได้ลงโทษธันวาให้เห็นถึงความผิดในสิ่งที่ทำ เพื่อต่อไปจะได้ไม่ทำอีก

โปรแกรมการพัฒนาความเข้าใจต่อการเรียนตามแนวอัตตัญญา

ครั้งที่ 8

สิ่งที่พัฒนา ความเข้าใจต่อการเรียน ด้านความเพียรพยายาม

ชื่อกิจกรรม วันแห่งความสำเร็จ

เทคนิคที่ใช้ กรณีตัวอย่าง

จุดมุ่งหมาย

1. เพื่อนำหลักธรรมอัตตัญญูตามาประยุกต์ใช้กับกรณีตัวอย่างให้นักเรียนรู้จักกำลังความสามารถของตนในด้านความเพียรพยายาม
2. เพื่อให้เห็นถึงผลดีที่จะเกิดตามมาจากการความเพียรพยายามในการทำกิจกรรมการเรียน
3. เพื่อให้เห็นถึงผลเสียที่จะเกิดตามมาจากการขาดความเพียรพยายามในการทำกิจกรรมการเรียน
4. เพื่อให้ตระหนักถึงความเพียรพยายามในการทำกิจกรรมการเรียนให้ประสบผลสำเร็จ
5. เพื่อพัฒนาตนให้เป็นคนมีความเพียรพยายามในการทำกิจกรรมการเรียนให้ประสบผลสำเร็จ

แนวคิด

ความพยายามในการเรียนนั้น เป็นลักษณะพฤติกรรมที่แสดงถึงการปฏิบัติงานด้วยความตั้งใจจริง โดยมุ่งมั่นที่จะผลักดันให้ประกอบกิจกรรมด้วยความสนใจ เต็มใจทำอย่างสม่ำเสมอ มีจุดหมายปลายทาง มีใจจดจ่อ มีสมาธิเพื่อให้งานในหน้าที่ของตนหรืองานที่ได้รับมอบหมายเสร็จเรียบร้อย ติดตามงาน ไม่ละเลยทอดทิ้ง หรือหลีกเลี่ยง และหาทางป้องกันไม่ให้เกิดความบกพร่องเสื่อมเสียในงานที่ตนรับผิดชอบ (จรัรัตน์ นันทยทวิกุล . 2538: 4-5)

ขนาดของกลุ่ม 12 คน

เวลาที่ใช้ 50 นาที

อุปกรณ์ เอกสารกรณีตัวอย่างเรื่อง “วันแห่งความสำเร็จ” จำนวน 12 แผ่น

วิธีดำเนินการ

1. ขั้นมีส่วนร่วม

1.1 ผู้วิจัยกล่าวทักทาย สนทนากับนักเรียน กล่าวถึงคำกล่าวเรื่องภูเขาเอเวอร์เรด ที่กล่าวในครั้งก่อน ตอนนี้ผู้วิจัยได้นำประวัติของ ดร.เอมเบก้า จัณทาลผู้กุมชะตาของประเทศอินเดีย ซึ่งจบดอกเตอร์ กฎหมาย 3 ใบ จากสถาบันด้านกฎหมายที่มีชื่อเสียงของโลก มาเล่าสู่

นักเรียนฟัง เพื่อแสดงให้เห็นถึงความรู้จักตนและการไม่ละความเพียรพยายาม กล่าวทบทวนถึงกิจกรรมในครั้งที่ผ่านมา และอธิบายถึงกิจกรรมที่จะเข้าร่วมปฏิบัติครั้งนี้

1.2 ผู้วิจัยแบ่งนักเรียนออกเป็น 2 กลุ่มๆ ละ 6 คน โดยวิธีให้นักเรียนนับ 1 และ 2 คนที่นับ 1 รวมกัน คนที่นับ 2 รวมกัน

1.3 ผู้วิจัยแจกเอกสารกรณีตัวอย่างเรื่อง “วันแห่งความสำเร็จ” เพื่อให้นักเรียนได้อ่านและคิดหาวิธีและเปรียบเทียบให้เห็นถึงความพากเพียรพยายามของตัวละครในบทบาทและเปรียบเทียบกับตนเอง ให้นักเรียนได้ปรึกษาและแสดงความคิดเห็นในกลุ่มของตน

2. ขั้นวิเคราะห์

2.1 นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันอภิปรายหัวข้อต่อไปนี้

2.1.1 นักเรียนคิดว่าสุกัญญาและสุรศักดิ์มีนิสัยเป็นอย่างไร

2.1.2 ถ้านักเรียนได้ทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อนที่มีนิสัยคล้ายกับสุกัญญาและสุรศักดิ์ นักเรียนจะรู้สึกอย่างไร

2.1.3 นักเรียนคิดว่าสิ่งสำคัญเกี่ยวกับความเพียรพยายามในการทำกิจกรรมการเรียนคืออะไร

2.1.4 นักเรียนรู้สึกอย่างไรที่ต้องทำกิจกรรมการเรียนด้วยความขยันหมั่นเพียรจนงานสำเร็จ

2.1.5 ถ้านักเรียนทำกิจกรรมการเรียนด้วยความขยันหมั่นเพียรทุกครั้งเหมือนกับสุกัญญา จะเกิดผลดีกับตนเองและผู้อื่นอย่างไร

2.2 ผู้วิจัยนำหลักธรรมอรรถัตถุตามาสรุปเพิ่มเติม เพื่อให้นักเรียนได้ซักถาม และให้แสดงข้อคิดเห็นเกี่ยวกับหลักอรรถัตถุตามกับผู้วิจัยและเพื่อนนักเรียนด้วยกัน

3. ขั้นสรุปและประยุกต์หลักการ

3.1 นักเรียนรวบรวมแนวความคิดจากการอภิปรายกลุ่มแล้วสรุปเป็นแนวคิดของตอนที่ได้จากกรณีตัวอย่าง

3.2 นักเรียนอภิปรายถึงการนำแนวความคิดที่ได้จากกิจกรรมไปประยุกต์ใช้กับกิจกรรมการเรียนของตนเอง

3.3 ผู้วิจัยอธิบายอรรถัตถุตามในด้านความเพียรพยายามจนตนเองประสบผลสำเร็จในบางอย่างให้นักเรียนฟัง สรุปกิจกรรมที่มีความเกี่ยวข้องกับอรรถัตถุตาม และชี้ให้เห็นถึงประโยชน์ที่ได้รับจากกิจกรรม

4. ชั้นประเมินผล

4.1 สังเกตจากความตั้งใจ ความกระตือรือร้น และความร่วมมือกันปฏิบัติกิจกรรม
ของนักเรียน

4.2 สังเกตจากการซักถาม ได้ตอบข้อซักถาม และ การแสดงความคิดเห็นของนักเรียน

เอกสารกรณีตัวอย่าง เรื่อง “วันแห่งความสำเร็จ”

สุกัญญา และ สุรศักดิ์ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เรียนอยู่ห้องเดียวกัน

สุกัญญา เป็นคนที่มีความขยันหมั่นเพียรในการศึกษาเล่าเรียน ในขณะที่ครูสอนก็เอาใจใส่ ตั้งใจฟัง และตอบคำถามที่เกี่ยวข้องกับการเรียนอย่างสม่ำเสมอ เมื่อมีเวลาว่างก็ขยันหมั่นเพียร ทบทวนบทเรียน และค้นคว้าหาความรู้ใหม่ ๆ อยู่เสมอ โดยไม่เกียจคร้าน และมุ่งมั่นทำหน้าที่ตนเองในฐานะเป็นนักเรียนให้สำเร็จโดยไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคใด ๆ เพราะได้ตั้งเป้าหมายในชีวิตไว้ว่า ต้องเรียนจบปริญญาตรีให้ได้ จบมาจะได้มีหน้าที่การงานที่ดี สามารถเลี้ยงดูพ่อแม่และครอบครัวได้ โดยไม่เดือดร้อน

ส่วน สุรศักดิ์ เวลาเรียนก็ไม่ค่อยสนใจ มักนั่งเหม่อลอยออกไปนอกห้องเรียน เวลาครู สอบถามอะไรก็ไม่ตอบ และ เมื่อตอบก็มักไม่ตรงกับประเด็นที่ครูถาม เพราะไม่ตั้งใจฟังและละเลย ในหน้าที่การเป็นนักเรียนที่ดีของตนเอง เมื่อมีเวลาว่างก็จะเที่ยวเล่น ไม่เคยอ่านหนังสือทบทวน บทเรียน

เมื่อทางโรงเรียนประกาศผลการสอบปลายปีของระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 แล้ว ปรากฏว่ามีสุกัญญาสอบได้เกรดเฉลี่ยสูงถึง 3.7 มีนักเรียนจำนวนหนึ่งที่ยังสอบไม่ผ่าน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเพราะ เกียจคร้าน ไม่เอาใจใส่ต่อการเรียน ไม่ตั้งใจฟังในขณะที่ครูกำลังสอน ไม่ทำงานส่ง ไม่มีความขยัน หมั่นเพียรในการทำกิจกรรมการเรียนต่าง ๆ และหนึ่งในนั้นก็มีสุรศักดิ์รวมอยู่ด้วย นักเรียนที่สอบผ่าน ต่างก็ดีใจดีใจเป็นอันมาก ในขณะที่เดียวกันก็มีความอาลัยอาวรณ์ที่จะต้องจากโรงเรียนที่ได้เคย ร่ำเรียนมา และจากครูที่ท่านเคยอบรมสั่งสอนมาโดยตลอด เพื่อจะไปศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นต่อไป

วันแห่งเกียรติยศ เป็นวันที่ประทับใจที่สุด เมื่อทางโรงเรียนได้จัดงานให้ด้วยความรัก ความชื่นชม และได้เชิญผู้ปกครองมาร่วมแสดงความยินดีในความสำเร็จของนักเรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนแจกใบประกาศนียบัตรให้นักเรียนแล้ว จึงมอบรางวัลต่าง ๆ ให้แก่นักเรียน อีกหลายคน เช่น สุกัญญา ได้รับรางวัลเรียนดี ส่วนสุรศักดิ์มีวิชาที่ยังสอบไม่ผ่าน จึงต้องสอบแก้ ให้อ่านก่อนจึงจะได้รับใบประกาศนียบัตร

โปรแกรมการพัฒนาความเข้าใจต่อการเรียนตามแนวอัตถิยัตถุตา

ครั้งที่ 9

สิ่งที่พัฒนา ความเข้าใจต่อการเรียน ด้านละเอียดรอบคอบ

ชื่อกิจกรรม น้อยนิดแต่ยิ่งใหญ่

เทคนิคที่ใช้ เกม

จุดมุ่งหมาย

1. เพื่อนำหลักธรรมอัตถิยัตถุตามาประยุกต์ใช้กับกรณีตัวอย่างให้นักเรียนรู้จักกำลังความสามารถของตนในด้านความละเอียดรอบคอบ
2. เพื่อให้เห็นถึงผลเสียที่จะเกิดตามมาจากความไม่ละเอียดรอบคอบในการทำกิจกรรมการเรียน
3. เพื่อให้เห็นถึงความสำคัญของความละเอียดรอบคอบในการทำกิจกรรมการเรียน
4. เพื่อให้นักเรียนคิดใคร่ครวญวางแผนก่อนที่จะลงมือปฏิบัติกิจกรรมการเรียนให้เกิดความถูกต้องและสมบูรณ์
5. เพื่อให้นักเรียนพิจารณาไตร่ตรองให้ถี่ถ้วนถึงความถูกต้องและสมบูรณ์ก่อนที่จะส่งหรือนำเสนอผลงานกิจกรรมการเรียน
6. เพื่อพัฒนาความละเอียดรอบคอบในการทำกิจกรรมการเรียน

แนวคิด

ความละเอียดรอบคอบเป็นพฤติกรรมหนึ่งที่สังคมต้องการ คนที่อยู่ในสังคมต้องมีโดยเฉพาะกฎระเบียบพื้นฐานที่สำคัญ วินัยถือเป็นสิ่งสำคัญ การเรียนรู้วินัย ไม่ได้มุ่งให้นักเรียนได้ปฏิบัติตามระเบียบต่าง ๆ เท่านั้น แต่มุ่งให้มีการพัฒนาความรับผิดชอบด้านความเข้าใจต่อการเรียน ให้สามารถควบคุมตนเองได้ เพราะเป็นการฝึกให้นักเรียนได้กระทำการต่าง ๆ โดยคำนึงถึงตนเองและผู้อื่น ซึ่งก่อให้เกิดประโยชน์ ช่วยให้นักเรียนมีพฤติกรรมที่เป็นระเบียบเรียบร้อย ช่วยให้นักเรียนมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตน เช่น ความรับผิดชอบทางการเรียน ช่วยสร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้นในหมู่คณะ ช่วยส่งเสริมความเจริญก้าวหน้าของนักเรียน ช่วยให้ครูและนักเรียนอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข และประสบความสำเร็จทางการเรียน (โคโร; และ โคร Crow; & Crow. 1956: 106)

ขนาดของกลุ่ม 12 คน

เวลาที่ใช้ 50 นาที

อุปกรณ์

1. ใบคำคม 2 ชุด
2. สก๊อตเทปใส 1 ม้วน
3. แสตมป์เป็น 1 ตัว
4. นาฬิกาจับเวลา 1 เรือน
5. นกหวีด 1 อัน

วิธีดำเนินการ

1. ขั้นมีส่วนร่วม

1.1 ผู้วิจัยกล่าวทักทาย สันทนาการกับนักเรียน กล่าวทบทวนถึงกิจกรรมในครั้งที่ผ่านมา และอธิบายถึงกิจกรรมที่จะเข้าร่วมปฏิบัติครั้งนี้

1.2 แบ่งนักเรียนออกเป็น 2 กลุ่ม ๆ ละ 6 คน

1.3 ผู้วิจัยแจกอุปกรณ์ให้นักเรียน เพื่อให้ นักเรียน ปรึกษากันและแสดงความคิดเห็นในการเรียงต่อประโยคคำคมที่จัดเตรียมไว้ ให้เสร็จตามเวลาที่กำหนด โดยผู้วิจัยให้เวลา 5-10 นาที พอหมดเวลาผู้วิจัยเป่านกหวีดและเฉลยประโยคคำคมที่ถูกต้อง

2. ขั้นวิเคราะห์

2.1 นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันอภิปรายในหัวข้อต่อไปนี้

2.1.1 นักเรียนคิดว่าสิ่งสำคัญในการทำกิจกรรมการเรียนรู้คืออะไร

2.1.2 นักเรียนจัดขั้นตอนในการเรียงต่อประโยคคำคมอย่างไร

2.1.3 ถ้านักเรียนไม่คิดใคร่ครวญวางแผนก่อนที่จะลงมือปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ จะเกิดผลเสียอย่างไร

2.1.4 ถ้านักเรียนทำกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกับเพื่อนที่ไม่มีการวางแผน ไม่มีความละเอียดรอบคอบ นักเรียนคิดว่าจะประสบผลสำเร็จหรือไม่ เพราะเหตุใด

2.1.5 ถ้านักเรียนและเพื่อนร่วมกลุ่มรู้จักพิจารณาไตร่ตรองให้ถี่ถ้วนถึงความถูกต้อง และสมบูรณ์ก่อนที่จะส่งหรือนำเสนอผลงานกิจกรรมการเรียนรู้จะเกิดผลดีอย่างไร

2.2 ผู้วิจัยกล่าวถึงการเล่นเกมโดยนำอัตตัญญูตามด้านพินิจพิจารณาในสิ่งต่าง ๆ ให้รอบคอบมาสรุปเพิ่มเติม ให้นักเรียนซักถาม และให้แสดงข้อคิดเห็นร่วมกันกับผู้วิจัยและเพื่อนนักเรียน

3. ขั้นสรุปและประยุกต์หลักการ

3.1 นักเรียนรวบรวมแนวความคิดจากการอภิปรายกลุ่มและการสรุปของผู้วิจัย

3.2 นักเรียนอภิปรายถึงการนำแนวความคิดที่ได้จากกิจกรรมไปประยุกต์ใช้กับกิจกรรมการเรียนรู้ของตนเอง

3.3 ผู้วิจัยนำหลักธรรมอัตตัญญูตาด้านการคิดรอบคอบมาอธิบายสรุปเพิ่มเติม แนะนำให้นักเรียนเห็นประโยชน์ของการคิดในตัวกิจกรรม

4. ชั้นประเมินผล

4.1 สังเกตจากความตั้งใจ ความกระตือรือร้น และความร่วมมือกันปฏิบัติกิจกรรมของนักเรียน

4.2 สังเกตจากการซักถาม ได้ตอบข้อซักถาม และ การแสดงความคิดเห็นของนักเรียน

ใบคำคม

กลุ่มที่ 1

ใบงาน

ใจ	ขยัน	ตรง	ใจ	พอ	ใส่	ไต่
----	------	-----	----	----	-----	-----

ประโยคที่ถูกต้อง คือ พอใจ ขยัน ใส่ใจ ไต่ตรง

พอ	ใจ	ขยัน	ใส่	ใจ	ไต่	ตรง
----	----	------	-----	----	-----	-----

กลุ่มที่ 2

ใบงาน

ไป	เปลี่ยน	ทุก	ก่อน	อย่าง	จะ	แปลง	เปลี่ยน
----	---------	-----	------	-------	----	------	---------

ประโยคที่ถูกต้อง คือ เปลี่ยนแปลง ก่อนทุกอย่างจะเปลี่ยนไป

เปลี่ยน	แปลง	ก่อน	ทุก	อย่าง	จะ	เปลี่ยน	ไป
---------	------	------	-----	-------	----	---------	----

โปรแกรมการพัฒนาความเข้าใจต่อการเรียนตามแนวอัตตัญญา

ครั้งที่ 10

สิ่งที่พัฒนา ความเข้าใจต่อการเรียน ด้านยอมรับผลการกระทำและปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น

ชื่อกิจกรรม ไม่ดีนะ

เทคนิคที่ใช้ กรณิดัวอย่าง

จุดมุ่งหมาย

1. เพื่อนำหลักธรรมอัตตัญญาตามาประยุกต์ใช้กับกรณิดัวอย่างให้นักเรียนรู้จักตนเองอย่างถูกต้อง
2. เพื่อให้เห็นถึงผลเสียที่จะเกิดตามมาจากการไม่ยอมรับผลการกระทำและปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น
3. เพื่อให้เห็นถึงผลดีที่จะเกิดตามมาจากการยอมรับผลการกระทำและปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น
4. เพื่อปลูกฝังให้เกิดการยอมรับผลการกระทำของตนเองทั้งด้านดีและไม่ดี
5. เพื่อให้เกิดการพัฒนาตนให้เป็นคนที่ยอมรับผลการกระทำและปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้นโดยไม่โยนความผิดหรือความรับผิดชอบให้ใคร

แนวคิด

การยอมรับผลที่เกิดขึ้นจากการกระทำของตนเอง ไม่ว่าผลนั้น ๆ จะออกมาดีหรือไม่ดี ก็ยอมรับและปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น โดยไม่โยนความผิดหรือความรับผิดชอบให้ใคร ถือเป็น การปฏิบัติตนให้สอดคล้องถูกต้องจุดที่จะสัมฤทธิ์ผลสร้างตนให้เจริญงอกงามถึงความสมบูรณ์ยิ่งขึ้นไป และเป็นสิ่งที่น่ายกย่องสรรเสริญ

ขนาดของกลุ่ม 12 คน

เวลาที่ใช้ 50 นาที

อุปกรณ์ เอกสารกรณิดัวอย่างเรื่อง “ไม่ดีนะ” จำนวน 12 แผ่น

วิธีดำเนินการ

1. ขั้นมีส่วนร่วม

- 1.1 ผู้วิจัยกล่าวทักทาย สันทนา กับนักเรียน กล่าวทบทวนถึงกิจกรรมในครั้งที่ผ่านมา และอธิบายถึงกิจกรรมที่จะเข้าร่วมปฏิบัติครั้งนี้
- 1.2 ผู้วิจัยแบ่งนักเรียนออกเป็น 2 กลุ่ม ๆ ละ 6 คน
- 1.3 ผู้วิจัยแจกเอกสารกรณิดัวอย่างเรื่อง “ไม่ดีนะ” เพื่อให้นักเรียนร่วมกันปรึกษาและแสดงความคิดเห็น

2. ชั้นวิเคราะห์

2.1 นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันอภิปรายหัวข้อต่อไปนี้

2.1.1 นักเรียนคิดว่าสมศักดิ์และทีปกรณมีนิสัยเป็นอย่างไร

2.1.2 ถ้านักเรียนอยู่ในสถานการณ์เดียวกันกับสมศักดิ์หรือทีปกรณ นักเรียนจะปฏิบัติตนอย่างไร

2.1.3 ถ้านักเรียนค้นคว้างานแล้วปรากฏว่า ข้อมูลในหน้าหนังสือที่ต้องการนั้น ได้ถูกฉีกไปก่อนหน้านี้แล้ว นักเรียนจะรู้สึกอย่างไร

2.1.4 การกระทำของสมศักดิ์และทีปกรณส่งผลดีหรือผลเสียอย่างไร

2.2 ผู้วิจัยนำหลักธรรมอัตตัญญูตาที่เกี่ยวกับการปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องของตนเองมาสรุปเพิ่มเติมให้นักเรียนฟัง ให้นักเรียนซักถาม และผู้วิจัยให้ข้อคิดเห็นกับนักเรียน

3. ชั้นสรุปและประยุกต์หลักการ

3.1 นักเรียนรวบรวมแนวความคิดจากการอภิปรายกลุ่มและการสรุปของผู้วิจัย

3.2 นักเรียนอภิปรายถึงการนำแนวความคิดที่ได้จากกิจกรรมไปประยุกต์ใช้กับกิจกรรมการเรียนรู้ของตนเอง

3.3 ผู้วิจัยนำหลักธรรมอัตตัญญูตามาสรุปให้สอดคล้องกับกิจกรรม และให้นักเรียนเห็นประโยชน์ที่ได้รับจากกิจกรรม

4. ชั้นประเมินผล

4.1 สังเกตจากความตั้งใจ ความกระตือรือร้น และความร่วมมือกันปฏิบัติกิจกรรมของนักเรียน

4.2 สังเกตจากการซักถาม ได้ตอบข้อซักถาม และ การแสดงความคิดเห็นของนักเรียน

กรณีตัวอย่างเรื่อง “ไม่ดีนะ”

ในช่วงเวลาพักกลางวัน สมศักดิ์นั่งอ่านหนังสืออยู่ในห้องสมุด มองเห็นที่ปกรณ์เดินไปมา และ ทำท่าลับ ๆ ล่อ ๆ อยู่ข้างตู้หนังสือ จึงเข้าไปดู เห็นที่ปกรณ์กำลังฉีกหนังสือของห้องสมุด จึงเข้าไปห้าม แต่ที่ปกรณ์ไม่สนใจกับคำกล่าวห้ามของสมศักดิ์

ที่ปกรณ์กลับบอกสมศักดิ์ไปว่า ใคร ๆ เขาก็ทำกันแบบนี้ อย่าว่าแต่ฉีกเลย หยิบไปทั้งเล่ม ก็ยังเคยทำมาแล้ว ถ้าสมศักดิ์อยากได้เล่มไหนก็บอกจะเอาออกไปให้

สมศักดิ์ตอบไปว่า หนังสือของห้องสมุด เป็นสมบัติของโรงเรียน เป็นของส่วนรวม เป็นของที่นักเรียนทุกคนจะต้องช่วยกันดูแลรักษา ไม่ใช่ของใครคนใดคนหนึ่ง ถ้าหากที่ปกรณ์แอบฉีกหรือขโมยหนังสือออกไป คนอื่นเขาจะใช้ก็ไม่มีใช้ หรือถ้านักเรียนคนอื่นขาดสามัญสำนึกที่ดีต่อสมบัติของโรงเรียนอย่างที่ปกรณ์ คือต่างคนต่างหยิบเอาไปเป็นสมบัติของตนเสียแล้ว อีกหน่อยหนังสือในห้องสมุดก็คงจะไม่มีให้ใช้

ที่ปกรณ์กลับตอบไปอีกว่า ให้สมศักดิ์เป็นคนดีไปคนเดียวก็แล้วกัน แล้วทำท่าจะเดินหนี

สมศักดิ์ถามที่ปกรณ์ว่า ทำรายงานวิชาสังคมที่จะส่งพรุ่งนี้เสร็จแล้วหรือยัง

ที่ปกรณ์ตอบกลับมว่ายังไม่ได้ทำ แล้วก็เดินไปหาหนังสือเพื่อมาทำรายงาน แต่เปิดหาหน้าในเรื่องที่ต้องการไม่พบ เพราะหน้าหนังสือถูกฉีกไปก่อนหน้านี้อย่างแล้ว

ที่ปกรณ์พูดด้วยความโกรธว่า คนที่ฉีกเอาไปเป็นพวกที่เห็นแก่ตัว

สมศักดิ์ตอบว่า ใช่ พวกที่ชอบฉีก ชอบขโมยหนังสือของห้องสมุด เป็นพวกที่เห็นแก่ตัว และไม่รักษาทรัพย์สินสมบัติของโรงเรียนและของส่วนรวม

ที่ปกรณ์หันไปมองหน้าสมศักดิ์ แล้วขอโทษที่ตนเองเคยฉีกและขโมยหนังสือ โดยไม่คำนึงถึงว่า ยังมีคนอื่นอีกมากมายที่เขาต้องการใช้หนังสือ และได้สัญญาว่าต่อไปนี้จะไม่ทำอย่างนี้อีกแล้ว และจะช่วยรักษาทรัพย์สินสมบัติของส่วนรวม

โปรแกรมการพัฒนาความเข้าใจต่อการเรียนตามแนวอัตตัญญา

ครั้งที่ 11

สิ่งที่พัฒนา ความเข้าใจต่อการเรียน ด้านยอมรับผลการกระทำและปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น

ชื่อกิจกรรม ขอโทษนะ...ฉันยินดีรับผิดชอบ

เทคนิคที่ใช้ สถานการณ์จำลอง

จุดมุ่งหมาย

1. เพื่อนำหลักธรรมอัตตัญญูตามาประยุกต์ใช้กับสถานการณ์จำลองให้นักเรียนรู้จักตนเองอย่างถูกต้อง
2. เพื่อให้เห็นถึงผลเสียที่จะเกิดตามมาจากการไม่ยอมรับผลการกระทำและปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น
3. เพื่อให้เห็นถึงผลดีที่จะเกิดตามมาจากการยอมรับผลการกระทำและปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น
4. เพื่อปลูกฝังให้เกิดการยอมรับผลการกระทำของตนเองทั้งด้านดีและไม่ดี
5. เพื่อให้เกิดการพัฒนาตนให้เป็นคนที่ยอมรับผลการกระทำและปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้นโดยไม่โยนความผิดหรือความรับผิดชอบให้ใคร

แนวคิด

การยอมรับผลที่เกิดขึ้นจากการกระทำของตนเอง ไม่ว่าผลนั้น ๆ จะออกมาดีหรือไม่ดี ก็ยอมรับและปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น โดยไม่โยนความผิดหรือความรับผิดชอบให้ใคร ถือเป็น การปฏิบัติตนให้สอดคล้องถูกต้องจุดที่จะสัมฤทธิ์ผลสร้างตนให้เจริญงอกงามถึงความสมบูรณ์ยิ่งขึ้นไป และเป็นสิ่งที่น่ายกย่องสรรเสริญ

ขนาดของกลุ่ม 12 คน

เวลาที่ใช้ 50 นาที

อุปกรณ์ เอกสารสถานการณ์จำลองเรื่อง “ขอโทษนะ...ฉันยินดีรับผิดชอบ” จำนวน 5 ชุด

วิธีดำเนินการ

1. ขั้นมีส่วนร่วม

1.1 ผู้วิจัยกล่าวทักทาย สันทนากับนักเรียนเรื่องเกี่ยวกับกีฬาที่ผู้วิจัยและนักเรียนสนใจ แล้วถามนักเรียนว่า ทำไมจึงเรียกว่ากีฬา ฟังคำตอบของนักเรียนแล้วผู้วิจัยบอกความหมายของกีฬาว่าหมายถึงการเล่น แต่เล่นภายใต้กติกา ข้อตกลงร่วมกัน แม้จะแพ้ก็ไม่ถือว่าเป็นศัตรูกัน มีคนบอกว่ารู้แพ้รู้ชนะคือกีฬา ผู้แพ้อาจจะชนะในครั้งต่อไป หรืออาจจะแพ้ต่อไปก็ได้ ถ้าใครรู้จักปรับปรุงแก้ไขสิ่งที่ตนบกพร่อง ก็มีโอกาที่จะเป็นผู้ชนะตลอดไป นักเรียนก็เหมือนนักกีฬา และเป็นนักกีฬา

อยู่ทุกเวลา นักเรียนต้องรู้จักแพ้ รู้จักอภัย ที่สำคัญคือต้องรู้จักปรับปรุงตนเอง ต่อจากนั้นผู้วิจัยกล่าวทบทวนถึงกิจกรรมในครั้งที่ผ่านมา และอธิบายถึงกิจกรรมที่จะเข้าร่วมปฏิบัติครั้งนี้

1.2 ผู้วิจัยถามความสมัครใจของนักเรียน เพื่อแสดงบทบาทตามสถานการณ์ที่กำหนด จากนั้นผู้วิจัยและนักเรียนช่วยกันเลือกผู้แสดงจากความสมัครใจอีกครั้งหนึ่ง

1.3 นักเรียนที่ได้รับเลือกร่วมกันแสดงบทบาทไปตามสถานการณ์จำลองเรื่อง “ขอโทษนะ...ฉันยินดีรับผิดชอบ” ตามลำดับเหตุการณ์ที่เตรียมไว้ สำหรับนักเรียนที่ไม่ได้แสดงให้ตั้งใจดูเพื่อนแสดง

2. ขั้นวิเคราะห์

2.1 นักเรียนร่วมกันวิเคราะห์บทบาททั้งผู้แสดงและผู้ชมในขณะปฏิบัติกิจกรรม

2.2 ผู้วิจัยกล่าวถึงอัตตัญญาในรูปแบบของการรู้จักตนเองแล้วพร้อมที่จะปรับปรุงตนเอง เสริมให้นักเรียนฟัง ให้ออกาสนักเรียนได้ซักถาม และให้นักเรียนแสดงข้อคิดเห็นของนักเรียน เพื่อร่วมกันวิเคราะห์ข้อที่เหมาะสมในการนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง

3. ขั้นสรุปและประยุกต์หลักการ

3.1 นักเรียนรวบรวมแนวความคิดจากการอภิปรายกลุ่มและการสรุปของผู้วิจัย

3.2 ผู้วิจัยสรุปกิจกรรม และประโยชน์ที่ได้รับจากกิจกรรม

3.1 นักเรียนรวบรวมแนวความคิดที่แต่ละคนได้จากการชมสถานการณ์จำลองที่เพื่อนแสดง

3.2 นักเรียนแสดงความคิดเห็นและให้เพื่อนคัดค้านและเสนอความคิดเห็นของตน ให้เพื่อนในกลุ่มฟังทุกคนสามารถแสดงความคิดเห็นได้

3.2 ผู้วิจัยสรุปโดยนำอัตตัญญูตามาพูดเสริมในแต่ละแนวคิดของนักเรียนที่ร่วมกิจกรรม ทั้งที่เป็นผู้ชมและเป็นผู้แสดง และสรุปประโยชน์ที่ได้รับจากกิจกรรมและจากการนำหลักธรรม อัตตัญญาไปประยุกต์ใช้กับกิจกรรมการเรียนรู้ของตนเองให้เกิดผลสำเร็จ

4. ขั้นประเมินผล

4.1 สังเกตจากความตั้งใจ ความกระตือรือร้น และความร่วมมือกันปฏิบัติกิจกรรมของนักเรียน

4.2 สังเกตจากการซักถาม ได้ตอบข้อซักถาม และการแสดงความคิดเห็นของนักเรียน

สถานการณ์จำลองเรื่อง “ขอโทษนะ...ฉันยินดีรับผิดชอบ”

ทิพวรรณ เป็นคนชอบอ่านหนังสือ พ่อแม่ของทิพวรรณก็ส่งเสริมให้ทิพวรรณอ่านหนังสือ โดยซื้อหนังสืออ่านเล่น การ์ตูน หรือเรื่องราวที่จะเสริมความรู้ให้เธอเสมอ ทิพวรรณมักจะนำหนังสือใหม่ ๆ มาแบ่งให้เพื่อน ๆ อ่านที่โรงเรียนเสมอ

วันหนึ่ง ทิพวรรณนำหนังสือการ์ตูนเรื่องใหม่ล่าสุด ซึ่งมีราคาแพงกว่าหนังสือการ์ตูนธรรมดา เพราะพิมพ์ด้วยกระดาษอย่างดี มีภาพประกอบสวยงามมาก มาอ่านที่โรงเรียน

เพื่อน ๆ ก็คงควีนอ่านตลอดทั้งวัน อีรณันท์อยากอ่านหนังสือการ์ตูนเล่มนี้เหมือนกัน จึงขยืมหนังสือกลับไปอ่านที่บ้าน โดยสัญญาว่าจะรักษาอย่างดี และจะรีบนำกลับมาคืนในวันรุ่งขึ้น ทิพวรรณก็ยินยอม

ในระหว่างทางที่อีรณันท์กำลังเดินทางกลับบ้านอยู่ เพื่อนมาขยืมสมุดวิชาภาษาไทยของอีรณันท์ไปดู เพราะตนเองจดไม่ทัน ด้วยความที่อีรณันท์ไม่ทันระวังให้ดีจึงทำหนังสือการ์ตูนของทิพวรรณหล่นลงที่พื้น ปรากฏว่า หนังสือขาดในบางหน้า และเปื้อนดินหลายแห่ง

เย็นวันนั้น อีรณันท์อ่านหนังสืออย่างไม่ค่อยสบายใจนัก และครุ่นคิดหาวิธีการที่จะบอกทิพวรรณถึงความผิดของเขา เพราะถ้าจะซื้อหนังสือเล่มใหม่มาชดเชยให้ทิพวรรณ อีรณันท์ก็ไม่มีเงินมากพอจะซื้อได้ เพราะหนังสือราคาแพง

วันรุ่งขึ้น อีรณันท์ นำหนังสือไปคืน และบอกสาเหตุที่ทำให้หนังสือของทิพวรรณเสียหาย ซึ่งอีรณันท์ก็รู้สึกเสียใจอย่างมาก และได้กล่าวคำขอโทษทิพวรรณที่รักษาหนังสือไว้ได้ไม่ดีพอตามที่ได้รับปากไว้ จึงทำให้เกิดความเสียหายขึ้น ตอนนั้นช็อคหมดสติโดยใช้เทปใสและกาวยึดบริเวณที่ขาดและเอาผ้าเช็ดบริเวณที่เปื้อนออกก่อน แล้วจะพยายามเก็บเงินค่าขนมสะสมไว้อีกก่อน ถ้ามีมากพอแล้วจะซื้อเล่มใหม่มาเปลี่ยนให้

ทิพวรรณรู้สึกเสียใจที่หนังสือเล่มใหม่ของเธอดูขาดและมีรอยเปื้อนหลายแห่ง แต่ก็ให้อภัยพอใจที่อีรณันท์มีความกล้าหาญ มาสารภาพความจริง และยอมรับผิดทุกอย่าง

เรื่อง “ขอโทษนะ...ฉันยินดีรับผิดชอบ”

ฉากที่ 1

ในห้องเรียน ช่วงพักกลางวัน ทิพวรรณนำหนังสือมาแบ่งให้เพื่อน ๆ อ่าน และนำหนังสือการ์ตูนเล่มใหม่มาอวดเพื่อน ๆ ด้วย

ทิพวรรณ : เรานำหนังสือมาให้เพื่อน ๆ อ่าน ใครสนใจอ่านเรื่องอะไรก็หยิบไปอ่านได้เลยนะ แต่ถ้าอ่านจบแล้วต้องนำมาคืนด้วย

: และวันนี้เรามีหนังสือการ์ตูนเล่มใหม่มาด้วยนะ แม่เพิ่งซื้อให้เมื่อวานใครต้องการอ่านก็นำไปอ่านได้ เพราะเราอ่านจบแล้ว

วรรณดี : รับหนังสือมาแล้วพูดขึ้นว่า หนังสือนี้ดูปกสวยจังเลย และข้างในมีรูปภาพสวย ๆ น่าสนใจจังเลย ขอฉันอ่านก่อนนะ

เพ็ญภา : ขอดูด้วยได้ไหม ยังไม่อ่านหรอก

ธีรนนท์ : พวกเธออ่านเสร็จแล้วฉันขอยืมก่อนนะ

ทิพวรรณ : ต่อคิวสิ จะได้อ่านกันทุก ๆ คน

ฉากที่ 2

ในช่วงบ่ายเกือบจะถึงเวลาเลิกเรียน ธีรนนท์ต้องการจะอ่านหนังสือการ์ตูนเล่มใหม่มาก แต่ได้เวลากลับบ้านแล้ว จึงขอยืมหนังสือจากทิพวรรณ

ธีรนนท์ : ทิพวรรณ เราขอยืมหนังสือการ์ตูนเล่มใหม่ไปอ่านที่บ้านได้ไหม เพราะเรายังไม่ได้อ่านเลย เราจะรักษาอย่างดี และจะรีบนำมาคืนวันพรุ่งนี้ตอนเช้า

ทิพวรรณ : ได้ แต่ต้องดูแลให้ดีนะ เพราะเราชอบหนังสือเล่มนี้มาก

ธีรนนท์ : ได้เลย ไม่มีปัญหา

ฉากที่ 3

ธีรนนท์เดินกลับบ้านโดยเก็บหนังสือใส่ไว้ในกระเป๋า ในระหว่างทางเจอกับสมบัติ โดยสมบัติได้ขอยืมสมุดจดวิชาภาษาไทย

สมบัติ : อ้าว ธีรนนท์ พอดีเลยที่เจอนาย ขอยืมสมุดจดวิชาภาษาไทยหน่อยสิ เราจดไม่ทัน

ธีรนนท์ : ได้สิ อยู่ในกระเป๋า แบบหนึ่งนะ

ธีรนนท์เปิดกระเป๋าหยิบสมุดจดวิชาภาษาไทย เขาหยิบสมุดออกมา และยังมีหนังสือการ์ตูนของทิพวรรณติดออกมาด้วย ธีรนนท์ไม่ทันระวังให้ดี จึงทำหนังสือการ์ตูนหล่นลงที่พื้น ปรากฏว่าหนังสือขาดและเปื้อนดิน

ธีรนนท์ : โธ่! หนังสือขาดเลย และสกปรกอีกด้วย ทำยังไงดี

ธีรนนท์ทำท่าตกใจและกังวลมากที่ทำหนังสือหล่น ท่าทางของธีรนนท์ทำให้สมบัติพลอยตกใจไปด้วย

สมบัติคุยกับธีรนนท์

สมบัติ : เราขอโทษนะ ที่ทำให้นายต้องทำหนังสือเปื้อนหมดเลย

ธีรนนท์ : ไม่เป็นไรหรอก เราซุ่มซำม ไม่ระมัดระวังให้ตัวเอง

สมบัติ : แล้วเราจะช่วยนายได้อย่างไร

ธีรนนท์ : ไม่เป็นไรหรอก เออ...สมุดภาษาไทยถ้าทำเสร็จแล้วนำมาคืนเราด้วยนะ

สมบัติ : เราจะรีบนำมาคืน ขอบใจมาก เราขอตัวกลับบ้านก่อนนะ

ธีรนนท์ : กลับเถอะ พรุ่งนี้เจอกันที่โรงเรียน

ฉากที่ 4

ธีรนนท์ ถือนหนังสือกลับบ้านด้วยความไม่สบายใจ ครุ่นคิดหาวิธีการที่จะบอกกับทิพวรรณ พอกลับถึงบ้าน ธีรนนท์ก็นำผ้าชุบน้ำมาเช็ดบริเวณที่เป็นและหาเทปใสและกาวยาวมาติดบริเวณที่ขาด และ คิดว่าจะเก็บเงินค่าขนมเก็บสะสมไว้ก่อน ถ้ามีมากพอแล้ว จะซื้อเล่มใหม่มาเปลี่ยนให้ทีหลัง

ฉากที่ 5

ที่โรงเรียน ธีรนนท์ นำหนังสือมาคืนทิพวรรณ และพูดกับทิพวรรณว่า

ธีรนนท์ : ทิพวรรณ เราทำหนังสือของเธอหล่นพื้นและหนังสือขาด และยังมีรอยสกปรกอีก

ทิพวรรณ รับหนังสือมาเปิดดูด้วยความรู้สึกเสียตาย และเสียใจที่หนังสือเธอขาด ทำให้เธอไม่อยากพูดอะไร ธีรนนท์เข้าใจถึงความรู้สึกนั้น จึงบอกกับทิพวรรณว่า

ธีรนนท์ : เราทำความสะอาดบริเวณที่สกปรกและติดเทปใสบริเวณที่ขาดแล้ว ไว้เราจะพยายามเก็บเงินค่าขนมแล้วซื้อเล่มใหม่มาเปลี่ยนให้ล่ะ

ทิพวรรณ : ช่างมันเถอะ ไม่เป็นไรหรอก ฉันไม่เอาหนังสือเล่มใหม่หรอกนะ

: แค่ว่าสิ่งที่ฉันได้รับในวันนี้ คือ ความกล้าหาญของเธอ ที่มีความกล้าหาญ ยอมรับผิดชอบสารภาพความจริง ทำให้ฉันเข้าใจว่า วัตถุชิ้นนี้ไม่สำคัญเท่ากับจิตใจหรอก

ธีรนนท์ : ขอบใจเธอมากนะทิพวรรณ

โปรแกรมการพัฒนาความเข้าใจต่อการเรียนตามแนวอัตตัญญา

ครั้งที่ 12

สิ่งที่พัฒนา บัณฑิตนิเทศ

ชื่อกิจกรรม สรุปร่วมกัน

เทคนิคที่ใช้ อภิปรายกลุ่ม

จุดมุ่งหมาย

1. เพื่อให้นักเรียนได้ร่วมกันอภิปรายและสรุปเกี่ยวกับโปรแกรมการพัฒนาความเข้าใจต่อการเรียนตามแนวอัตตัญญา
2. เพื่อให้เรียนบอกประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรมในโปรแกรมการพัฒนาความเข้าใจต่อการเรียนตามแนวอัตตัญญา

แนวคิด

เมื่อนักเรียนได้รับการพัฒนาในโปรแกรมการพัฒนาความเข้าใจต่อการเรียนตามแนวอัตตัญญาแล้ว จะมีส่วนทำให้นักเรียนมีความเข้าใจต่อการเรียนเพิ่มขึ้น

ขนาดของกลุ่ม 12 คน

เวลาที่ใช้ 50 นาที

อุปกรณ์

1. กระดาษ A4 จำนวน 2 แผ่น
2. ปากกา จำนวน 12 ด้าม
3. แบบสอบถามความเข้าใจต่อการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 12 ชุด
4. แบบสอบถามสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครอบครัว จำนวน 12 ชุด
5. แบบสอบถามสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน จำนวน 12 ชุด
6. แบบสอบถามสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู จำนวน 12 ชุด

วิธีดำเนินการ

1. ผู้วิจัยกล่าวทักทาย สนทนากับนักเรียน พร้อมกับกล่าวทบทวนถึงกิจกรรมครั้งที่ 11 ที่ผ่านมา และอธิบายถึงกิจกรรมที่จะเข้าร่วมปฏิบัติครั้งนี้
2. ผู้วิจัยแบ่งนักเรียนออกเป็น 2 กลุ่ม ๆ ละ 6 คน แล้วให้นักเรียนร่วมกันอภิปรายและสรุปสิ่งที่ได้จากการเข้าร่วมกิจกรรมในโปรแกรมพัฒนาความเข้าใจต่อการเรียนตามแนวอัตตัญญา
3. ผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติมถึงความสำคัญของความเข้าใจต่อการเรียนตามแนวอัตตัญญา และผลการเข้าร่วมกิจกรรมในโปรแกรมพัฒนาความเข้าใจต่อการเรียนตามแนวอัตตัญญา และ

นักเรียนนำสิ่งที่ได้จากการเข้าร่วมกิจกรรมในโปรแกรมพัฒนาความเข้าใจต่อการเรียนตามแนวอัตตัญญา ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้อย่างไรบ้าง

4. ผู้วิจัยแจกแบบสอบถามความเข้าใจต่อการเรียนตามแนวอัตตัญญาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3, แบบสอบถามสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครอบครัว, แบบสอบถามสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน และ แบบสอบถามสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู ให้นักเรียนทำคนละ 1 ชุด

5. นักเรียนลงมือทำแบบสอบถามทั้ง 4 ชุด เมื่อนักเรียนทำเสร็จผู้วิจัยเก็บแบบสอบถามทั้ง 4 ชุด คืน เพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูล

6. ผู้วิจัยกล่าวขอบใจนักเรียนและกล่าวปิดการเข้าร่วมกิจกรรมในโปรแกรมพัฒนาความเข้าใจต่อการเรียนตามแนวอัตตัญญา

1. ผู้วิจัยกล่าวทักทาย สนทนากับนักเรียน พร้อมกับกล่าวทบทวนถึงกิจกรรมครั้งที่ 11 ที่ผ่านมา และอธิบายถึงกิจกรรมที่จะเข้าร่วมปฏิบัติครั้งนี้

2. ผู้วิจัยแบ่งนักเรียนออกเป็น 2 กลุ่ม ๆ ละ 6 คน แล้วให้นักเรียนร่วมกันอภิปรายและสรุปสิ่งที่ได้จากการเข้าร่วมกิจกรรมในโปรแกรมการพัฒนาความเข้าใจต่อการเรียนตามแนวอัตตัญญา

3. ผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติมถึงความสำคัญของความเข้าใจต่อการเรียน และผลการเข้าร่วมกิจกรรมในโปรแกรมการพัฒนาความเข้าใจต่อการเรียนตามแนวอัตตัญญา และนักเรียนนำสิ่งที่ได้จากการเข้าร่วมกิจกรรมในโปรแกรมการพัฒนาความเข้าใจต่อการเรียนตามแนวอัตตัญญา ไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้อย่างไรบ้าง

4. ผู้วิจัยแจกแบบสอบถามความเข้าใจต่อการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3, แบบสอบถามสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครอบครัว, แบบสอบถามสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน และ แบบสอบถามสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู ให้นักเรียนทำคนละ 1 ชุด

5. นักเรียนลงมือทำแบบสอบถามทั้ง 4 ชุด เมื่อนักเรียนทำเสร็จผู้วิจัยเก็บแบบสอบถามทั้ง 4 ชุด คืน เพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูล

6. ผู้วิจัยกล่าวปิดการเข้าร่วมกิจกรรมในโปรแกรมการพัฒนาความเข้าใจต่อการเรียนตามแนวอัตตัญญา

การประเมินผล

1. สังเกตจากความสนใจและความร่วมมือในการปฏิบัติกิจกรรมของนักเรียน
2. สังเกตจากการอภิปราย การแสดงความคิดเห็น และการสรุปของนักเรียน

ภาคผนวก ข

1. คำดัชนีความสอดคล้องแบบสอบถามความเข้าใจต่อการเรียนของนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

2. คำดัชนีความสอดคล้องแบบสอบถามสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครอบครัว
3. คำดัชนีความสอดคล้องแบบสอบถามสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน
4. คำดัชนีความสอดคล้องแบบสอบถามสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู
5. คำอำนาจจำแนกแบบสอบถามความเข้าใจต่อการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา

ปีที่ 3

6. คำอำนาจจำแนกแบบสอบถามสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครอบครัว
7. คำอำนาจจำแนกแบบสอบถามสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน
8. คำอำนาจจำแนกแบบสอบถามสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู

ตาราง 11 ค่าดัชนีความสอดคล้องแบบสอบถามความเข้าใจต่อการเรียนของนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จากผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน

ข้อ ที่	ข้อความ	คะแนนความคิดเห็น ผู้เชี่ยวชาญ ท่านที่			IOC	การ พิจารณา	สรุปผล
		1	2	3			
	ตรงต่อเวลา						
1	นักเรียนเป็นคนตรงต่อเวลา	1	0	1	0.67	คัดเลือกไว้	-
2	นักเรียนเข้าใจภาษาชีวิตที่ว่า “สายน้ำ ไม่คอยท่า เวลาไม่คอยใคร” จึงเป็นคน รักษาเวลา	0	0	0	0	ตัดออก	-
3	นักเรียนมาเข้าเรียนทันเวลา	1	1	1	1	คัดเลือกไว้	-
4	นักเรียนเข้าห้องเรียนตรงเวลาเสมอ	1	1	1	1	คัดเลือกไว้	-
5	นักเรียนเข้าเรียนสายเป็นประจำ	1	1	1	1	คัดเลือกไว้	-
6	นักเรียนเข้าห้องเรียนช้าในวิชาที่ครู ไม่เข้มงวด	1	1	0	0.67	คัดเลือกไว้	-
7	นักเรียนเข้าห้องเรียนได้ทันกำหนดเวลา ทุกครั้ง	1	1	1	1	คัดเลือกไว้	-
8	นักเรียนมักเข้าห้องเรียนก่อนถึงกำหนด เวลาล่วงหน้าเสมอ	1	1	1	1	คัดเลือกไว้	นำไปใช้
9	นักเรียนมักทำงานและการบ้านไม่เสร็จ ตามเวลานัดหมาย	1	1	1	1	คัดเลือกไว้	-
10	นักเรียนทำงานและการบ้านที่ได้รับ มอบหมายเสร็จทันเวลาที่กำหนดเสมอ	1	1	1	1	คัดเลือกไว้	-
11	นักเรียนทำรายงานเสร็จก่อนถึงกำหนด ส่งเสมอ	1	1	1	1	คัดเลือกไว้	-
12	นักเรียนสามารถทำงานที่ได้รับมอบหมาย ให้เสร็จก่อนเวลาที่กำหนดเสมอ	1	1	1	1	คัดเลือกไว้	-
13	นักเรียนส่งงานครบและทันตามกำหนด เวลา	1	1	1	1	คัดเลือกไว้	-

ตาราง 11 (ต่อ)

ข้อ ที่	ข้อความ	คะแนนความคิดเห็น ผู้เชี่ยวชาญ ท่านที่			IOC	การ พิจารณา	สรุปผล
		1	2	3			
	ตรงต่อเวลา (ต่อ)						
14	เมื่อครูกำหนดให้ส่งงาน นักเรียนส่งงาน ทันเวลาเสมอ	1	1	1	1	คัดเลือกไว้	-
15	เมื่อครูกำหนดให้ส่งงาน นักเรียนส่งงาน ช้าเสมอ	1	1	1	1	คัดเลือกไว้	-
16	นักเรียนมักเริ่มทำงานที่ได้รับมอบหมาย เมื่อใกล้ถึงกำหนดส่ง จึงทำให้ส่งงาน ไม่ทันเวลาที่กำหนดไว้	1	1	0	0.67	คัดเลือกไว้	-
17	นักเรียนมักทำงานไปเรื่อย ๆ โดยไม่สนใจว่า งานที่ทำอยู่จะเสร็จ ทันกำหนดส่งหรือไม่	1	1	1	1	คัดเลือกไว้	-
18	นักเรียนไม่สนใจว่างานที่ทำจะสำเร็จ ตามเป้าหมายหรือไม่	1	1	1	1	คัดเลือกไว้	-
19	นักเรียนมักผัดวันประกันพรุ่ง จนทำให้ งานไม่เสร็จตามเวลาที่กำหนด	1	1	1	1	คัดเลือกไว้	นำไปใช้
20	นักเรียนทำงานที่ได้รับมอบหมายจน เสร็จ โดยไม่ต้องมีใครมาบังคับควบคุม	1	1	1	1	คัดเลือกไว้	นำไปใช้
21	นักเรียนทำการบ้านให้เสร็จก่อนที่ จะไปเล่น	1	1	1	1	คัดเลือกไว้	-
22	นักเรียนจะทำงานที่รีบส่งก่อน แล้วค่อย ทำงานอื่นตามลำดับความสำคัญ	1	0	1	0.67	คัดเลือกไว้	-
23	นักเรียนตั้งใจทำงานที่ได้รับมอบหมาย ต่าง ๆ ให้เสร็จเร็วที่สุดเท่าที่จะทำได้	1	1	1	1	คัดเลือกไว้	-
24	นักเรียนส่งงานไม่ทัน ถ้าครูให้งาน หลายอย่างพร้อมกัน	1	1	0	0.67	คัดเลือกไว้	-

ตาราง 11 (ต่อ)

ข้อ ที่	ข้อความ	คะแนนความคิดเห็น ผู้เชี่ยวชาญ ท่านที่			IOC	การ พิจารณา	สรุปผล
		1	2	3			
	ตรงต่อเวลา (ต่อ)						
25	นักเรียนส่งการบ้านที่ครูมอบหมายให้ตามเวลาที่ครูกำหนดให้	1	1	1	1	คัดเลือกไว้	นำไปใช้
26	นักเรียนมีงานหลายอย่างต้องรับผิดชอบจึงทำให้ส่งงานไม่ทันเสมอ	1	1	1	1	คัดเลือกไว้	-
27	นักเรียนมีงานหลายอย่างต้องรับผิดชอบแต่ก็ทำการบ้านส่งครูทันกำหนดเวลาเสมอ	1	1	1	1	คัดเลือกไว้	-
28	เมื่อเพื่อนมอบหมายงานกลุ่มให้นักเรียนจะรีบทำ เพื่อให้งานเสร็จทันส่ง	1	1	1	1	คัดเลือกไว้	นำไปใช้
29	เมื่อเพื่อนมอบหมายงานกลุ่มให้นักเรียนจะค่อย ๆ ทำ เพราะไม่ใช่งานของนักเรียนคนเดียว	1	1	0	0.67	คัดเลือกไว้	-
30	เมื่อพ่อแม่ให้ทำงานบ้าน นักเรียนจะตั้งใจทำให้เสร็จโดยเร็ว	1	0	1	0.67	คัดเลือกไว้	-
	ตั้งใจฟังขณะที่ครูกำลังสอน						
1	ในเวลาเรียน นักเรียนมักมองออกไปนอกห้องเสมอ	1	1	1	1	คัดเลือกไว้	-
2	นักเรียนใจลอยขณะที่ครูสอน	1	1	1	1	คัดเลือกไว้	-
3	นักเรียนไม่มีสมาธิในการเรียน	1	0	1	0.67	คัดเลือกไว้	-
4	นักเรียนไม่สนใจสิ่งที่ครูสอน	1	0	1	0.67	คัดเลือกไว้	-
5	นักเรียนชอบวิชาอะไร ก็ตั้งใจเรียนเฉพาะวิชานั้น	1	0	0	0.33	คัดเลือกไว้	-
6	นักเรียนไม่ชอบวิชาอะไร ก็ขอตัวเข้า-ออกนอกห้องเสมอ	1	1	0	0.67	คัดเลือกไว้	-

ตาราง 11 (ต่อ)

ข้อ ที่	ข้อความ	คะแนนความคิดเห็น ผู้เชี่ยวชาญ ท่านที่			IOC	การ พิจารณา	สรุปผล
		1	2	3			
	ตั้งใจฟังขณะที่ครูกำลังสอน (ต่อ)						
7	ในวิชาที่นักเรียนไม่ชอบ นักเรียนนำวิชาอื่นมาทำ ดีกว่าปล่อยเวลาทิ้งเฉยๆ	1	1	1	1	คัดเลือกไว้	-
8	นักเรียนนำงานชิ้นอื่นขึ้นมาทำในขณะที่ครูกำลังสอน	1	1	1	1	คัดเลือกไว้	-
9	นักเรียนอ่านหนังสือการ์ตูน ในขณะที่ครูสอน	1	1	1	1	คัดเลือกไว้	-
10	ขณะที่ครูสอน นักเรียนคิดเรื่องอื่นนอกเหนือจากที่ครูกำลังสอน	1	1	1	1	คัดเลือกไว้	-
11	นักเรียนมักแอบหลับประจำในขณะที่ครูสอน	1	1	1	1	คัดเลือกไว้	-
12	เวลาเรียน นักเรียนตั้งใจฟังครูสอน	1	1	1	1	คัดเลือกไว้	-
13	เมื่อครูสอน นักเรียนจะสนใจในวิชาที่ครูสอนเสมอ	1	1	1	1	คัดเลือกไว้	นำไปใช้
14	นักเรียนตั้งใจเรียน เพราะต้องการประสบความสำเร็จในการเรียน	1	0	1	0.67	คัดเลือกไว้	-
15	นักเรียนให้ความร่วมมือกับกิจกรรม-การเรียนทุกครั้ง	1	0	1	0.67	คัดเลือกไว้	-
16	นักเรียนคุยกันเองกับเพื่อนในเวลาเรียนเสมอ	1	1	1	1	คัดเลือกไว้	นำไปใช้
17	นักเรียนเล่นกับเพื่อนในขณะที่ครูกำลังสอน	1	1	1	1	คัดเลือกไว้	นำไปใช้
18	นักเรียนมักคุยกับเพื่อนหรือนำงานชิ้นอื่นขึ้นมาทำ เมื่อเรียนไม่รู้เรื่อง	1	1	1	1	คัดเลือกไว้	นำไปใช้

ตาราง 11 (ต่อ)

ข้อ ที่	ข้อความ	คะแนนความคิดเห็น ผู้เชี่ยวชาญ ท่านที่			IOC	การ พิจารณา	สรุปผล
		1	2	3			
	ตั้งใจฟังขณะที่ครูกำลังสอน (ต่อ)						
19	เมื่อครูมอบหมายงานให้ทำ นักเรียน จะตั้งใจทำงานเสร็จอย่างเรียบร้อย	1	1	1	1	คัดเลือกไว้	-
20	เมื่อครูสอนแล้วนักเรียนยังไม่เข้าใจ นักเรียนจะสอบถามสิ่งที่สงสัยในทันที	1	1	1	1	คัดเลือกไว้	นำไปใช้
21	เมื่อเกิดข้อสงสัยในบทเรียน นักเรียนจะ ซักถามข้อสงสัย เมื่อครูเปิดโอกาส ให้ถาม	1	1	1	1	คัดเลือกไว้	-
22	นักเรียนจดงานหรือบันทึกทุกครั้ง ขณะทำกิจกรรมการเรียนรู้	1	1	1	1	คัดเลือกไว้	-
23	นักเรียนจดคำอธิบายของครูตาม ความเข้าใจของตนเอง	1	1	1	1	คัดเลือกไว้	-
24	นักเรียนจดจำเนื้อหาบทเรียนต่าง ๆ ที่ครูสอนได้อย่างดี	1	1	1	1	คัดเลือกไว้	-
	ความเพียรพยายาม						
1	นักเรียนเป็นคนที่ไม่ท้อแท้แล้ว ต้องทำให้เสร็จ	1	1	1	1	คัดเลือกไว้	-
2	นักเรียนมีความกระตือรือร้น ในการทำงาน	1	1	1	1	คัดเลือกไว้	-
3	เมื่อได้รับมอบหมายงานจากครู นักเรียนพยายามทำให้เสร็จตามกำหนด	1	1	1	1	คัดเลือกไว้	นำไปใช้
4	นักเรียนเรียนเพื่อให้ผ่านไปวันๆ เท่านั้น	1	1	1	1	คัดเลือกไว้	-
5	นักเรียนเป็นคนเฉื่อยชากับการเรียน	1	0	1	0.67	คัดเลือกไว้	-
6	นักเรียนเป็นคนจริงจังกับการเรียน	1	0	1	0.67	คัดเลือกไว้	-

ตาราง 11 (ต่อ)

ข้อ ที่	ข้อความ	คะแนนความคิดเห็น ผู้เชี่ยวชาญ ท่านที่			IOC	การ พิจารณา	สรุปผล
		1	2	3			
	ความเพียรพยายาม (ต่อ)						
7	นักเรียนมีความพยายามมุ่งมั่น เพื่อทำงานให้สำเร็จ	1	1	1	1	คัดเลือกไว้	-
8	นักเรียนพยายามตั้งใจเรียนมากขึ้น เพื่อให้สอบได้คะแนนดีขึ้น	1	1	1	1	คัดเลือกไว้	-
9	นักเรียนหมั่นทบทวนบทเรียนทุกวัน เพื่อให้สอบได้คะแนนดี	1	0	1	0.67	คัดเลือกไว้	-
10	นักเรียนพยายามอ่านหนังสือทุกวัน จึงสอบผ่านทุกวิชา	1	0	1	0.67	คัดเลือกไว้	-
11	นักเรียนพยายามตั้งใจเรียน เพื่อจะได้ สอบเข้าเรียนในโรงเรียนที่มีชื่อเสียงได้	1	0	1	0.67	คัดเลือกไว้	-
12	เมื่อมีเวลาว่างที่โรงเรียน นักเรียน จะนำการบ้านขึ้นมากำ	1	1	1	1	คัดเลือกไว้	-
13	นักเรียน แบ่งเวลาในแต่ละวัน เพื่อทบทวนบทเรียน	1	1	1	1	คัดเลือกไว้	นำไปใช้
14	นักเรียนใช้เวลาว่างส่วนใหญ่ไปกับ การทำการบ้านและทบทวนบทเรียน	1	1	1	1	คัดเลือกไว้	-
15	นักเรียนไม่เคยทบทวนบทเรียนเลย	1	1	1	1	คัดเลือกไว้	-
16	นักเรียนทำงานที่ครูหรือเพื่อน ๆ ในกลุ่ม มอบหมายให้ แม้ว่าจะเป็นงานที่ตนเอง ไม่ชอบก็ตาม	1	1	1	1	คัดเลือกไว้	-
17	แม้ว่างานที่ครูให้ทำไม่น่าสนใจ นักเรียน ก็ตั้งใจทำงานให้เสร็จเรียบร้อย	1	1	1	1	คัดเลือกไว้	นำไปใช้
18	นักเรียนเอาใจใส่ติดตามงานที่ได้รับ มอบหมายทุกระยะ เพื่อให้งานสำเร็จ	1	1	1	1	คัดเลือกไว้	-

ตาราง 11 (ต่อ)

ข้อ ที่	ข้อความ	คะแนนความคิดเห็น ผู้เชี่ยวชาญ ท่านที่			IOC	การ พิจารณา	สรุปผล
		1	2	3			
	ความเพียรพยายาม (ต่อ)						
19	นักเรียนไม่ทำการบ้านเอง แต่จะมาลอกเพื่อนที่โรงเรียน	1	1	1	1	คัดเลือกไว้	-
20	เมื่อครูให้ทำงานกลุ่ม นักเรียนมักปล่อยให้เพื่อน ๆ ทำทั้งหมด	1	0	1	0.67	คัดเลือกไว้	-
21	นักเรียนยอมแพ้ต่อสิ่งต่าง ๆ ง่ายมาก	1	1	0	0.67	คัดเลือกไว้	-
22	ถ้าหนังสือเล่มไหนอ่านยาก นักเรียนจะไม่อ่านต่อ	1	1	1	1	คัดเลือกไว้	-
23	นักเรียนพร้อมที่จะเผชิญกับปัญหาต่าง ๆ ทุกสภาวะ	0	1	1	0.67	คัดเลือกไว้	-
24	นักเรียนไม่เคยท้อ แม้ว่าคะแนนสอบจะไม่ดี	1	1	1	1	คัดเลือกไว้	-
25	นักเรียนขยันอ่านและทบทวนบทเรียนมากขึ้น แม้ว่าผลการเรียนในปัจจุบันยังไม่ดีพอ	1	1	1	1	คัดเลือกไว้	นำไปใช้
26	นักเรียนพยายามอดทนต่อการเรียนไม่ว่ายากลำบากเพียงใด เพื่อความสำเร็จในอนาคต	1	1	1	1	คัดเลือกไว้	นำไปใช้
27	เมื่อนักเรียนทำงานที่คุณครูมอบหมายให้ไม่ถูกต้อง นักเรียนรีบค้นหาวิธีการใหม่ ๆ ที่จะทำให้ออกต้องให้ได้	1	1	1	1	คัดเลือกไว้	-
28	เมื่อนักเรียนได้รับมอบหมายให้ทำงานแล้วประสบปัญหาต่าง ๆ นักเรียนหมดความพยายามที่จะทำงานนั้นต่อไป	1	1	1	1	คัดเลือกไว้	-

ตาราง 11 (ต่อ)

ข้อ ที่	ข้อความ	คะแนนความคิดเห็น ผู้เชี่ยวชาญ ท่านที่			IOC	การ พิจารณา	สรุปผล
		1	2	3			
	ความเพียรพยายาม (ต่อ)						
29	นักเรียนตั้งใจทำงานที่ครูมอบหมาย ได้ไม่นานก็รู้สึกเบื่อ และหยุดทำงานนั้น	1	1	1	1	คัดเลือกไว้	-
30	นักเรียนขยันหมั่นเพียรทำงานที่ได้รับ มอบหมายให้ดีที่สุด แม้จะเหนื่อยมาก ก็ตาม	1	1	1	1	คัดเลือกไว้	-
31	เมื่อนักเรียนมีความตั้งใจทำอะไร นักเรียนมุ่งมั่นฟันฝ่าอุปสรรคจนกว่า จะบรรลุเป้าหมายที่ต้องการ	1	1	1	1	คัดเลือกไว้	-
32	ถึงนักเรียนจะทำงานได้ไม่ดีตามที่ ตั้งใจไว้ ก็ไม่ละทิ้งงาน แต่จะพยายาม ทำต่อไปอย่างเต็มความสามารถ	1	1	1	1	คัดเลือกไว้	-
33	นักเรียนไม่ชอบบางวิชาเรียนบางวิชา แต่ก็ขยันหมั่นเพียรเรียนให้ได้คะแนนดี	1	1	1	1	คัดเลือกไว้	-
34	เมื่อมีปัญหาในการเรียน นักเรียน จะพยายามแก้ปัญหานั้นให้ได้	1	1	1	1	คัดเลือกไว้	-
35	ถ้าทำอะไรไม่ถูกวิธี นักเรียนจะไม่ยอม ทำใหม่	1	0	0	0.33	ตัดออก	-
	ละเอียดรอบคอบ						
1	ถ้านักเรียนต้องทำงานชิ้นหนึ่ง นักเรียน วางแผนทุกอย่างไว้ล่วงหน้าว่า ต้องทำอะไรบ้าง	1	1	1	1	คัดเลือกไว้	-
2	นักเรียนเป็นคนละเอียดรอบคอบ ในงานที่ทำ	1	1	1	1	คัดเลือกไว้	-

ตาราง 11 (ต่อ)

ข้อ ที่	ข้อความ	คะแนนความคิดเห็น ผู้เชี่ยวชาญ ท่านที่			IOC	การ พิจารณา	สรุปผล
		1	2	3			
	ละเอียดรอบคอบ (ต่อ)						
3	นักเรียนทำงานในความรับผิดชอบอย่างละเอียดถี่ถ้วน	1	1	1	1	คัดเลือกไว้	-
4	นักเรียนจะไม่ทำอะไรเสี่ยง ๆ จนกว่าจะผ่านการคิดและไตร่ตรองอย่างรอบคอบ	1	1	1	1	คัดเลือกไว้	นำไปใช้
5	ก่อนทำอะไร นักเรียนมักคิดไตร่ตรองให้รอบคอบก่อนเสมอ	1	1	1	1	คัดเลือกไว้	นำไปใช้
6	ไม่ว่านักเรียนจะทำอะไร นักเรียนไม่เคยวางแผนไว้ล่วงหน้า	0	1	1	0.67	คัดเลือกไว้	-
7	เมื่อต้องทำงานร่วมกับผู้อื่น นักเรียนต้องเป็นคนวางแผนงาน	0	1	1	0.67	คัดเลือกไว้	-
8	นักเรียนทำงานที่ครูมอบหมายให้แบบพอใจไปที	1	0	1	0.67	คัดเลือกไว้	นำไปใช้
9	การบ้านที่ครูให้ทำ นักเรียนเน้นมีงานส่งทันกำหนดเวลา มากกว่าความถูกต้องของงาน	1	1	1	1	คัดเลือกไว้	-
10	เมื่อจะส่งงานครู นักเรียนจะทวนคำตอบไม่น้อยกว่า 2 ครั้ง	1	1	1	1	คัดเลือกไว้	นำไปใช้
11	นักเรียนไม่เคยตรวจทานความถูกต้องของงานก่อนส่งครู	1	1	1	1	คัดเลือกไว้	นำไปใช้
	ยอมรับผลการกระทำ และปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น						
1	นักเรียนภูมิใจในผลการเรียนของตนเอง แม้ว่าจะได้คะแนนมากหรือน้อยก็ตาม	1	1	1	1	คัดเลือกไว้	-

ตาราง 11 (ต่อ)

ข้อ ที่	ข้อความ	คะแนนความคิดเห็น ผู้เชี่ยวชาญ ท่านที่			IOC	การ พิจารณา	สรุปผล
		1	2	3			
	ยอมรับผลการกระทำ และปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น (ต่อ)						
2	นักเรียนไม่พอใจผลการเรียนของ นักเรียนซึ่งไม่ดีเท่าที่ต้องการ	1	1	1	1	คัดเลือกไว้	นำไปใช้
3	นักเรียนภูมิใจกับงานที่ทำทุกครั้ง เพราะได้ทำอย่างเต็มความสามารถแล้ว	1	1	1	1	คัดเลือกไว้	นำไปใช้
4	นักเรียนไม่เคยกล่าวโทษเพื่อน เพื่อให้ตนพ้นผิด	1	1	1	1	คัดเลือกไว้	-
5	นักเรียนยินดีรับโทษ เมื่อนักเรียนทำ ความผิด	1	1	1	1	คัดเลือกไว้	-
6	เมื่อทำผิด นักเรียนจะไม่ยอมรับ เพราะกลัวถูกลงโทษ	0	1	1	0.67	คัดเลือกไว้	-
7	นักเรียนยอมรับความผิดพลาดในงาน ที่ทำ เมื่อนักเรียนเป็นต้นเหตุ	1	1	1	1	คัดเลือกไว้	-
8	เมื่อมีใครบอถึงข้อผิดพลาดของงาน ที่ทำ นักเรียนจะพยายามปรับปรุงแก้ไข ให้ดีขึ้น โดยไม่โทษใคร	1	1	1	1	คัดเลือกไว้	นำไปใช้
9	นักเรียนยินดีและพร้อมที่จะแก้ไข ปรับปรุงงานในทันที เมื่อครูบอว่างาน ที่นักเรียนทำส่งนั้นไม่ถูกต้อง	1	1	1	1	คัดเลือกไว้	นำไปใช้
10	นักเรียนจะปรับปรุงแก้ไขตนเองทันที ที่ได้พบว่า ตนเองมีข้อบกพร่องในเรื่อง การเรียน	1	1	1	1	คัดเลือกไว้	-
11	คนที่นักเรียนเกลียด นักเรียนจะไม่ฟัง คำคัดค้านของเขาเลย	0	0	1	0.33	คัดเลือกไว้	-

ตาราง 11 (ต่อ)

ข้อ ที่	ข้อความ	คะแนนความคิดเห็น ผู้เชี่ยวชาญ ท่านที่			IOC	การ พิจารณา	สรุปผล
		1	2	3			
	ยอมรับผลการกระทำ และปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น (ต่อ)						
12	เมื่อนักเรียนไม่สนใจเรียน เพื่อนเตือน นักเรียน นักเรียนมักจะโกรธ	1	0	1	0.67	คัดเลือกไว้	นำไปใช้
13	เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้น นักเรียนจะ วิเคราะห์ปัญหาย่างละเอียดและ หาวิธีแก้ปัญหา ที่ดีที่สุด	1	0	1	0.67	คัดเลือกไว้	-
14	นักเรียนพยายามเรียนให้มากขึ้น ถ้าผลสอบได้คะแนนไม่ดี	1	0	1	0.67	คัดเลือกไว้	-
15	นักเรียนพยายามหาวิธีแก้ไขปรับปรุง ผลงานของตนเองให้ดีขึ้นอยู่เสมอ ๆ	1	0	1	0.67	คัดเลือกไว้	-
16	เมื่อนักเรียนทำงานผิดหรือไม่เรียบร้อย นักเรียนพยายามปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น	1	1	1	1	คัดเลือกไว้	-
17	นักเรียนแก้ไขงานที่ผิดตามที่ครู ตรวจแก้ไข	1	1	1	1	คัดเลือกไว้	-

หมายเหตุ : ค่าดัชนีความสอดคล้องที่สามารถนำไปใช้ได้ มีค่าระหว่าง 0.5-1.0

ตาราง 12 ค่าดัชนีความสอดคล้องแบบสอบถามสัมพันธ์ภาพระหว่างนักเรียนกับครอบครัว

ข้อ ที่	ข้อความ	คะแนนความคิดเห็น ผู้เชี่ยวชาญ ท่านที่			IOC	การ พิจารณา	สรุปผล
		1	2	3			
1	นักเรียนมักไม่ได้รับอนุญาตจากพ่อแม่ เพื่อไปเที่ยวกับเพื่อนจึงต้องแอบออกไป เวลาที่ท่านเผลอ	1	1	0	0.67	คัดเลือกไว้	นำไปใช้
2	นักเรียนทำอะไรโดยไม่สนใจสมาชิก ในครอบครัว	1	1	1	1	ปรับปรุง	นำไปใช้
3	นักเรียนไม่เคยทำให้พ่อแม่ต้องลำบากใจ ในเรื่องการเรียนหรือการคบเพื่อน	0	1	1	0.67	คัดเลือกไว้	-
4	นักเรียนตั้งใจเรียน เพื่อให้พ่อแม่ภูมิใจ ในตัวนักเรียน	0	1	1	0.67	คัดเลือกไว้	-
5	นักเรียนทำให้พ่อแม่ต้องเสียใจเสมอ	0	0	1	0.33	ตัดออก	-
6	นักเรียนช่วยเหลือพ่อแม่ทำงานบ้าน ด้วยความเต็มใจ	1	1	1	1	คัดเลือกไว้	นำไปใช้
7	นักเรียนช่วยแบ่งเบาภาระงานในบ้าน ให้พ่อแม่เสมอ	1	1	1	1	คัดเลือกไว้	นำไปใช้
8	นักเรียนไม่ค่อยได้พูดคุยหรือปรึกษา กับพ่อแม่เลย เมื่อมีเรื่องไม่สบายใจ	1	0	1	0.67	คัดเลือกไว้	-
9	นักเรียนมักหาทางหลีกเลี่ยงที่จะไม่ต้อง ช่วยทำงานบ้านทุกวัน	1	1	1	1	คัดเลือกไว้	นำไปใช้
10	สมาชิกในครอบครัวของนักเรียนรักและ ห่วงใยนักเรียนเสมอ	1	1	1	1	คัดเลือกไว้	นำไปใช้
11	นักเรียนมีพ่อแม่ที่รักและเอาใจใส่ นักเรียนดีมาก	1	1	1	1	คัดเลือกไว้	-
12	พ่อแม่สนใจไต่ถามเกี่ยวกับชีวิตใน โรงเรียนของนักเรียน	1	1	1	1	คัดเลือกไว้	-
13	พ่อแม่ไม่สนใจว่านักเรียนอยากเรียนอะไร	1	1	1	1	คัดเลือกไว้	-

ตาราง 12 (ต่อ)

ข้อ ที่	ข้อความ	คะแนนความคิดเห็น ผู้เชี่ยวชาญ ท่านที่			IOC	การ พิจารณา	สรุปผล
		1	2	3			
14	เมื่อนักเรียนเสียใจ สมาชิกภายในบ้าน ของนักเรียน มักจะปลอบโยนและ ให้กำลังใจนักเรียนเสมอ	1	1	1	1	คัดเลือกไว้	-
15	นักเรียนเหมือนอยู่ตัวคนเดียวภายในบ้าน	1	1	1	1	คัดเลือกไว้	-
16	พ่อแม่ไม่ค่อยเอาใจใส่ดูแลสุขภาพ ของนักเรียน	1	1	1	1	คัดเลือกไว้	-
17	พ่อแม่ไม่เคยสนใจทุกข์สุขของนักเรียน	1	1	1	1	คัดเลือกไว้	-
18	สมาชิกในครอบครัวของนักเรียน ไม่ค่อยมีโอกาสนั่งพร้อมหน้ากัน	1	1	1	1	คัดเลือกไว้	-
19	สมาชิกในครอบครัวของนักเรียน มีโอกาสนั่งพร้อมหน้ากันเสมอ	1	1	1	1	คัดเลือกไว้	-
20	สมาชิกในครอบครัวของนักเรียน ไม่เคยพูดคุยกับนักเรียน ในเรื่องที่ทำให้ นักเรียนเสียใจ	1	1	1	1	คัดเลือกไว้	-
21	สมาชิกในครอบครัวของนักเรียน พูดแต่เรื่องที่ทำให้นักเรียนไม่สบายใจ	1	0	1	1	คัดเลือกไว้	-
22	สมาชิกในครอบครัวของนักเรียน มีความหวังในตัวนักเรียนในเรื่อง การเรียน	0	0	1	0.33	ตัดออก	-
23	พ่อแม่มักจะสนใจนักเรียน เฉพาะเมื่อ นักเรียนทำผิด	1	0	1	0.67	คัดเลือกไว้	-
24	สมาชิกในครอบครัวของนักเรียนไม่สนใจ เลย แม้นักเรียนจะเรียนได้ไม่ดีก็ตาม	1	1	1	1	คัดเลือกไว้	นำไปใช้
25	พ่อแม่ไม่สนใจเรื่องการคบเพื่อน ของนักเรียนเลย	1	1	1	1	คัดเลือกไว้	-

ตาราง 12 (ต่อ)

ข้อ ที่	ข้อความ	คะแนนความคิดเห็น ผู้เชี่ยวชาญ ท่านที่			IOC	การ พิจารณา	สรุปผล
		1	2	3			
26	สมาชิกภายในครอบครัวของนักเรียน มองนักเรียนเหมือนคนแปลกหน้า	1	0	1	0.67	คัดเลือกไว้	-
27	สมาชิกในครอบครัวของนักเรียน ต่างคนต่างอยู่ไม่ค่อยเกี่ยวข้องกัน	1	1	1	1	คัดเลือกไว้	-
28	พ่อแม่ปฏิบัติตัวต่อนักเรียน เหมือนกับ เป็นเพื่อนสนิทของนักเรียน	1	1	1	1	คัดเลือกไว้	นำไปใช้
29	สมาชิกในครอบครัวของนักเรียน ให้เกียรตินักเรียนเสมอ	1	1	1	1	ปรับปรุง	นำไปใช้
30	สมาชิกในครอบครัวของนักเรียน เวลาที่นักเรียนพูดอะไร จะฟังเรื่อง ที่นักเรียนพูดด้วยความสนใจ	1	1	1	1	คัดเลือกไว้	-
31	สมาชิกในครอบครัวของนักเรียน รับฟัง ความคิดเห็นของนักเรียนทุกเรื่องราว	1	1	1	1	คัดเลือกไว้	-
32	สมาชิกทุกคนในครอบครัวของนักเรียน เป็นที่พึ่งที่ดีของนักเรียน	1	0	1	0.67	คัดเลือกไว้	-
33	พ่อแม่พูดคุยเกี่ยวกับการเรียนของ นักเรียนอยู่เสมอ	1	1	1	1	คัดเลือกไว้	-
34	ถ้านักเรียนกลับถึงบ้านผิดเวลา พ่อแม่ ถามเหตุผลโดยไม่ใช้อารมณ์	1	0	1	0.67	คัดเลือกไว้	นำไปใช้

หมายเหตุ : ค่าดัชนีความสอดคล้องที่สามารถนำไปใช้ได้ มีค่าระหว่าง 0.5-1.0

ตาราง 13 ค่าดัชนีความสอดคล้องแบบสอบถามสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน

ข้อ ที่	ข้อความ	คะแนนความคิดเห็น ผู้เชี่ยวชาญ ท่านที่			IOC	การ พิจารณา	สรุปผล
		1	2	3			
1	เพื่อน ๆ ต้องการนักเรียนเฉพาะเวลาที่ต้องการผลประโยชน์จากนักเรียนเท่านั้น	1	0	0	0.33	ตัดออก	-
2	นักเรียนช่วยเหลือเพื่อนไม่ให้ถูกครูดุด้วยการให้เพื่อนลอกการบ้าน	1	0	1	0.67	คัดเลือกไว้	-
3	นักเรียนให้การช่วยเหลือเพื่อนที่เรียนอ่อนกว่านักเรียน	1	1	1	1	คัดเลือกไว้	-
4	เมื่อ นักเรียน ไม่ เข้าใจ บทเรียน เพื่อนช่วยอธิบายให้นักเรียนเข้าใจ	1	1	1	1	คัดเลือกไว้	นำไปใช้
5	นักเรียนไม่สามารถปรึกษาปัญหาการเรียนกับเพื่อนได้	1	1	1	1	คัดเลือกไว้	นำไปใช้
6	นักเรียนมักเสนอตัวสอนการบ้านให้เพื่อน เมื่อเพื่อนไม่เข้าใจ	1	1	1	1	คัดเลือกไว้	-
7	ถ้านักเรียนจดคำอธิบายของครูไม่ทัน ก็เว้นไว้ก่อน และขอยืมเพื่อนมาจดภายหลัง	1	0	1	0.67	คัดเลือกไว้	นำไปใช้
8	ถ้าเพื่อนมาขอให้ นักเรียน ช่วย สอนการบ้านให้ นักเรียนก็จะให้ความช่วยเหลือด้วยความยินดี	1	1	1	1	คัดเลือกไว้	-
9	เมื่อเพื่อนเรียนไม่เข้าใจ นักเรียน จะอธิบายให้เพื่อนฟัง	1	1	1	1	คัดเลือกไว้	-
10	เมื่อนักเรียนพูดถึงบทเรียนที่ได้เรียนมา เพื่อน ๆ รับฟังด้วยความสนใจ	1	1	1	1	คัดเลือกไว้	นำไปใช้
11	นักเรียนช่วยเพื่อนคิดแก้ปัญหาเรื่องการเรียน	1	1	1	1	คัดเลือกไว้	-

ตาราง 13 (ต่อ)

ข้อ ที่	ข้อความ	คะแนนความคิดเห็น ผู้เชี่ยวชาญ ท่านที่			IOC	การ พิจารณา	สรุปผล
		1	2	3			
12	เพื่อน ๆ ยอมรับฟังความคิดเห็น ของนักเรียน	1	1	1	1	คัดเลือกไว้	-
13	นักเรียนและเพื่อน ๆ มักหยิบยก ประเด็น บทเรียนมาแลกเปลี่ยน ความคิดเห็นกันบ่อย ๆ	1	1	1	1	ปรับปรุง	นำไปใช้
14	เพื่อน ๆ รักและห่วงใยนักเรียนเสมอ	1	1	1	1	คัดเลือกไว้	นำไปใช้
15	เพื่อน ๆ ในห้องของนักเรียน ต่างคน ต่างอยู่ ไม่ค่อยยุ่งเกี่ยวกัน	1	1	1	1	คัดเลือกไว้	-
16	เพื่อน ๆ ของนักเรียน มักจะพูดสิ่งที่ ทำให้นักเรียนเสียใจเสมอ	1	0	1	0.67	คัดเลือกไว้	-
17	เพื่อน ๆ ของนักเรียน ไม่เคยพูดคุยกับ นักเรียน ในเรื่องที่ทำให้นักเรียนเสียใจ	1	1	1	1	คัดเลือกไว้	-
18	เมื่อนักเรียนไม่สบายใจ จะมีเพื่อน คอยปลอบโยนให้กำลังใจนักเรียนเสมอ	1	1	1	1	คัดเลือกไว้	นำไปใช้
19	เพื่อน ๆ ที่อยู่รอบข้างนักเรียน เหมือน คนแปลกหน้า	1	0	1	0.67	คัดเลือกไว้	-
20	เมื่อเพื่อนทำผิด นักเรียนยอมโกหก เพื่อช่วยให้เพื่อนพ้นความผิด	1	0	1	0.67	คัดเลือกไว้	-
21	เมื่อเพื่อนมีปัญหาทุกข์ใจ นักเรียนจะ เข้าไปรับฟังปัญหาให้เพื่อนสบายใจขึ้น	1	1	1	1	คัดเลือกไว้	-
22	เมื่อเพื่อนเล่าถึงความทุกข์ของเขา นักเรียนให้ความสนใจรับฟังและช่วยคิด แก้ปัญหาให้เพื่อน	1	1	1	1	คัดเลือกไว้	-
23	นักเรียนจะตัดสินปัญหาต่าง ๆ ของ ตนเอง จากคำแนะนำของเพื่อน ๆ	1	1	1	1	คัดเลือกไว้	-

ตาราง 13 (ต่อ)

ข้อ ที่	ข้อความ	คะแนนความคิดเห็น ผู้เชี่ยวชาญ ท่านที่			IOC	การ พิจารณา	สรุปผล
		1	2	3			
24	นักเรียนรับฟังและเป็นที่ปรึกษาให้เพื่อน เมื่อเพื่อนมีปัญหา	1	1	1	1	คัดเลือกไว้	-
25	เมื่อนักเรียนทำความผิด เพื่อน ๆ จะตักเตือนนักเรียน	1	0	1	0.67	คัดเลือกไว้	-
26	นักเรียนห้ามปรามเพื่อน เมื่อเพื่อน จะทำในสิ่งที่ผิด	1	1	1	1	คัดเลือกไว้	-
27	เมื่อเพื่อนในห้องส่งเสียงดังรบกวนเวลา ครูสอน นักเรียนจะตักเตือนเพื่อน	1	0	1	0.67	คัดเลือกไว้	-
28	ในแต่ละวัน นักเรียนและเพื่อน ๆ มีโอกาสดำเนินกิจกรรมร่วมกันบ่อย ๆ	1	1	1	1	คัดเลือกไว้	นำไปใช้
29	เมื่อเวลาใกล้สอบ นักเรียนกับเพื่อน จะอ่านหนังสือด้วยกัน	1	1	1	1	คัดเลือกไว้	นำไปใช้
30	นักเรียนกับเพื่อน ๆ นัดติวบทเรียน ด้วยกันเป็นประจำ	1	1	1	1	คัดเลือกไว้	-
31	นักเรียนเป็นคนที่เพื่อนต้องการ ทำงานกลุ่มด้วย	1	1	1	1	คัดเลือกไว้	นำไปใช้

หมายเหตุ : ค่าดัชนีความสอดคล้องที่สามารถนำไปใช้ได้ มีค่าระหว่าง 0.5-1.0

ตาราง 14 ค่าดัชนีความสอดคล้องแบบสอบถามสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู

ข้อ ที่	ข้อความ	คะแนนความคิดเห็น ผู้เชี่ยวชาญ ท่านที่			IOC	การ พิจารณา	สรุปผล
		1	2	3			
1	นักเรียนเบื่อหน่ายการเรียน เนื่องจาก ไม่ได้รับความสนใจจากครู	1	1	1	1	คัดเลือกไว้	นำไปใช้
2	นักเรียนแสดงความคิดเห็นและ ตอบคำถามเมื่อครูถาม	1	1	1	1	ปรับปรุง	นำไปใช้
3	นักเรียนปรึกษาครู เมื่อมีเรื่องไม่สบายใจ	1	1	1	1	คัดเลือกไว้	-
4	เมื่อนักเรียนมีปัญหาส่วนตัว นักเรียน ไม่กล้าปรึกษาครู	1	1	1	1	คัดเลือกไว้	-
5	เมื่อนักเรียนมีปัญหาการเรียน นักเรียน ไม่กล้าปรึกษาครู	1	1	1	1	คัดเลือกไว้	-
6	เมื่อนักเรียนมีข้อสงสัยเกี่ยวกับการเรียน นักเรียนมักไม่กล้าถามครู เพราะครู ไม่เป็นกันเองกับนักเรียน	1	1	1	1	คัดเลือกไว้	นำไปใช้
7	ถ้าครูนัดหมายให้ไปโรงเรียนในวันหยุด นักเรียนก็จะไปด้วยความเต็มใจ	1	1	1	1	ปรับปรุง	นำไปใช้
8	เมื่อนักเรียนไม่ชอบครูผู้สอน นักเรียน จะไม่เอาใจใส่วิชานั้น	1	0	1	0.67	คัดเลือกไว้	-
9	นักเรียนเต็มใจช่วยเหลือครู ถึงแม้ว่าครู จะไม่ได้ขอร้องให้ช่วย	1	0	1	0.67	คัดเลือกไว้	-
10	นักเรียนให้ความเคารพและเชื่อฟังครู	1	1	1	1	คัดเลือกไว้	นำไปใช้
11	นักเรียนเบื่อครูที่ท่านชอบสั่งให้นักเรียน ทุกคนอ่านหนังสือล่วงหน้า	1	0	1	0.67	คัดเลือกไว้	-
12	ครูแสดงความรักและเอาใจใส่ ต่อนักเรียนอย่างเท่าเทียมกัน	1	1	1	1	คัดเลือกไว้	-
13	ครูให้ความเสมอภาคกับนักเรียนทุกคน	1	1	1	1	คัดเลือกไว้	-
14	ครูไม่ค่อยสนใจนักเรียนเท่าที่ควร	1	1	1	1	คัดเลือกไว้	-

ตาราง 14 (ต่อ)

ข้อ ที่	ข้อความ	คะแนนความคิดเห็น ผู้เชี่ยวชาญ ท่านที่			IOC	การ พิจารณา	สรุปผล
		1	2	3			
15	ครูสนใจนักเรียนทุกคนในห้อง	1	1	1	1	คัดเลือกไว้	นำไปใช้
16	ครูแสดงอาการยิ้มแย้มแจ่มใสกับ นักเรียนเสมอ	1	1	1	1	คัดเลือกไว้	-
17	ครูแสดงความเป็นกันเองกับนักเรียน	1	1	1	1	คัดเลือกไว้	นำไปใช้
18	ครูไม่ค่อยให้ความเป็นกันเองกับนักเรียน	1	1	1	1	คัดเลือกไว้	-
19	ครูรับฟังความคิดเห็นของนักเรียน	1	1	1	1	คัดเลือกไว้	-
20	ครูไม่รับฟังความคิดเห็นของนักเรียน	1	1	1	1	คัดเลือกไว้	-
21	ครูรับฟังเหตุผลของนักเรียน	1	1	1	1	คัดเลือกไว้	นำไปใช้
22	เมื่อนักเรียนทำผิด ครูให้อีกาสนักเรียน ได้ชี้แจงเหตุผลที่ได้ทำ	1	0	1	0.67	คัดเลือกไว้	-
23	ครูชมเชยเมื่อนักเรียนทำความดี	1	0	1	0.67	คัดเลือกไว้	-
24	ครูพูดคุยและสนใจซักถามปัญหา ของนักเรียน	1	1	1	1	คัดเลือกไว้	-
25	ครูสนับสนุนให้นักเรียนทำกิจกรรมอื่น ๆ นอกจากการเรียนในห้อง	1	1	1	1	คัดเลือกไว้	-
26	ครูไม่สนใจปัญหาส่วนตัวของนักเรียน	1	1	1	1	คัดเลือกไว้	-
27	ครูไม่สนใจปัญหาการเรียนของนักเรียน	1	1	1	1	คัดเลือกไว้	-
28	ครูเปิดโอกาสให้นักเรียนซักถาม เมื่อไม่เข้าใจบทเรียน	1	1	1	1	คัดเลือกไว้	-
29	ครูให้คำปรึกษานักเรียนได้ในทุกเรื่อง ทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน	1	1	1	1	คัดเลือกไว้	นำไปใช้
30	ครูมีเวลาให้นักเรียน เมื่อนักเรียน ต้องการที่จะปรึกษา	1	1	1	1	คัดเลือกไว้	นำไปใช้

ตาราง 14 (ต่อ)

ข้อ ที่	ข้อความ	คะแนนความคิดเห็น ผู้เชี่ยวชาญ ท่านที่			IOC	การ พิจารณา	สรุปผล
		1	2	3			
31	เมื่อนักเรียนไม่สนใจเรียน ครูมักจะ ตวาดนักเรียน	1	0	0	0.33	ตัดออก	-

หมายเหตุ : ค่าดัชนีความสอดคล้องที่สามารถนำไปใช้ได้ มีค่าระหว่าง 0.5-1.0

ตาราง 15 ค่าอำนาจจำแนกแบบสอบถามความเข้าใจต่อการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
(n=100)

ข้อที่	r
1	0.58
2	0.66
3	0.56
4	0.46
5	0.61
6	0.54
7	0.65
8	0.45
9	0.63
10	0.69
11	0.70
12	0.37

ข้อที่	r
13	0.68
14	0.50
15	0.70
16	0.20
17	0.73
18	0.42
19	0.36
20	0.42
21	0.55
22	0.70
23	0.71
24	0.68
25	0.55

ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ=0.93

ตาราง 16 ค่าอำนาจจำแนกแบบสอบถามสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครอบครัว (n=100)

ข้อที่	r
1	0.50
2	0.27
3	0.68
4	0.61
5	0.65
6	0.29
7	0.47
8	0.59
9	0.40
10	0.46

ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ=0.81

ตาราง 17 ค่าอำนาจจำแนกแบบสอบถามสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน (n=100)

ข้อที่	r
1	0.354
2	0.40
3	0.41
4	0.42
5	0.53
6	0.58
7	0.69
8	0.50
9	0.53
10	0.52

ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ=0.81

ตาราง 18 ค่าอำนาจจำแนกแบบสอบถามสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู (n=100)

ข้อที่	r
1	0.46
2	0.53
3	0.50
4	0.69
5	0.73
6	0.66
7	0.62
8	0.44
9	0.58
10	0.52

ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ=0.86

ประวัติย่อผู้วิจัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ ชื่อสกุล	พระมหาบุญศรี โพธิ์กระสังข์
วันเดือนปีเกิด	30 กันยายน พ.ศ. 2520
สถานที่เกิด	อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	วัดเทวีวรรณญาติ แขวงวัดเทพศิรินทร์ เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย กรุงเทพมหานคร 10100
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2539	จบมัธยมศึกษา จากสำนักงานเขตเขาพุทธโคดม จังหวัดชลบุรี
พ.ศ. 2542	จบมหาบัณฑิตกิตติมศักดิ์ จากมหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยาดัตต
พ.ศ. 2544	จบปริญญาตรี 5 ประโยค จากสำนักงานเขตเขาพุทธโคดม กรุงเทพมหานคร
พ.ศ. 2547	จบปริญญาพุทธศาสตรบัณฑิต (พธ.บ. เกียรตินิยมอันดับสอง) สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา จากคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร
พ.ศ. 2552	จบปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต (กศ.ม.) สาขาวิชาจิตวิทยาการแนะแนว จากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพมหานคร